

shungo
1911 51.

UUE TESTAMENDI SÕNARAAMAT

ALGKRISTLIKU KIRJA, KEELE JA MÖTTE
SELETUS

RALF LUTHER

ENDINE TARTU ÜLIKOOI KOGUDUSE ÕPETAJA

EESTISTANUD
RICHARD JÄRV

USU- JA PIIBLITEADUSLIK SARI NR. 1

„KRISTLIK KAITSJA“ KIRJASTUS
TARTU TALLINN



Furche-Verlag H. Rennebach KG-Berlin.
Copyright by Furche-Verlag, Berlin.

Minu kogudusele!

Piiblitekstd H. Põllu tõlkes.

Korrektuuri lugenud S. Lõhmus.
K. Mattieseni trükikoda o./ü., Tartu, 1939.

Saatesõna

Hea meelega võtan pihku sule, et kirjastaja soovi kohaselt kirjutada saatesõna end. Kuusalu koguduse ja pärastise Tartu Ülikooli koguduse saksa pihtkonna õpetaja R. Luther'i raamatule „Uue Testamendi sõnaraamat“, mis ilmub nüüd eestikeelses tõlkes.

Selle soovi täitmine on minul seda armsam, et eesti keeles valitseb kahjuks suur põud Püha Kirja seletava kirjanduse ehk kommentaar kirjanduse alal.

Kui praegu minu poole peaks pöörduma keegi palve või küsimusega, kas teaksin temale soovitada mõnda vastavat abiraamatut, siis peaksin peaaegu vaikima: nimetaksin vahest Vene Kristliku Üliõpilasliikumise juhi P. Nicolay sulest ilmunud ja eesti keelde tõlgitud seletuse Markuse evangeeliumi kohta, siis H. Põllu seletuse Galaatia kirja kohta ajakirjas „Püha Kohus“. Ka H. B. Rahamäe „Meie Isa palve“ seletus kuulub vahest siia. Ja see oleks ka kõik, ehk peaaegu kõik.

R. Luther'i raamat on väärtuslik töö. Raamatus selgitab ta üksikuid Uues Testamendis esinevaid sõnu ja mõisteid. Neid selgitab ta suure asjatundlikkusega – kasutades paremaid allikaid ja tugenedes tunnustatud autoriteetidele Uue Testamendi tundmise ja seletuse alal.

Võiks tuua palju näiteid R. Luther'i tabavate väljenduste kohta. Nii näiteks, kui tema peatükis „Armastus kaasinimese vastu“ ütleb: „Mitte kurja, mis vaenlast valdab, pean ma armastama, vaid head, mis Looja on temasse istutanud. Meil ei tule armastada kaltse, mida kuningapoeg praegu kannab, vaid kuningapoega, kes praegu kaltse kannab“.

Muidugi võivad R. Luther'i raamatul olla ka oma puudused. Ei pääse vahest mitte küllalt mõjule ja ei hinnata nagu küllalt Piibli sõna kui niisuguse väge. Tundub mõnikord, et antakse suurem tähtsus kuulataja ja tunnistaja isikule – muidugi Jumala Vaimust kantud ja pühitsetud isikule – kui lihtsale Piibli sõnale, mis on ju iseenesest juba Vaimu kandja.

Ka mõne mõiste seletusega ei saa üsna päri olla. Näiteks, kui üteldakse, et „õige“ olla, tähendab olla: „Jumalaga ühendatud“, „Jumala ligi“, „Jumalaga täidetud“, „Jumalast valgustatud“ jne. Need on muidugi kõik väga ilusad omadused ja Jumal tahab seda kõik oma lastele anda. Kuid „õige“ olla Uue Testamendi keeles tähendab ikkagi kõigepealt „õigeks mõistetud“ olla, ja pealegi „õigeks mõistetud kui patune“, kellel enesel seda õigust ei ole, kellele Jumal aga oma Poja Jeesuse Kristuse õiguse tahab arvata õiguseks.

Kuid nende märkuste ehk ääremärkustega ei taha ma vähendada R. Luther'i töö väärtust. On tegemist üldiselt haruldaselt väärtusliku ja ka tervikulise tööga, mille taga seisab tõsine kristlik ja Jumala Vaimust pühitsetud iseloom, kes iseennast küll muuks ei tunnistas, kui ainult „mõneks vanaks külaorelik“, mille peal mängib siiski surematu suur Meister“. Ja selle „suure Meistri“ meelevallast on midagi märgata ka R. Luther'i sõnades, kes suure alanduse ja täie positiivsusega suhtub Uue Testamendi mõtte, tema sõnade ja mõistete maailma, asetades ennast sellest kõigest mitte kõrgemale, vaid selle alla, ja püüdes mitte midagi lugeda nende sõnade sisse, vaid ainult lugeda välja, mis nende sees seisab.

Tänu kirjastusele, et see väärtuslik töö nüüd kättesaadavaks saab ka eesti keeles!

F. Jürgenson.

Eessõna

Meie tänapäeva inimesed oleme hädas sellega, et me enam ei mõista Uue Testamendi keelt. Ta tähtsamad väljendused ja sõnad ei ütle meile enam midagi. Nad on miljonkordses ringkäigus kulunud väärtusetuks või nende esialgne tähendus on tundmatuseni moondunud. Kujutluste sunnil, mida oleme harjunud pidama õigeteks, loeme nende sisse hoopis võõraid mõtteid. Me ei oska nende tõelisest sisust endile midagi välja lugeda. Me oleme selle tõttu ära lõigatud evangeeliumi maailmast nagu rahvas, kes ei valda kultuurkeeli, on ära lõigatud kultuurrahvaste vaimumaailmast.

Juurdepääs Uuele Testamendile võib meile avaneda uuesti, kui hakkame mõistma ta põhjanevaid ütlusi ja sõnu. Koguduse häda, kes otsis seda juurdepääsu, ja ameti häda, mis pidi selleks teed rajama, andsid tõuke selle raamatu sündimiseks. Keele kaudu mõistmisele, see on ta tee. Oleks olnud liigjulge astuda sellele teele, kui mitte kahe aastakümne sündmuste kõrgem juhtimine ja uuemate uurimuste tulemused poleks ootamatult kõrvaldanud eest kõik takistused.

Veel midagi tuleb ütelda. Tähtsaimat, mida me täna näeme, poleks me mitte näinud, kui nüüd varsti saja aasta eest poleks kristlaste hulgas olnud meest, kellel oli nägija pilk: Johann Christoph **Blumhardt**. Meil on veel palju temalt õppida, ja on rõõmustav ajamärk, et ka tõsised eriteadlased lähevad kooli selle päris lihtsa mehe juurde.

Käesolev „Sõnaraamat“ tahab teenida kogudust. Sellepärast ei ole ka ette nähtud teoloogiliste sõnade registrit ja kasustatud allikate loetelu. Kuid mul on isiklik vajadus tänada mehi, kellelt ma olen tohtinud õppida: Adolf Schlatter'it, Karl Barth'i, Karl Vornhäuser'it, Johannes ja Joachim Jeremias't, Richard Kraemer'it, Jakob Kroeker'it, Werner Eler'it, Heinrich Rendtorff'i, Otto Schmitz'i, Franz Spemann'i, Paul Althaus'i, Karl Heim'i, Gerhard Kittel'it, Ludwig Albrecht'i, Fritz Engelke't, Otto Borchert'it, Joseph Wittig'it, Giovanni Papin'it.

R. Luther.

Sisukord

Saatesõna	2	Jumala tahtmine	29
Eessõna	3	Jumala viha	30
Sisukord	4	Jumala õigus (v. Õigus)	
Andeksandmine inimeste seas	6	Jutlustama	31
Andeksandmine (v. Pattude andeksandmine)		Jälletulemine (v. Kristuse jälletulemine)	
Annid (vaimuanded)	6	Järgimine (järelekäimine)	32
Apostel	7	Jünger	32
Arm	8	Kaks teed	33
Armastus (Jumala armastus)	8	Kannatlikkus	35
Armastus Jumala vastu	10	Kiitma	35
Armastus kaasinimese vastu	11	Kirkus	36
Armum valik (predestinatsioon)	12	Kogudus	37
Deemonid	13	Kohus	37
Elu	13	Kohut mõistma	38
Enesesalgamine	14	Kristus inimeses	39
Ennustamine	14	Kristuse ihu	39
Evangeelium	15	Kristuse jälletulemine	40
Hea	16	Kristuse rist	41
Hing	16	Kristuses olla	43
Hoosianna	17	Kurat	43
Igavene, igavik	17	Kutse, kutsumine	45
Ihu (inimese)	18	Käsk, käsud	45
Ihu (v. Kristuse ihu)		Käsuõpetus	46
Ilmutama	19	Lausumine	48
Imed	19	Lepitus	48
Ingel	20	Ligimene	49
Inimene	21	Liha	50
Inimese ihu (v. Ihu)		Lohutama	50
Inimese vaim (v. Vaim)		Loomine (uus)	51
Inimese õigus (v. Õigus)		Lootus	51
Inimese Poeg	22	Lunastus	52
Isa taevas	22	Maailm	53
Issand	23	Meeleparandus	54
Jeesuse ülestõusmine (v. Ülestõusmine)		Mõõt (kahesugune)	55
Johannese ristimine (v. Ristimine)		Mõõtma (v. Valesti mõõtma)	
Jumala armastus (v. Armastas)		Nimi	55
Jumala lapsed (Jumala pojad)	23	Osadus	56
Jumala parem käsi (v. Parem käsi)		Otsima	55
Jumala Poeg	24	Paastumine	57
Jumala riik	25	Palvetamine	57
Jumala sõna	29	Parem käsi (Jumala)	57
		Patt	58

Pattude andeksandmine	60	Täiuslikkus	80
Pimedus	61	Tänu	81
Poeg	62	Usk	81
Preester	63	Ustavus	84
Prohvet	63	Uuestisündimine	85
Pärimused (v. Suu-sõnaõpetus)		Uus loomine (v. Loomine)	
Pääste		Uus Testament	85
Pöördumine	64	Vabadus	86
Püha (Jumal)	65	Vaenlased	86
Püha Vaim	66	Vaesed	87
Pühad inimesed	68	Vaevatud	87
Pühadus	68	Vaim (inimese)	88
Pühitsus	69	Vaimuanded (v. Annid)	
Rahu	69	Valesti mõõtma	89
Rist	70	Valgus	89
Rist (v. Kristuse rist)		Vend	90
Ristimine (Johannese ristimine)	70	Vesi	90
Ristimine koguduses	71	Viha (v. Jumala viha)	
Rõõm	72	Vihkama	91
Salalik	73	Vili	91
Surm	74	Võlg, võlad	92
Suusõna-õpetus (pärimused)	74	Võlglased	93
Sõna (Joh. 1)	75	Õhtusöömaaeg	93
Tahtmine (v. Jumala tahtmine)		Õigeks mõistma	94
Tarkus	75	Õigus (inimese)	94
Tee	76	Õigus (Jumala)	95
Teed (v. Kaks teed)		Õnnis, õndsus	96
Teenima kaasinimesi	77	Õnnistegija	96
Teenistus (Kristuse teener)	77	Üles ehitama, rajama	97
Tunnetama	78	Ülestõusmine	97
Tunnistaja	79	Ülestõusmine (Jeesuse)	98
Tõde	79		

Andeksandmine inimeste seas

Pattude andeksandmise läbi taevane Isa teeb inimesed jälle jumalikkudeks valguseolevusteks (1Tess. 5:5), oma kodakondseteks. Sellepärast Ta ootab ja nõuab tungivalt, et inimese käitumine oleks valguses ja jumalik. Kellega Jumal käitub nii suurejooneliselt¹, see ei tohi omalt poolt olla väiklane. Kui meid valgustatakse ülevalt heledasti kiirgava headusega, siis meil ei sünni käia ringi nurisevate valgusevihkajatena. Selles paljastub kuulmatult inetu iseloom, mõistmatult madal meelsus, kui see, kellele on kustutatud miljoniline võlg, kukub oma kaassulase kallale sajalise võla pärast. Andeksandmise läbi Jumal tõstab inimesed kuningateks ja preestriteks (1Peetr. 2:9). Nii nad peavadki olema kuninglikud ja preesterlikud ega tohi käituda nagu pudukauplejad ja liiakasuvõtjad, politseinikud ja timukad. Nad ei pea oma kaasinimestele alati ette heitma penne ja krosse, mis need on neile kurja teinud ja tasumata jätnud; nad ei tohi neid rõhuda nende võla pärast. – Taevase Isa valmisolek andeksandmiseks on mõõtmatu; kuid **ühes punktis lõpeb Tal tahtmine andeks anda:**² „Kohus on halastusetu sellele, kes ei ole osutanud halastust” (Jaak. 2:13). „Nõnda (s. t. nagu sündis tigea sulasega, kes heideti vangitorni) teeb ka minu taevane Isa teile, kui teie igaüks omast südamest andeks ei anna oma vennale” (Matt. 18:35). „Mis mõõduga te mõõdate, sellega mõõdetakse ka teile” (Matt. 7:2). „Õndsad on armulised, sest nemad (jah, ainult nemad) saavad armu” (Matt. 5:7). – Ja lõpuks Meie Isa palve: „Anna meile andeks meie võlad, nii kui meiegi oleme andeks andnud oma võlglastele”. Meie võlglastel on mitte ainult need, kes meid otsekohe on solvanud, vaid kõik inimesed, kes meile **on jäänud** midagi **võlgu** arusaamises, lugupidamises, abivalmis olekus, tänulikkuses, sõbralikkuses, või ükskõik milles. Meie kohus on **kustutada** nende võlg.³ Kustutatud võlga **ei ole enam**. Inimene, kellele me andeks anname, on meie silmis ilma laituseta; me käitleme teda, nagu käitleksime kõige puhtamat, kõige paremat, kõige armastusväärsemat inimest. Kõik, mida võlg ja patt võivad inimeste vahele tekitada: usaldamatus, enese-armastus, külmus, tagasihoidlikkus, – kaovad täiesti. Andeks anda ja andestada tähendab mitte ainult: hoiduda teravatest sõnadest, olla korrektne, hoida alal häid kombeid. Andeks anda tähendab: teha nii nagu teeb Jumal, kui Ta kustutab võlad. Andeks anda tähendab nii siis: enese ligidale tõmmata, ennast piiramatult teistega jagada, avada süda ja meel täielikuks osasaamiseks, avaldada kõigile abi ja osavõtmist. Kes annab andeks, see ei sõlmi kompromissi; ta võtab asjast otsustavalt kinni. Ta haarab sügavale ja nõuab, et inimene oleks inimesele ligidal nagu alguses. Andeks andma ei tähenda, et tullakse vastu poole teeni. Andeksandja ei küsi hirmunult: kas tema ka? Tal on julgus käia tarviduse korral ära kogu tee, et jõuda vihast märatseva venna juurde ja sirutada talle käsi. – Kus inimesed üksteisele andeks annavad, **seal koristatakse nende vahelt aastasadade kestel kogunenud praht**, mille tagajärjel puhastub mürgist avalikkude olukordade õhkkond, ja müürid, mis lahutavad seisust seisusest ja rahvakihti rahvakihist, varisevad kokku. Ühiskondliku elu nähete uurimisinstituudid ja kongressid, hoolekande-seadused ja lugematud asutused ei saavuta seda kindlasti iialgi, kui neile ei tule abiks hoopis midagi muud. **Andeksandmine⁴ on sotsiaalküsimuse lahendus; ta on vägev rünnak kõigile ühiselu pahedele.** Kasvatuseliku mõju avaldamist vennale andeksandmine loomulikult ei keela ega kõrvalda. Just selle läbi ongi antud õige alus selleks.

¹ Andeks anda tähendab: olla jumalikult suurejooneline.

² Väiklane meelsus teotab jumalikku andeksandmist.

³ Andeks anda tähendab: teha nii, nagu teeb Jumal, kui Ta kustutab võlga.

⁴ Andeksandmine on sotsiaalküsimuse lahendus.

Annid (vaimuanded)

Kreekakeelne sõna, mida UT siin tarvitab, on: „charisma“, tuletatud „charis‘est“ (arm), sugulane „chara‘ga“ (rõõm). „Charisma“ on and, mis rõõmustab; nimelt tarvitatakse seda väljendust andide kohta, mis tulevad tähtsatelt inimestelt või kõrgetelt asutustelt, koguni kuningalt eneselt. „Charisma“ on sellepärast midagi, mis valdab, mis äratav imetlust ja valmistab **rõõmsat** üllatust. Inimene, kellel on „charisma“, katsub esile mulje, millise omame, kui me kellegi kohta ütleme: ta on Jumalalt armu leidnud inimene. Samal ajal tuleb „charisma“ all ikka mõista **suurt, rikkalikku andi**, mis on suurte andja vääriline; midagi, mida antakse ülevoolavalt, nii et annetuse vastuvõtja saab kõike täiuslikult. Mõnedes kohtades nimetatakse Jumala antud uut elu „charismaks“ (näit. Room. 5:16). Enamasti aga mõistetakse selle all Vaimust otseselt mõjustatud annet ehk võimet, mis on kristlasele antud **teenimiseks koguduse juures**. Sellised Vaimu annid ei ole aga kunagi määratud selleks, et üksikuid isikuid teiste hulgast esile tõsta, – vaid nende andmisega on alati peetud silmas **üldist hüve** (1Kor. 12:7 ja 14:4 ja edasi). Kus neid andisid ei kasutata andumusega ja aukartusega üldsuse (või ka üksikute) teenimiseks, seal muutuvad ka hiilgavamad annid tühjadeks ja tähtsusetuks (1Kor. 13:1 ja edasi). **And** kaotab igasuguse väärtuse, niipea kui selle saaja lahkub **Andjast** või loobub Tema tahtmise täitmisest. – Vaimu andidest nimetatakse eriti: **tark kõne**, s.t. anne ütelda seda, mis käesoleval hetkel märki tabab, ja nii ütelda, et kuulajatelt võetakse võimalus tõe eest kõrvale põigelda (vrd. Stefanose kõnet); **tunnetuskõne**, s.t. võime esitada tõde „ta sisemises seoses ja tungida jumalikkude saladuste sügavustesse“; **usk**, s.t. eriline usujõud, mis tõstab mägesid asemelt (1Kor. 13:2), mis ei pörka tagasi ühegi kahtluse ees, ja mis murrab suurimatest raskustest tee läbi tervele kogudusele; **anne haigeid tervendada** otseselt ülevalt tuleva elustava jõu edasiandmise läbi (vrd. Ap.t. 3:6 ja edasi); **anne erilisi jõude** tegevusse panna (vrd. Ap.t. 9:36 ja edasi; 28:1–6); **ennustamine** (prohveti kuulutamine), kusjuures ei ole mõeldud ainult võimet tulevikku kuulutada, vaid annet näha jumalikult läbi mineviku, oleviku ja tuleviku (v. „Ennustamine“); **vaimude tunnetamise** anne õpetab terava pilguga eraldama jumalikkude ja kurjade vaimude tegevust; **keelterääkimise** anne tähendab võimet rääkida aeg-ajalt tundmatuid keeli (olgu nad inimeste või **inglite keeled** – 1Kor. 13:1. vrd. ka Ap.t. 2:4 ja edasi). Nimetatakse veel erilisi andeid **õpetamiseks, hingehooldamiseks, koguduse juhtimiseks, halastuse teenistuseks** (vrd. seda kõike 1Kor. 12 ja Room. 12). Ametid (teenistused) koguduses jagati selle järgi, kuidas kellelgi oli Vaimu andisid, nii et and ja ülesanne seisid teineteisega kooskõlas; Paulus manitseb tungivalt, et keegi ei peaks koguduslikus tegevuses astuma üle oma vaimuande piiridest. Igaüks teenigu oma ande mõõdu järgi ja jätku alad, mis temale ei kuulu, teistele, kellel selleks on „charisma“ (Room. 12:3–8). Tuleb eraldada **vaimuanded**, mis annavad oskust ja jõudu erilisteks teenistusteks koguduses **Püha Vaimu annist**, mis üldse seab korda ja võimaldab ühenduse Kristuse ja koguduse vahel. (Selles lõigendis esitatud mõtted on pärit Albrecht'i UT-i ääremärkustest).

Apostel

... (vastab ladinakeelsele sõnale misjonär) tähendab **saadik**. Saadiku ülesandeks on **korraldada läbikäimist** oma maa ja teiste maade vahel. Selleks tal peab olema **volitus** kõrgemalt poolt, tal peab olema läkitus (missioon, apostolaat). Ei saa olla saadik omalkäel. Saadiku vastand on vabatahtlik, kes võtab midagi ette sellepärast, et ta seda tahab. Ta võib olla väga agar, ta võib olla geenius, kuid see ei tee teda veel sugugi saadikuks. Sidemed ülevalt alla, läbikäimine Jumala ja inimkonna vahel ei teki veel seeläbi, et seda siin tahetaks. Terve sõjavägi usulisi kangelasi (kes vastuvaidlemata tõsidusega tahavad olla kristselased) või või usulisi geeniusi ei kaalu üles üht apostlit. Aga kus iganes ainult ükski omab jumalikku läkitust, seal on läbikäimine taeva ja maa vahel korda seatud. – Viimastel sajanditel enne Kristust ei läkitatud ühtegi jumalikku saadikut. Otsekohene läbikäimine oli katkestatud. Olukord muutub hoopis teiseks niipea, kui Jeesus tuleb. Temal on piiramatu volitusega läkitus. Sellepärast nimetatakse

Teda **apostliks** (Hebr. 3:1), s. t. selleks, kelle läbi üldse alles teostub täielik kontakt Jumala ja inimese vahel. Kristusel on selline kõikehaarav volitus, et Ta omalt poolt võib määrata inimesi Jumala-maailma esindajateks (kandjateks) siin all. Need on **Tema** apostlid. Ta kõrvutab nende ülesande oma ülesandega: „**Nõnda kui Isa minu on läkitanud, nõnda läkitan ka mina teid**” (Joh. 20:21). – Kristusel ei olnud mitte ainult kaksteist apostlit. UT näitab meile apostleid kõigis kogudustes (Efes. 4:11; 1Kor. 12:28), mehi, kes olid volitatud alal hoidma olemasolevaid sidemeid Kristuse ja koguduse vahel ja neid sõlmima uutes kohtades. Apostliamet ei ole UT-i mõttes erakordne asutus, mis oli tarvilik teatud aja kestel, vaid korraline teenistus, mis on alati tarvilik (kuigi kaheteistkümmel apostlil oli ainulaadne tähtsus). Kui ei ole enam apostleid, s. t. täieõiguslikke saadikuid, siis on **läbikäimine taeva ja maa** vahel katkenud.

Arm

... kõlab kreeka keeles: „charis”. See sõna on samast tüvest kui „chairein” – rõõmustuma ja „charâ” – rõõm. „Charis” tähendab midagi, mis rõõmustab või rõõmustavalt üllatab. Sageli mõteldakse sellega meeldivust, armsust. Samasugune sõna on ka ladina keeles (gratia, graatsia). Sageli tähendab arm ka inimese käitumist, mis rõõmustab (valdab), heasoovlikkust, lugupidamist, poolehoidu, isiklikku osavõttu, andestamist. Eriti on see maksev kõrgetel kohtadel seisvate isikute, enamasti kuningate suhtes. Seejuures tuleb mõelda piiramata võimuga idamaa valitsejaid, kelle heatahtlikkusest või pahameelest olenes inimese saatus; sellise kuninga arm tõi enesega kaasa küllust, hiilgust ja kõrgendust. – Et kuningas kellelegi armu näitas, tähendas alati, et ta täiesti **isiklikult** segas ta ellu, talle otseselt midagi kinkis, või teda, hoolimata kõikidest kehtivatest eeskirjadest ja seadustest, vabastas võlast või karistusest („armutee” kohtumõistmises). **UT mõistab Jumala armu all alati Tema vahenditult vaheleastumist, abi ja andeid.** Armus seista, tähendab: Jumalaga otseselt läbi käia. Johannes ütleb: „**Käsuõpetus on antud Moosese kaudu; arm ja tõde on tulnud Jeesuse Kristuse kaudu**” (Joh. 1:17). Käsu läbi on inimesel ka läbikäimine Jumalaga, aga ainult **kaudne**. Mis mitmesuguste vahetalituste läbi (paljude vahepealsete isikute ja asutuste läbi) keisri käest jõuab kodaniku kätte, selle mõju on lõpmata nõrgenenud ja tuhmunud, võrreldes sellega, mis tuleb monarhilt isiklikult. Käsu all elades tilgub Jumala õnnistust ainult kasinalt ülevalt alla, – aga kus on arm, seal on jumalik **küllus**. Paulus räägib korduvalt **rikkusest**, mida toob arm (Efes. 1:7 ja 1Tim. 1:14), s. t. kus on arm, seal võib ammutada täiusest. Teinekord ta räägib armu kirkusest (Efes. 1:6): ta annab inimesele midagi kiirgavat; ta tiivustab teda, nii et ta jumaliku kergusega ja vastupanematu võiduväega lahendab rasked ülesanded. Seda me mõtleme ka siis, kui ütleme mõnest kunstnikust: „Jumal on talle olnud armulik.” See tähendab: talle on antud jumalik ülevool, ja see, mida teised ei suuda saavutada hoolimata kõigist jõupingutustest, sünnib tema juures täiesti ilma raskusteta. **Kellele on antud arm** (vahenditult seismine Jumala ees), **see ei tohi enam asetuda käsu alla** (täiesti kaudsesse vahekorda Jumalaga) – sellega pillatakse täius, mis ülevalt tuleb, kergemeelselt ära, ja inimene langeb ära Jumala osadusest (Gal. 2:21 ja 5:4). – Sageli on armul ka **armuandmise** tähendus, s. t. võlgade kustutamist ja enese jumalatause vangikongist vabanemist (nii Room. 5:20 ja tegelikult, kuigi mitte sõnaliselt Matt. 18:27 ja Efes. 2:8). Arm ei tähenda aga kunagi **ainult andeksandmist, vaid alati ka enese andmist Jumalale**. Märkimisväärne on, et Vaimu andisid nimetatakse armuanneteks (charisma). Sõna põhitähendus (arm on, mis rõõmustab), püsib UT-is kõikjal, – ka selles mõttes, et inimene, kellele on antud armu, mõjub oma kaasinimestele rõõmustavalt ja julgustavalt.

Armastus (Jumala armastus)

Selle kohta, mis me siin ütleme, maksab Augustinuse sõna: „Me räägime sellest, mitte et me seda ütelda võime, vaid sellepärast, et me ei tohi sellest vaikida.” – Jumala armastuse all mõistab **UT Kõigevägevama poolehoidu selle vastu, kes on Temaga sarnane**. Johannes

kirjeldab juba oma evangeeliumi alguses loomist kui jumaliku armastustööd. „**Alguses oli Sõna.**” Õige sõna ei ole paljas kõla; ta sünnib tungist kellelegi midagi teatada, kellegagi osadust omada. „**Ja Sõna oli Jumala juures.**” See tähendab: Jumalal oli vägev tung enesest teatada, puutuda kokku ja vahetada mõtteid olevustega, kes on Temaga sarnased. See tung oli nii ülivägev, nii kõikevõitev, et temast hakkas lainetama Jumaluse sügavus, ja evangeeliumis jutustatakse edasi: see tung oligi Kõigevägevam ise. „**Ja Sõna oli Jumal.**” See tähendab olemuslikult sama, mis Johannes ütleb oma esimeses kirjas: „**Jumal on armastus**” (1Joh. 4:8–16). Kuna veel ei olnud Jumala-sarnaseid olevusi, kellega taevane Isa oleks võinud elada osaduses, siis kutsus Tema kõikevõimas tung nad esile: „**kõik on tekkinud Tema läbi.**” Nii tungis loomises Jumala armastus esile kui vägev poolehoid selle vastu, kes on Temaga sarnane, ja nii sündis inimene kui loomise kroon ja õigupoolest selle mõte: Jumala võrdkuju. See poolehoid jääb püsima ka pärast inimese langemist ta esialgselt kõrgusest ja Jumalast pöördumist. Looja ei või lahkuda sellest, kelle Ta lõi nii auliseks. Sageli valitseb langenud inimese kohta selline arusaamine, nagu ei oleks tas „õieti” enam midagi armastusväärset, nagu oleks ta läbi ja läbi halb, ja nagu oleks Jumala armastus **sellise** inimese vastu sügavamas mõttes ebaõige. Sellisel arusaamisel ei ole midagi ühist UT-ga. Looja armastab ka langenud inimest **hästi põhjendatult**: drahmaraha, mis **lamab tolmus**, jääb ikka drahmarahaks (Luuka 15:8–10); mahamaetud varandus ikka varanduseks, vangistatud prints ikka printsiks ja kadunud poeg jääb ikka pojaks (Luuka 15:11–24). Ka patusele inimkonnale jääb Jumal Isaks sel lihtsal põhjusel, et ta Temast põlvneb; ka siin väljendub Tema armastuses tung **jumaliku** poole. Mis teeb armastus, olles lahutatud suurte kaugustega sellest, keda ta armastab? Ta **saadab** enesest märke ja saadikuid. Jumalik armastus ei või rahulduda sellega, et Ta räägib inimesega loomistöö vahetalitusel, Ta **läkitab** saadikuid, kes peavad tooma talle Temast otseseid teateid. Prohvetite saatmisel ilmub vägevasti Jumala poolehoid inimestele. Kogu oma ürgjõus murrab see poolehoid aga esile **Poja saatmises**. Temas leegitseb jumaliku valgussära täius, Püha plekitu puhtus, Tema täielik võit kõige alatu üle Jumalast kaugel oleva inimelu pimeduse keskel: „me nägime Tema kirkust”. Sõna **sai lihaks**, s.t. Isa vägev tung ennast ilmutada, läbi käia, omandas kindla kuju inimese isikus. Alles nii võib see tung tungida inimeseni. Alles nii saab kuulutus kuulutuseks **meile**. Lõpmatu lõpliku kujus, Igavene teatud kindla aja piirides, Püha patuse liha olemasolu vormis – see on Sõna, mida me kuuleme, kõne, mida me suudame mõista. – See, kes on saadetud meie juurde, saab nii meie saatusekaaslaseks, et ka Teda kiusatakse kõigist kurjuse vägedest. Ka Tema jõuab lõpuks olukorda, millest Ta ei näe enam mingit väljapääsuteed, milles Ta peab võitlema vereni, et omandada selgust ja jõudu sõnakuulmiseks. Kuid siis näidatakse Talle tee, ja Ta läheb seda mööda kõhklematus sõnakuulmises. Otse seal, kus pimedusväed oma viimast jõudu kokku võttes Talle kallale viskuvad, sammub Ta puutumatusena ja võidukalt läbi nende ridadest ja murrab oma kaasnimestele tee tagasi Isa majja. Ta annab omastele Jumala au, milleni Ta on läbi tunginud. Nüüd Jumalus ja inimkond puutuvad jälle kokku. Jumala tung omada uuesti Jumala võrdkuju, mis mõjustas Teda saatma oma Poega on saavutanud eesmärgi. – Jumal on armastus: kogu Ta tegevust valitseb tung olla osaduses sellega, mis on Temaga sarnane. Selle märgi all teostub ka kogu jumalik maailma valitsemine. Väga palju kahtlusküsimusi jumaliku hoolitsemise suhtes tekivad täiesti vales ettekujutusest selle kohta, mis on armastus. Nagu seisaks armastus ainult andide jagamises ja heategude tegemises. Nagu ei võiks seal enam mingit juttu olla armastusest, kus sind rängasti koheldakse, kus sult miski ära võetakse, kus miski jõuliselt läbi viiakse. Me teame juba inimes elust, et lugu on hoopis teisiti. Armastuse olemus ei peitu selles, et ta jagab igasuguseid andisid, vaid et ta **annab iseenese** tõmbab oma ligidusse, oma osadusse. Kuna jumaliku armastuse eesmärk on tõmmata oma poole, siis ta ei või kohkuda tagasi, et päästa inimest sellest, mis seisab tema ja ta Jumala vahel. See on sama armastus, kes istub tõlneritega lauas, kes kutsub vaevatuid ja koormatuid enese juurde – ja kes leegitsevas vihas puhastab templit, kes paljastab salalikke ja heasüdamlikult meelitavat jüngrit nimetab kuradiks. **Ilma takistuste kõrvaldamiseta ei ole mingit osadust**. Kui aga Kõigevägevam ise asub nende kõrvaldamisele, siis sünnib see ka

vägevasti. Siis sünnivad asjad, millest meil inimestel kaovad kuulmine ja nägemine, siis tabavad inimesi „saatuselöögid“ ja rahvaid katastroofid, mis **peavad** tunduma arusaamatutena. Sest kes võib ette välja arvestada, mida suudab teha vägev, palav armastus. Ta tegevus on alati üllatav, ükskõik – kas ta annab või võtab. Lõpuks on ta eesmärk siiski anda, ja nimelt iseennast anda. Sellepärast on maailmakäigu lõpptulemuseks, et inimkond ühes kogu loodusega tuleb tagasi esialgsesse Jumala ligidusse. – Jah, palju suuremal määral kui esimestel päevadel on nad ühendatud Loojaga südamlikus osaduses. Kui kõik, mis on Jumalast, pöördub tagasi Jumala juurde, siis on armastus jõudnud oma teede esmargile (Room. 11:36).

Armastus Jumala vastu

Armastus on kõikide jumalikkude nõuete summa, kõige õilsam käsk (Matt. 22:37–40). Seda nõuet ei tohi esitada inimesele väljastpoolt. See on asetatud tema olemusse. Inimene on oma päritolult Jumalaga sarnane. Jumal on armastus. Sellepärast on ka inimese kohus armastada: see on ta ülesanne, mõte ja eesmärk, ta elu ainuke sisu, mis võib tulla kõne alla. – UT ei mõista armastuse all „voorust“, s. t. midagi õpitud, midagi, milleks võib ennast kasvatada, milleks võib ennast sundida mõne käsu või ideaali etteadmiseks. Armastus on midagi ürgjõulist, mingi vägev ja sügav meelte-liigutus, mis paneb kõiki hinge jõude kaasa võnkuma. Armastus ei ole kahvatute mõtete kohusetäitmine, vaid ta on vere kõne, ta tuleb palavast südamest, ta valitseb inimese pulsilööki. See on vanade sõnade lihtne tähendus: „**Armasta Issandat, oma jumalat, kõigest oma südamest ja kõigest oma hingest ja kõigest oma meelest**“. – Kuna inimene on loodud armastuseks, siis ta ei või teisiti kui peab armastama. Lõhe tõttu, mis on tekkinud ta olemusse, ei ole ta enam suuteline ehtsaks, teda enesest kõrgemale tõstvaks armastuseks, ta armastus on enamasti ekslik ja seotud. Ta kulutab oma õilsamaid jõude asjadeks, mis ei ole seda väärt. Johannes, armastuse apostel, tungib kogu oma läkituse raskusega inimese ja selle vahele, mis takistab teda saavutamast oma otstarvet: „**Ärge armastage maailma ega seda, mis on maailmas**“ (1Joh. 2:15). „Maailm“ tähendab siin kõiki inimese Jumala tahtmise vastaseid tegusid ja toiminguid: „mis on maailmas“ – kõiki asju, niipalju kui neil ei ole ühendust Jumalaga; kõiki olevusi, niipalju kui nad on lahutatud Loojast. Ka need kõik võivad inimeses kutsuda esile vägevaid tunde, võivad ta vere kohisema panna, võivad temas põhjustada vägeva jõudude mängu. Kuid sellest kõigest on ometi liiga vähe, et inimelu täita. Kotkas võib lennata ka 20-meetrilises puuris, kuid see ei ole kellegi kotkalend. Inimene võib Jumalast kaugelolemise nõiaringsis ka kirglikult tegutseda, püüdes jõuda võidule igasuguste ohvrite ja andumistega, – kuid ta jääb seejuures ikka ümbritsevasse ringi, mis on tema jaoks liiga kitsas. Oma paremaid, õilsamaid jõude ei saa ta siin arendada. Inimese elu hakkab vastama tõelistele inimlikkudele mõõtudele alles siis, kui teda valdab armastus Looja enese vastu: **armasta Jumalat, oma Issandat**. – Ei jõua küllalt sageli kinnitada, et UT ei mõista armastusena Jumala vastu verevaest, mõttelist, vägisi pealesunnitud püüet, vaid püha kirge, võrratut tormi ja tungi, kuid ometi ka kõige sügavat rahu, täielikku vaikust ja sellist mõõdukat lõbusust, mis täidab nende südant, kellel ei ole enam midagi soovida. See armastus tekib, nagu kõik armastus, **ainult kokkusaamise läbi**. Niisama vähe kui võib armastada ainult mõteldavat inimest, nii sama vähe võib usuliste ettekujutuste kaudu jõuda Jumala armastamisele. Armastus ei seisa selles, et meie oleksime armastanud Jumalat, vaid **et Jumal on meid armastanud ja saatnud oma Poja** (1Joh. 4:10). Poja isikus, kelle Ta saadab, kohtab Kõigevägevam inimest, ja sellest kohtamisest kargab säde, süttib püha tuli, hakkab purskama peidetud sügavustest. Armastus tekib kohtumisel; ta püsib alatikestva kokkupuutumise tõttu; ta ei või olla kaugel; ta on oma olemuselt osadus. Ja ometi annab UT meile õiguse rääkida armastusest Jumala vastu ka seal, kus inimene on veel kuidagi lahutatud oma Loojast. Ka võõrsil võib armastada kodumaad. Selline armastus väljendub kõigepealt sügavas igatsuses, see on armastus valudega. Kui ta on kohtlane, siis ta ei ole paljas meeleolu. Ta on tahte andumine, kogu tegevuse juhtimine tunnetatud jumalikkude eesmärkide saavutamisele. Neile kaugetele armastajatele, neile kojuigatsusest haigetele, neile

kaugel olles ustavateks jäänutele maksab sõna: „**mina ja minu Isa tuleme ja teeme eluaseme tema juurde**\". **Sellised** mitte mõistusega, vaid kõiki jõude kaalule pannes **otsijad** kogevad kord kindlasti, et See, keda nad otsivad, kohtab neid. Siis on nende valu vaigistatud, nende kannatused lõpetatud. Kus enne oli näriv igatsus, on nüüd õndsus. Kus januneti, seal ammutatakse nüüd ülevoolavalt. Kus ainult aimati suurt püha kirge, seal on ta vallutanud kogu olemuse senikuulmata väega. Sest inimese on haaranud oma võimusesse See, kellest ta põlvneb ja kelle jaoks ta on algusest määratud. Tung Jumala poole, mis alati oli kuidagi olemas, on nüüd saanud kõikidest teistest vägevamaks. Kui inimene on jõudnud kord Jumalale ligidale, siis on kõik asjad ta elus juhitud ja valgustatud suurest jumalaarmastusest. Ta armastab Jumala loomistööd kogu selle täiuses ja iluduses mitte vähem kui iga teinegi, kuid puhtamalt ja tugevamalt. Keegi ei ole loodust nii tunnetanud, ta pulsilööki nii vahetult tundnud, ka kõige väiksemat elusündmust temas nii armastavalt mõistnud kui Inimese Poeg. Tema vahekord loodusega oli sellepärast nii elav, et Ta igas tema liigutuses nägi oma Isa tegevust: **Tema** laseb päikese tõusta, **Tema** toidab lindusid, riietab lilli, kaitseb kukkumise eest ettevaatamatut varblasepoega. – Armastus on inimeses vägev tung jõuda tagasi ülemisele kodumaale, Isa juurde, ja sellepärast ka kõikide Isa tegude juurde, kõige pealt aga teise inimese juurde.

Armastus kaasinimese vastu

Looja kõigi tööde hulgas seisab inimene ülemisel astmel. Inimene ei ole ainult Jumala **loodud**, vaid ta **põlvneb** Jumalast. Oma kaasinimesi armastada tähendab: tunda vägevat tungi selle poole, mis neis on jumalikku. Ja kuna igas inimeses on midagi igavest, siis me ei tohi oma poolehoidu kinkida omavoliliselt ühele või teisele; me peame igäühes, keda kohtame, võtma tõsiselt Jumala võrdkuju ja peame püüdma seda kõigest prahist välja otsida. Jeesus käsib meid armastada ka **vaenlasi** (Matt. 5:44). Siin ei tohi mingil tingimusel nõrgestada sõna „armastada“ mõistet. Jüngritele soovitati sellega mitte ainult, et nad oleksid korrektsed, õiglased oma vastastega. Jeesus nõuab ka vaenlase suhtes ehtsat, vägevat armastust. Mitte kurja, mis vaenlast valdab, pean ma armastama, vaid head, mis Looja on temasse istutanud. **Meil ei tule armastada kaltse, mida kuningapoeg praegu kannab, vaid kuninga-poega, kes praegu kaltse kannab.** Seesama on loomulikult kehtiv ka kõigi väliselt ja seesmiselt langenud inimeste kohta. Jünger peab omama selget pilku, mis tungib võltsist pinnapealsusest ehtsa tuuma juurde. Ta ei pea otsustamisel lähtuma alt, vaid ülevalt. Ta peab iga kaasinimest vaatama Looja silmadega, kellele alati on peaasjaks see, mis Tema inimesele on andnud. „**Meie ei tunne kedagi liha poolest,**“ ütleb Paulus (2Kor. 5:16), – s. t. meie ei hinda kedagi oma piiratud silmaringi ega oma enesearmastusest tumestatud tunnete järgi, meie hindame igäühte selle mõõdu järgi, millega teda hinnatakse üleval Isa juures. Kristus ütleb mäejutluses selgesti: alles vaenlasearmastus tõendab, et meis üldse on olemas armastus. Alles siit võib näha, et meile meeldib kaasinimene Jumala ja jumaliku pärast, aga mitte omakasupüüdlikkudel kaalutlustel. Kes ei suuda armastada **vaenlast**, see ei või **armastada** ka sõpra, venda, ema, pruuti, last ega rahvuskaaslast. Kuna armastus on tung teises asuva **jumaliku osa** poole, siis on armastus alati ka **aukartus**, hindamine, lugupidamine. Armastaja hindab teisi kõrgemalt kui ennast (Filipi 2:3). See tähendab muuseas ka, et **austatakse ligimese vabadust**. Kui juba Kõigevägevam austab nii inimese vabadust, et Ta ennem riskeerib teda päris kaotada, kui et vägisi enese juures kinni pidada (kadunud poeg – Luuka 15) – kui palju enam peaksin mina austama oma venna vabadust. Isa laseb pojalt lahkuda, kuid Ta ei lakka lootmast, et kõik saab veel heaks. Armastus **loodab** kõik: ta ei või loobuda ootusest, et kaasinimene, olgu ta eksinud kuitahes kaugemale, ometi kord pöördub tagasi oma algallika juurde. Lootusel ja usaldusel, mida inimene vaikides kannab oma südames teise pärast, on vägev jõud kõrvaldada eelarvamusi ja kiskuda maha vaheseinu. Armastus on **kontakt**: teiste vahetu, peenetundeline mõistmine. Me ei vaja pakse hingeteaduslikke raamatuid, et õppida tundma inimesi. Teaduslikud uurimisinstituudid ja eriajakirjad ei ole teeks, mida mööda jõutakse hingehooldavale inimeste tundmisele, vaid

selleks on armastus, ülevvalt tulev vägev tung selle poole, mis teises on jumalik. See tekitab inimeste vahele südamliku kooskõla, mis Inimese Pojal oli kohe, kui Ta kedagi kohtas. Armastus ületab kaugelt kõik teadmise (Efes. 3:19). Kristus aitas otsekohe **jumalikku algupära teises inimeses**; kuid samuti Ta nägi silmapilkselt ka sama isiku omapärast jumalavastasust. Nii Ta võis käituda igauhega, kuidas just tarvis oli. Armastusel ei ole šabloone; ta ei esita inimesele mingisuguseid valmis teooriaid. Ta mõistab iga üksikut inimest Jumala seisukohast. Tal on sügav aukartus iga üksiku inimese Jumalast loodud omapära ja Jumalast mõjustatud saatuse ees. Sellepärast ta ei julge pakkuda talle vähem kui seda, mis talle iga kord antakse Jumala erilise ilmutuse läbi. Nii teevad Kristus ja kõik Kristuse-sarnased inimesed. Armastus on huvitatud **igast** inimesest, keda ta kohtab. Kuid see ei takista teda seismast **eriti** südamlikus ja kestab ühenduses inimestega, kellele ta on eriti juhitud. Kristus, kuigi Ta on olemas kõikide inimeste jaoks, piirab **aeg-ajalt** oma tegevust ainult oma rahvaga, kuna Talle praegu on antud selline juhtnõu. Ta seisab ka erilises vahekorras kaheteistkümnepostliga, kelledest Ta eriti rõhutades ütleb, et need on Talle Isast **antud** (Joh. 17:6, 9, 12, 24). Ja kaheteistkümnepostiga Ta armastas eriti Johannest. Eriline perekonnaosadus ei tee inimesele võimatuks armastada oma rahvast. Otse vastupidi: üks on teisele põhialuseks ja kooliks. Sama vähe takistavad Jeesuse jüngrit erilised perekonna, sõpruse, rahva ja koguduse sidemed kohtlemast armastusega kõiki inimesi. – Kuna armastus on tung ligimeses asuva jumaliku osa poole, siis ta ei või teisiti, kui peab pöörduma **jumalatusse vastu**, mis ta leiab teises. Õiges armastuses on ühendatud kohtumõistmine ja halastus (Matt. 23:23). Tal on jõudu eraldada teise juures, mis on hea ja mis on kuri, ja teda kurjast lahutada; ta julgeb tegutseda otsustavalt seal, kus on tarvis. Ka selles ta jääb ustavaks oma päritolule Jumala armastusest, kes just seal, kus ta armastab, talitab valju kohtuotsuse järgi (Hebr. 12:6). Armastus ei pilka ega põlasta olemasolevaid seaduslikke korraldusi ja kombeid. Ta võib tarviduse korral käituda nendega, kes on veel seotud teatud väliste korralduste külge, nagu oleks ta isegi veel vangistatud neist korraldustest (1Kor. 9:20). Armastaja ise aga on vaba kõikidest kommetest, eeskirjadest, traditsioonidest ja määrustest. Armastus on käsu „täitmine“; selle mõõdu, mida nõuavad käsk ja vagad kombed, ta teostab üliküllaldaselt. Ta voolab üle, ta on jumalikus mõistes väljaspool äärt ja piiri. Kus puudub armastus, seal on kõik Vaimu annid, kõik vagaduse harrastused, kõik kuulmatud jõupingutused heategevuses, jah, isegi märtrisurm väärtusetuks arvatud (1Kor. 13:1–3).

Armuvallik (predestinatsioon)

Väljend „vallik“, „äravallitud“ tarvitatakse mõnikord UT-is samas tähenduses kui „kutsumine“. Nii üteldakse, näiteks apostlite kutsumisest: Jeesus kutsus oma jüngrid kokku ja **valis** nende seast kaksteistkümmend (Luuka 6:13). Samas tähenduses leidub see sõna tuntud kirjakohas: „**Mitte teie ei ole mind vallinud, vaid mina olen teid vallinud ...**“ (Job. 15:16). Mõlemal juhtumil räägitakse sellest, et inimesed määratakse **ametisse**, ja see sünnib teatud hetkel **sellesinatse aja** kestel. – Enamail juhtumeil aga tähendab vallik otsust või määrust, mis on tehtud juba **enne kõiki aegu**. „**Ta on meid vallinud enne maailma rajamist**“ (Efes. 1:4). Messias üteldakse, et Ta on Jumala Vallitu (Luuka 23:35); siis on mõeldud ka Messia igavest ära vallikut ehk ettemääramist (predestinatsiooni) Tema töö jaoks. UT-is räägitakse ainult vallikust (ehk predestinatsioonist) **teenistuse jaoks**, mitte aga isiklikuks eestulevaks õndsuseks. Jüngrid on vallitud, et nad **vilja kannaksid** (Joh. 15:16). Jeesus on Vallitu **Messia töö** jaoks (Luuka 23:35). Paulus on vallitud **tööriist**, et kanda Kristuse nime rahvaste hulka (Ap.t. 9:15). Efeslased on vallitud, et nad oleksid pühad ja laitmatud **armastuses** (teenistuses) (Efes. 1:4). Peetrus kirjutab oma kogudustele, et nad on vallitud **kuninglikuks preestriametiks** (1Peetr. 2:9); 2Tess. 2:13 Luther tõlgib: „Jumal on teid algusest vallinud õndsuseks.“ Õndsuse asemel seisab kreeka keeles päästmine, pääste. See tähendab: tessalooniklased on igavese valliku põhjal seatud ühendusse suure universaalse maailmapäästmisega, et nad sellest jumalikust tööst tegevalt osa võtaksid. – Edasi tuleb tähele panna, et predestinatsioon UT-is **ei ole** kehtiv inimese **saatuse** kohta kogu

igavikus, vaid piirdub kristlase **teenistusega ajas**, käesolevas eoonis (ajastus). Võrdle selles mõttes kõiki juhatatud kohti. Valiku mõte on, et inimesed, kes seisavad Jumala teenistuses, omaksid kindlat teadmist: nende ülesanne, nende otstarve ei ole pärit kaduvast piirkonnast, ta ei juurdu ajas. Jumala tööriistade teenistus põhjeneb valikul, mis on sündinud enne kõiki aegu; selle ankur on kinnitatud igavikku. Sellepärast on Kristuse teenrid sõltumatud ajaloo muutustest, aja tujudest. – Nii kaugelt kui UT räägib predestinatsioonist, mõtleb ta ikka ettemääramist **teenistuseks käesolevas ajas**. Augustiinlik-kalvinlik õpetus kõikide inimeste kahekordsest predestinatsioonist, olgu (tulevaseks) igaveseks õndsuseks, olgu (tulevaseks) igaveseks hukatuseks, ei ole uustestamentlik. – Room. 9:22 näib Lutheri tõlke järgi, nagu oleks inimesi, kes on määratud (tulevaseks) igaveseks hukatuseks. Tähendatud kirjakoht on aga tsitaat Jesaja 13:5, ja seal on jutt inimestest, kes on ette nähtud selleks, et nad oleksid hukatuse kandjad oma maapealse elu kestel. Nad on nii siis valitud negatiivseks teenistuseks, olla Jumala viha astjad (käesolevas ajastus). Nende saatusest sealpool aega ei ütle Paulus tähendatud kirjakohtas midagi. Peetrus aga ütleb kord, et Kristus on läinud lahkunud vaimude riiki, et kuulutada evangeeliumi neile, kes oma maise elu ajal Jumalale vastu panid (1Peetr. 3:19 ja edasi).

Deemonid

Deemoniteks (kurjadeks, rüvedateks vaimudeks) nimetatakse UT-is jumalavastaseid vaime. Nad elutsevad inimelu nähtamatutel tagapõhjadel. Nad täidavad suurte hulkadena õhku (Efes. 2:2 ja 6:12). Nad avaldavad vägevast mõju maailma avalikkude olukordade kujunemisele. Nad asuvad kuidagi ikka kõige selle taga, mis on paha inimelus. Nad moodustavad riigi, mille niidid jooksevad kokku ülema deemoni kätte (Luuka 11:15; Efes. 2:2). Kogu praegune maailma-ajastu kannab deemonite ülevõimu pitsarit. – Deemonitel (või osal neist) on kirklik tung kehastumiseks; nad tungivad inimeste ihudesse ja põhjustavad sellistele inimestele hirmsaid piinu ja haigusnähteid (Matt. 17:15, 18; Luuka 8:27 ja edasi veel paljud teised kohad). Inimene, kelles elab deemon, kaotab aeg-ajalt täiesti isikliku omapära ja temas räägib koguni teine olemus. Deemonitest vallutatud (seestunud) inimesed on eriti tundlikud Jumala saadikute ligidusest. Kuna terved inimesed tuimalt ei märka Jumaluse ligiolemist, siis seestunud tunnevad seda otsekohe. – Jumalavalitsus, kui see saabub, lõpetab deemonite tegevuse (Luuka 11:20). Teisest küljest võtab Jeesuse tulemisel deemonite riik kokku kõik oma jõu. Kurjadest vaimudest vaevatute arv oli Jeesuse ajal arvatavasti eriti suur.

Elu

Mis on elu, seda **ei või** kindlasti otsustada sõnadest, mis selle küsimuse kohta seisavad Piibli kõnedes. Ükski keel ei ole suutnud veel leiutada kohast sõna, et ütelda, mis on elu, samuti nagu teadus ei suuda seda seletada ühegi valemiga. Selle asemel UT esitab meile elu **näitlikult**. Johannes ütleb: Kristuses oli elu, ja Kristus ise ütleb: mina olen elu. Elu, mis oli Inimese Pojas, paistis silma oma aukõrgusega. Kõik, mis elab, omab iseseisvust ja ülevust, võrreldes elutuga; mida kõrgemal elav olevus seisab, seda suurem on tal vabadus liikuda, tegutseda, kujundada (taim, loom, inimene; milline erinevus ka inimese ja inimese vahel). – Tardunud ajaliku elu tingimustes, kus õieti igatüki paratamatult saab selleks, milleks ta saab, oli Jeesusel vabadus liikuda, Tal oli kuninglik õigus tegutseda ja otsustada, mis on võimalik ainult seal, kus on **elu**. – Kaljupangad kõrves lamavad maas tardunult ja kivinenult – lind aga hõljub kõrgel õhus nende üle. Seal lõpmatu **kvantiteet** – hulk, siin võrratu **kvaliteet** – sisu. Jeesuse elu on jätnud ajalukku nii kustutatamatud jäljed mitte sellepärast, et Ta tegevus ajas ja ruumis oleks olnud nii laiaulatuslik, vaid sellepärast, et Ta oli nii **ainulaadne**. Ta ütleb: „**minu sõnad on vaim ja elu**“ (Joh. 6:63). Sellepärast ei saa väikest köidet Tema sõnu asendada suurte raamatukogudega. **Elu on jumalik kvaliteet**; kus see puudub, seal püütakse kvantiteeti tõsta piirituks; seal kuhjatakse

üks ettevõtte teisele otsa ega jõuta sellega ometi kaugemale kui ollakse. Mitte inimlikult ülesõhutatud, vaid jumalikult meelestatud (kvalifitseeritud) oli apostlite ja esimese koguduse elu. Elu Kristuses paistis välja Ta olemuse **algupärasusest** ja Ta tegevuse enesestmõistetavusest. Kuski ei teki muljet, nagu oleks Ta pidanud enesega võitlema, et olla hea, või headust vaevaliselt enesest ammutama: Tema juures on alati jumalik headuse ülevool. See on võimalik sellepärast, et Looja on ise Tema sees. Tema ülevool tuleb algallika küllusest. Jeesus ütleb: „**Mina olen tulnud, et neil oleks elu ja kõike ülirohkesti**” (Joh. 10:11). Ta toob ka teistele Looja täiussest vägevasti hoovavat elu, igavest elu. See elu on rohkem kui romantiline elevus ja goetelike antiikajast elustumine. Mõlemad püüavad ammutada uut elu kinnivarisenud inimlikkudest ürgjõududest. Kuna nad ei tunge läbi jumalikule allikale, siis jääb neil viimane põhjalikkus ometi saavutamata. Elu, mida Kristus toob, väljendub rohkemas kui inimliku **armastuse ürgjõus**. „**Meie teame, et me oleme tulnud surmast elusse, sest et armastame vendi**” (1Joh. 3:14). Elu Kristuses väljendub selles, et Temas **kõige suuremad vastuolud moodustavad täieliku ühtluse**. Elu organismis koondab mitmesugused organid, milledest igaüks omab erilist jõudu ja võimet, üheks tervikuks, nii et nad kõik tegutsevad ühes suunas. Eriti elava loomuga inimeste juures leidub iseloomuomadusi, millest nad põhimõttelikult ei tahaks midagi teada, kuid mis ometi lahutamatu kuuluvad nende isiksuse juurde. Mida suurem on pinget nende vastuolude vahel, seda rohkem on suurust ja jõudu elus. Milliseid kuulmatuid **kontraste** me leiame Inimese Poja käitumises. Tal on **pikk meel**, mida ükski asi ei suuda tasakaalust välja lüüa (näit. kannatlikkus jüngrite mõistmatuse puhul), kuid tarviduse korral Temast hoovab energiat nagu **tuld purskavast** mäest (templi puhastus). Ta võib olla mõõtnatult **hea**, pehmem kui ükski naine (rõhutute ja tagakiusatute vastu), kuid Ta võib olla ka **teraskõva** ja vahe kui mõõk võitluses (salalikkude vastu). Ta võib **väriseda ja karta** nagu nõrk laps, kuid Ta võib ka sirgelt **püsti seistes** kohata rinnaga iga hädaohtu, ilma et ükski lihas tõmbleks. Sellel kõigel on Tema juures üks mõte ja mõjub ühes sihis. Nii on lugu sellepärast, et Ta omab elu eneses. Kus puudub elu, seal on vastuolud nürinenud või nad lagunevad koost. Käsumeelne (jumalata) vagadus tekitab olukorra, kus inimene ei ole enam võimeline ei õieti kurvastuma ega õieti rõõmustuma, – ei õieti sõbralik olema ega õieti põhjuse pärast vihastuma, – ei õieti kannatlik ega õieti nõudlik olema. Või käsumeelsed (s.t. elutud) vagad jõuavad niikaugemale, et nad on **ühekülgselt** kurvad, vihased või sõbralikud. – Kui **koguduses** on elu, siis on kõige mitmekesisemad inimesed temas täiesti **iseenesest** üksmeelsed; kui aga elu puudub, siis ei saa neid millegagi kokku lepitada. Ja nüüd, Kristus ütleb: „Mina olen **elu**” („Mina olen viinapuu”). See tähendab: kus inimestel on ühendus Temaga, seal on neil ka elu, kuninglik ülevõim ümbruskonna kohta ja olenematus välistest tingimustest; neil on ka jumalik kvaliteet ja ülevool, mis hoovab Jumaluse sügavustest; ka nende juures moodustavad vastuolud ühe terviku.

Enesesalgamine

Enesesalgamise all ei mõista UT **enesepiinamist**. Jeesuse nõue oma jüngritele, et nad peavad enese ära salgama (Matt. 16:24; Mark. 8:34; Luuka 9:23) ei sihi sellele, et jüngrid peaksid enestele ise igasuguseid kannatusi peale panema ja otsima. Palju enam on sellega mõeldud: jüngrid ei pea enam tunnustama oma mina mõõduandvaks. Nad peavad loobuma järgimast iseenese isiku kihutusi. See on eelduseks, et nad alluvad Tema juhtimisele. Matt. 16:25 tuleks tõlkida nii: „Kes iial oma isiksust tahab päästa, see kaotab selle; aga kes oma isiksuse kaotab minu pärast, see leiab selle”. See tähendab: kes tahab suruda läbi oma isiksust ja järgneb tema mõtetele, see kaotab inimese isiksuse väärtuse. Kes aga loobub oma isiklikkudest nõudmistest, kalduvustest, soovidest ja tahte-eesmärkidest, et alistuda täiesti Kristuse juhtimisele, see saab õigeks isiksuseks. – **Ennast salata tähendab: loobuda elust enese määruste järgi, et olla täiesti mobiliseeritud kellegi kõrgema käsutusse**. Põhi-elingimuseks kõige selle juures on loomulikult, et ühendus selle Kõrgemaga oleks olemas ja et Temalt saadaks täiesti kindlaid juhatusi. – Selle järeldusel tekkinud raskused, kannatused ja võitlused **toob enesega kaasa**

teenistus; neid ei valita ise ega suurendata omalt poolt. Millisele sõdurile tuleks pähe tekitada enesele haavu peale nende, mis ta lahingus on saanud, või minna külma kätte, kui teenistus seda teenimine sugugi ei nõua. Muidugi **kannatused, mis tekivad Kristusele järelekäimisest**, võtab jünger kõhklemata enesele. See kuulub enesesalgamise juurde.

Ennustamine

Ennustamine ehk prohvetikuulutamine (vaata lõigendit „Prohvet“) tuleb eraldada selgeltnägemisest lausumisest. **Selgeltnägemine** on külgesündinud anne, mida sageli võib leida teatud perekondades ja suguharudes, ja millega ei ole veel otseselt ühenduses mingit jumalikku ülesannet. **Ennustaja omandab oma valguse vahenditust Vaimu tegevusest** ja räägib alati kõrgemal käsul. Ennustamine on „charisma“ (Vaimu and), mis antakse küll üksikuile, aga mis on siiski määratud koguduse teenimiseks nagu üldse kõik Vaimu annid (v. lõigendit „Annid, vaimuanded“ – 1Kor. 12:10; Room. 12:6). – **Lausumist** ja **ennustamist** võib võrrelda nagu ööd ja päeva: **lausumine** on ennustamise saatanlik vastand. Lausuja räägib, aetuna tumedast tungist, sageli teadvuseta või poolteadvuseta olekus. Deemonlike vägede mõjul kaob inimlik isiksus seejuures täiesti. Ennustaja aga võtab sellest, mis tal on ütelda, alati isiklikult osa, ja teab, et ta on vastutav selle eest, mis ta ütleb. Ta ei tohi lasta oma andi piiritult laiali valguda: prohveti vaimud alistuvad prohvetile (1Kor 14:32). – Ennustamise võrratu tähtsus seisneb selles, et läbi räägib Kristus vahetult oma kogudusega (Ilm. 19:10). – Mis Vaim ennustajale teatab, seda Ta võtab alati Kristuselt (Joh. 16:13, 14). Prohvetikuulutamise andega varustatud liikmete kaudu juhib Kristus kogudust, annab talle selgust tähtsate otsuste langetamisel (Ap.t. 13:1, 2), kuulutab talle tulevaid asju, et kogudus oleks nendeks ette valmistatud (Ap.t. 11:27–30; 21:10, 11). Ennustamise kaudu hoolitseb Kristus, et kõik koguduse elu oleks rajatud Temale (Efes. 2:20) ja avaldab talle asju, mida veel ühelegi eelmisele rahvapõlvele ei ole ilmutatud (Efes. 3:5) – mitte tema uudishimu rahuldamiseks, vaid et talle näidata eesmärke ja ülesandeid, mis just temale on määratud teha, kui aeg saabub. Kokku võttes: ennustamine ei ole sugugi ainult tuleviku etteütlemine; ta toob ka mineviku valge ette ja on ikka enamasti sihitud **olevikule**. Kogudus peab ennustamise läbi selgusele jõudma nendes asjades, millede mõistmist tal on praegu hädasti tarvis. Prohvetikuulutamine toob koguduse ellu ikka jälle jumaliku värskuse ja Jumala ligiolemise tuuletõmbe; tema läbi tuleb ikka jälle uus elu muidu kirjatäheks tardunud piiblisõnasse. Sellepärast oleneb koguduse kas olla või mitte olla sellest, kas temas leidub prohvetikuulutamist. Paulus ütleb sellepärast: „**Olge agarad taotama vaimuandeid, aga kõige enam prohvetlikku kõnelemist**“ (1Kor. 14:1, 5, 39). Juba Saalomoni õpetussõna ütleb: „**Kus ei ole prohveti nägemist, seal läheb, rahvas, üleannetumaks**“ (Õp.s. 29:18). Kogu vanatestamentlik ajalugu näitab meile seda. – Kuna ennustamise juures inimene on kaastegev vaba ja vastutava olevusena, siis peab selles maailma-ajastus, kus me oleme koormatud nii paljude nõrkustega, meie ennustus ometi jääma poolikuks (1Kor. 13:9). Suur on muidugi vastutus, mis lasub prohvetiandega varustatud isikul: ta peab, nii palju kui temast oleneb, kõrvaldama oma isiku juurest kõik, mis kuidagi võiks kahjustada ennustuse väärtust ja puhtust. – Suur vaimse rumaluse märk on see, kui ennustamist, kus ta esineb, ei võeta ei ennustusena, vaid prohvetit peetakse usuliseks geeniuks. Geniaalsus on külgesündinud omadus; prohvetikuulutamine on aga alati Vaimu and. **Geeniusest** räägib **loodu**; **prohvetist** räägib **Looja**.

Evangeelium

.... tähendab: hea sõnum, rõõmus teade, rõõmustav teadaanne. Selle sõna mõistet tuleb võtta tõsiselt. Evangeelium ei tähenda UT-is kunagi **õpetust** ega selgitust Jumala riigist, vaid alati **sõnumit** (teadet), et Jumala riik on ligidal või juba tulnud. – Ka Jeesus on **õpetanud** (Matt. 4:23). Õpetused on kõik Ta tähendamissõnad Jumala riigist; mäejutlust nimetatakse selgesti

õpetuseks; mitte asjata ei hüüta Teda rabiks. Kuid selgesti eraldatakse Ta **tegevus õpetajana** ja Jumalariigi **sõnumi kuulutajana** (Matt. 4:23). – Jumalariigi **õpetus erineb** jumalariigi **sõnumist**, Jeesus kuulutas välja sõnumi, et Jumala riik tuleb, s.t. Ta teatas, et taeva väed on siin ja kihutavad pimeduse väe minema. Jumal ise on võtnud valitsemise enese . kätte ja paneb jälle maksma oma jumaliku korra. – Kui selline teade välja kuulutatakse, siis peab olema on ka võimalik proovida, kas see on tõde. Sissetungivat jumalikku väge peab saama kuidagi kindlaks teha. Nii see ka on: Jeesus kuulutab sõnumit ja parandab samal ajal kõiki haigusi rahva hulgas (Matt. 4:23). Apostlid tõid Öhtumaa surevatele rahvastele evangeeliumi, ja üldise lagunemise keskel loodi uuesti inimesi. – Sõnum sündinud valitsuste vahetusest ühes sellega kaasaskäivate jumaliku väe ilmutustega on nii iseenesestmõistetav, et isegi vaesed (need, kes ei oma kõrgemat vaimulikku haridust ja teoloogilisi teadmisi) saavad sellest kergesti aru (Matt. 11:5; Luuka 4:18). **Õpetus** võib saada usuteadlaste tülküsimuseks, **sõnum** aga on **inimeste lohus** ja kosutus. – Kui tuuakse sõnum mingi riigi tulemisest, siis on tarvis kohe võtta seisukoht selle riigi suhtes. Kui Jeesus saadab oma jüngrid sõnumit kuulutama (Matt. 10:5 ja edasi), Ta annab neile kaasa juhise, millest nähtub, et kuulajatelt oodatakse otsekohest seisukohavõtmist (Matt. 10:12–14). Õpetuse üle võib järele mõelda, seda võib arvustada. Sõnum riigist nõuab otsustamist, nõuab sõnakuulmist. – Sõnumitooja ise on valitsuse kandja, mida ta kuulutab. Tema riigi väed on kas ühes temaga kohal või järgnevad tema kannul. Sellepärast ütleb Paulus: „**Evangeelium on Jumala vägi õndsakssaamiseks igaihele, kes usub**” (Room. 1:16). Sõnum (kui ta tõesti on sõnum ja mitte õpetus) toob enesega ühes suure Jumala abi, mis kisub inimesed välja kurjuse riigist (Ap.t. 10:44).

Hea

„**Hea Õpetaja, mis ma pean tegema, et ma igavese elu päriksin?**” – „**Miks sa mind nimetad heaks? Ükski ei ole hea kui ainult üks, see on Jumal**” (Mark. 10:17, 18). Jeesus ei eita siin, et Ta on hea. Ta juhib ainult noormehe tähelepanu sõna „hea” kergemeelsele tarvitamisele, kuna noormees Teda ju veel õieti ei tundnud. Noormees peab Jeesust arvatavasti kuulsaks rabiks ja annab talle sellepärast austava omadussõna „hea”. Ta saab vastuseks: rabi võib olla nii õpetatud ja kuulus kuitahes, aga ta ei ole veel sellepärast hea. Hea on ainult jumalik (Jumalast saadetud) õpetaja, sest Jumal ükski on hea. – **Lugu ei ole nii, et Jumalat tuleb sellepärast heaks nimetada, et Ta meie headuse mõõdule vastab, vaid mõõdupuu headuse mõistmiseks me omandame alles siis, kui kohtume Jumalaga.** Umbes nii nagu väikelinna elanikud oma senised mõõdupuud purustavad ja hoopis teisiti hakkavad otsustama heast muusikast, kui kord mõni suur meister tuleb nende juurde. **Ei ole nii, et meie võime otsustada, kas Jumala tegevus meis on hea. Õigupoolest Jumala tegevus alles loob meie sisse arusaamise ja mõiste sellest, mis on hea.** Mis Loojast tuleb, on hea, ja hea on, mis Temast tuleb: „**Kõik hea and ja kõik täielik annetis on ülevalt ja tuleb valguse Isalt**” (Jaak. 1:17). Mis saab alguse teisest allikast, on mittehea. – Jeesus nimetab ennast **Heaks Karjaseks** (Joh. 10:12, 14) s.t. Jumalast päritolevaks, Jumalast saadetud juhiks, kes haarab Tema asjast kinni jumaliku ustavusega ja teovõimega. – „**Maarja on hea osa valinud**” (Luuka 10:42). See ei tähenda, et palvetamine iseenesest oleks parem kui majapidamise korrashoid. Palju rohkem see tähendab, et teatud ainulaadsel hetkel Jumalale meeldib, kui sa jätad keedupotid ja taldrikud ning ennast vaikselt kogud ja kuulad. Teine kord võibolla on hea, kui sa jätad oma palvevõitlused ja asud päris lihtsa töö juurde. Mis igas üksikus eluolukorras on hea või õige, seda ei saa otsustada põhimõtete ega ideaalide abil – seda peab näidata ma ülevalt.

Hing

Hinge (kreeka keeles „psyche”) all mõistetakse mõnikord üldse inimese elu, enamasti aga midagi päris kindlat asja inimeses. **Hing on inimeses see, mis teeb tema isiksuseks, teeb ühes**

kõige sellega, mis kuulub inimese isikuelu juurde. Hingel on võime tunnetada, mõelda, tahta; ta võib arendada rikkalikku seesmist elu; ta käsutab igasuguste loovate jõudude ja andide üle, samuti ka mitmesuguste „vaimsete“ annete üle. Ja ometi seisab UT-is hinge kõrval eraldi **vaim** (pneuma). Vaim on inimeses see osa, Vaim on inimeses see osa, mille kaudu ta on Jumalale ligidane, mille läbi ta võib astuda ühendusse Jumalaga. Püha Vaim, kui Ta tuleb inimese peale, liitub inimliku vaimuga („Seesama Vaim tunnistab ühes meie vaimuga“ – Room. 8:16). Vaimu läbi valgustub ja elustub siis jumalikult kogu inimese isiksus ehk hing. – Teisest küljest on **ihu** hingele vahetalitajaks ümbritseva maailma, looduse ja kaasinimeste käsitlemisel. Ta on inimese isiksuse asukoht, tema tugi ja vahend, millega ta mõjub oma ümbrusele. Lõpuks inimene on loomulikult tervik, kuid see tervik on ainult siis tasakaalus, kui kõik organid seisavad üksteise suhtes õiges vahekorras. Loomulik on, et Jumala Vaim tungib läbi inimese vaimust, inimese vaim hingest ja hing ihust. Jumalata inimese juures aga **tekivad rasked tasakaalu-häired**. Ihu võib upitada end isandaks, nii et tema tungid pääsevad inimese elus esimesele kohale ja heidavad hinge ühes vaimuga eneste alla. Nautija laseb töötada oma kujutlusvõimet, et enesele ikka uusi naudinguid valmistada: ta pingutab oma mõtet ja tahet samas sihis. – Aga ka **hing** võib kiskuda valitsuse oma kätte. Ta võib sel juhtumil ühest küljest küll suuremal määral valitseda ihu. Kuid teisest küljest haarab ta enesele ka ülemjuhatus vaimu üle ja rakendab selle anded, südametunnistuse ja usulised jõud oma inimlik-isiklikkude (või üld-isiklikkude – rahvuslikkude või muude sarnaste) eesmärkide teenistusse. Nii tekib **hingeline inimene** (meie tõlkes „maine inimene“ – 1Kor. 2:14). Selliste tasakaalu-häirete puhul on inimelu ühendus Jumalaga katkenud: ta ei ole enam kättesaadav jumaliku Vaimu mõjutustele. See kutsus inimeses esile sügavale ulatuva muudatusi. Hing võib arendada oma mitmesuguseid üksikvõimeid kõige kõrgema kraadini, kuid tal puudub ometi jumalik valgus. Vaim on küll veel olemas, kuid ta on **vigane ja orjastatud**. Ka **ihu** kaotab oma esialgse väärtuse ja jõu; ta muutub **hingeliseks ihuks**, s.t. ta ammutab enesele jõudu ja valgust inimese isiksusest, selle asemel et seda võtta Jumaluse täiusest. Ülestõusmises kaetakse inimene uuesti vaimse ihuga 1Kor. 15:44).

Hoosianna

... tähendab heebrea keeles „aita ometi“. Kuningale sihitult see hüüd väljendab **lugupidamist**. Jeesus sõitis Jeruusalemma hüüete saatel: „Hoosianna Taaveti pojale.“ Taavet oli rahvuskangelane, kes vägevasti oli võidelnud oma maa vaenlastega. Tema isiku küljes rippusid tookord kõik. Keegi teine ei oleks suutnud nii põhjalikult kujundada oma rahva saatust. Hüüus: „Aita ometi, Taaveti poeg,“ sisaldub austav tunnustus, et Jeesus on ainuke, kes võib lüüa vaenlast ja muuta saatust. Ühtlasi kõlab sellest juubeldus, et Ta tuleb seda tegema Jumala volitusel. Hüüda „hoosianna“ tähendab: austada Kristust.

Igavene, igavik

Igaviku jaoks seisab kreekakeelses tekstis „aion“ (v. lõigendit „Maailm“); **igavese** jaoks: „aionios“. – Eoon ei tähenda **lõputa kestvust**, vaid **aegjärku, ajastut**. Kui räägitakse ajastust, siis mõeldakse ikka selle ajastu erilist laadi ja pitserit, omapäraseid olukordi ja ta tähtsust. UT teeb vahet, nagu vanad prohvetidki, **selle** eooni (ajastu, maailma-olukorra) ja **tuleva** eooni vahel. Selle eooni pitser on pimeduse vägede valitsus, ta näojoonte deemonlikkus, ta olukordade järjest mittejumalikumaks arenemine. **Tulev** eoon toob uuesti tagasi olukorrad, mis valitsesid esimese loomise ajal, kui Jumal oli ligi; selle kestel on kõrvaldatud pimedusvägede valitsus; Jumala valitsus määrab ja kujundab siis kõiki asju. Selle uue eooni toob Jumalast läkitatud Maailma-uuendaja. Sellele tulevale ajastule on UT-is juhitud kõikide silmad. Sellepärast nimetatakse seda ka lihtsalt **eeoniks**. – „Maailm kaob ja tema himu; aga kes teeb Jumala tahtmist, see püsib kuni eonisse.“ See tähendab: kuni uue jumaliku ajastuni. Luther

tõlgib: „igavesti” (1Joh, 2:17). „Issanda sõna püsib kuni eonisse” (1Peetr. 1:25). Jeesus ütleb: „Kui keegi sööb seda leiba, siis ta elab kuni uude ajastusse” (Luthen „igavesti” – Joh. 6:51). Kuna **eooni** all üldiselt mõistetakse järgmist jumalikku, Kristuse poolt toodavat ajastut, siis „aionios” (igavene) tähendab, seda, mis sellest uuest ajastust põlvneb, mis ta juurde kuulub, mis ta viisidest, meelsusest ja sihtidest oleneb. **Igavene** elu tähendab kogu UT-is: tuleva ajastu elu. Nii siis elu, mis jälle on nii Jumala ligidane ja Jumalast olenev, nagu esimese loomise aial; maailma olukordade keskel. elu, mis nagu kõik asjad uues eoonis, on jumalikult vaimustatud ja vormitud.

„...**et igäihel, kes usub Temasse, oleks igavene elu**”, s. t. et nad osa saaksid uue ajastu jumalikust elust (Joh. 3:15). Jeesus ütleb: „**Kes usub minusse, sellel on igavene elu**” – s.t. kes on Temaga liidus, sellel on juba siin selle maailma olukordades selline elu, mida toob uus ajastu (Joh. 6:40, 47 ja 3:36). **Igavene kirkus** tähendab sära ja aukõrgust, mis on omane tulevale eoonile (2Tim. 2:10). **Igavene kuningriik** on uue ajastu riik (2Peetr. 1:11). **Igavene õndsus** tähendab tuleva ajastu õnnistust (Hebr. 5:9). **Igavene kohus** tähendab kohut, mis tabab inimkonda uue ajastu alates (Mark. 3:29). **Igavene tuli, igavene piin** (Matt. 3:12 ja 25:41–46) tähendab piina, mida kannatavad **tulevas ajastus** need, keda igavene kohus on hukka mõistnud. UT-is on pilk kõige esiteks täiesti pööratud tulevale eoonile, mille toob Kristus. Kõik, mis on ühenduses selle tulevaga, kõlab Luther'i tõlkes „igavene” (eooni juurde kuuluv). Üksikutes kohtades UT-is tarvitatakse „aionios” ka ülekantavas (üldistavas) mõistes: jumalikult hukkamine mata. Näiteks 2Kor. 4:17, 18. – **Kuid UT ei näe ainult ühte tulevat ajastut, vaid tervet ajastute rida või hulka.** Sõna eoon esineb sageli mitmuses. Nii üteldakse Meie Isa lõpus: „**Sinu on riik ja, vägi ja au kõikides ajastutes**” (Matt. 6:13). Sellist palvehüüdu leiame sageli Pauluse juures: „...**Loojat, kes on ülistatud kõikides ajastutes**” (Room. 1:25; 9:5 ja 11:36). 90. Psalmi alguses seisab: „**Ennegu mäed sündisid ... oled Sina, Jumal, ajastust ajastusse** (igavesest igavesti)”. Sarnaselt üteldakse sageli ka UT-is: „**ajastute ajastuteni**” (Luther: „igavesti” – Room. 16:27; Gal. 1:5; 2Peetr. 2:17; Hebr. 1:8; Ilm. 1:18 ja mujal sageli). – **Tulev eoon, mille Kristus toob jälletulles, ei ole viimne.** Ajastu on õieti teatud **hulk** aega, mis kord lõpeb. UT räägib ka selgesti tulevaga eooni lõpust. Ajastu lõpeb, **kui ta ülesanne on täidetud.** Tuleval ajastul on päris kindel ülesanne. „**Kristus peab valitsema, kuni Ta on pannud kõik vaenlased Tema jalgade alla**” (1Kor. 15:25). Kui see ülesanne on täidetud, tuleb tolele ajastule lõpp (1Kor. 15:24). Kristus annab valitsuse tagasi Isa kätte, ja Tema, Isa, on siis kõik kõiges. **Tuleva ajastu lõpuga lõpeb ka kurjus alatiseks.** Siitpeale järgnevad ajastud on kuni viimseni jumalikud. UT-is igavik **ei ole lõputu rida ühesuguseid, üksteisest eraldamatuid sündmusi, vaid üksikasjades teravalt erinev, alati uuesti kujundatava ajalugu:** ka ajastutel on oma ajastud eriliste ülesannetega („ajastute ajastu”). Igal ajastul on oma kindel ainulaadne ülesanne, oma nägu ja oma rikkus; lõppematult tungib see esile Jumaluse sügavustest ega kordu enam kunagi. Mis siis kõik võib veel sündida? Selle järele meil ei ole tarvis küsida. Jumalik tarkus ajastute kestel ei ole UT-is uudishimu, vaid palvetamise aineks.

Ihu (inimese)

Hing on inimeses see osa, mille läbi ta eneses saab lõplikuks isikuks, kes võib mõelda, tunda ja tahta ning on varustatud igasuguste loovate jõududega. **Vaim** on inimeses see osa, mille kaudu ta on Jumalale sugulane, mille kaudu ta võib astuda läbikäimisesse **Looja** enesega. **Ihu** on inimeses see osa, mille kaudu ta võib astuda läbikäimisesse maailmaga (loodusega, kaasinimestega): tööriist, millega ta avaldab mõju maailmale. Ihu on organ, millega inimene võtab vastu muljeid teda ümbritsevast maailmast. Samal ajal on ihu ka hingele ja vaimule elukohaks ja toeks. Ka paljud Looja tööd on inimesele kättesaadavad alles ta ihuorganite kaastegevusel. **UT ei tea midagi põhimõttelisest ihu alahindamisest.** Alles hilis-kreeka mõtete sissetung kirikusse viis asja niikaugele. UT austab ihu kui Jumala loomingut. Tal on samasugune vaade ihule kui esimesel Piibli leheküljel; seal räägitakse jutustuses inimese

loomisest: „**Loogem enestele asemik kattes, mis on meie vääriline...**” (1Moos. 1:26, Rabi Hirsch'i tõlge). Esialgne inimese ihu oli väga auline. Ta ehitus, jõud ja iludus olid väärilised kõrgele õilsusele, mis Looja andis inimesele: Ta lõi tema enese kuju järgi. Mõned rahvad mälestavad oma muinasjuttudes inimese ihu esialgset aulisust. Siegfridi kirjeldusest ei saa lahutada teadmist, et ta välimus oli hiilgav ja laiguta. Ka UT austab inimese ihu, sest ta otstarve on olla Jumala Vaimu tempel (1Kor. 6:19), ja nõuab ihu väärtuse austavat tunnustamist. See nõue jääb püsima hoolimata sellest, et praegustes maailma olukordades ihu esineb ainult varemene võrreldes Jumala templiga, milleks ta kunagi loodi: ta on „**surma ihu**” (Room. 7:24). Ta on **hingeline** ehk **maine** ihu, s.t. ta rajab ennast jõududele ja annetele, mis **kunagi anti** inimese isiksusele, seik asemel et vaimu läbi olla **alati** Andja enese elustatud ja valgustatud. 1Kor. 15:44 seisab Luther'i „loomulik ihu” (meie UT-is „maine ihu”) asemel algtekstis: «hingeline ihu”. Aga ka **seada ihu** tuleb **kohelda aukartusega**, sest temas peitub veel nii palju Jumala loodut, ja kuna just tema on määratud selle maailma olukordades vaimu ja hinge tööriistaks. Täiesti valesti mõistetakse sageli Pauluse üleskutset, et **ihu toodagu ohvriks** (Room. 12:1). Arvatakse, et Paulus peab seda eriliseks vagaduseks, kui inimene kulutab ära oma tervise või „suretab” ihu. Ütlusel „ohvriks andma” on siin aga hoopis teine tähendus. Ohver pidi olema laitmatu: haigeid, lombakaid ja vigastatud loomi ei tohtud ohverdada. Ihu ohvriks anda tähendab nii siis: teda võimalikult hästi korda seada, et ta oleks väärt ja võimeline teenima Jumalust eluasemena ja tööriistana. Surmani väsinud ihu, ülepingutatud närvikava ei paku ju Vaimu tegevusele mingit sobivat põhialust. Paulus teeb oma lugejad vastutavaks, et nad – niipalju kui seisab nende võimuses – hoiaksid oma ihu terve ja tugeva. Talle on see käegakatsutav eksiõpetuse vili, et „**ihule armu ei anta**” (Kol. 2:23). On tarvis, et ihu olukord viiakse nii kõrgele kui iganes võimalik mõistliku hulga toidu ja paastumisega, magamise ja valvamisega, töö ja puhkusega, liikumise ja rahuga, mille mõõtu igäüks peab isiklikult enese kohta tundma. Jeesus hoiatab eriti ihu koormamise eest igapäevase üleliigse toiduga- (Luuka 21:34), mis halvab ka vaimu liikuvust. – Ihu eest hoolitsemisel tuleb aga silmas pidada tema teenivat seisukohta, mis tal on võrreldes hinge ja vaimuga. Teenrit koheldakse küll viisakalt, kuid temast ei tehta suurt välja: „**Ärge muutke liha eest hoolitsemist himude ärritamiseks**” (Room. 13:14). **Ülestõusmises** omandab inimese ihu kirkuse, mis on temale määratud (1Kor. 15:42–44); ta kiirgab siis jumaliku iluduse valgussäras (Filipi 3:21) nagu ülestõusnud Kristuse ihu. Surmas riietatakse hing ja vaim lahti surma ihust, ülestõusmises nad kaetakse kirkusihuga (2Kor. 5:1–4).

Ilmutama

Ilmutamise tähendamiseks on kreekakeelses tekstis kaks sõna: „apokalyptein” (täht. paljastama) ja „fanerun” (täht. ilmuda laskma). Esimest sõna tarvitatakse rohkem seal, kus inimesele päris isiklikult midagi teatatakse (Isa tunneb ainult see, kellele Poeg seda ilmutab – Matt. 11:27); teine sõna räägib rohkem sellest, mida avalikult teatatakse (Jeesus avaldab oma kõrge seisuse Kaana pulmas – Joh. 2:41). Kuid mõlemaid sõnu ei ole tarvitatud järjekindlalt nende erimõistetes. – **Ilma Kõigevägevama väljaastumiseta oma peidetud olekust, ei või Teda keegi tunda**. See on UT-i põhitõde. Seda tõstetakse esile sellise toonitamisega, et kooskõlas UT-i mõistega peab ütleva: „**Jumala ilmutus**” ei ava veel silmi, vaid seda teeb ainult Jumala „**eneseilmutus**”. See on kehtiv nimelt seal, kus ilmutuse all mõistetakse seda, mis Jumal **on ilmutanud** varematel aegadel. Varasemate ilmutuste mälestusmärkide olemasolu ei ole tagatiseks, et Jumal **on ka nüüd on avalik**. Kui Jumal räägib, siis ei või Tema sõnu „üles kirjutada ja muretult koju kanda”. Seda ei saa kokku võtta õpetuslausetesse, usutunnistustesse ega süsteemidesse. Või kui seda tehakse, siis võib juhtuda nii, et alles jäävad ainult jumalikkude tõdede esialgse mõiste kaotanud kestad. Sellest ei tunnetada veel Jumalat, kui võidakse lüüa lahti raamat ja üteldakse: nii **rääkis** Jumal. Alati on ainult seal löönud lõkkele õige tunnetamine, kus ikka jälle uuesti võidakse ütelda: nii **räägib** Issand. Siis alles muutuvad muidu surnud **kirjatähed** elavateks **Jumala sõnadeks**. Jeesuse kaasaegsed kirjatundjad ja vagad omasid küll

Piiblit, prohvetite kirju ja kogu „ilmutus“. Ja ometi ütleb Jeesus neist selgesti, et tõde ei ole neile ilmutatud. Vastupidi: Jumal on tõe nende eest (meelega) **varjule pannud** (Matt. 11:25). Keegi ei tunne Isa kui ainult Poeg ja, kellele Poeg tahab seda **ilmutada** (olevik – Matt. 11:27). **Kõik enne ilmutatu jääb varjatuks, kui Kristus seda täna ei paljasta**. Kõige suuremad uurijad, kõige kuulsamad teoloogid kobavad pimeduses, kui Vaim neile tõde ei ilmuta, õigeid usuteadlasi läkitab Kristus (Matt. 23:34). Nad ei ole ainult kirjatundjad, vaid ka vaimutundjad.

Imed

Me räägime tehnika imedest ja mõtleme sellega imestusväärseid saavutusi sellel alal.⁵ Aga ükskõik kui suurt imetlust nad ka ei ärataks, ometi ei saa neid nimetada imedeks UT-i mõistes. **Imeks** ei nimetata siin kunagi seda, mis inimene välja mõtleb või omal algatusel võib esile kutsuda. Vaid see, mida inimene **ei suuda käsutada**, mis üldse ei ole võimalik selle maailma olukordade piirides, mis sünnib **sissetungi** tõttu ülevalt, nimetatakse UT-is imeks. – Imesid nimetatakse sageli ka **tunnustähtedeks** (kreeka keeles „semeia“), ja mitte harva leiame sõnade ühenduse: imed ja tunnustähed (Ap.t. 2:22, 43; 5:12; 6:8; 14:3). Tunnustäht tähendab järelikult: sissetungiva Jumala valitsuse tunnusmärk. Imed on märkideks, et juba midagi tulevatest maailmaolukordadest ulatub sellesse maailma-ajastusse. Selles mõttes imed **tõendavad, et Jeesus on Jumalast saadetud** Maailma-uuendaja (uue maailma-ajastu algataja). Peetrus ütleb: „**Jeesuse Naatsaretlase, mehe, kellest Jumal andis tunnistuse väega ja imedega ja tunnustähtedega**“ (et Ta on uue eooni tooja – Ap.t. 2:22). Jeesus ütleb juutidele: „**Teod, mida ma teen, tunnistavad minust, et Isa mu on läkitanud**“ (Joh. 5:36). – **Mingil tingimusel ei tohi** aga Jeesuse väe avaldusi vaadelda ainult kui tegusid, mis pidid kinnitama usku Tema läkitusse, mis olid tarvilikud ainult tol korral, kuid hiljem, pärast kiriku tekkimist, muutusid tarbetuks. **Imed kuuluvad täiesti orgaaniliselt** sissetungiva **jumalavalitsuse juurde**. Jumala valitsusele on iseloomulik, et taevane Isa vahetult kummardub alla inimlaste juurde ja saadab neile taeva vägesid, et vabastada neid sellest, mis lasub siinsetes olukordades nende peal hädana ja piinana. Iseloomulik selles mõttes on Jeesuse sõna: „**Kui mina kurje vaime välja ajan Jumala sõrmega, siis on Jumala riik jõudnud teie juurde**“ (Luuka 11:20). Jumala-valitsus lihtsalt ei kannata, et Jumalast põlvnevad olevused on demonitest tundmatuseni moonutatud; pimedusväed peavad väljalt lahkuma. Samasu-9U on haigustega. – **Jeesusele on ka ihu kui Jumala auline looming** (Matt. 6:25); see kuulub lahutamatult kogu inimese juurde. Kui ihu on tõbine või vigastatud, siis on ka hing ja vaim raskesti rõhutatud. Meil on näiteid selle kohta, kuidas Jeesus oli liigutatud, nähes pimedaid või kurtummi või inimesi, kes aastate viisi pidid abitult lamama maas, või kohates pooleldi mädanenud liikmetega pidalitõbiseid. Sama vähe Ta võis jääda ükskõikseks, kui mehed ja naised, emad ja lapsed nälgisid kõrves. Jah, ka see ei jäta Teda külmaks, et pulmas tekib kimbatus, milletõttu lõbus seltskond peaks enneaegselt koost lahkuma. – Vägev Jumala abi, mida Jeesus toob sellistel juhtumitel, mõjub julgustavalt nagu Looja kallistus; see on nagu taevase Isa heasüdamlik hüüd oma inimlastele, et nad ei pea meelt heitma oma ihu tuhandete hädade pärast. Meie ei leia UT-is kuskil jälge vaimsest ebaloomulikkusest, mis igas haiguses ja võimaluse korral isegi surmas tahab näha õnnistust. Kõikjal me näeme lihtsat ja tervet inimlikku arusaamist: **haigus on raske pahe; surm on kohutav hävitaja**. Et Jumal võib mõlemaid erilisel viisil heaks pöörata, on hoopis midagi muud. – Lühidalt: imed, nimelt haigete tervendamised ja demonite väljaajamised, ei esine UT-is **anormaalsete**, vaid täiesti **normaalsete** nähetena. Imed on osaliselt ja kohati Jumala looming uuesti kordaseadmise, esialgse olukorra tagasitoomine: inimene saavutab oma esialgse tervise ja ligidase kokkupuutumise taevaste vägedega. Haigus on ebaloomulikkus. Tervenemine on jumalikult loomulik. **Imed on tunnustähed, et jumalavalitsus on juba sisse tunginud ja ka pandiks, et see kord täielikult tuleb**. Kus on midagi jumalavalitsuslikku, seal on ka imed.

⁵ Imed on ülemise maailma sissetung sellesse maailma.

Kogu Apostlite teod on täidetud imedega, ja kuni kolmanda sajandini neid esines koguduses väga sageli. Ka hiljem nad esinevad üksikult, päriselt aga ei ole nad kunagi ära jäänud. Koguduse **Vaimu andide** hulgas nimetatakse selgesti ka **annet haigeid terveks teha** ja muid jumaliku **jõuavalduste** („jumalikkude jõudude energia avalduste“ – 1Kor. 12:9, 10) kasutamisi.

Ingel

... (kreeka keeles „angelos“) tähendab käskjalg. Sama sõnaga tähendatakse mõnikord inimlikke käskjalgu. Näiteks nimetatakse Ristija Johannest ingliski, kes peab valmistama teed Kristusele (Matt. 11:10). Jüngerid, keda Jeesus Saamaria alevisse ette saatis, et nad Talle korteri telliksid, nimetatakse algtekstis ka ingliteks (Luuka 9:52). Enamail juhtumeil nimetatakse ingliteks taevasi vaime, kes seisavad Kõigevägevama käsutuses Tema käskude täitmiseks. Inglite olemasolu on kogu UT-is enesestmõistetav tõsiasi. On vihjeid sellele, et liikumised loomises seisid ühenduses inglite teenistusega (Laul 104:4; Ilm. 14:18 ja 16:5; Joh. 5:4). Eriti aga on inglite ülesandeks teenida **inimesi**. Et on olemas kaitseingleid, s.t. selliseid ingleid, kellele on usaldatud teatavate üksikinimeste teenimine, ei ole sugugi keskaja luulekujutus. Jeesus räägib sellest selgesti, kui Ta ütleb, et laste (või vähemate) inglid seisavad kogu aeg Jumala trooni ees, oodates Tema märguannet (Matt. 18:10). Apostlite tegudes arvasid Maarja majasse kogunenud isikud, nähes vangimajast vabanenud Peetrust, et see on tema ingel (Ap.t. 12:15). Nii siis arvestati vanemas kristlaste koguduses seda, et on ingleid, kellel on eriline teenistus üksikinimeste juures. Peetruse vabanemine sündis (vist küll tema oma) ingli läbi (Ap.t. 12:15 ja edasi). Kiri heebrealastele ütleb: Inglid on teenijad vaimud, kes on läkitatud teenima (abistama) tuleva õnnistuse pärijaid (1:14). Suurte sündmuste puhul, sügavale haaravate Jumala tegude kuulutamiseks ilmuvad alati inglid: Jeesuse sündimisel (Luuka 2:9–13), ülestõusmisel (Matt. 28:2 ja 5; Luuka 24:4; Joh. 20:12), taevaminekul (Ap.t. 1:10). Esimeste paganate kogudusse vastuvõtmise eel käis ingli käskjalateenistus (Ap.t. 10:3 ja edasi). Ingleid käsutati mitmel korral Jeesust teenima: kõrves. Keetsemanes. – Aegadel, mil Jumala vahetu ligiolemine inimkonnalt on ära võetud, puudub ka inglite teenistus; või see ei puudu täielikult, kuid piirdub vaikselt tähelepandamatu tegevusega. Hetkel, mil Inimese Poeg tuleb ja inimkonnale Jumala uuesti ligi toob, tungib ka inglite maailm jälle hoopis teisiti maailma, inimeste ellu: taevast on avatud ja inglid astuvad üles ja alla, s.t. neil on alati täita ülesandeid maa peal (Joh. 1:51). Jeesuse imetegude juures on inglid organiteks, mille läbi teostub jumalik vägi. Jälle tulles hiilgab Kristus taevases valgussäras ja on ümbritsetud Jumala inglitest (Matt. 16:27 ja 25:31; Mark. 8:38; Luuka 9:26).

Inimene

Heebreakeelne sõna inimese jaoks (adam) tähendab uuemate uurimuste järgi: asemik (rabi S. Hirsch). Inimese käsitlemisel UT-is on mõõduandev see, mis ütleb tema loomisest Piibli esimene lehekülg: „**Tehkem enestele asemik meie väärilises kattes, nagu kõlbab meie võrdkujule**“ (1Moos. 1:27). – „**Ja Jehoova Jumal valmistas Aadama (asemiku), kes põrm on, mullast, ja puhus tema ninasse elavat õhku, nõnda sai inimene elavaks isiksuseks**“ (1 Moos. 2:7). Inimese esialgsest auvärsusest ja kuninglikust seisusest, ta jumalasarnasusest, ta isanda seisukohast muu looduse suhtes, ta südamlikust ühtekuuluvusest Loojaga, Kõigevägevama „sügavisiklikust“ tegevusest inimese loomisel, inimliku elu esiletulekust otsekohe Jumala elutäiususest – kõigest sellest ei räägi UT laias teoreetilisest ulatuses. Eeldatakse, et seda üldiselt tuntakse juba loomisloost. Ja ometi teeb Jeesus selle igivana tõe veel õieti ligidaseks ja selgeks, kui Ta õpetab oma jüngerid ütleva: „**Meie Isa.**“ Ta ei taha neile sellega ütelda **ainult**, et inimene tohib Kõigevägevamale üles vaadata kui oma **hoolitsejale** ja **kaitsjale**. Jüngerite palve algussõnad ei olnud paljalt see mõiste, et inimene kõnetab jumalikku Kõikvägevust umbes selles mõttes, mis on laulul: „Mis vaevab sinu südant?“ Kõnetlust „Meie Isa“ tuleb mõista, nagu

Jeesuse iga sõna, kõige täpsemas sõna-sõnalises mõistes. Oma isast ma põlvnen; mu vanemates peitub mu algus. UT-i Jumala nimi **tuletab inimesele meelde ta jumalikku päritolu, ta põlvnemise õilsust, ta kodumaa-õigust ülemises maailmas**. Inimene on jumalikku sugu; see on Jeesuse õpetuse põhieeldus ja selle mõistmise võti. – Oma **nõuete senikuulmatut kaalu**, nende taevasseulatuvat kõrgust põhjendab Jeesus mäejutluses inimese päritolu õilsusega. Inimene on kohustatud olema taevasse ulatuvalt kõrgemal kõigest kurjast ja alatust, nagu keiserlik prints peab ennast üleval pidama hiilgavalt ja täiesti plekitult. Jüngrite käitumine peab olema majesteetlikult sõltumatu nende ümbrusest, nii et kõik näeksid, et nad on oma taevase Isa jumalik pojad (Matt. 5:44, 45). – Kuna inimese kodumaa on taevas, siis tal on päritolu põhjal õigus **paluda** sealt ka kõige **suuremaid asju**. Püha Vaim, s.t. vahenditu ühendus Kõigevägevama enesega, saab talle osaks sama loomulikult viisil, nagu lapsele antakse vanemate kodus leiba (Luuka 11:9–13). Meie Isa kõrget paatost tunnetab õieti alles see, kellele mõjukalt selgub inimese päritolu. Ta tunneb jüngrite-palve palumiste sügavat seesmist õigustust. Ta saab aru rahust ja enesestmõistetavusest, millega esitatakse selliseid maailmavapustavaid asju. Teda haarab kaasa taevastründav, kirglik igatsus, mis siin kuuldavale tuleb. Inimese loomisel omandatud auväärus liigutab Kõigevägevamat, nii et Ta tema vägevasti **päästab**. Ka inimsoo tulevane täiuslikusmuutumine põhjeneb sellel, milleks Looja inimese alguses määras. Sellepärast nimetatakse kirkust, mis kord inimesele antakse, tema **pärandiks** (Efes. 1:14, 18; 1Peetr. 1:4). – Nii enesest-mõistetavalt kui UT väljub tõsiasi, et inimene kuulub oma päritolu poolst Jumalale, nii vähe ta kulutab sõnu selle tõendamiseks, et inimene **siin, selle maailma olukordades**, oma põhisuunas on jumalatu. Selles mõttes Jeesus ütleb Peetrusele: „**Sa ei mõtle sellele, mis on Jumala, vaid mis on inimeste meelt mööda**” (Matt. 16:23); variseridele Ta ütleb: „Mis inimeste keskel on kõrge, see on Jumala ees jäledus” (Luuka 16:15). Samuti tuleb mõista Pauluse sõna: „**Olgu Jumal tõeline, aga iga inimene valelik**” (Room. 3:4). Need ja kõik sarnased kohad räägivad jumalata, s. t. ebanormaalsest inimesest.

Inimese Poeg

... tähendab aramea keeles: „inimene”. Jeesus nimetab ennast inimeseks, ja sellega Ta sihib tol ajal üldiselt tuntud kirjakohtade prohvet Taanieli raamatus: „**Vaata, üks tuli taeva pilvedega kui Inimese Poeg**” (7:13). „Inimesest” räägitakse ka paljudes apokrüüfilistes raamatutes, mis on ilmunud viimasel sajandil enne Kristust. Kõikjal on sellega mõeldud Messiat. Selle nimega oli ühenduses eriline Lunastaja ootus. „Üldine Messia ootus lootis pikkisilmi väejuhi tulekut, Taaveti poega, kes lööks roomlasi Inimese Poja võidurikkas lahingus”, nii siis **rahvuskangelast**. Vaiksetes väikestes ringides elas aga teine lunastuse ootus. Siin ühendati oma vaated Taan. 7:13 ja Jesaja 53. peatüki kannatava Jumala sulasega, ning oodati **Maailma-lunastajat**. Neis ringides nimetati Lunastajat „Jumala sulaseks” ja „inimeseks”. – Meie teame nüüd, et sõna „inimene” oli vanal Idamaal laialdaselt tarvitusel Lunastaja tähenduses. Nii nimetati siin **alginimest** Lunastajaks, kes läheb läbi kannatuste, et lunastada inimkonda. Alginimese tagasitulekuga maa peale saabub nende lunastus. See on mõeldud nii: kui **selle** maailma olukordadesse ja raiskuläinud inimkonna keskele uuesti saabub tõeline inimene, siis on leitud Archimedes'le punkt, millele toetudes tõstetakse paigalt maailma telg. Siis on saabunud päästev katastroof, mis muudab uueks kogu looduse. Nagu Adam – ka see sõna tähendab: „inimene” – seisab esimese inimesena selle maailma-ajastu algul, nii Uus inimene seisab Lunastaja „inimene”, **tõesti** inimene, uue eooni alguses. Kõige selgemini on Paulus väljendanud selle mõtte, seades teineteise vastu **inimese**, kelle läbi **patt** maailma tuli, ja **inimese**, kelle läbi tuli **arm maailma** (Room. 5:12–21), Aadama ja Kristuse (1Kor. 15:22), esimese ja viimase Aadama (1Kor. 15:45, 46), esimese ja teise inimese (1Kor. 15:47). Sellepärast on meil mõisteliselt õigus Jeesuse enesenimetust, mida Luther'i Piibel tõlgib Inimese Pojaga, edasi anda mõistega: **uus inimene**. Kui Jeesus tarvitab enese kohta seda Messia nimetust ja nimetab ennast uueks inimeseks, siis lükkab Ta sellega kõrvale kõik rahvuspoliitilised ootused, mis olid ühenduses Taaveti pojaga, ja

esitab ennast **maailma uuendajana, Jumala uue loomise algatajana**, kes kannatuste läbi läheb ausse ja toob esile uue eoni. „Inimese Poeg“ ei tähenda nii siis Jeesuse alandust, vaid kõrgust. Tuntud kohta Luuka evangeeliumist (9:58) tuleks mõisteliselt nii edasi anda: „Rebastel on augud ja taeva lindudel on pesad, aga **Maailma-uuendajal ei ole aset**, kuhu Ta oma pea paneks.“ (Kogu see lõigend on võetud peaaegu sõna-sõnalt Joachim Jeremiase raamatust: „Jeesus maailma täiuslikuks muutjana“).

Isa taevas

Jüngritele antud Meie Isa palve kõnetlusega tahab Jeesus äratada inimeses mitte ainult tühist usaldust, et Jumal muretseb ta eest ja kaitseb teda **nagu** Isa. Ta tahab meile tuletada meelde, et Jumal **on** meie Isa, ja me peame võtma seda tõsiselt. Ma põlvnen oma isast: minu ja tema vahel asuvad sügavad veresidemed. Kõigevägevam on meie Isa, see tähendab: meie oleme jumalikku sugu, meid köidavad Loojaga saladuslikud igavesed sidemed. Jeesus ütleb siin sedasama, mis ütleb Piibli teine peatükk: et inimese loomisel Looja võttis sellest ise sügav-isiklikult osa, et inimese elu tuli Jumala hingeõhust (1Moos. 2:7). Kuna lugu on nii, siis meil on sünnipärane õigus oodata kõige selle suuruse ja külluse pärimist, mida Meie Isa palve õpetab meid paluma. Ei ole liialdus, kui me sellepärast palume, et Kõigevägevam ilmutaks meile isiklikult oma suurust, mis purustab kõik inimlikud kujutlused (esimene palve); et meie saatusest kaoks saatanlik mõju ja asemele tuleks jumalik iseloom (teine palve); et meie omandaksime ülevalt vahendituid juhatusi ja volitusi nende täitmiseks (kolmas palve). On loomulik, et me nende asjade pärast palume, samuti nagu on iseenesestmõistetav, et pojal on igatsus olla isa ligidal, näha teda, jääda majasse ja hoida alal isa viise; ta tahab olla pühendatud isa plaanidesse ja tema tööle kaasa aidata. — Jüngritele antud palve kõnetluses on kokku võetud kogu rõõmusõnumi sisu. Kuid samas sõnas Jeesus võtab kokku ka kogu oma nõude: kuna me oleme nii kõrgesti sündinud, siis peab ka meie käitumine olema jumalikult õilis ja sõltumatu. Meis peab olema niipalju suurust, et me suudame käsitleda vaenlast sama sooja südamega kui sõpra. Me peame olema pilkajale sama lahked kui vagalegi. Me peame metsiku anarhistiga sama rõõmsalt ja sundimatult ümber käima kui auväärse kodanikuga ja vaest, kõikidest põlatud avalikku naist peame kohtlema sama lugupidamisega kui vaga diakonissi. Nii täiuslik peab olema meie inimestearmastus, nii palju kõrgem kõikidest vaheseinadest, mis siin maailmas on püstitatud: et meie tõestaksime endid olevat taevase Isa pojad, kellel on Temaga ühesugune meel.

Issand (isand)

Kreekakeelne sõna „kyrios“ tähendab **üldiselt kedagi, kellel on vägi, kuninglik meelevald, käskimisõigus**, kes midagi omab. Selles mõttes Jeesus räägib tähendamissõnas viinamäe isandast (Matt. 20:8), lõikuse Issandast (Matt. 9:38), kojaisandast (Mark. 13:35), „**Inimese Poeg on hingamispäeva Issand**“, s.t. Ta seisab üle sellest käsust, Ta võib selle ka lõpetada (Mark. 2:28). — Kõnetlus „isand-härra“ kehtis ka Jeesuse ajal **austusavaldusena**: see oli **tiitel**, aunimi. Ainult selles oli vahe, et tol ajal ei kõnetatud iga inimest valikuta nõnda, vaid ainult selliseid, kellel oli vägi või autoriteetne seisukoht. Nii nimetati rabisid nende õpilaste poolt isandateks. Täiesti sellest õpilase ja õpetaja vahekorra raamidest on välja kasvanud ka see, et jüngrid nimetavad Jeesust Issandaks (vrd. Matt. 8:25; 16:22; Luuka 9:54; Joh. 13:6, 9, 13 ja mujal). Sõna „kyrios“ seisab kreekakeelses VT-is peaaegu igal pool Jumala asemel (heebrea-keelsete sõnade: Adonai, Elohim, Jahve, Jah asemel), ja nii tarvitatakse ka UT-is sageli Issandat Jumala asemel („Mina kiidan Sind, Isa, taeva ja maa Issand“ — Matt. 11:25 ja mujal sag.). UT-is nimetatakse mõnikord ka (oodatavat või tulnud) Messiat Issandaks (vrd. Luuka 1.43: 2:1; Matt. 21:3; Mark. 11:3 ja mujal). — Apostlite tegudes, kirjades ja Ilmutuse raamatus tähendab „kyrios“ **jumalikku vägevusse ülendatud Jeesust**, mis on algkoguduses üldse

Issanda tähenduseks. Peetrus ütleb: „Sellesinatse Jeesuse, kelle teie olete risti löönud, on Jumal teinud Issandaks ja Kristuseks" (Ap.t. 2:36). Paulus kirjutab: „Sellepärast on ka Jumal Teda väga ülendanud ja on Temale andnud nime, mis on üle kõikide nimede" (Filipi 2:9–11). Sedasama ütleb enesest Ülestõusnu: „Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal" (Matt. 28:18). Paulus ütleb: veendunud olla, et Jeesusel on nüüd absoluutne jumalik väetäius, võib ainult Püha Vaimu läbi, s.t. et tullakse vahendituse ühendusse ja isiklikku kokkupuutumisse selle Jeesusega (1Kor. 12:3). Nii oli sündinud ta enesega (Ap.t. 9:1–6). Kui siis apostlid ja kogudused alati räägivad Kristusest, **Issandast**, siis **ei ole see** neile nii väga **õpetuslause**, dogma, mille tunnustamisele nad teisi õhutavad, vaid see on neile midagi määratult **praktilist**, tegelikku. Kristus on saanud nende üle Issandaks, on neid nagu pitsoriga märkinud oma teenistuseks („kätte saanud" – Filipi 3). Nad ei või nüüd enam teisiti, kui anda endid Tema käsutusse, ja nad kogevad ka, et Ta neid käsutab, neid juhatab, nende eest muretseb, neile volituse annab ja neid senikuulmatul viisil kaitseb. **Neile ei ole tähtis suruda usulise või moraalse survega läbi mõnda usuartiklit Kristusest, vaid nad viia inimesi kokkupuutumisele Kristusega**, et nad ka vabaneksid kurjuse võõravalitsuse alt ja pöörduksid tagasi oma õigusliku Issanda juurde, kes on neile olemuslikult sugulane.

Jumala lapsed (Jumala pojad)

Nimetus Jumala laps ei ole UT-is paljas aunimi. Kui näiteks, Paulus kirjutab roomlastele või galaatlastele, et nemad on Jumala pojad (Room. 8:14 ja Gal. 4:6, 7), siis ei ole see temale nimetus, mis ei vasta „õieti" selle loomusele, keda ta selliselt kõnetab. Ta ei taha sellega ütelda midagi, mis ei oleks õige, vaid midagi, mis on põhjalik tõde. Jumala-lapsed ei ole inimesed, keda Jumal oleks otsekui adopteerinud, vaid inimesed, kelle olemus põlvneb Jumalast, kes on jumalikult meelestatud. Jeesus ütleb oma jüngritele mäejutluses, et nad peavad kohtlema oma vihavaenlasi ennastalgava headusega, meeles pidades, et nad on taevase Isa pojad, s.t. on Temaga ühesugused. Nad peavad selletõttu, et nende elu on ühenduses Jumalaga, käituma sünnipäraselt kuninglikult ja sõltumatult. Nende käitumine kaasinimestega ei tohi oleneda kaasinimeste käitumisest nendega. – Paulus ütleb küll galaatlastele kord, et nad on adopteeritud poegadeks (Gal. 4:5); kuid üldises kokkuvõttes ta ei mõtle sellega sündmust, mis muudab ainult nende õigusliku asendi, kuna nende olemus jääb muutmatuks. „Poja õiguste" omandamisega uuendatakse jumalikult inimese loomuse varjatud algpõhi; ta saab uueks olevuseks. Seatakse uuesti korda see, milleks inimene alguses loodi ja määrati: ta saab jälle Jumala võrdkujuks; ta elutungid tulevad Jumala Vaimust (Room. 8:14 ja Gal. 4:6). Mis UT mõtleb Jumala poja (lapse) all, seda me võime mõista alles siis, kui me ennast õhtumaisetest oludest, kus poeg pärast täisikka jõudmist on isa kõrval iseseisev, olenematu suurus, asetame vana-idamaisetes oludesse, kus õrn side isa ja poja vahel jäi püsima eluajaks. Poeg olla **ei tähenda ainult**, et **ollakse** kord isast **sünnitatud**; see tähendab ka elada isa ligidal, õigust „**jääda majasse**" (Joh.8:35) ja isaga ühendust omada. Poeg tunneb oma seisukohta ja tähtsust isamajas, ta on pühendatud isa kavatsustesse ja plaanidesse (Joh. 5:20). Kui isa saadab tema kuskile mõne ülesandega, siis ta annab temale volituse; sellepärast võib poeg igal pool, kuhu ta sisse astub, liikuda kindlalt ja julgelt. – Seda ütleb Jeesus enesest. Kuid Johannes ütleb: nagu **Tema** on, nii oleme ka **meie** selles maailmas (1Joh. 4:17). **Jumala pojad on jumalikkudes asjades nagu lapsed kodus: nad leiavad kergesti õige tooni; nad on asjasse pühendatud; neil on volitus rääkida ja tegutseda Isa nimel** (Joh. 1:12). Aga nad on ka omalt poolt täiesti alluvad Isa tahtele; neile on enesestmõistetav, et nad töötavad seal, kus Isa töötab; neid sunnib mingi ülivägev käsk tegema seda, mida nad näevad Isa tegevat. Poja **sõnakuulekus** on alati põhitingimuseks poja õigustele. – Vastandiks pojale on sulane (ori), kes ei jää majja (s.t. kellel puudub kestev ühendus majaisandaga), kes ei ole maja asjusse pühendatud (Joh. 15:5), kelle hinges on kartus, usaldamatus ja salajane vaenlus, keda sundija kepp (käsu nõuded) vaevaliselt kihutab poolikule sõnakuulmisele (Room. 8:15 ja Gal. 5:1).

Jumala Poeg

Selle mõistmiseks, mis UT ütleb **Jumala** Pojast, on tarvis enne jõuda selgusele, mis ta mõistab **Poja** ja **poegade** all (vaata lõigendit „**Poeg**“). Poeg tuleb isast: ta on temaga olemuslikult ühendatud, olemuslikult sama, ja ta seisab temaga eluühenduses, eluligiduses. Jeesus nimetab ennast Pojaks (näit. Joh. 5:17 ja edasi; Joh. 8:34–36). Ta on tulnud Isast ainulaadses mõttes; Ta on Temaga ühenduses võrdlematult viisil, Ta on Temale ligem kui keegi teine. Keegi ei tee nõnda Isa tegusid kui Tema. Keegi ei ole nii pühendatud Isa tegevusse kui Tema. Keegi ei seisa nii vahetult Isa ees. Keegi ei tunne Isa nõnda kui Tema. Jah, kes Isa tunneb, tunneb Teda ainult Tema läbi. „Ükski ei tunne Isa, kui vaid Poeg ja see, kellele iial Poeg seda tahab ilmutada“ (Matt. 11:27). – Jüngerite muljeid oma Meistri võrratust pojaliikkusest annab meile edasi Johannese ütlus: „**Me nägime Tema kirkust kui Isast ainusündinud Poja kirkust, täis armu ja tõde**“ (Joh. 1:14). **Ainuke Poeg** omandab pärandi jagamatult, Talle saab osaks kogu täius. **Pojad** (inimese lapsed) on saanud igapäevaks kaasa ühe jumaliku valguskiire – Poeg aga täie valgushiilguse. Pojad kannavad igapäevaks eneses tükikese jumalikust rikkusest, Poeg mahutab enesesse kogu Jumala täiuse, Ta kannab kõiki Jumala olemuse jooni. **Poegadele antakse** üksikult midagi Isa kõrgusest, Tema võitvast väest pimedusvägede üle – **Pojal** on aga täiuslik kuninga au ja võitev vägi täiel rindel. Kuna Kristusele on antud selline täius, siis ükski inimene ei suuda eneses kehastada tervet Kristust, vaid ainult osa Temast. Alles kogudus, koguisik, kes koosneb paljudest mitmelaadilistest ja mitmesuguste andidega varustatud isikutest, võib midagi võtta Tema rikkusest. – Lõpuks Jeesus nimetab ennast selgesti **Jumala Pojaks** (Joh. 3:18; 5:25; 9:35 ja mujal) ning jaatab, kui teised Teda nõnda nimetavad (Matt. 16:16; 26:63 ja Joh. 1:49). Jumala Pojaks nimetati enneristiusulises koguduses oodatavat Lunastajat. Nii kutsuti Teda kahe piiblikoha põhjal – Taav. 1. 2 ja 2 Saam. 7:14. Mõlemas kohas on üteldud tulevast Lunastajast, et Tal on piiramatu jumalik volitus maailma valitsemiseks ja maailma täiuslikuks muutmiseks. Jumala kõnedes nimetatakse Teda „minu Poeg“. – Markuse jutustus **Jeesuse ristimisest** tõmbab ühes kohas järsku loori Ta elu ühelt aegjärgult, mis muidu on jäänud meile täiesti tumedaks. Paulus ütleb: „**Jumal läkitas oma Poja, kes sündis naisest ja sai käsu alla**“ (Gal. 4:4), s.t. Kristusel ei olnud ka nagu kõigil Ta kaasaegsetel **alguses** vahenditult Jumala tunnetust, või Tal oli seda ainult kohati; sest selline tähendus on käsu all olemisel. Taevaste juhtnööri kohaselt Ta pidi enesele Piiblist ja prohvetite sõnadest valgust ammutama mineviku ja oleviku kohta, Jumala kavatsuste ja eelseisva lunastuse kohta. Vististi Ta ootas alguses nagu paljud teisedki igatsusega Lunastaja tulekut. Vististi Ta ei mõtelnud alguses, et **Tema** võiks olla see. Seniajani kui Temas tõusis küsimus, mille eest Ta arvatavasti ehmudes tagasi pörkas: kas viimaks Tema võib olla see. Kuid ikka uuesti tuli küsimus, järjest püsivamalt seisis see Tema ees. Milliseid võitlusi ja hädasid pidi ta Temale põhjustama. Kui rasked ja tumedad olid Piibli sõnad tulevast Kristusest, kui segased kaasaegsete ootused. Ja nüüd saabub pärast pikki ja kartlikke küsimusi vastus: jah, Sina oled see. **Sina oled mu armas Poeg, Sinu ma olen valinud** (Mark. 1:11). Milliseks abiks on meile teadmine, et ka Jumala Poeg on olnud otsija: et Ta ei räägi meie vastu väljaspool-seisjana: „Otsige, siis te leiateg.“ **Ristimine on Jeesuse kutsumistund; hetk, millal Talle antakse täielik selgus: Tema on oodatud Poeg.** Selle vägeva teadmise läbitöötamiseks ja kogu ta ulatuse mõistmiseks Ta vajab nelikümmend päeva kõrves. Elamus on nii tugev, et Ta kogu aeg ei mõtle söömisele ega joomisele. Kiusatus, mis tuleb pärast, on seda raskem, et ta püüab juhtida eksiteele Tema veel noort ja kogemusteta pojateadvust: „Kui Sa oled Jumala Poeg, siis...“ Pärast võitlust ja võitu järgneb natuke aega rahu. Nii juhib Jumal oma teenreid. Seda me näeme ka Jeesuse elus. Pärast võitlust kõrves Tal on sügav, selge ja rahulik teadvus, et Ta on Poeg. Tema silm ulatab nüüd kaugustesse, mis varem olid ka Temale suletud. „**Enne kui Abraham sündis, olen mina**“ (Joh. 8:58). „**Ja nüüd kirkasta mind, Sina, Isa, enese juures selle kirkusega, mis mul oli Sinu juures enne maailma olemasolu**“ (Joh. 17:5). – **Jeesus näeb selge pilguga vahet enese ja meie vahel**, oma ja meie pojaseisuse kuid loeb enese täiesti nende vahel, ja Ta jätab piirid, mis siin ees seisavad, täiesti puutumata. Kuid **Ta loeb enese ka täiesti meie hulka**. Poeg näeb poegades oma tõelisi vendi, oma ligemaid sugulasi, kellele Ta midagi ei lase sündida, kelle eest

Ta alati välja astub, kelle andunud teenijaiks Ta teeb kõik, kes tahavad hoida Tema poole (Matt. 20:25 – 28; 25:34 – 36) ja keda Ta ise teenib oma elu hinnaga. Kes pahandab ainult ühtegi Tema vendadest, see on teeninud enesele veskikivi kaela.

Jumala riik

Jumala riik (taevariik) seisab Jeesuse kuulutuse keskpunktis. Ta nimetab **evangeeliumi kuningriigi sõnaks**. Ta tähendamissõnad sihivad kõik Jumala riigile. Jumala riigist räägib ülestõusnud Issand 40 päeva kestel oma jüngritega. Mis on see riik? Riigi tähendamiseks seisab kreeka keeles sõna: „basileia“, s.t. kuninga valitsus, Jumala riik on seal, kus **valitseb Jumal ja kus kõik sünnib jumalikult**. Aleksander Suure riigis sünnib kõik vastavalt Aleksandri geniaalsele tahtele. Ta põhieesmärk, tuua maailmale kreeka kultuuri, läbistab kõiki ja sünnib tegutsema. **Aleksandri** riik on ainult seal, kus on **Aleksander**. Seni kui on olemas suur kuningas, seni kui tegutseb tema geenius, senikaua võib rääkida tema riigist, mitte kauem. Seleukus, Antipater ja teised järglased võisid küll valitseda Aleksandri meetodite järgi ja teda igal viisil järele aimata, kuid nad ei sünnitanud sellega kunagi Aleksandri riiki. **Jumala** valitsus on ainult seal, kus **Jumal on** isiklikult ligi, kus Tema Vaim vahetult loob ja tegutseb, kus Ta mitmesuguste vaadetega isikuid kogub ja neid omameelseteks muudab. – **Jumal seisab üle kõige ka seal, kus inimesed** tegutsevad ja kavatsevad isemeelselt, kus nad Jumalast kaugel olles või jumalikkudest põhimõtetest mitte hoolides ajavad taga omi eesmärke. Aga sellest ei räägi UT iialgi kui Jumala riigist. Kui Kõigevägevam ei ole vahetult töö juures, siis oleks jäme üleannetus nimetada mistahes vaga kiriklikku askeldust Jumala riigi ehitamiseks. „**Jumala riik ei ole seal, kus inimesed püüavad Jumalat oma töösse tõmmata, vaid kus Jumal tõmbab inimesed oma töösse**“ (Kroeker). Millest võib tunda, et Jumala valitsus on saabunud? Suur valitseja mõjub loovalt; ta kutsub esile asju, mida enne ei olnud ega ilma temata poleks kunagi tekkinud. Jumala riigi tulemine tähendab, et Kõigevägevama **elutäius** jälle tungib tardunud olukordadesse. See sünnib mitte ainult vaimsel ja nähtamatul kombel. Uus loodu, mille sünnitab Jumala valitsus, tungib esile ka „**äärniselt**“ **ihulikus** elus: „**Pimedad saavad nägijaiks ja jalutud käivad, pidalitõbised tehakse puhtaks ja kurdid kuulevad ja surnud äratatakse üles**“ (Matt. 11:5). Neist tõsiasjadest pidi Ristija Johannes tunnetama, et Jeesus on see, kes toob oodatud Jumala valitsuse. Jumaliku väe mõju haigetele, samuti nagu Jeesuse teisedki „välised“ teod on talle täiesti olulised osad Tema tegevusest. Jumala valitsuse tulekuga kaasaskäivate nähete juurde kuulub lahutamatu, et ülemalt poolt pannakse jälle kehtima jumalik kord ka ihuliku elu alal. **Haigete terveks tegemine** ei olnud Jeesusele **kõrvaltööks**; see on põhjanev osa Jumala valitsusest. Jumalavastane vaade, nagu oleks Jumala riik ainult «usundiline» suurus, nagu tooks ta ainult seesmisele inimesele Jumala abi, on võõras kogu UT-ile. Jumala valitsus, kui ta tuleb, haarab oma meelevalda kogu inimese elu, kogu looduse. **Ta ei ole paljas mõttemõlgutus, vaid uus loomine kogu ulatuses**. – Aimamatuid loovaid jõude toob ta ka **inimese vaimule ja hingele**. Iseäralikuna kõlavad meile Jeesuse sõnad: „**Ei ole naistest sündinute seast tõusnud suuremat kui Ristija Johannes, aga vähem taevariigis on suurem temast**“ (Matt. 11:11). Ja ometi see ütleb meile nii lihtsa tõe. Johannes oli kõlblas ja usuline geenius. Olles tunnetanud aastasadade kestel kindlana püsinud süsteemi ja kogu maailmast imeteldud vagaduse seesmist tühjust, ta võtab ette otsustava ja kangelasliku rünnaku selle vastu. Tema tahtejõu kõrval kahvatuvad kõik suured vürstid ja väejuhid, tema läbitungiva pilgu kõrval kõik riigimehed ja mõtlejad. Ta on kõige suurem geenius. Aga olgu ta geniaalsus nii suur kuitahes, see on ometi inimlikult lõplik: ta jõuab lõpuks oma piirideni ja ammutatakse tühjaks. Kes on aga asetatud Jumala loomisjõu vahetusse piirkonda (s. t. Jumala riiki), see ei ela enam oma loovalt-lõplikku elu: ta elab Looja lõpmatust täiusest. Ikka uut loovat jõudu voolab temasse juurde nagu oksale viinapuust. See jõud tungib esile Jumaluse sügavustest ja purustab kõik ajalikult lõplikkude võimaluste takistavad piirid. „Ma suudan kõik selle läbi, kes mind vägevaks teeb“, ja „Midagi ei ole teile võimatu.“ – Kus kirikule oodatakse edu suurte

meestelt, kus rajatakse ennast usulistele geeniustele, kõlblatele kangelastele, seal ei ole aimdustki, mis on Jumala riik. Jumala valitsus, kui see saabub, võib **panna oma teenistusse küll ka geniaalseid inimesi**. Kuid tal ei ole neid sugugi hädasti tarvis: kalamehed, tõlnerid ja teised sarnased väikesed inimesed aitavad küllalt, ja kui nad on kord saanud Jumala riigikandjateks, siis nad saadavad korda suuremaid asju kui kõige suuremad isikud ajaloos. Kui nii sünnib, siis tunnistab see, et Jumala riik on saabunud. UT ei alga kuulutusega, nagu oleks Jumala valitsus alati olnud, vaid hüüdega: „**Taevariik on lähedal**” (Matt. 4:12–17; Mark. 1:14, 15). Et **Jumala riik tuleb**, sellest järgneb, et **enne seda oli teine valitsus**. See teine riik on jumalavastane, deemonlik. Kogu maailm seisab deemonlike võimude valitsuse all; sellepärast nimetab Kristus ülemat deemonit: „**selle maailma vürst**” (Joh. 12:31; 14:30; 16:11). Jumala riigi tulekuga lõpeb deemonite vägevus „**Ent kui mina kurje vaimu välja ajan Jumala sõrmega, sus on Jumala riik jõudnud teie juurde**” (Luuka 11:20). „**Jumal on meid päästnud pimeduse võimusest ning meid asetanud oma armsa Poja riiki**” (Kol. 1:13). Pimedusväed on inimesest võimsamad; ta ei saa nende mõjust kõrvale põigelda, nende nõuannetest hoiduda kui raskelt ja veriselt ta ka ei võitleks. Ta on „ära antud” nende valitsuse alla; selles, et kurjus võib käsutada inimest, väljendub lõppude lõpuks jumalik needus. Kui Jumala riik tuleb, siis ei sünni see sellepärast, et siin **olukorrad on arenenud soodsamaks**, või et inimeste usuline meelsus on selleks avanud võimalused, vaid see on päästev katastroof, **jumalik saatusepööre** nende elus, kes päästmatult asusid teises mõjupiirkonnas. Jumala riik **ei tule horisontaalses suunas** kiriklike vahekordade ega ettevõtete **tulemusena**. Ta tuleb „**loodis ülevalt**”, murdes läbi meie vahekordadest ja ettevõtetest. Meie arvame, et klassilisteks tõendusteks UT-i arenemismõtetele on tähendamissõnad **sinepiivakesest** ja **haputaignast**. Idamaa tundjad on aga näidanud, et meie neid nii võttes oleme seganud juurde õhtumaisi mõtteid piltidele, mida idamaalane näeb hoopis teisiti. Ta elab teises kliimas kui meie ja omab teissugust temperamenti. Tema mulje, kuulates neid tähendamissõnu, on järgmine: tibatilluke seeme pistetakse mulda, ja enne kui teatakse oodatagi, on sellest saanud vägev taim. Natuke haputaignat segatakse kolme mõõdu jahu hulka. Ja järsku, enne kui võidakse arvata, seistakse kääriiva ja kihiseva massi ees. Mõlemad tähendamissõnad tahavad kujutada **Jumala riigi tulemist** arusaamatult **järsu sündmusena**, mida olemasolevate olukordade põhjal ei tea oodata. Suur ümberhindamine, mida toob Jumala riik, ilmneb selgesti ka inimeste omavahelistes suhetes. Muutub tugevama ja nõrgema vahekord. **Vaestele kuulutatakse evangeeliumi** (Matt. 11: 5; Luuka 4:18; vrd. ka Jes. 61:1, 2). „**Vaeste**” all mõistab UT inimesi, kes mitte ainult varanduslikult, vaid ka hariduslikult, kasvatuslikult ja usulise tunnetuse poolest on halvemas olukorras kui juhtivad seltskonnakihid. Neile ei visata siis enam raasukesi heategevuse, igasuguste asutuste ja sotsiaalsete korralduste näol. Neile tuuakse rõõmusõnum, et ka nemad nüüd tõmmatakse Jumala ligidusse, et neile antakse uuesti täielik inimväärus ja et neid ei suru enam ükski „**olukordade sund**” välja valgussärast, mis leegitseb Jumala poegadele. **Kristus toob ka proletaarlasele üleoleku ja jõu selle võitmiseks, mis lasub temal**, ja teeb ta olukordade isandaks. Ta loob talle inimliku olemasolu vaimu, hinge ja ihu poolest. – **Jumala riigis ei valitse eranditu üheõiguslus**. Siin ei suruta alla jumalikku algupära üksikus inimeses, vaid vabastatakse, – ei kustutata, vaid kujundatakse selgesti välja. Isiksuse orjastamine, Jumalast antud omapära lämmatamine, kõigele erilise pitseri pealesurumine on palju enam iseloomustavaks jooneks kõikidele deemonitest mõjustatud olukordadele. Erinevalt loodud ja erinevate annetega varustatud isikud **ei moodusta kokkuvõetult suurt ükskõiksust**. – Nad on **kõik üks**, s.t orgaaniline tervik, milles just üksikute liikmete erinevus põhjustab suure elutäiuse (Joh. 17:21–23; 1Kor. 12:12–25). – Jumala riigis ei valitse üheõiguslus ka selles mõttes, et kõik oleksid ühetugevused, või ühesuguste annetega või omaksid samasuguseid töökohti. Ka siin on **tugevaid ja nõrgemaid**, rikkaid ja vaesemaid, tarku ja vähem targemaid, **juhte ja juhitavaid**. Kuid terav joon eraldab tugeva käitumist nõrgemaga selle maailma olukordades ja Jumala riigis. **Seal**: ülevalt alla käsutamine, allarõhumine, orjastamine; siin: „**olgu teie teenija**”, „**olgu teie ori**” (Matt. 20:25– 28). Maailma olukordades lasub ühe inimese või seltskonnakihi ülevõim

kaasinimestel kui raske surve. Ükskõik kas see on poliitiline, majanduslik, seltskondlik, vaimne, moraalne või usuline üleolek. Kõige halvemini rõhub küll usuline ja moraalne ülevõim: neid kasutatakse kõige sagedamini kurjasti enese ülesupitamiseks. See kõik oleneb sellest, et praeguse maailma olukordades võetakse kaasinimest alati olevusena, kellele lähenetakse kõigepealt küsides: kes sa õige oled? – Jumala riigis ei asetata kaasinimeste järel mingit küsimusmärki. Algusest peale teatakse, kelleks teda pidada. Temas austatakse Jumalast põlvnevat olevust. Sellepärast vaadatakse temale kui enesest kõrgemalseisvale (Luuka 22:27) ja antakse ennast oma annetega ja paremustega tema käsutusse ja seistakse ootavalt ta ees, olles valmis täitma ta soove ja näpunäiteid. **Ei rõhuta teist, vaid asetatakse oma õlg tema raskuste alla.** Ei tehta teist tumedaks tagaseinaks, mille taustal ise võiks seda heledamini särada, vaid astutakse meelsamini tagasi, et teised satuksid valgusesse. Seda kõike ei saavutata vaevalise võitlemisega, vaid tehakse kaasakiskuva rõõmuga. Jumala riik on rõõm. Kristus saadab jüngerid välja oma tööle, et nende rõõm saaks täis (Room. 14:17} Joh. 15:9–11). Jumala riigis ei ole lugu nii, et seal inimesed töötaksid teatud jumalikkude põhimõtete alusel omal riisikol ja omal algatusel. Jumala valitsus tähendab: **Jumal tegutseb isandana, Tema saadab inimesi ja jagab käske.** Taeva valitsus sarnaneb kuningaga, kes saatis välja oma sulased (Matt. 22:2, 3). Apostel tähendab: saadik, mida võib veelgi täiendada: Jumala riigi saadik. Jüngerid saadeti välja Jumala riigi täievoliliste saadikutena. Nende ülesandeks on teha rahvas vastuvõtlikuks sõnumile Kristusest (Room. 1:5). Seda teenistust nad võivad aga täita niivõrd, kui palju nad on ühenduses Kristusega. Ei saa olla isanda teener, kui ei omandata temalt selgeid juhatusi ja käske. Mida suurem on isand, seda vähem võib keegi ise arvata, mis ta ühes või teises olukorras käsib. Paulus teab täpselt, mis ta räägib juhtnööride järgi ja mis ta soovitab ise oma arusaamise põhjal (1Kor. 7:10, 25). **Jumala valitsus paneb inimesed seisma nende jumaliku Käskija ette, et Temalt vastu võtta käske iga uue korra jaoks. Kui juhtub, et selge juhatus viibib, siis nad ei tüdi küsimast ega peale käimast, kuni vastus on saanud.** Üksikinimestele saabub Jumala riik väga **mitmesugusel viisil**: ühele ta saabub vastusena pikalisele ja vaevalisele otsimisele (kallis pärl); teine seisab järsku ta ees, ilma et oleks tast enne palju hoolinud (varandus põllul). Nii üks kui teine on aga tema tulemisel nii vaimustatud üllatusest ja rõõmust, et nad hetkegi ei kõhkle andmast selle eest kõik. – **Valmisolek, andumine, täielik mobilisatsioon** on õigupoolest põhinõuded neile, kes tahavad kuuluda Jumala riiki. Kui üks riik tungib teise kallale, siis kuulutatakse välja suur mobilisatsioon. Igaüks teab, mis see enesega kaasa toob. Siiani oli kodaniku ja riigi vahetõrje korraldatud üksikute eeskirjade ja määrustega. Neid ta pidi täitma, kuna muus asjus ta oli iseene isand. Jah, harilikudel aegadel ta oli seaduslikult kindlustatud riigi edasiste nõudmiste vastu. Mobilisatsiooni hetkel muutub kõik täiesti. **Nüüd kaotavad kehtivuse kõik kodaniku kindlustused.** Nüüd ei ole enam tegemist üksikute tegude ega maksudega. Nüüd ta peab enese täiesti andma riigi käsutusse ja enese lahti rebima oma elukutse, perekonna, seltskonna ja ükskõik missugustest sidemetest. Tema isik ja elu kuuluvad nüüd riigile. Nüüd ei ligine talle riik enam seaduste ja asutiste **vahetalitusel**; nüüd isamaa kutsub teda **vahenditult**. Vanas monarhistlikus korras loeti mobilisatsioonikäsku kuninga vahetuks käsuks. **Jumala riigi tulek toob nii siis kaasa suure murrangu.** Kõik keskpärane, kõik senikehtinud üksikasjalised eeskirjad ja poolikud nõuded kaotavad nüüd paratamatult maksvuse. **Kõik kindlustused**, mis seaduslik, kodanlik või kiriklik kord inimesele pakkus tema isiklikuks vabaduseks, **on purunenud.** Sest nüüd seisab igaüks vahetult Majesteedi ees, kes teda kutsub. Nüüd nõutakse kogu isiksuse valmisolekut mobilisatsiooniks. Kui käsk kõlab nii, siis oodatakse, et isik täielikult vabaneb kõigist sidemeist, mis teda köidavad isa, ema, naise, laste, varanduse ja elukutse külge. Kes seda ei suuda või selle juures kõhkleb, ei ole kõlvuline Jumala riiki (Luuka 9:59–62). Kui Jumala riik saabub, siis ei ole kunagi tegemist ainult sellega, et üksikinimesed saaksid vagaks või usklikuks, kes pärast tuleksid kokku, et teha kindlaks oma arvu. Nagu iga inimlik valitsus, nii on ka Jumala riik juba ette **tervik**. Algusest peale kujundatakse siin uus **kooselu**. Just **inimeste ühisel elul on Jumala riigis hoopis teissugune nägu kui maailma olukordades.** Jumala riigi tulek tähendab UT-is lõpuks **uue ajastu algust**,

uue jumaliku maailmakorra algust, mille mõjupiirkonda tõmmatakse kõik rahvad. Kogu inimkond ühes oma avaliku eluga muutub Jumala sõnumile kuulekaks. Seda maailma-ajaloo jumalikkude lõppjärku ühes sellele järgneva maailma lõpuga nimetatakse UT-is ka Jumala riigiks. Selles mõttes seisab Jeesusele ja apostlitele Jumala valitsuse tulek veel ees. Nad esinevad ootajatena: „Sinu riik **tulgu**." Kuid ei tohi lasta silmast, et niihästi jüngrid kui ka nende Meister kuulutasid Jumala valitsust juba ka saabununa: „Jumala riik on **juba** teie juurde tulnud. — Sina aga **mine ja kuuluta** Jumala riiki. — Aga kui mina Jumala Vaimuga kurjad vaimud välja ajan, siis on **juba** Jumala riik teie **juurde tulnud**. — Täna Isa, kes meid **on päästnud** pimeduse võimusest ning meid **asetanud** oma armsa Poja riiki. — **Ta on** meid kutsunud oma riiki." Nii siis on evangeeliumides ja ka apostlite kirjades juttu niihästi kunagi tulevast kui ka tol ajal juba saabunud Jumala riigist. — **Mis me soovime paludes: „Sinu riik tulgu**." Me palume, et Kõigevägevam **isiklikult tungiks** meie aega ja kujundaks meie elu jumalikuks. Me palume, et Tema **loov jõud täidaks** meie ihulise, hingelise ja vaimse olemasolu ja kaotaks kõik vigadused. Me palume, et **taevane valgussära** valgustaks meie valguseta olemust ja **purustaks kõik deemonite ahelad**. Me palume **vabastamist kõikidele**, kes selle maailma olukordades on kaotanud **õigused** ja kelle omapära rõhuvad alla igasugused neil lasuvad raskused; et nad jälle saaksid tõstetud loomises antud jumalikkude õilsusse. Me palume **teenimisvaimu** kõikidele vägevatele, andekatele ja eesõigustatutele. Me palume kindlat **lakituse teadvust, volitust, vahetut seismist Majesteedi ees, selgeid käske kõikidele**, kes Jumalat teenivad. Me palume valmisolekut **täielikuks mobilisatsiooniks** kõikidele, kes on kutsutud teenistusse. Me palume lõpuks **Kristuse teise tulemise pärast**, mis toob kaasa uue ajastu ja muudab maailma täiuslikuks.

Jumala sõna

Ütlust: „Jumala sõna" tuleb võtta tõsiselt. Sellega **ei ole** mõteldud **puhtasjalikku** õpetust ega jumalikke asju käsitlevate kõlbeliste põhimõtete summat; üldse mitte midagi sellist, mida võiks mõelda lahus isikust, kes räägib. Sõna on elav avaldus, eneseavalduse tunge väljavool. Sõnas elab midagi rääkija tahtest ja meelsusest. Tema sõna läbi puutub ta vaim kokku teiste vaimuga ja võib vägevasti mõjuda nende elule. Kus on **Jumala** sõna, seal on ikka kuidagi ka Jumal ise, seal Ta avaldab ennast, seal puudutab Ta Vaim inimese vaimu, seal olevikus, tuntakse midagi Tema isiklikust ligidusest. Jumala sõna ei ole midagi, mis pärineb ainult **minevikust**: „Jumal rääkis", vaid ta on jumalik avaldus **olevikus**: „Jumal **räägib**". Nii tuleb mõista kõike, mis UT ütleb Jumala sõnast. „**Jumala sõna on elus ja vägev (energia) ja vahedam kui ükski kaheterane mõök ning tungib läbi, kuni ta lõhestab hinge ja vaimu, liigesed ja üdi**" (Hebr. 4:12). Sellist vägevast mõju ei oma piiblisõna, mis on kuidagi lihtsalt loetud, kuuludud või seletatud, vaid inimese üteldud sõna, **milles Jumal on ligi**. Samuti. „**Tema on meid oma tahtel sünnitanud tõe sõnaga**" (Jaak. 1:18); Jumala sõna on Vaimu mõök, mis vägevasti sekka lööb võitluses deemonlike mõjude vastu (Efes. 6:17). Rõõmus sõnum on **Jumala jõud**, mis tungib selle maailma olukordadesse ja päästab neist ära nii juudi kui ka kreeklase (Room. 1:16), s.t. käskjalgade kõnedes või nende kõnede kestel on Jumal ligi ja avaldab oma võidujõudu pimedusvägede üle. Sel ajal, kui Peetrus räägib, langeb **Püha Vaim** kõikidele, kes on Korneeliuse majas (Ap.t. 10:44). Eriti selge on see, mis Paulus ütleb kuulutusest. Usk tuleb kuulutuse kuulamisest; kuulutuse kuulamine aga tuleb Kristuse vahetust teadaandest (kreeka keeles: „rhema" — Room. 10:17). See tähendab: kui kuulutuse kestel Kristus on kuulajatele ligi, siis nad hakkavad kuulama, mis viib neid usule. — Samas mõttes räägib Jumala vahetust mõjust **juba** VT, üteldes, et Ta on haamer, mis purustab kaljud, vihm, mis niisutab maad. Kui prohvet Aamos räägib **suurest näljast Jumala sõna järgi**: hulgutakse ühe mere äärest teise juurde, põhjast lõunasse, kuid ei leita seda ometi (8:11), siis ta **ei mõtle** sellega loomulikult **aega, kus ei ole enam ühtegi Piiblit**, vaid kus ei leidu enam **saadikuid, kelle läbi Jumal räägib**. — Kirjutatud või trükitud sõna (kreeka keelne „gramma", Luther: kirjatäht — 2Kor. 3:6) **ei ole**

otsekohehes mõttes Jumala sõna. Kus Jumala Vaim ei ole ligi, seal ta ei elusta, vaid suretab. Blumhardt'i eelkäija Möttlingenis, sügavtõsine misjonikirjanik Barth, astus ametist tagasi, sest tal oli mulje, et ta on oma koguduse surnuks jutlustanud. Muidugi, Jumal võib tegutseda ka piiblisõna lihtsa kõla kaudu, ja Ta on seda sageli teinud. Kuid siis **ei ole** see just piiblisõna **mõju**, vaid **praegu** selle sõna läbi **rääkiv Jumal**. Piiblisõna jääb tummaks, kui Jumal vaikib.

Jumala tahtmine (kolmas palve)

Kolmas palve, nagu kõik teisedki palved Meie Isas, sihivad **uue maailma-ajastu tulemisele** (vaata lõigendit „Maailm“). Mõiste on siin järgmine: sündigu siia maailma olukorrad, kus Jumala tahtmise tegemine on sama enesestmõistetav ja üldine, nagu praegu inglite juures taevas. Aga nagu kõikidel Issanda palve üksikutel palumistel, nii on ka sellel oleviku tähtsus koguduse jaoks, kes elab selle maailma olukordades. – „**Sinu tahtmine sündigu**“ **ei ole ainult paljas** palve, et omandada sõnakuulmist ja jõudu **kannatamiseks**. Kõigepealt on siin tähtis, et meie muutuksime võimelisteks täitma **tegelikult** Jumala tahtmist. Meie palume sellepärast, et jumalik tahtmine sünniks meie juures samuti nagu inglite juures taevas. Kuidas see teostub nende juures? Inglid „**näevad alati mu Isa palet, kes on taevas**“ (Matt. 18:10 – pale tähendab isik). See tähendab: inglid seisavad vahetult Kõigevägevama ees; nad võtavad oma tegevuseks Temalt isiklikult vastu juhiseid, mida nad täidavad siis kõrvale kaldumata ja täpselt.⁶ Kolmanda palve mõte on nii siis: meie tahame saada vääriliseks, et võiksime seista vahetult Jumala ees ja võtta Temalt vastu selgeid määrusi, et me päris täpselt teaksime, milleks me väljas oleme. Samal ajal me palume endile sõdurlikult selget ja koondatud tahtmist, mis täidab käsklused ilma kõrvale vaatamata ja kõhklemata. – Juba varem olemasolevate põhimõtete alusel ja lahtilöödud Piibliga ei ole võimalik tunnetada, mis on Jumala tahtmine. Sõjas ei või sõdurid lugeda lahingutaktika õpperaamatust ega väliteenistuse määrustikust, mis nad on kohustatud tegema, – vaid nad vajavad selleks sõjaväejuhatuse selgeid käsklusi. On käegakatsutav, et ka kogudus ei suuda tabada Jumala tahtmist, kui talle juhiseks antakse ainult Piibel ja katekismus.⁷ Piiblisõna järgi toimides jääb alati palju ruumi omavoliliseks seletuseks ja sõnade valikuks, mille järgi oma tegevust suunata; või kui mõteldakse ka kõige paremat, ollakse siiski nii vintsutatud kõikumistest ja eksitustest, et kaldutakse täiesti kõrvale. Rõõmus sõnakuulmine ja selgus saabuvad meie ellu alles siis, kui meile kord-korralt arusaadavalt näidatakse, mis me peame tegema. Kui mõnikord juhtimine viibib, siis peab kristlane kindlalt ja õiglaselt seisma ka oma Jumala ees ja mitte kõikuma ega kõrvale kalduma, kuni juhtimine talle saabub. Meil on evangeeliumides palju sõnu, mis näitavad, kuidas jõutakse selleni, et ei lasta ennast Jumalast eemale juhtida ja tüüritakse sirgjooneliselt kõige suuremate võitude saavutamisele (Luuka 11:5–8; 18:1–8; Matt. 8:8–10; 15:21–28). – Paulus toonitab oma kirjades korduvalt, et lugejad ei vajuks ainult moraalist tingitud leigesse ja muutlikkusse tahtehoiakusse; nad peavad igas olukorras tingimata kätte võitma selge tunnetuse selle kohta, mis on siin Jumala tahtmine. Nii näiteks üteldakse Rooma raamatus: „**Ärge saage selle maailma sarnaseks, vaid muutuge teiseks oma meele uuendamise teel, et teie uuriksite, mis on Jumala hea ja meelepärane ja täis tahtmine**“ (12:2). See tähendab: **Jumala tahtmist ei või teha, kui agarasti harrastatakse moraali, vaid alles siis, kui radikaalselt lahkutakse moraali teelt** (vaata lõigendeid „Tee“ ja „Kaks teed“) ja astutakse jumaliku juhtimise teele.

Jumala viha

Jumala viha ei seisa vastuolus Jumala armastusega. Palju enam näitab UT meile Jumala viha **Tema armastuse teise küljena**. Jeesus on ütelnud inimlikust armastusest, et selles peavad

⁶ Kolmandas palves on tegemist selgete, üleval tulevate juhiste omandamisega ja jõuga täitmisega.

⁷ Jumala tahtmist ei ole võimalik lihtsalt välja lugeda Piiblist ja katekismusest.

väljenduma mõlemad küljed: kohus ja halastus (Matt. 23:23), s.t. tal peab olema jõud eemale tõugata ja külge tõmmata, kurjast lahutada ja headusega üle külvata, mõjuvalt karistada ja põhjalikult hea olla. Nii näitab meile UT Jumala armastust vägevalt mõlemast küljest: ta karistab ja kallistab; ta on järeleandmatult range ja piiritult hea; ta tõukab eemale ja tõmbab ligi; ta laseb kaua oodata ja paluda ja üllatab järsku palumata suure üleüllusega. **Viha ei ole armastuse vastand. Viha on armu vastand. Viha ja armu kuuluvad mõlemad armastuse juurde.**

80. psalm kaebab, et Jumal vihastub koguduse palvete üle; laulja palub, ole meile jälle armuline, lohuta meid, lase paista oma pale, siis meie kosume. Kui Jumal on armuline, siis „Ta pale paistab“, s.t. inimene elab läbi **Jumala isikliku ligiolemise** hiilguse (pale tähendab isik). Kui Jumal vihastub, siis Ta pale on ära pööratud, s.t. **Ta ligiolemine kaob**. Ka UT-is tähendab Jumala viha üldiselt Tema ligiolemise kadumist. Jumal on enese ära pööranud; inimene jääb iseenese hooleks ja pimedusvägede võimusesse; ta on päästmatult köidetud kurjuse väe alla. Jeesus näitab, kuidas see sünnib **üksikus inimelus**. „**Ta isand sai vihaseks ja andis tema vaevajate kätte ..., nõnda teeb ka minu taevane Isa teile, kui teie igatüki omast südamest andeks ei anna oma vennale**“ (Matt. 18:34, 35). Inimene, kelle Jumal on tõmmanud andeksandmise läbi oma ligidusse, ei või jääda Jumala ligidale, kui ta kuratliku julmusega nõuab oma vennalt oma võla tasumist: ta lükatakse välja pimedusse, kus ta langeb ikka enam ja enam kurjade vägede mõju alla. Nii käib üksikinimese käsi, kui ta jumaliku elukorra põhijooni tallab jalgade alla. – Samuti sünnib rahvaste ja kultuuridega. Rooma kirja esimeses peatükis kirjeldab Paulus tolleageste kultuurrahvaste saatust. „**Jumala viha saab ilmsiks taevast kõige inimeste jumalatuse ja ülekohtu vastu ... seepärast et nad ei ole Teda kui Jumalat austanud ... on Jumal nad ka andnud nende südame himudesse**“ (Room. 1:18–32). Ja nüüd järgneb kõlbla olukorra pilt: materialism, perekonnasidemete purunemine, ebaloomulikud pahed, üldine taltsutamatus ja erakondade tülid, kogu elu tühjeneb hingelikkusest ja kõlblusest, nagu meie seda isegi väga hästi tunneme. Kultuur kaob, tsivilisatsioon algab. Mis on tsivilisatsioon? Jumalatuks muutumine. Millest on tingitud muutumine jumalatuks? Jumal on enese ära pööranud. Jumal on nad üle andnud. Kultuuri tsivilisatsiooniks muutumise mõistatus asub **Jumala vihas**. Kas rahvad on siis igaveseks ajaks üle antud sellisesse olukorda? Ei, Jumal on nad kõik kinni pannud uskmatuse alla, et Ta heidaks armu kõikidele (Room. 11:32). Lõpuks sihivad ka sellised teed ikka jälle tagasitulemisele. Kui kangekaelne poeg on jõudnud kõige madalamale astmele, siis ärkab temas ometi kojuigatsus. Ta pöördub tagasi ja leiab avatud Isamaja. **Jumala viha oli siiski tükk armastust, mis asub nüüd tema tee eesmärgis**. – Eriiline tähendus on ütlusel: **tulev viha** („**Kes on teile andnud märku põgeneda tulevase viha eest?**“ – Matt. 3:7). Räägitakse ka vihapäevast, suurest vihapäevast (Room. 2:5; Ilm. 6:17). Vanad prohvetid on sellest sageli rääkinud. Nad mõtlesid sellega suurt lõplikku arvetegemist selle maailma-ajastu lõpul, kui kogu jumalata elule tehakse äkiline lõpp. Selle suure vihapäeva kõrval, mis tabab kogu inimkonda, tunneb Piibel juba ka üksikuid vihapäevi, mis on tabanud üksikuid rahvaid. Need on saatuslikud tunnid, millal avalikkude olukordade jumalavastasele arenemisele tehakse korruga lõpp: Paabeli torni ehitamine, veeuputus, Jeruusalema hävitamine ühes juutide laialipillamisega. Sellise vihapäeva tulekut kuulutab Jeesus ka edaspidi Jeruusalemale ja Juuda rahvale. Sellisest tulevast vihast üksikkogudustele räägivad Ilmutuse raamatu läkitus-kirjad. Tulevat viha ei kujutata **kunagi tardununa**. Teda **võib ka ära pöörata**, kui rahvas (ta juhid) jälle pöörduvat Jumala poole. Ja prohvetisõnades, mis kuulutavad tulevast vihapäeva ühes kõigi katastroofidega, on lohutav väljavaade, et sellest vägevast kokkuvarisemisest pääseb osa inimesi, kes uuesti pöörduvad Jumala poole. Siis tõestub jälle, et „halastus triumfeerib kohtu üle“. **Pärast pikka vihaööd tõuseb armu valgus jälle kiirgavalt. Kuid viha on valmistanud tee armule. Kokku võttes: Jumala armastus asub Tema teede eesmärgis.**

Jutlustama

Kus Luther'i tõlkes seisab sõna „jutlustama“, seal esineb kreekakeelses tekstis sageli sõna: „keryssein“. See tähendab: **välja hüüdma**, õieti: **heeroldina kuulutama**. Nii on lugu kõikide kohtadega, mis räägivad „evangeeliumi jutlustamisest“. Sõna „jutlustama“, nagu meie seda tarvitame, on siin eksitav. Me mõistame jutluse all õpetlikku ettekannet, kunstkõnet. UT mõistab selle all **heeroldikuulutust**, läkituse väljahüüdmist, jumaliku tegevuse tutvustamist, teadet või sõnumit eelseisvast Kõigevägevama otsesest vaheleastumisest. Kui on üteldud: Jeesus jutlustas evangeeliumi Jumala riigist (Luuka 8:1), siis ei tähenda see, et Ta pidas usulisi loenguid Jumala valitsuse olemusest. Palju enam see tähendab: Ta kuulutas sõnumit eelseisvast taeva vägede sissetungist. Tuleva Jumala valitsuse heeroldiks võib olla ainult selleks eriti volitatud (läkitatud) isik (Room. 10:15). Ilma Jutluse juurde sellise läkitusega heeroldite kuulutust ei kuulata, ja ilma kuulmiseta ei ole usku (Room. 10:14).

Järgimine (järelekäimine)

Jüngri vahetõde oma rabiga ei olnud Jeesuse ajal nii lõtv kui tänapäeva õpilase sidemed oma õpetajaga. Jünger tuli oma meistri juurde mitte ainult teatud tundideks. Nende vahel valitses täielik eluosadus, ja kuna kirjatundjad sageli elasid rändurielu, siis väljendus eluosadus selles, et jünger järgis oma õpetajat. – Et jüngriks **saada**, pidi vastav isik ennast esiteks vabastama senistest sidemetest. Järgima tähendab: ennast **mobiliseerima**, kõigest loobuma, mis kinni peab. Millist tingimusteta mobilisatsiooni Jeesus nõuab oma jüngritelt, näeme sellest, et Ta teatud olukordades nõuab jüngerilt isegi loobumist oma isa matustest (Luuka 9:59, 60) või kogu varanduse täielikku jagamist (Mark. 10:21). Järgima tähendab: teha ennast liikuvaks, mitte lasta ennast enam kinni pidada teatud kommete ja traditsioonide raamidest. See tähendab aga ka: **olla alatises liikumises**. Alati olla seal, kus on Meister, seal kaasa töötada, kus Ta midagi alustab. Peetrus tahaks meeleldi jääda Kapernauma, kuna aga Kristus edasi läheb, järgib ta Teda (Mark. 1:38). **Järgida ja järele käia** tähendab: **lasta kedagi teist ees teist eesminna**, s.t. loobuda igasugusest omavalikust. Seda mõtleb Jeesus, kui Ta ütleb: „**Kui keegi tahab minu järele tulla, see salaku end.**“ **Enesesalgamine ei ole enesepiinamine**, nagu sageli mõistetakse selle sõna all. Ta ei seisa selles, et enesele ise pannakse peale võimalikult palju puudusi, tööd ja raskusi, kusjuures sageli ometi jäädakse täiesti **oma au nõudjaks**. Ennast salata tähendab: loobuda olemast enese isand ja juht ning selle asemel alati kõhklemata **järgida** kellegi kõrgema juhtimist. Ennast salata tähendab: loobuda enda valitud tegudest, olgu nad nii üliasketlikud ja üldtunnustatud vagad kuitahes, ja lasta enesele kätte näidata iga tarvilik teenistus. Lõpuks, **järgima** tähendab: **saatust jagama**. Kus Kristus risti lüüakse, seal ei tohi jünger ristist tagasi kohkuda (Matt. 16:24). – Tuleb tähele panna: koguduse liikmeid nimetati ka pärast nelipühi jüngriteks. Ka nemad on õppijad ja järelekäijad. Seda **ei tule paljalt** nii mõista, nagu peaksid kristlased õppima ja palves vaatlema, **mis Kristus kunagi on ütelnud ja teinud**, et seda siis oma elus püüda Temale järele teha. Palju enam see tähendab, et **ülestõusnud Kristus viibib nende keskel**, õpetab neid ja käib nende eel. On suur arusaamatus rääkida Kristusele järgimisest seal, kus ei olda veendunud, et seistakse Kristuse isikliku juhtimise all ja ehitatakse ise teed, mis võiks ja peaks olema Kristuse tee. Mõnikord tähendab järelekäimine kindlasti ka otsimist ja küsimist, igatsemist ja hirmu tundmist selguse saamiseks. Kuid **kõige viimaks** tähendab järelekäimine alati – **selge juhtimise omamist**. Selle sõna igasugune teine seletus on mõiste labastamine. Järgima tähendab: käima teatud teed. Järgima tähendab, et ollakse oma tee õigusest nii veendunud, et võidakse kogu vasturääkivale maailmale tagasi paisata tema vale.

Jünger

Kreekakeelne sõna „mathetes“ tähendab: õppija, kooliõpilane. Jüngeriteks nimetati noori mehi, kes tulid õppima mõne kirjatundja juurde. On suur erinevus tänapäeva **üliõpilase** ja tolleaegse **jüngri** vahel. **Üliõpilane** püüab omandada teadmisi mõnes **aines**, **jünger** avab enese teatud **isiku** mõjutustele. **Üliõpilasel** on tegemist **õppeasutisega**, **jüngril** **õppemeistriga**. **Üliõpilane** on juba kodust tulles meelestatud **kahtlevalt** ja **arvustavalt** oma õpetajate suhtes: peaaegu kõige halvem, mis temast võib ütelda, on: „ta kirub oma õpetaja sõnadega“. **Jüngrile** on tema õpetaja juba kodust peale vastuaidlematu **autoriteet**: ta ei näe temas mitte ainult õppemeistrit, vaid ka kasvatajat. Kõige suurem kiitus jüngrile on, kui tast üteldakse: ta pooldab tingimusega oma õpetaja sõnu. Jeesus ütleb kõhklemata: kõik teised õpetajad on endile sellise autoriteediseisuse omandanud ebaõiguslikult. Ta nimetab ennast ainukeseks, kes võib õpetada absoluutse autoriteediga (Matt. 23:7–10). – **Üliõpilane** puutub oma õpetajaga kokku **juhuslikult** ja **pealiskaudselt**, **jünger** elab oma meistriga lahutamatus **saatuse-osaduses** (järelekäimises). **Üliõpilane** elab enamasti **raamatutest** (lattukogutud teadusest), **jünger** elab **kõnelustest** (elavalt edasiantud tunnetatust). Õpetuskõneluse lõpul võttis õpetaja läbiräägitu kokku mõnda lühikesse tabavasse lausesse, mis jüngrid siis pähe õppisid. Kindel mälu, mis suutis need laused sõna-sõnalt meeles pidada, oli jüngri tingimata nõutav voorus. Õige jünger sarnaneb „veepaagiga, mis ei kaota ühtegi tilka“. Ka Jeesus õpetas sel viisil, ja sellest on tingitud ka Tema sõnade täpne edasiandmine. Sõna päheõppimisel on see tähtsus, et nii võib teda alati kasutada, enesega kaasas kanda ja temasse süveneda. **Üliõpilane** läheb ellu määratu hulga **läbitöötamata** teadusega; **jünger** võtab kaasa ainult piiratud aine, kuid see on **põhjalikult läbi töötatud**. **Üliõpilasel on probleemid**, **jüngril sihtjooned**. **Üliõpilane** liigub **teooriates**, **jünger** seisab just jüngrina keset **tegelikust**. Ta läkitatakse välja ülesannetega (Matt. 10:5 ja mujal). Ta saadab alati meistrit tema tegevuses. Jeesus iseloomustas jüngreid nõnda: nad on inimesed, kes teevad Tema Isa tahtmist (Matt. 12:49, 50). Ainult need, kes sellepärast tõsiselt võitlevad, võivad üldse jõuda edasi tunnetuses (Joh. 7:17). Üliõpilase meelelaad ei ole loomulikult tekkinud temast enesest. Ta on moodsa hariduse esindaja ja olemuselt samasugune kui seegi. Tema saatust jagab tänapäev iga haritlane, ja on tarvis saatuslikku pööret, et moodsast inimesest saaks jünger. Jüngeritele üteldi kõige pealt mõni asi „**kõrva sisse**“ (Matt. 10:27), mis tähendas, et nad ei pidanud seda **esialgu** edasi rääkima, vaid alles siis, kui neile antakse selleks märku; siis aga peavad nad seda avalikult igapähe ees tunnistama. **Avaliku** jüngerite õpetamise märkimiseks tarvitatakse ütlust: „suud avama“ (Matt. 5:1, 2). Kogu mäejutlus on selline avalik jüngerite õpetamine. – Rabikooli-õpilase elus saabus hetk, mil ta õppeaeg teatud mõttes lõppes, kuna õpetaja talle nüüd oli edasi andnud kogu oma tunnetuste summa. Nüüd astusid mõlemad teineteisega ka hoopis teise vahekorda. Kuni siiaajani peeti jüngrit oma meistri sulaseks, nüüd aga nimetati teda sõbraks. Ka Jeesus teeb oma jüngerite õpetusele sellise lõpu. Lahkumiskõnes Ta ütleb kaheteistkümnemele, et nende promotsioon on ligidal. Ta on neile nüüd kõik teatanud, mis Isa Talle nende jaoks on ilmutanud. Tulevikus ei pea ka nemad enam olema sulased, vaid sõbrad. Ta usaldab neid kõiges ja nad on edaspidi asjasse pühendatud (Joh. 15:15). – **Jüngeriteks** nimetatakse UT-is **kahtteistkümmet**, kes alati olid Jeesuse läheduses: laiemat ringi, mis koosnes **seitsmekümnest** isikust, ja lõpuks kõiki, kes tõsiselt ja püsivalt avasid oma südame Jeesuse õpetusele. Apostlite ajal ja hiljem nimetati kõiki **Kristusesse uskujaid** – **jüngeriteks**. Antiookias nimetati jüngreid esimest korda kristlasteks (Ap.t. 11:26).

Kaks teed mäejutluses

Jeesus rääkis: „**Minge sisse kitsast väravast? sest avar on värav ja lai on tee, mis viib hukatusse, ja palju on neid, kes sealt sisse lähevad. Ja kitsas on värav ja ahas on tee, mis viib ellu, ja pisut on neid, kes selle leiavad**“ (Matt. 7:13, 14). Valitseb peaaegu üldiselt kujutlus, nagu tähendaks **lai** tee avalikult **kergemeelset** ja pahedega koormatud elu, kuna **ahas tee** sellevastu tähendab vooruslikku ja **tõeliselt vaga** elu. Nagu tähendaks ahtal teel käimine kiriklikkust, või

veel paremini: kuulumist tõsisesse kiriklikku või väljaspool kirikut seisvasse gruppi, kes tungivalt rõhutab, et tema poolt kindlaksmääratud programm on piiblik. Lai tee oleks siis kirikuvastaste, kirikust-võõrdunute või harilikkude „kiriklaste“ tee. – Nii paistab esimesel hetkel. Ligemal vaatlusel aga selgub, et mäejutlus hoopis teisiti teeb vahet laia ja ahta tee vahel. **Laia** tee all Jeesus ei või mõelda pahede või avaliku kergemeelsuse teed. Ta räägib siin ometi teedest, milledest üldiselt võib arvata, et **nad viivad Jumala juurde**. Avalik kurjus, alasti liiderlikkus, veendunud jumalaeitamine ei tulnud Tema kuulajate hulgas üldse **teena** vaatluse alla: ei toleaegete vagade ega ka „tölnerite ja patuste“ juures, sest ka nemad teadsid täpselt, et täielik kaos ei ole tee Jumala juurde. – Teisest küljest: Jeesus ei võinud **ahta** teena mõelda valitsevat moraali, kiriklikku vagadust kõigi ta korraldustega ega ka eriti tõsist variseride programmi. Ta ütleb: neid on **vähe**, kes üldse leiavad ahta tee; kiriklikkude, vagade või ekstra-vagade (variseride) tee oli kõikidele lahti. **Ei olnud vähe** ka neid, kes käisid vanematelt päritud usu teed, külastasid templit, ohverdasid, paastusid ettekirjutatud aegadel, jagasid kümnust, pidasid kiriklikke pühi ja võtsid osa koosolekutest sünagoogides. Tookord ja peaaegu alati **enamus** inimestest kuidagi pooldab vanematelt päritud kiriklikke kombeid ja korraldusi. Jeesus näitab siin, et just seal, kus inimesed suurema või vähema kiindumusega hoiavad kinni kiriklikkudest kordadest, vagadest kommetest ja headest põhimõtetest, jääb veel ikka küllalt lai ruum omavolile, sõnakuulmatusele, uskmatussele, armastamatusele ja igasugusele kurjusele. **Käsu tee, mis paistab olevat ahas, on siiski veel väga lai**. See torkab otsekohe silma nende juures, kes ainult üsna kaugelt ja ajutiselt pooldavad teatud vagasid korraldusi. Võib ju mõnikord tulla ka jutlust kuulama, kiriklikke pühi pühitseda, elu tähtsamate sündmuste puhul igatseda ka Jumala sõna õnnistust; võib ka üldtunnustatud raamides olla inimarmastaja, ja muus ülejäänud osas ometi elada nii, nagu enesele meeldib. Kuid Jeesus räägib siin mitte ainult sellistest inimestest. Ta mõtleb kõige esiteks **tõsiseid vagasid, neid, kes avalikult tunnustavad endid „usklikkudeks“**, kes põhimõttelikult ja järjekindlalt elavad „piiblikult“. Ta näitab ka neile, et nende tee, kui ahas see ka ei näiks, on ometi väga lai. Ka nemad on tarbekorral päris omavolilised ja mässumeelsed. Nad peavad pikki palveid ja annavad palveis Jumalale kõrgeima au – ja ometi nad on kogu elus armunud iseenese ausse. Nad toovad templile suuri rahaohvreid ja lasevad oma vanemaid puudust kannatada. Nad maksavad kümnist kõige pisemast seemnest; mõned annavad koguni veel teise kummise, mis on eriti määratud vaeste heaks. Kuid ülejäänud üheksat või kaheksat kümnendikku nad kasutavad iseenesest-mõistetavalt oma vaba äranägemise järgi. Koguduse liikmetena nad on heategijad, kuid ärimeestena nad võivad külma südamega sammuda üle purunenud elude ja paljaksröövitud lesknaiste. Nii ütles Jeesus tookord. Võiks edasi jätkata: Nad külastavad korrapäraselt kõiki koosolekuid ja on kodus omastele ristiks. Nad on kuni sõrmeotsteni korrektsed kiriklikkudest traditsioonidest kinnipidamises, kuid sellest hoolimata nad on ihnuskoid, inimeste väljaimejad, kõvasüdamelised perenaised ja korratud majaemad. Nad algavad iga päeva hommikupalvusega, ja järgmisel hetkel mööduvad pimedalt ja tuimalt mõne venna kisendavast hädast. Nad on jutluse ajal sügavasti liigutatud taevase Isa heldusest, kes hoolitseb kõikide loodud olevuste eest, kuid oma tegelikus elus nad muretsevad eneste pärast hullemini kui halvemad paganad. **Elust, mida nad elavad, ei saa ütelda, et sellel puuduksid täiesti ääred ja piirid**. Teatud piirid on olemas; ei joosta küll kohe nagu stepis igale poole laiiali, kuhu aga meeldib; peetakse tõesti kinni ühest teest, **kuid see tee on lõpuks ikkagi õige lai ja mugav**. Seal on küllalt ruumi armsa Mina tegevusele, igasugustele kodanlikkudele mõnusustele ja kiriklikule enesega rahulolemisele. See on kompromiss usu ja ateismi vahel, jumalateenistuse ja mammonateenistuse vahel, tõe ja vale vahel, enesesalgamise ja enesearmastuse vahel. **Seadused ja reeglid on alati painduvad**. Neid võib valida ühe või teise võimaluse vahel, mis peituvad neis. Kui tahetakse, siis võib ka Jeesuse sõnadest koguda endale kapitali. Sõnu, et kurjale ei pea mitte vastu panema, võib tarvitada oma arguse katteks. Lauset: „Karista oma venda“ võib tuua ette enese õigustamiseks, kui kõvasüdameliselt noomitakse juba niikuinii murdunud inimest. Kõiki sõnu ristiinimese vabadusest võib kõige häbistavamal kombel kurjasti tarvitada. Võib

ennast rajada sellele, et „põhimõttelikult“ on ju lubatud viibida seltskonnas ja maitseda kõiki asju ega hoolita sellest, et igasuguste lõbustuste ja maitsmiste keskel jäetakse täitmata ja magatakse ära kõige suuremad ülesanded. – **Kõige paremad seadused, kõige ilusamad korraldused ei suuda pidurdada omavoli, kui ei ole isandat, kes valitseb ja selgesti käsib ja igapähe määrab oma kindla ülesande.** Selgus, kindlus, sirgjoonelisus tulevad alles siis inimese ellu, kui see seisab vahetult jumaliku juhtimise all, kui Kristus ise võtab selle oma kätte, kui Tema on sihimääraja, korraldaja ja käskija. Küsimus ei kõla siis nii: mis on põhimõttelikult lubatud? Millised ülesanded on ette nähtud selles programmis või asutuses? – vaid: mis ma pean nüüd tegema? Millised ülesanded määratakse mulle praegu täitmiseks? Bodelschwingh'il on põhimõttelikult õigus minna oma õpingute vaheajal koju, ja millised võimalused talle kõik seal avaneksid? Kuid tal on ülesandeks ligineda töötuile ja käsitöösellidele, – sellepärast ta veedab suve maanteedel ja kõrtsides. Mathilda Wrede'l on täielik õigus hakata kasutama oma rikast pärandust ja liikuda kõrges seltskonnas. Kuid tal on ülesanne vangide jaoks; sellepärast ta määrab ka enesele ülalpidamise kuludeks vangi sissetuleku.⁸ See ei ole mingi erakordne vägitegu, vaid lihtne sõnakuulmine. Laia teed võib võrrelda **riigikodaniku eluga rahuajal.** Siis on igal üksikul täita ja tasuda täiesti kindlad seadused ettekirjutatud kohustused ja maksud; muus elus ta on aga iseenese isand. Kui aga maad ähvardab hädaoht, siis kuulutatakse välja suur mobilisatsioon ja kõik muutub ühe hoobiga. Nüüd ei saa inimene riiki enam rahuldada nii või nii paljude kohustustega; ta peab andma riigi käsutusse kogu oma isiku. Ta loobub, kui seda nõutakse, oma elukutsest, varandusest ja perekonnast. Ja kui ta on võetud vastu oma väeossa, siis ta kuuleb kogu aeg ainult käske, midagi muud ei olegi enam tema jaoks. **Selline on ahas tee. Kitsas värav** on suur kitsikus inimese elus, kus ülevalt poolt talle saabub teade, et ta juba küllalt kaua on olnud iseenese isand. Kus ühe hoobiga on kadunud kõik kiriklikud ja kodanlikud kindlustused, sest ollakse mobiliseeritud. Kus andutakse kellegi kõrgema võimu käsutusse, ilma et midagi jääks enesele. Kitsast väravast läbi minna tähendab: **loobuda alatiseks enesemääramise õigusest, kõikidest seadusliku korra kindlustustest,** ja selle asemel alata Kristuse teenri hulljulget ja seiklusrikast elu. Ja ahtal teel käimine tähendab: **seista täiesti tingimusteta ja millegi suhtes erandit tegemata Kristuse juhtimise all.** Mitte enam laiali valguda vagas liigtegevuses ja ülekoormatuses, vaid alati karastatud tahtega teha ühte. Mitte joosta siia ja sinna, kus arvatakse, et on teha midagi tähtsat, vaid seista valvel oma Peremehe ees ja võtta Temalt juhiseid. Ka mitte ühte sammu astuda ilma teadmata, et Tema seda tahab. Kui keegi seda teab, siis ta murrab peatamatult läbi kõikidest takistustest, et sünniks selle kõrge tahtmine, kes määras talle ülesande.

Kannatlikkus

Kreekakeelne sõna „hypomone“ tähendab õieti „**all olema**“. Kuid ometi mitte nii, et lastakse tahtejõuetult enesega sündida kõik, mis aga tuleb; vaid nii, et vastumeelsete olukordade ja vaenlike vägede surve all peetakse kinni oma veendumustest ja loodetakse vabanemist. Kannatlik kummardub aukartuses jumaliku tahte ülemvõimu ees, kui talle on peale pandud raskusi kanda (ta ei põgene eest), kuid tõuseb pärast ja seisab jälle **sirgelt püsti**, eriti inimeste ees, ega kaota kunagi lootust. Paljudes kohtades on parem tõlkida seda kreekakeelset sõna: **vahvus, kindel meel, vastupidavus, püsivus.** Jaak. 5:11 on õige tõlkida: „**Vaata, me kiidame õndsaks neid, kes on püsivad; Iiobi püsivusest te olete kuulnud.**“ Jeesuse sõna Matt. 24:13 kõlab: „**Kes otsani jääb püsima, see pääseb.**“ – **Kannatlikkus kasvab usust** (Jaak. 1:3) – **kannatamatus ateismist** (s.t. jumalatusest). Kannatlik kannab oma koormat suure rõõmuga, mitte külgekasvatatud ükskõiksusega (Matt. 5:10–12; Hebr. 10:32–36; Jaak. 1:2); ta võidab mitte ainult hädavaevalt – ta võidab **suure ülekaaluga**; verises võitluses usu ja uskumatuse vahel, maailmakriiside määratsevates segadustes ta on „**enam kui võitja**“ (Room.

⁸ Ahtal teel käimine tähendab mobilisatsiooni ja sõnakuulmist.

8:34–39). Selles mõttes on allolija **pealseisja**. Kannatlikkus väljendub mõnikord ka selles, et jäetakse seal relv jala juurde ootama, kus kõik asjaolud sunnivad pealetungile, et loobutakse silmnähtavalt suurimas tegutsemisvajaduses igasugusest ettevõtlikkusest, kuni saabub kindel käsk (Joh. 11:6). – Kus räägitakse Jumala kannatlikkusest, seal ei seisa kreeka keeles kunagi „hypomone“, vaid enamasti „makrothymia“ (pikkmeel) või „anoché“ (eneses pidama).

Kiitma

UT-is tehakse vahet **tänamise** ja **kiitmise** vahel. Põhitähendus on mõlemal üks ja sama: vaatamine andelt andjale; olla liigutatud Kõigekõrgema vägevusest ja headusest ning Teda selle eest austada. **Tänule** on omane tugev isikuline joon. Tänama sunnib meid erilise Jumala ligiolemise kogemus, teatud elamus, kus oleme näinud jumalikke abi. **Kiitusele** on aga selle vastu omane, et inimene on tõstetud kõrgemale iseenesest ja oma erilistest kogemustest. Kiitja pilk tungib jumaliku tegevuse kaugusesse ja sügavusse. Ta mõtleb Looja aulistest tegudest kogu maailmas; ta vaatleb palvetava imetlusega Selle tarkust, kes juhib ajaloo-käiku (Room. 11:33–36). – Ma **tānan** leiva eest, mis täna katab mu lauda; ma **kiidan** Seda, kes laseb savist, kivist ja liivast kasvada leiva. Ma **tānan** päikesevalguse eest, mis praegu ujutab üle mu toa; ma **kiidan** lugematute päikeste Loojat, muutmatu korra Asutajat üleval tähtedega täidetud taevas. – Kui juba tänu teeb vabaks ja rõõmsaks – siis kiitusel on tõesti see meelevald. Ta laiendab vägevasti nägemispiirkonda; ta tõstab meid konna mättakõrgusest nägemisest kotka ääretusse nägemisvaldkonda. Pauluse ja Siilase silmaringi ei varjanud vanglamüürid, sest nad **kiitsid** Jumalat (Ap.t. 16:25). Jumala kiitus on aukõrgus, juubel, võit.

Kirkus

Vastavat kreekakeelset sõna: „doxa“ tõlgitakse mitut moodi: **au** (näit. Meie Isa lõpp: „... **Sinu on au**“ – Matt. 6:13), **auhiilgus** (näit. „... **Issanda auhiilgus paistis nende ümber**“ – Luuka 2:9), **austus** (näit. Joh. 5:44). Sõna „doxa“ tähendab **klassilises** kreeka keeles õigupoolest: arvamine, siis: hea arvamine, lugupidamine, austus. **Uustestamentlikus** kreeka keeles on „doxa“ omandanud teise põhitähenduse kui heebreakeelse sõna „kaböd'i“ tõlge. Ta tähendab siin: kiirgav, üleloomulik **valgussära**, ülekantavas mõistes: **aukõrgus**, **majesteetsus**, siis ka: absoluutne **võidujõud**. Mõnikord tähendab „doxa“ kõiki neid mõisteid üheskoos. – Kirkus tähendab täpselt **valgussära** ehk **hiilgus** 1Kor. 15:40–41, kus Paulus räägib sellest, et igal taevakehal on omapärane hiilgus. Päike kiirgab mõõtmatult heledamini kui palju tähti: nii on ka täiusesse jõudnud inimese ihu võrreldamatult aulisem kui praegune. – Inglise, kes kuulutasid Jeesuse sünni, kiirgas vägev valgussära (Luuka 2:9). – Kui Jeesus seisis oma kolme jüngriga mäel, kiirgas Ta ihu nii taevases valguses, et isegi Ta riided muutusid valgeks ja hiilgavaks. Ka Mooses ja Eelija ilmusid üleloomulikus kirkuses (Luuka 9:28–31). Katoliiklaste püha paiste kujutluses on säilinud mälestus sellest, et Jumala ligiolemine muudab inimese elu ka väliselt auliseks. Jeesusest on üteldud kunagi, et Ta on Jumala kirkuse paistus (Hebr. 1:3). Kirkus tähendab samuti ka **aukõrgust** ja **majesteetsust**, näit. Joh. 1:14 – „**Me nägime Tema kirkust kui Isast ainusündinud Poja kirkust**“. Või kohas, kus Jeesus räägib enese tagasitulemisest Isa auhiilguses ja inglitest ümbritsetult (Matt. 16:27; 24:30; 25:31). Jaakobus räägib, kuidas koguduses ligioleva Issanda kirkuse (kuningliku aukõrguse) ees kahvatuvad mittemillekski kõik inimlikud seisustevahed (Jaak. 2). – Kirkusest jumaliku **käskimismeelevalla** mõistes on jutt Kaana pulma kirjelduses (Joh. 2); siin ilmutab Jeesus esimest korda oma ülevust loodusjõudude suhtes. **Piiritu võidujõu** mõiste on kirkusel Laatsaruse ülesäratamise loos (Joh. 11). Vägev sissetung, mis sünnib ülevalt surma võimkonda, tõendab oma võiduka järelusega mittemillegi ees peatuma jäävat Jumala Poja väetäiust (Joh. 11:4). Kristus on surnuist üles äratatud Isa kirkuse läbi, s.t. Tema triumfeeriva jõu läbi pimedus- ja surmavägede üle (Room. 6:4). – **Inimesele kui Jumala võrdkujule on ka loomulik, et ta**

omaks kirkust (valgussära, aukõrgust, võitvat väge kõige kurja üle). Lahutades ennast Loojast, on ta kaotanud selle kirkuse („**sest kõik on pattu teinud ja on Jumala kirkusest ilma**” – Room. 3:23). Kuid inimene ei pea sellega rahulduma. Ta ei pea sõlmima mingit kompromissi olukorraga, kus tal puudub oma jumalikust päritolust tingitud õilsus, aukõrgus ja võidujõud. Ta peab sellest kinni pidama, et tal on õigus omada kirkust, mis tuleb Jumalast, ja et see talle sellepärast ka antakse. Seda nimetab Jeesus **usuks**. **Uskmatus** tekib sellest, et inimene piilub väiksema au järele kui talle kuulub. Selletõttu, et ta püüab saavutada teiste inimeste juures lugupidamist, kaldub ta kõrvale eksimatust püüdest suuruse (au, aukõrguse, kirkuse) järele, mis talle ülevalt on määratud, ega suuda sellepärast uskuda (seda kinni pidada), et Isa taevast annab talle sellest kõrgema au (Joh. 5:44). „**Auahnus**”, **edevus johtuvad sellest, et inimene sirutab ennast väiksema au järele**. Kristus varustab oma jüngrid sama jumaliku kirkusega, mis oli antud Temalegi (Joh. 17:22, 24): mitte et nad oleksid iseenesest hiilgavad, vaid et Jumala valitsus saaks nende läbi väärikalt esindatud. **On hädavajalik**, et Kristuse inimesed oleksid varustatud jumaliku ülevusega. Kui teisest maailmast ulatub nende ellu midagi palju aulisemat, kui omavad selle maailma kõige paremad, vagamad ja suuremad isikud, siis ainult lõpeb inimese eneseaustamine. Nendega sünnib samuti, nagu kord Inimese Pojaga Tema tegevuse ajal: „**kõik ehmusid ja andsid au Jumalale**” (Mark. 2:12). „Meie Isa” viimaste sõnadega („Sinu on au”) me tunnustame, et taevase Isa juures on kõigest pimedusest ülekiirgav valgussära, kõigest maailmasuurustest üleulatuv majesteetsus ja kõiki pimedusvägesid mahapaiskav võidujõud.

Kogudus

Kogudust nimetatakse kreeka keeles: „ekklesia”, s.t. **väljakutsutud** või kokkukutsutud. Nõnda nimetati vanal ajal ka poliitilisi koosolekuid. Ja harilikult nimetati „ekklesiaks” ikka riigivõimu või linnavalitsuse esindajate poolt kokkukutsutud koosolekut. Erakorraliselt nimetatakse samuti ka mässuliselt kokkuastunud koosolekut (Ap.t. 19:32, 40). Nii peitub juba „ekklesia” nimetuses mõte, et kogudus ei moodusta enesest selliste isikute koondist, kes on liitunud omal valikul või omal riisikol. Koguduse juurde tulevad need, kes selleks on **kutsutud** kõrgemalt poolt (Room. 9:24; Efes. 4:1; 2Tim. 1:9 ja mujal), kes on **välja kutsutud** sellesinatse maailma olukordadest (1Peetr. 2:9; 1Kor. 1:13). See ei moodusta veel kogudust, kui leidub ringkond inimesi, kes „**tahavad**” tõsiselt olla kristlased. Esimene on kutsuja tahe, teine on kutsutu tahe. Kus inimesed astuvad kokku selleks, et nad midagi tahavad, seal on **organisatsioon**. UT-i kogudus on aga **organism**. Ta **ei** tekkinud, nagu mõni ühing, asutamise läbi, vaid **loomise läbi**. Lugu ei olnud nii, et esiteks olid üksikud kristlased ja pärastpoole tekkis kogudus, vaid esiteks oli kogudus ja siis tulid kristlased (Ap.t. 2). Samuti peab olema enne Saksa rahvas, enne kui võivad olla üksikud sakslased. – Kogudus on Kristuse ihu (1Kor. 12:13; Efes. 1:23; 4:4, 12 ja 16), s.t. ta on palju rohkem kui ta liikmete koguarv. Silm plus kõrv plus käsi plus jalg plus kõik teised organid ei ole veel inimene; need kõik ühes oma võimetega kokku arvatult ei anna veel kaugeltki inimese ihu. Inimlik ihu tekib liikmete kogust alles selle läbi, kui sinna juurde tuleb isiksus, Mina, kes kõik nad kokku haarab, – kelle tahe ja mõtted kõiki elustavad ja igale üksikule liikmele palju kõrgema jõu ja tähenduse annavad kui tal on iseenesest. – **Nii on lugu ka kogudusega. Tema tähtsust, jõudu ja võimalusi ei saa kindlaks määrata selle kokkuarvamise, mida suudavad ta üksikud liikmed. Koguduse olemust ja tähtsust tuleb palju rohkem mõõta Minaga, kes temas elab ja iga üksiku liikme tõstab mõõtmatult kõrgemale kui küünivad selle oma võimed.** Et Kristus on isiksus, kes võrdub koguduse eluga, see on Paulusele nii tõsi, et ta nimetab kogudust otsekohe Kristuseks (1Kor. 12:12). – Kristus on koguduses ja kogudus on **Kristuses**. Seda tuleb mõista päris lihtsalt nii, nagu üteldakse taimedest, et nad seisavad päikese või tuule käes, s.t. nad asuvad päikese või tuule tegevus- ja mõjupiirkonnas. **Kogudus on Kristuses. See tähendab: ta asub Kristuse tegevus-piirkonnas, mõjuringis** ja on lahutatud sellesinatse maailma ja demonlike vägede

tegevuspiirkonnast (Kol. 1:13). Kogudus kujutab enesest järelkult tükikest taevasest kodumaast maailma olukordade võõras õhkkonnas; ta on Jumala valitsuse kandja, mis temas siin ja seal esineb laialipillatult, kuni ta viimaks täielikult esile tungib. – Kristuse **ihuna** on kogudus **nähtav** suurus. Kristuse **Vaim on nähtamatu** – Tema ihu on aga nähtav. Jeesus nimetab kogudust linnaks mäe peal, mis oma olemuselt ei või jääda varjatuks (Matt. 5:14): Ta ütleb jüngritele, et **maailm peab nägema** nende ühtlust (üksolemist, elavat armastuse-ühendust lahkuminevate iseloomudega inimeste vahel nende hulgas) ja selle läbi mõistma Tema jumalikku läkitust (Joh. 17:20–23). **Nähtamatu ihu on puine raud**. Kogudus peab olema organ, mille läbi Kristus tegutseb sellessinatses äärmiselt reaalses maailmas. Siin maa peal, kus tõsiasjad omavahel kõvasti kokku pörkavad, on kogudusel oma ülesanne. Ta peab olema päris massiivselt asjalik, nähtav ja käegakatsutav sünnitus, et viia läbi need ülesanded; ta peab just olema **ihu**. Ütlus: (tõeline) kogudus peab olema oma olemuselt nähtamatu, tähendab loobumist oma ülesannetest siin maailmas.

Kohus

Kohut nimetatakse kreeka keeles „**krisis**“. See tähendab: selgitus, lahutus, otsustus ja siis ka kohtuotsus, hukkamõistmine, kategooriline kurjuse kõrvaldamine, mõnikord ka hukatus. Jeesus ütleb omaaja vagadele, et nad peavad piinlikku täpsust, makstes kümmit köömnest ja tillist, kuid **kohtust** ja halastusest ei hooli midagi (Matt. 23:23; Luuka 11:42). Nende vagade peasüüna esitatakse siin asjaolu, et nad ei eristanud selgesti head ja kurja (jumalikku ja jumalavastast), ja et nad äratuntud kurja otsustavalt ei kõrvaldanud. Kõiges, mis oli tähtis, püüdsid nad leida kompromissi – kokkulepet. Nad vaevasid endid kesktee otsimisel. Nad ei tahtnud kurjusel ega venna hädal juurest kinni haarata. Pealiskaudses tegutsemises, selles, mis näiliselt paistis olevat heategelik ja suunatud kurja vastu, nad olid üleliiga agarad. – Hoopis teissugune on **taevane Isa**. **Ta ei tunne poolikuid abinõusid**. Ta teeb kõik selgeks ja avalikuks. Tema olemusele on võõras maailm hukka mõista. Ta saadab oma Poja, et teda päästa (Joh. 3:17). Kuid Ta võib teda päästa ainult nii, et Ta laseb paista täieliku päevavalguse senini tema juures valitsevasse pilkasesse pimedusse, et igaüks võiks vastuvaidlemata tunnetada, mis on siis õieti hea ja mis kuri. Kes ka nüüd veel, kui Jumal saadab täie valguse, eelistab jääda pimedusse, see langeb Jumala kurjust kõrvaldava kohtuotsuse alla, ta satub täiesti Jumalast eemalolemise pimedusse. Seni kui on pime (s.t. seni kui ei ole olemas ühtegi Jumalast läkitatud meest), võib kindlusega olukord kuidagi veel kesta. Kui aga tuleb valgus ülevalt, peab igaüks otsustama, kuhu ta pöördub (Joh. 3:19). – Kui tõsi on Jumalal sellega, et läbi viia põhjalik lahutus hea ja kurja vahel, et valgustada pimeduse viimast peiduurgast ja kuulutada teesklemisele-silmakirjatsemisele hukkamõistev otsus, näitab meile **Jeesuse surm**. Selles suremises **teostus kohus maailma üle** (Joh. 12:31). Siin vahutas välja kõik, mis seni oli peidetud suure vagaduse katte alla. Need, kes eneste hulgast tõukasid välja ja surmasid Ainsa täiesti hea ja puhta, mõistsid sellega ise eneste üle otsuse, et nad oma olemuse põhjas olid jumalatud ja ebapuhtad. See on kohus nende üle. Ja kuna meie inimesed kõik selle maailma olukordades parajal juhtumil avaldame samasugust ebavagadust, siis on see, mis sündis suurreedel, meie kõikide kohus. – **Suured lahutused ja otsustused, mis Jumal esile kutsub, sünnivad ikka teatud kindlaksmääratud hetkel ajaloos, ja alati ühekordselt ja uuesti kordumatult**. Kui neist võimalustest ei hoolita, siis ei saa neid enam uuesti esile kutsuda. Sellistel aegadel oleneb kogu rahva (või kiriku) saatus **juhtide käitumisest**. Üks rahvas on tervena heidetud aastasadeks pimedusse ja materialismi, sest et ta juhid teatud ajaloolisel hetkel ei võtnud vastu Jeesuse ja Tema apostlite läkitust. – UT näitab meile siiski ka julgustavat väljavaadet, et see hukatuslik saatus võib veel kunagi muutuda, et ka sellise kohtuga on lõpuks kavatsatud teostada suurt õiguse jaluleseadmist (Room. 11:32). Kuid selle kõrval me näeme UT-is, milliseid vapustavaid järeldusi kauaks ajaks on sellel, kui kord antud Jumala tundi ei ole ära tuntud või on lastud

uniselt mööduda. – Kõik kohtupildid ajaloos on eelkäijateks ja ettevalmistajateks viimsele kohtule, viimsele suurele lahutusele ja otsustusele (Matt. 25:34 – 46).

Kohut mõistma

Mäejutluses Kristus ütleb: „Ärge mõistke kohut, et teie peale ei mõistetaks kohut" (Matt. 7:1). Sellega ei ole loomulikult mõeldud, et jüngrid ei tohi otsustada. Neil peab olema selge otsus oma kaasinimeste elu ja tegevuse kohta. Nad peavad oma otsust teatud olukordades ka selgesti väljendama. Seda on küll arvatud ütluks: „Olgu teil enestes soola" (Mark. 9:50). Jeesus esitab variseridele raske süüna, et nad on puudulikult mõistnud kohut oma ümbruse üle (Matt. 23:23); neil ei ole otsustamisjõudu ega julgust lahutada oma kaasinimeste juures head ja kurja. **Kohtumõistmine, mille Jeesus kõrvale heidab, on hukkamõistmine.** Kui kohtus on inimese üle langetatud otsus, siis loetakse tema asi lõpetatuks ega tehta temaga enam tegemist. On jultunud liialdus, kui vaadatakse inimesele, kelle süü üle Jumala otsus ei ole veel kuulutatud, kui hukkamõistetule, ja inimene visatakse teatud lahtrisse, kinnitades: „Selline ta on ja selleks ka jääb." Kui keegi on kord valetanud, üteldakse: ta on üldse valetaja. Kui keegi kord on tarvitanud kerget tooni, üteldakse: ta on kergemeelne inimene. Kui kellelgi on kunagi midagi äpardunud, üteldakse: ta ei kõlba üldse kuhugi – Lootmine on kõike seda nimetatakse kohtumõistmiseks. **Vastand kohtumõistmisele on lootmine.** Armastus loodab kõik: ta arvestab seda, et Jumala halastus võib veel väga palju teha inimesest, kellega meie ei oska midagi peale hakata, ja et üleval ei ole need kaugeltki veel kõrvale lükatud, kellele siin all lüüakse käega. Armastus usub, et Kõigevägevam võib inimesi ümber luua ja arvestab seda. Ta ei või vaadata Jumalast päritolevate hingele nagu kaotsiläinud kirjale. Kristus **otsustab** karmilt oma vastaste üle (Matt. 23). Et Ta neid sellega **ei mõista** veel **hukka**, näitab Ta palve ristil nende eest.

Kristus inimeses

Jeesus räägib enne oma lahkumist korduvalt, et Ta tulevikus on omastes ligiolev ja tegev edasikihuava jõuna, geeniusena, vaimustusallikana, kui loov ja kujundav vägi nende elus (Joh. 15:1 – 8 ja 17:23). Mis Jeesus ütleb pildis viinapuust ja okstest, selle toob Paulus uuesti vaatluse alla, nimetades Kristust peaks, kogudust ihuks ja üksikuid kristlasi selle ihu organiteks. Kristuse ja inimese loomulik vahekord on selline õrn orgaaniline ühendus, et üksikinimesesse kehasatakse maailmast üleulata Inimese Poja isiksus, ja nii ta saab Tema elu kandjaks. „**Nüüd ei ela mitte enam mina, vaid Kristus elab .minu sees**" (Gal. 2:20). Selle järelduseks on kuulmatu muutus inimese elus. Käsi ei suuda luua midagi tähtsat, kui pea, mille organ ta on, ei oma eneses loovat jõudu. Kuid milliseid imesid võib teostada Michelangelo' või Beethoven'i käsi! Kui pea on geniaalne, siis, on käsi ja ta töö ka geniaalsed: pea elab ju käes. – Nii on lugu Kristusega ja Ta omastega. Kui neil on kontakt Temaga, siis neid hingestab Tema geenius ja teeb nende elu jumalikuks. Selle läbi nad võivad nüüd teistele „saada Kristuseks". Ühendus Kristuse ja inimese vahel ei teki usuliste harjutuste ega müstilise süvenemise läbi, vaid nii, et Kristus ilmutab ennast inimesele ja inimene muutub Talle sõnakuulelikuks (Joh. 14:21, 23; 1Joh. 3:24).

Kristuse ihu

Kristuse ihuks nimetatakse kogudust kui organit, mille kaudu Kristus tegutseb maailmas. Kristus on liiga suur selleks, et Ta võiks ennast täiesti kehasutada üksikinimestes. Kristusele ligidane üksikinimene võib alati haarata Tema täiusest ainult ühe osa või ühe külje. Kogudus on aga „selle täius, kes kõik kõigis täidab" (Efes. 1:23). Ta on koguisik, kelle liikmed, koondatult ühe pea alla, moodustavad täieliku ühtluse. Nii otsustab mitte ainult Paulus üksi. Jeesus ise vaatleb omaste elu kui elavat organismi (viinapuu – Joh. 15); Ta palub, et nad kõik oleksid täiesti üks. – Et koguduse üksikliikmed on väga mitmesuguste annetega ja ka muidu väga

erinevad üksteisest, ei ole takistuseks ühtlusele. Lugu on palju enam nii, et täiesti ühesuguste annetega ja ühesuguste iseloomudega inimesed just ei või moodustada kogudust, niisama vähe kui täiesti samasugused liikmed ei või kujundada ihu (1Kor. 12). Koguduse erinevad liikmed täiendavad üksteist oma annete ja jõudude mitmekesisusega. „**Organisatsioon**” on ühesuguste koondis teatud eesmärgi saavutamiseks. „**Organism**” on erinevate koondis selle organismi kui niisuguse kujundamiseks, on eesmärk iseenesest. Kristuse **ihuna** on kogudus **nähtav suurus**. Nähtamatu ihu ei olegi ihu. Et Jeesus ise arvestas omaste nähtavat üksiolemist, järgneb selgesti Ta sõnadest Johannese 17. peatükis. Seal Ta palub, et nad kõik oleksid täiesti üks, et **maailm võiks tunda**, et Isa on Tema saatnud (Joh. 17:21–23). Mida maailm peab tunnetama, see ei või olla nähtamatu. Millise organiga peaks maailm tunnetama nähtamatut kirikut? **Nähtamatu on Vaim, Kristuse ihu on aga nähtav**. Kristuse ihuna on kogudus Tema **ligiolemise kandja**, Tema tööriist ja tegevuse organ selles nähtavas maailmas. Kuidas saaks Kristus koguduse läbi mõjutada seda karmide tõsiasjade **maailma**, kui kogudus oleks paljalt ideeline või ka ainult nähtamatu suurus? Või olid kogudused Efesuses, Roomas, Korintuses ja Filipis nähtamatud? Kas ei olnud meeltega tajutav tõsiasi, et siia olid koondatud eluliseks ühenduseks inimesed mitmesugustest sotsiaalsetest, kultuurilistest ja rahvuslikest kihtidest ja elutingimustest? Või oleks nähtamatut kogudust saadud taga kiusata? Kas ei tähenda hädast vooruse tegemist, kui räägitakse «nähtamatust kirikust” kui tõelisest kirikust? Kas ei ole siiski kimbatuses väljapääsu otsimine, kui tänapäeva sotsiaalselt vastuoludesse sattunud, kultuurselt lõhestunud ja rahvuslikult katkirebitud kirikute sekka (või kuskile nende taha) asetatakse **dogmaatilisel** kirik, mis oleks siiski üks? Kristuse ihu ei ole kunstlikult tekkinud, vaid loodud. Ka ta üksikud organid ei ole tulnud esile inimeste askeldustest ega nende hästi organiseeritud õppeasutustest. Nad on uued **loodud, mis on varustatud Looja Vaimu poolt eriliste annetega teenimiseks koguduses**. Ametite ja teenistuste jagamine ei sündinud esimeses koguduses ei kindlaksmääratud eeskirjade põhjal ega ametiasutuste vahetalituses, vaid päris algeliselt, vastavalt annetele ja jõududele, mida omasid üksikliikmed. Täpselt nii, nagu esineb inimese ihu juures. Kristus tegutseb oma täiusega koguduses. Seda tuleb võtta niisama lihtsalt kui tõsiasja, et Beethoveni või Michelangelo' geenius hingestab kõiki Beethoven'i või Michelangelo' liikmeid kuni sõrmeotsteni ja on tegev igas üksikus liikmes, kui nad loovad.

Kristuse jälletulemine

Jälletulemise kohal seisab kreeka keelses tekstist „parusia”. See tähendab õieti järsku **kohalolemist**, siis veel saabumist, adventi. Luther tõlgib seda sõna: tulevik, mõnikord aga ka: ilmumine. Jüngerite küsimus: „**Mis on Su tulemise ja maailmaajastu lõpetuse tunnus?**” (Matt. 24:3) ei teki vagast uudishimust. See oli tõsine usuküsimus, mis oli saanud jüngeritele ligidaseks mitte ainult otse selle eel sündinud kõneluse mõjutusel. Vihjed enese jälle-tulemisele olid Jeesuse kõnedes nii järjekindlad ja selged nagu ühe ja sama teema kordumine fuugas: „**Kaubele seni, kui ma tagasi tulen**” (Luuka 19:12–15). „**Sest Inimese Poeg (Maailma-uuendaja) tuleb** oma Isa auhiilguses oma inglitega ja siis Ta tasub igapäevale tema tööd mööda” (Matt. 16:27). „**Siis ilmub Inimese Poja tunnustäht taevas, ja siis hakkavad kõik rahva suguvõsad maa peal halisema ja näevad Maailma-uuendaja (Inimese Poja) tulevat** taeva pilvede peal suure väe ja auhiilgusega” (Matt. 24:30). „**Kes häbeneb minust ja mu sõnadest ..., sellest häbeneb ka Inimese Poeg, kui Ta tuleb** oma Isa auhiilguses ühes pühade inglitega” (Mark. 8:38). «**Õndsad on need sulased, keda isand tulles leiab valvavat ... Olge siis ka teie valmis, sest Inimese Poeg tuleb tunnil, mil te ei arvagi**” (Luuka 12:35–46). – „**Siiski, kui Inimese Poeg tuleb, kas Ta leiab usku maa pealt?**” (Luuka 18:8). Ikka jälle kordub manitsus, et jüngrid peavad valvama, kuna nad **ei või teada, millal tuleb nende Issand** (Mark. 13:35–37; Matt. 24:42, 44, 50). – Et Kristus jälle tuleb, tähendab jüngeritele mitte ainult seda, et nad Temaga jälle isiklikult kokku saavad ja ühinevad. See on ülemaailmalise tähtsusega sündmus. **Sest Kristus tuleb, et tuua esile uut maailma-ajastut, uusi maailma olukordi** (Matt. 24:3). Kristuse tulekuga

maailma lunastus teostub täielikult (Luuka 21:27, 28). Kristus ei ole oma jüngritele andnud küla ega väikelinna silmaringi. Nende väljavaade ei olnud see, et siin ja seal päästetakse mõned üksikud hinged maailma hukatusest ja liidetakse kogudusega. Maailma uuendamine oli see, millele Ta juhtis nende pilku. See oli nende usu eesmärk. Meie ei oska tänapäev enam õieti kujutleda, millise koondatud jõuga algristikogudus oli suunatud sellele eesmärgile. – Kristuse jälle-tulemise ja kõigi sellega kaasaskäivate nähete ootamine ei olnud siin koguni ainult palve ja jumalateenistuse asi. **See asjaolu määras algusest lõpuni koguduse suhted muu eluga.** Kuigi apostlite-aegsed kristlased olid tingimusteta valmis teenima igäuhte, kuigi neile oli südametunnistuse asjaks anda riigile, mis riigile kuulub, ja olid valmis tarviduse korral kaasa aitama ka avalikus elus, **ometi nad ei mässinud endid kuidagimoodi selle maailma-ajastu olukordadesse.** Nad teadsid, et need on parandamatud. Inimkonda võib aidata ainult see, kui need maailma olukorrad **lõpevad** ja demonliku põhisuuna asemele astub jumalik. Sellepärast on esimesed kristlased alati **minekuvalmis**. Nii nagu käskis nende Meister: „**Teie niuded olgu võetatud ja küünlad põlegu. Ja teie olge inimeste sarnased, kes ootavad oma isandat**” (Luuka 12:35, 36).

Nõndanimetatud apostlite õpetus on meile tollest ajast edasi andnud palve, mis lõpeb sõnadega: „**Lõppegu selle maailma ajastu ja tulgu Sinu riik!**” Niikaua kui kogudus oli ootaja, ta ei teadnud midagi **kodanlikust rahulolemisest**, mis seab enese siin mugavasti sisse ja mille ideaaliks on tegevuseta **unistamine** endistelt põlvedelt päritud olukordades. Ta ei osanud **kummardada selle maailma suurte ees** ega andnud tükki tüki järele käest kogudusliku iseolemise õigust, lootes sellega **kindlustada, oma olemasolu**. Ta ei lasknud ennast rakendada valitsevate klasside teenistusse ega kirjutanud alla **poliitilistele, majanduslikkudele ja kultuurilistele parteiprogrammidele** selliselt, et ta oleks väikestele rühmitustele lähenenud, kuna kõikidele teistele ta oleks jäänud võõraks. **Kõike seda ei tundnud kogudus, niikaua kui ta oli ootaja.** Kristluse elust kaob jälle kodanliku mugavuse iseloom, ta leiab uuesti tee töökitlis vendade ja kõikide nende juurde, kes tänapäevases maailmas ei ole enam kodus, kui kogudus pöörab oma pilgud tuleva Issanda poole. Just see, et me oleme seotud selle maailma olukordade külge, **on meid teinud võimetuks teenima maailma.** Kristus on selgesti ette ütelnud, et niipea kui kaob Tema tulemise ootamine, tekivad Tema kogudusse sotsiaalsed lõhed (Luuka 12:45). – Sel hetkel, mil kogudus jälle näeb seda, mis ta nägi UT-i algajastul: **selle** maailma olukordade päästmatut tühisust ühes kõigi ta korraldustega, muutub ta jälle mobiliseerituks. Siis ei või enam ükski vägi ega partei maailmas rakendada teda oma teenistusse. Samal mõõdul, kui meid valdab Issanda tulemise ootamise pinge, õnnestub meil leida käitumisviis, mis on Tema kiriku vääriline. – Meie oleme kaotanud selleks silmad, kuid nüüd hakkame uuesti nägema, kuidas uustestamentlikus koguduses kõik sihhib eelseisvale Issanda päevale, alates lihtsa koguduseliikme eluviisidest kuni koguduse elu tähtsate küsimuste otsustamiseni. Teoloogias ei ole enam tundmata asjaolu, et **Meie Isa** palve algusest lõpuni vaatab Kristuse jälletulemisele. Kus on aga kogudus, kes paluks Meie Isa palvet samuti suunatud pilguga? kes oma igatsushüüdega tõmbaks ligemale Kristuse jälletulemist? („kiirustades” – 2Peetr. 3:12). Kristlik kogudus ei või enam kauem põigelda kõrvale vastutusest, et ta ei kuulutaks kõigest pettunud ja meeltheitvale maailmale UT-i lootust: **Kristus tuleb ja lõpetab kõik segadused ja võtab rahvaste saatuse juhtimise oma kätte.** Meie olime siia-ajani liiga komplitseeritud. Me oleme lugenud tuhandeid mõtteid ja oleme langenud probleemidesse; Piibli suured ja selged jooned olid meile liiga lihtsad. Aga aeg ei ole enam kaugel, millal me loobume raamatumägedest ja rahulikult rajame oma maailmavaate paarile põhijoonele. Piibel algab sõnadega: „**Alguses lõi Jumal taeva ja maa.**” Ja lõpeb hüüdega: „**Tule, Issand Jeesus!**”

Kristuse rist

Jeesuse ristisurma ei saa lahutada kogu Ta tegevusest ja elust. Lugu ei ole nii, nagu oleks Kristus alles oma surma läbi omandanud tähtsuse inimkonna jaoks; vaid Ta surm on sellepärast

nii tähendusrikas, et sellega lõpeb Tema siinne elu. Mitte selle tõttu, et Ta **jättis** oma elu, ei ole Ta saanud Karjaseks, Vaid et Ta Karjane **oli**, sellepärast Ta jättis oma elu (Joh. 10:12–14). Ta surm on tulipunkt, kuhu jooksevad kokku kõik Ta elu kiired; alles kiired, mis temasse on koondatud, teevad tulipunkti selleks, mis ta on. Idamaine karjane jagab kõik oma karjaga. Ta viibib päevad ja ööd ühes loomadega kõrves või kuhu tee neid toob. Ta kannatab ühes nendega kõiki ilmastiku muutlikkuse raskusi, puudusi ja janu. Ta tunneb ennast kõikide vastutava juhina, kuid samal ajal ka iga üksiku kaitsjana. Tema on see, kes ikka peab määrama sihi, peab hoiduma kuristikust, ja ähvardava kallaletungi puhul peab selle vastu võtma oma kehaga. – Jeesuse kogu elu näitab meile, et Ta on tugevate sidemetega ühendatud inimestega, nii et Ta nendega kõik jagab ja nende häda vahetult tunneb kui oma raskust. Ta on teadlik selles, et **Tema** on inimkonna **juht** („**mina olen** hea Karjane, maailma Valgus“), kelle järele kõik teised võivad ennast korraldada. Tema õigus on sihti määrata. Tema ülesanne on viia inimesed läbi pimeduse ja rägastiku eesmärgile, milleks nad on määratud. Kui teisiti ei lähe, siis Ta annab selleks oma elu. Talle on tähtis, et teostuks **lābimurd** Jumalast eemaloleku viletsusest, milles Ta näeb vaevlevat oma kaasinimesi, tagasi ülemisele kodumaale. Kõige **suurem takistus** inimesele teel Jumala juurde on **Jumalast kauge** (käsumeelne) **vagadus**. Sest just seal, kus inimesed saavad vagaks Jumalast mööda minnes, on nad kõige lootusetumalt Temast lahutatud. Sellepärast seisab Kristus algusest peale võitluses sellise usu kandjatega. Seda võitlust Ta teostab kasvava teravusega kuni viimse suure kokkupõrkeni. Ei ole nii, nagu sageli ustakse, **et kannatused tabasid Teda ilma Ta enese kaastegevuseta, et Ta kannatas surma ainult kui paratamatust**. Kristus tahab viimaks ise suurt otsustavat võitlust, ja kui asjad on niikaugele arenenud, siis Ta ise kutsub selle teadlikult esile. Selle eesmärgiga Ta võtab viimasel rännakul järsult sihi „Jeruusalema poole“. Kõik Ta tegevus seal (templi puhastus) ja kõned (hädahüüded variseridele) sihivad sellele, et viia võitlus otsustavasse järku. Jeesus teeb seda esmajoonel oma jüngrite pärast. Nad peavad saama Tema töö edasikandjateks. Kuid neid varitseb äärmine hädaoht, et tolleaegsete vagade sügavasti peidetud salalikkus ka neid pimestab ja neilt röövib, mis Jeesus neile andis. Kui aga jüngrid on pimestatud, siis vajub kogu maailm pilkasesse pimedusse. **Sellepärast on tähtis paljastada valitsev vagadus, et kellelegi ei jääks kahtlust, kui võlts ja jumala vaenlik ta on**. Nagu karjane ei oota, kuni hunt on hakanud juba murdma tema karja, vaid ette jõudes talle omalt poolt ise kallale tungib, nii asub Jeesus rünnakule nende vastu, kes muidu oleksid kindlasti meelitanud Ta jüngrid kõrvale õigelt teelt. Otsustava löögi neile annab Jeesus oma kannatustega. Tema tegevusetus **kannatuses** (passioonis) peitub ometi suurim **tegevus** (aktsioon). Just selletõttu, et Ta oma vaenlastele ei sea vastu vägivalda, viib Kristus nad niikaugele, et nad toovad välja kogu oma peidetud õeluse: kõige vagamad teotavad, seltskonna tippudel seisjad sülitavad surijat, kõrged kiriklikud aukandjad ja lugupeetud usuteadlased paljastavad endid jumaliku tõe pilkajatena ja põlgajatena, kõrgesti haritud isikud on valmis igasuguseks tooruseks. Nad tunnistavad endid süüdi jumalakartmatuses. Käsumeelsete vagade pankrotiga ühel ajal selgub ka käsu jõuetus viia inimesed Jumalale ligidale ja muuta neid seesmiselt. Alati on tõestatud, **et käsk võib teha inimese ainult ebapühaks silmakirjateenriks, aga mitte iialgi pühaks**. Sellega on käsk lõppenud olemast tee Jumala juurde. **Kristuse rist on lābimurd käsust**. Selle järeldusel on tekkinud olukord, et ilma seesmise uuenduseta on kõige vagam inimene lahutatud Jumalast maailmalaiuse vahemaaga (Gal. 6:12) ja haritlane on jumaliku võrdkuju moonutis. Sellepärast on käsu pooldajad risti vaenlased (Filipi 3:18). Sellepärast on sõna ristist (käsumeelsele) juudile pahanduseks ja (haridusega uhkustajale) kreeklasele jõleduseks. Kellel on ühendus Kristusega, sellele on kogu maailm, nii vaga kui ka ebavaga, risti löödud (Gal. 6:14). **Kristuse rist on ühtlasi ka lābimurd inimesellasuvast jumalikust needusest**. Sest ülevalt poolt on määratud süüdlasele inimesele, et ta peab seisma ülivõimsa pimeduse väe mõju all (Matt. 18:34, 35 ja Room. 1:24, 26), võrdle ka Jeesuse sõna lunahinnast: inimene lunastatakse võlavangistusest (Mark. 10:45); kui see **ei oleks** jumalik needus, Jumalast lubatud olukord, siis seda ei oleks võinudki olla. Kristus, hoolimata sellest et Ta tundis enese olevat vaba võlast, tegi enese ometi vastutavaks oma

kaasinimeste võlgade eest; see lasus Temal nii raskesti, nagu võlglast kunagi võib rõhuda tema oma võlg. Seda näitab juba Ta ristimine: selle kahjatsuse ja meeleparanduse akti Ta teostab oma rahva häda pärast, mis vägevasti lasus Tema peal. Ta ütleb: „**Nõnda on meie kohus**” (Matt. 3:15). Johannes saab just ristimisel mulje, et Kristusel lasub raskesti kogu inimkonna võlg (Joh. 1:29, 36). – Ta rahva (Ta jüngrite, üldse inimeste) äärmise alatuse eelseisev avalikukstulek, kus nende kunstlikult salajashoitud jumalavaenlikkus ilmub nähtavale alasti ja hiigelsuurelt, viskab Teda Keetsemanes maha. Selle eest, et asi peab minema niikaugemale, kohkub Ta alguses tagasi. Aga kui Talle selgub, et teist valikut ei ole, siis ei kõhkle Ta minemast kaasa pimedusse, ja ta visatakse ühtlasi Jumalast mahajäetud oleku viimasesse sügavikku. Kõiges selles Ta käib kõrvale kaldumatult sõnakuulmise teed, mis ei küsi selle järele, mis oleks meelepärasem ja kergem, vaid astub ainult nii, kuidas Teda juhatakse ülevalt. Kõikidest oma kaalutlustest, kõikidest vastupanekutest ja kõikidest hädadest hoolimata Ta hoiab kõvasti kinni jumalikust juhtimisest. Seal, kus paistab olevat täiesti kindel, et tee lõpeb kuristikus, jääb Kristus ometi julgeks, et Isa, kes Talle on juhatanud selle tee, viib Tema just sellel teel võidule. Ta usub põrgu keskel Jumalat. Ta usub hoolimata kuratlikust lõustast, mida inimkond Talle näitab, ometi tema jumalikkude päritolu ja eesmärgi. Ta ei lase oma mõrvareid langeda avatud hukatuse kurku, vaid loodab ja palvetab nende eest. – Inimkonna hulgas leidub ometi Üks, kellel on ustavust uskuda ja armastada, kui teised kõik sellest loobuvad. See üks Vahva purustab jumaliku needuse müürid; Ta tungib edasi, kuni Jumala juurde. Selletõttu, et inimkonna äärmise pimeduse keskusest on üks nende hulgas läbi murdnud, on tekkinud üldine läbimurd. Inimelu ümbritsevasse pimedusvägede müüri on löödud auk. Tee Isa juurde on jälle vaba. Kristus väljendab seda ise ka nii: mida kõik teised on jäänud võlgu, selle on üks tasunud – selletõttu on võlavangla üks kõikidele avatud (Mark. 10:45). Ühendus ülemise maailmaga on jälle korda seatud. Kristuse rist toob lepituse Jumalaga (Efes. 2:16). Kogu oma tegevuse kestel oli Kristus juba nii sageli üksikutel kordadel murdnud läbi müürist, mis piirab Jumalast kaugelolevat inimkonda. Suremine ristil oli **otsustav ja lõplik läbimurd vangikongist Isamajja**. On tähelepanemise väärt, et apostlid **ei lahutanud kunagi Kristuse risti ristilöödud ja ülestõusnud Kristuse isikust. Nad ei kuulutanud õiget lunastuse põhimõtet, vaid ligiolevat Lunastajat**. Kus Kristus ei ole ligi, seal ei või „Kristuse rist” avaldada mingit mõju.

Kristuses olla

Jeesuse sõnal: „**Jääge minusse; kes jääb minusse, see kannab palju vilja**” (Joh. 15:4–7), ei ole paljalt see tähendus, et jüngrid peavad Tema ja elu, töö ja sõnade üle järele mõtlema või palvetades neisse süvenema. „Jeesuse elu”, Tema „päästmisetöö”, Tema „sõna” võivad Temast lahutatult muutuda ükskõikseks sõnakõlksuks, mõttemõlgutuseks, varjukujuks, millest visalt kinni peetakse, ilma et ise ollaksegi Kristuse ligidal. Jeesus ütleb siin oma jüngritele lihtsalt: nemad peavad jääma **Temaga otsekohesesse kokkupuutumisse** ja katkestamata hoidma alal **ühendust Tema isikuga**. Siin on tegemist sama reaalse eluühendusega nagu see esineb viinapuu ja selle okste vahel. Kristuses olla tähendab järelikult: vahetu ühenduse läbi Temaga saada osa Tema elu täiusest; teiste sõnadega: ammutada enesele jõudu Jumaluse sügavustest. Meil on kõnekäänd, mis teeb meile keeleliselt selgeks „Kristuses olemise” mõiste. Me räägime, et keegi lamab „**päikese käes**”, seisab „**tuule käes**”, s.t. ta asub seal, kus päike paistab, kus tuul puhub: ta on nende loodusvägede mõjule kättesaadav. **Kristuses olla** tähendab: asuda Kristuse mõjupiirkonnas, seista Tema jõu sissevoolu all, tähendab: olla ühes Kristusega asetatud taevasesse maailma (Efes. 2:6). – See ei ole midagi, millest ei võiks teada, kas see on nii või teisiti. Jeesus on oma jüngritele selgesti ütelnud: sel päeval teie **saate tunda**, et teie olete minus ja mina teis (Joh. 14:20). Ja Johannes nimetab tunnusmärgiks, mille põhjal igaüks võib kindlaks määrata, kas ta on Kristuses: „Vaim, kelle Ta on meile andnud” (1Joh. 3:24). Vaimu mõju on alati tuntav. Laevnik võib märgata, kas on tuulevaikus või viib värske tuul ta sõiduriista edasi. Inimene võib märgata, kas tema elus on jumalik edasimineku või mitte. **Kristlased võivad**

kindlaks määrata, kas nende tegevus ja püüded on ülevalt valgustatud, tõstetud ja kantud või ei nihku nad paigastki, hoolimata kõigist jõupingutustest. See tähendab: nad võivad märgata, kas neil on ühendus Kristusega või mitte. Kes on Kristuses, sellel on **Tema tugevuse jõud** (Efes. 6:10), see võib võita kogu rindel (hoolimata osalistest kaotustest – 2Kor. 2:14). Kristuse mõju kaitsepiirkonnas („Kristuses“) omatakse **rahu**, ollakse vigastamatu, haavamatu vaenuliste vägede poolt (Joh. 16:33). Kes asub Kristuse elutähise piirkonnas, selle juures ei ole midagi laita (Room. 8:1). Ta ei lange ära osadusest Jumalaga, ta ei tee midagi omal riisikol („ei tee pattu“ – 1Joh. 3:6). Temas on Isa armastus täiuslik, ta elab, nagu elas Kristus (1Joh. 2:5, 6). Sellises inimeses on Jumala õiglus tõeks saanud (2Kor. 5:21). Ta on uus loodu (2Kor. 5:17). **Kristusesse jääda** võib see, kes peab Tema käskusid, s.t. kes täidab erilisi juhtnöõre, mis Kristus talle elamiseks on andnud (Joh. 15:10; 1Joh. 3:24). Kes Kristuse ülesandeid (õieti „mandaate“) ei täida, see on enese Temast lahutanud; ta kaotab ühenduse Temaga, kuivab ja kõlbab veel ainult põletamiseks (Joh. 15:4–6). Sõdur võib jääda suure väejuhi mõjupiirkonda (kaasa töötama) ainult siis, kui ta täidab tema käskusid ega tule mõttele, hakata tegutsema omal-käel. Kristuses (Tema elu vägede piirkonnas) varisevad kõik vaheseinad inimeste vahelt – nemad kõik on üks (elav tervik). Neid **ei ole** tarvis enam edaspidi kokku tuua eriliste eeskirjade ega asutuste läbi, nad **on juba** koos; neid ei organiseerita, sest nad on organism (Joh. 17:20–23). Kõik loendamatud ühingud ja seltsikesed oma põhikirjadega on üleliigsed; sest kristlased on juba ilma nendetagi kokku tõmmatud ühe Pea alla; nad on üks ihu Kristuses (Room. 12:5).

Kurat

... tähendab kreeka keeles: „diabolos“. Aegsõna, mis tuletatakse sellest kreekakeelsest mõistest (diaballein), tähendab sõna-sõnalt: läbisegi viskama, siis – takistama, salakavalate võtetega liginema, kiusama, peale kaebama. Kuradiks nimetatakse UT-is **ülemat deemonit** (Luuka 11:15). Kus Luther räägib oma tõlkes kuraditest (mitmuses), seal seisab algtekstis: deemonid. Kreekakeelse sõna kuradi asemel seisab sageli heebreakeelne: **saatan**. Saatan tähendab: vaenlane, vastupanija, vastane, takistaja. Selle nimega märgib UT langenut, kunagi väga aulist inglit, kelle tegevus on alati sihitud Jumala ja kõige jumaliku vastu. Jeesus nimetab teda selle maailma vürstiks (Joh. 12:31; 14:30; 16:11). Seda tähendust võib tõlgitseda ka nii: selle maailma olukordade ürgtekitaja. Kuradit nimetatakse mõnikord ka: **vastane** (Luuka 18:3; 1Peetr. 5:8; 2Tess. 2:4); kreeka keeles on selle jaoks kaks anridikos" (vastane kohtuprotsessis; nii siis keegi, kes on midagi ebaseaduslikult võtnud või kaebaja) ja „antikeimenos" (keegi, kes võitleb teise vastu lahingus). Lõpuks kohtame sageli sõna: kuri, kreeka keeles: „poneros" (keegi, kes valmistab vaeva ja piina; aga ka: koletis, luupainaja, kuritegelik, salakaval). **Viimane palve Meie Isas kõlab: „Päästa meid kurjast.“** Siin ei ole mõteldud asja ega midagi asjalist („paha, halb“), vaid isikut: kuri. Johannes ütleb: „**Kõik maailm on tigena võimuses**“ (1Joh. 5:19). See tähendab: kogu maailm asub saatana võimupiirkonnas. UT **ei käsitle** kurjuse alguse **probleemi**. Kõik praktiliselt sellekohased mõistuse küsimused ta jätab päris rahulikult vastamata. Meid lubatakse vaadata niipalju elu deemonlikku tagapõhja, kuipalju meil on just tarvis **tegelikus elus**. Kui vaenlane on maale tunginud, siis ei ole sellest palju kasu, kui püütakse teaduslikult mõista, kuidas see oli võimalik või millest see algas. Tähtis on **tõsiasi**, et ta on siin. Tähtis on teada tema tugevust; hädavajalik on leida abinõusid ja teid, kuidas saada tema isandaks. Kibedasti on tarvis, et ei kaotataks julgust vaenlase positsiooni ebaõige hindamise järel. Kõik, mis UT ütleb Jumalast ja meie hingevaenlasest, on sündinud selleks, et anda meile eluvõitluses juhatust, laiendada meie tunnetust ja teha meid julgeks. – Julgust peab meile hoovama sellest, et me sealt selgesti kuuleme: **kurjus ei kuulu õigupoolest inimese algupärasesse loomusesse**; patt on inimelus **võõras nähe**; nende põhjustajad on võõrad väed. Johannes ütleb: „**Kes pattu teeb, see on kuradist**“ (1Joh. 3:8), s.t. tema meelsus ja elu-suund on mõjutatud hingevaenlasest. Kuna aga kurjus tuleb lõppude lõpuks võõrastest vägedest, siis ei ole me veel lootusetult langenud ta küüsi. **Võõrast väest võib vabaneda**. Muidugi UT käseb

meid võtta seda väge väga tõsiselt. Ei ole õige alahinnata selle ulatust, tugevust ja löögi-valmisust. Praktiliselt on hädavajalik teada, et kurjus ei esine maailmas loodusjõuna, mis elust läbi hoovab ebamääraselt ja sihitult. Kõik kurjus tungib esile isikulisest olevusest, kes oli kunagi väga kõrge vaim, ja püüab oma eesmärgi saavutada suure väetäiusega ja sihikindlusega. See vaim on selle maailma olukordade piirides vastuvaidlematu valitseja (Joh. 12:31; 14:30). Ta käsutab deemonite väge (Luuka 11:15), kes õhku täidavad (Efes. 2:2), kes peidetud elusügavustest (Efes. 6:12) avaldavad vägevast mõju. Saatana riiki nimetatakse ka pimeduse riigiks (Kol. 1:13), kuna tõelisuse lõõritamine, tõe tumestamine, kõigepealt aga oma tegevuse varjamine on deemonliku valitsuse tähtsaim eeltingimus. Inimlikud võimukandjad ja mõjurikkad isikud selles maailmas näivad ainult valitsevat (Mark. 10:42). Tõeliselt valitsetakse neid ja kogu nende tegevuse põhijooned on täiesti kindlaks määratud nähtamatust valitsejast. Nad on tema vasallid, tema mõjutuste kandjad. Mis UT ütleb Jumala riigist, see hakkab arusaadavaks saama alles seal, kus saavutatakse selgus selle kohta, et Jumala riigi tulek toob kaasa **valitsuse vahetuse**: saatanliku riigikorra asemele astub jumalik riigikord; altpoolt tuleva meelsuse kujundamise asemele astub meelsuse kujundamine ülevalt. Ei ole pikaajalist märkamatu libisemist Jumala riiki ega kurjuse piirkonnast „väljaarenemist“. Jumala riik, kui ta saabub, tuleb nagu teise valitsuse **sissetung**. „**Kui mina kurje vaime välja ajan Jumala sõrmega, siis on Jumala riik jõudnud teie juurde või: ta on sisse tunginud järsku, enne kui te suutsite mõelda**“ (Luuka 11:20). Pauluse teadvuses seisab kogudus nii selgesti Jumala valitsuse piirkonnas, et inimese väljaheitmine kogudusest võrdub tema arvates selle inimese üleandmisega saatanale (1Kor. 5:5; 1Tim. 1:20). Terava vastuolu tõttu, mis valitseb mõlema riigi vahel, on enesestmõistetav, et sinna, kus Jumal teeb ettevalmistusi millekski suureks, deemonite valitsus koondab kõik oma jõud. Muidugi ei ole mingi juhus, et Jeesuse ajal oli nii palju kurjadest vaimudest vaevatu. Nagu kiusaja kohe pärast inimese loomist tuli ta juurde, nii ta ligines ka Kristusele kohe pärast Ta kutsumist, et Teda teelt kõrvaldada (Matt. 4). Kohe esimese koguduse alguses püütakse alt-maailmast külvata nende ridadesse segadust (Ananias ja Safiira – Ap.t. 5). Kiusaja moondata enese kõige meelsamini valguse ingliseks (2Kor. 11:14). Ta rajab ennast meeeldi Piibli sõnadele: „**Kirjutatud on**“ (Matt. 4:4, 6). **Valesti seletatud ja valesti kasutatud piiblisõna on kõikidel aegadel olnud vaenlase käes vägevaks relvaks**. Johannese ilmutus näitab meile saatana-valitsuse kõige suuremat inimlikku esindajat, Kristuse-vastast, mitte usuvastasena. Vastupidi: ta on väga jumalakartlik, tal on pühalik kultus – jumalateenistus ja prohvet (Ilm. 13:11 – 15). Kõige suuremat vägevust arendab kiusaja seal, kus üteldakse: „**Siin on Kristus**“ (Matt. 24:23, 24). – **Eraldusjoon saatana riigi ja Jumala riigi vahele** on UT-is tõmmatud selgesti. Pimeduse riigis valitseb sundus, nõrkade rõhumine tugevate poolt, mis ulatab kuni usuliste asjadeni (Matt. 20:25 ja edasi; Ilm. 13:15), tapmishimu ja vale („**kurat on inimese tapja, valetaja ja vale isa**“ – Joh. 8:44) – Jumala riigis on aga vabadus, teenimisvalmis armastus Jumalast päritoleva elu vastu ja tõde. Saatana valitsuse all on kõikidel asjadel **looma iseloom** (julmus, vägivald), Jumala valitsuse all sünnib kõik **inimlikult** (algupärasel, Jumalast põlvneva inimsuse mõistes – Taan. 7:2–14). – Nii mõjuvalt kui UT kirjeldabki meile saatana vägevust, ometi rõhutatakse seejuures kõikjal veel suuremat ja aulisemat Kristuse väge. „**Seks on Jumala Poeg ilmunud, et Ta tühistaks kuradi teod**“ (1.Joh. 3:8). „**Kui vägev relvastatud mees valvab oma elamut, siis on ta vara rahu. Aga kui temast vägevam peale tuleb ja võidab ta, siis ta võtab ära kõik ta relvad, milledele ta lootis, ja jagab temalt saadud saagi välja**“ (Luuka 11:21, 22). Johannes rõõmustub noortest meestest, kes on võitnud tageda (1Joh. 2:14) ja Paulus ütleb: „**Tänu Jumalale, kes meile ikka annab võimust Kristuses**“ (2Kor. 2:14). – Kui Kristus tuleb, seotakse saatana. Tema mõju on siis kõrvaldatud rahvaste elust (Ilm. 20:1, 2). Nagu Napoleoni riigi võimuaparaat varises kokku ühes Napoleoni langemisega, nii sünnib ka kurjuse maailmavõimuga hingevaenlase langemise puhul.

Kutse, kutsumine

Selle sõnaga on UT-is mõeldud sama, mis ta tähendab: keegi on **teise poolt millekski kutsitud**; kas mõnele tööle, seisusesse või peole. Jüngrid ei otsustanud ise Jumala riiki välja kuulutada, vaid Jeesus kutsub nad selleks (Mark. 6:7). Jeesus ise ootas salajas ja tegi oma isa käsitööd, kuni Ta kutsuti Jumala tööle (Mark. 1:9 ja edasi). Paulus kutsuti apostliks. Otse vastupidi ta senistele: põhieesmärkidele saabub talle ülevalt käsk, et ta peab kandma evangeeliumi rahvaste hulka. – Kogudus on kutsutud Jumala riiki (1Tess. 2:12), pimedusest jumalikku valgusesse. – Kõikjal siin on kõne selgest isiklikust kutsest, mille järeltulijad inimesed astusid ühest olukorrast teise ja seniste sihtide asemele valisid uued. UT-is ei ole keel oma algmõistes veel nn tühjaks ammutatud, et seal tööd, mis keegi ise enesele otsis, oleks nimetatud kutseks. Meie räägime „kutsevalikust“. See oleks UT-i mõistes puine raud. Mis enesele **valitakse**, ei ole ju mingi **kutse**. Kutset võib omandada ainult kutsumise läbi, mis tuleb väljastpoolt. **Pärast** võib ju otsustada, kas kutse vastu võtta või tagasi lükata, kuid enne kutset või ilma selleta ei või saavutada seisukohta, kuhu tullakse ainult kutse läbi. Koguduse liikmeks, Kristuse teenriks, jumalariigi kandjaks ei või saada selle läbi, et tuntakse eneses tungi selleks või ennast selleks määratakse, samuti nagu tänapäev ei või saada ülikooli professoriks ainult sellepärast, et tuntakse selleks eneses sundi: selleks peab olema kutse vastavalt poolt. – Kõikjal UT-is mõistetakse kutsumise all mitte seda, mida enesele ette kujutatakse, vaid seda, mida tunnetatakse; mitte seda, mis meist enestest väljub, vaid mis meile ligi tuleb; mitte midagi abstraktset, vaid, midagi konkreetset; mitte mõttemõlgutust, mitte paljast „elamust“, vaid vapustavat sündmust. Kutsumine on seda vägevam, mida suurem on töö, millele kutsutakse. (Jeesuse, Pauluse, esimese 3000 kutsumine nelipühäl).

Käsk, käsud

Käsu jaoks seisab kreeka keelses tekstis: „entole“ (käsklus, ülesanne, mandaat). Kui UT-is räägitakse vanatestamentlikust käsuõpetusest, siis võib käsk mõnikord tähendada üksikut käsku kümnest käsust (Mark. 10:19). Jeesus mõtleb **käsu** all peaaegselt armastusekäsku (Matt. 22:36–40). Ta kaasaegsed ei näinud enam käsku üksikute eeskirjade liigrohke tagajärjel. Jeesus aitab neid, võttes kahes VT-i üldtuntud ütles kokku kogu käsu mõtte. – Jeesus on ka oma jüngritele andnud hulga üksikuid juhtnöore. Et neile kõigest sellest ülevaadet kergendada, andis Ta neile otsustamisel abiks **kaks põhijoont**, mis peavad määrama nende käitumise. Nad peavad **jääma Tema**, hoidma alal isiklikku ühendust Tema (Joh. 15:1–7 ja ikka jälle korduvalt lahkumiskõnes), ja nad peavad **üksteist armastama**, nagu Tema neid armastas (Joh. 13:34 ja 15:12). Et Jeesus on selgesti andnud oma jüngritele oma õpetusest sellise kokkuvõtte, seda ütleb Johannes oma esimeses kirjas: „**See on Tema käsk, et me peame uskuma Tema Poja Jeesuse Kristuse nimesse** (hoidma alal osadust Tema) **ja armastama üksteist**“ (3:23). Jeesuse armastuse-käsk on uus, sest Ta annab hoopis uue mõiste sellest, mis on armastus. Jüngrid peavad nii armastama, nagu **Tema neid** on armastanud. Armastus oli muutunud abstraktseks mõisteks, mida suus küll palju tarvitati, mis aga tegelikult enam midagi ei ütelnud. Sellele armastusekasu **mõiste tühjenemisele** järgnes Jeesuse läbi uus **mõisteandmine: peab nii armastama, nagu Tema**. Selles on värvi, mõtet ja kaasakiskuvat jõudu: see pumpab vanasse käsku ikka järjest uut verd ja elu, **Jeesuse käsul** on kaks peajoont: **jääge minusse! armastage üksteist!** Kuid Jeesus räägib korduvalt ka oma käskudest. „**Kui te mind armastate, siis pidage minu käsud**“ (Joh. 14:15). „**Kellel on minu käsud ja kes neid peab, see on, kes mind armastab**“ (Joh. 14:21). „**Kui te peate minu käsud, siis te jääte minu armastusse, nõnda kui mina olen pidanud oma Isa käsud ja jään Tema armastusse**“ (Joh. 15:10). – Mis mõistab Jeesus selle all, et Ta peab oma Isa käskusid? – Ta ütleb, vihjates oma surmale: „**ükski ei võta seda (mu elu) minult, vaid ma jätan selle iseenesest... Selle käsusõna ma olen saanud oma Isalt**“ (Joh. 10:18). See tähendab: selle juhatuse, selle kindla näpunäite on Isa Talle andnud. **Et Jeesus peab oma Isa käske, ei tähenda paljalt seda, et Ta peab kinni käsu juhtnöörist, vaid Ta toimib juhatuste**

järgi, mis Isa Talle jätkuvalt saadab. Tähtis on ka, et sõna „pidama“ mõiste õieti edasi antakse. Kreekakeelset sõna „terein“ tarvitatakse VT-s kreekakeelsetes tõlgetes sageli „**tähele panema**“, „**ära märkima**“, „**valvates järele käima**“ mõttes; mõnikord ta tähendab ka: „**varitsema**“. Just see viimane tähendus on „terein'il“ ühes lahkumiskõne osas. Joh. 15: 20 tuleb lugeda: „**On nad minu kõnet varitsevad, siis varitsevad nad ka teie sõnu**“. Tõlge: „On nad pidanud minu sõna, siis peavad nemad teiegi sõna“, ei anna mingit selget mõistet kohale, kus enne ja pärast käsitletakse jüngrite tagakiusamist. – Jüngrite suhtes ei ole sõnal „terein“ loomulikult salakavala tähelepanemise mõistet, kuid ka neile ta tähendab teritatud silmitsemist ja kuulatamist. Eespool toodud sõnu tuleb sellepärast tõlkida nii: „**Kui teie mind armastate, siis pange hoolega tähele minu juhatusi**“ (Joh. 14:15). „**Kellel on minu ülesanded ja kes neid alati tähele paneb, see on, kes mind armastab**“ (Joh. 14:21). „**Kui teie minu käske kuulate, siis teie jääte minu armastusse, niisama kui mina kuulan oma Isa käske ja jään Tema armastusse**“ (Joh. 15:10). – Armastus on kokkupuutumine, kontakt. Kui ma hoolega panen tähele, millised on teatud inimese soovid, siis ma jään temaga ühendusse. Ja on nii arusaadav, et Jeesus ütleb: „**Kes on ustav selles, et minuga ühendusse jääda, sellega tahan ka mina omalt poolt ühendusse (armastusse) jääda**.“ Või teine kord: „**Kellel terav kõrv on minu juhatusi kuulma („kes minu käsusõnu peab“), sellele ma ilmutan enese**“ (Joh. 14:21). Ilmutus on volitus, ja volitus antakse ainult sõnakuulelikkudele (kuulajatele, tähelepanelikult jälgijatele). Jeesuse juhatusete kuulamine on usk Temasse, on kinnipidamine jüngritele määratud esimesest põhijoonest.

Käsuõpetus

Heebreakeelne thora“ tähendab: õpetus, hea nõu, eeskiri; kreekakeelne sõna „nomos“ tähendab: midagi, mis on kindlaks määratud. Eestikeelne sõna „seadus“ heidab asjale eriti heledat valgust: seadus on miski, **mis seatakse**, mida aga alguses **ei ole**. Sest, et midagi ei ole, mis peab olema, – või et see, mis on, ei ole nii, nagu peab olema, – need asjaolud on üldse igasuguse seaduse tekkimise eelduseks. **Normaalne ei vaja norme, ebanormaalne on neid vaja**. Õige pruutpaar ei vaja õpperaamatut, et teada, kuidas kihlatud peavad käituma. Neil on nii täpne kontakt omavahel, et nad iseenesest teavad, kuidas nad teineteise suhtes peavad käituma, ja seda teadmist voolab neist nii ülekülluses, et neil ei ole tarvis kutsuda seda esile alatise mõtlemisega kõlblusele. Kaks inimest, kellel puuduvad need tormi ja tungi tunded, haaravad sellisel juhtumil õpperaamatu ja suudavad ometi esitada ainult kõverpildi sellest, mis peaks tõelikult olema. Jumalik käsuõpetus anti inimesele sellepärast, et inimene oli **jumalata**, et tal ei olnud ühendust Loojaga, et ta ei olnud haaratud Jumala suurest armastusest. Sellepärast oli tarvis talle õpetuste, eeskirjade ja määruste kaudu meelde tuletada, teda manitseda ja ergutada, et ta Jumalale mõtleks ja teeks, mis ta Temale võlgneb. **Mida kaugemal on inimene või rahvas Jumalast, seda rohkem on tema elus tarvis üksikasjalisi eeskirju ja õpetusi** (Jeesuse kaasaegsed, usureeglite kuhjumine kirikuajaloo kestel). Käsul on suur **positiivne** tähtsus; ajaloo kestel on temas ilmnunud vägev alalhoidev jõud. Ilma käsuta oleksid Jumalast kaugelseisvad rahvad ja inimesed ammu hukkunud metsikute tungide täielises kaoses. Käsk hoidis vanatestamentliku koguduse alal, kuni Kristus tuli. Ta ei oleks muidu sugugi nii kaua olemas olnud (Gal. 3:23). Ilma jumaliku õpetuseta, mida sisaldab käsk, oleks ajajooksul mälestus Jumalast üldse kustunud. Nagu poiss mässulistel arenemisaastatel vajab kõva kätt enese üle, vahete-vahel ka vastuvaidlematut keeldu, nii vajab Jumalast võõrdunud inimene täiesti kindlat käsueeskirjade kammitsat (Gal. 3:24). – Aga kuigi käsk sellises olukorras on hädavajalik, on ta ometi ainult **hädaabinõu**; ta ei suuda kahju parandada. **Käsumeelne moraal ja käsumeelne vagadus** (s.t. Jumalast kaugelolijate jumalateenistus) on **kompromiss**, kaksipidine olukord. Siin ei ole täielikku kurjust, aga veel vähem on ehtsat headust. Elu välised raamid on korras, kuid seesmiselt jäädakse metsikuks ja tühjaks (Matt. 23: 27, 28), hoolimata kõigest „südamlikkusest“. **Teeseldakse** ainult, nagu oleks jumalik elu ärganud, ja elatakse ometi edasi oma väikest omaelu. Hoolimata agarast palvetamisest, paastumisest ja armuandide

jagamisest, ei vabaneta iseenesest; sellega rahuldatakse enese käegakatsutavat edevust (Matt. 6:1–18). – Jumalast eemaldunud inimesel, kes käsust kinni peab, tekib **petlik kujutus**, nagu võiks ta **teha vahet** hea ja kurja vahel; tal on ju selgus kõigis õigetes põhimõtetes ja eeskirjades. Ja ometi **puudub** käsuinimesel **kohtutunne** (Matt. 23:23; Luuka 11:42) – tal puudub elus arusaamine ja jõud eraldada head kurjast ja jumalikku jumalavastasest. Käsu all elades tekib **kujutus**, nagu oleks meil **jumalik selgus** selle kohta, mis teha ja mis tegemata jätta ja millest kinni haarata, et täita Jumala tahtmist – ja ometi ollakse asjasse pühendamatu, sulane, kes ei tea, mis ta isand tahab (Joh. 15:15); kui seejuures omatakse juhtiv koht, siis ollakse pimedate pime juht (Matt. 15:14). Sarnanetakse sõduriga, kes küll hästi tunneb riviteenistust, kuid kellel puudub käsklus; ohvitseriga, kes küll on hästi läbi teinud taktilised õppused, kuid kellel puudub ühendus kõrgema väejuhatusena ja kes sellepärast on nõuta ega tegutse teravmeelselt. Kuna käsk ei anna selget orienteerumiskust, siis kihutab käsuinimest taga suur **seesmine rahutus**. Kuna ta ei tea, mis ta õigupoolest peab tegema, siis tammub ta kord siia – kord sinna, kuni satub (üksikult ja kirikute kaupa) **närvilisse kiirustamisse ja tagaajamisse**. Ta langeb lõpmatu paljusesse, nii et ta enam midagi ei suuda võtta tõsiselt. **Variser** on piinatud paljudest üksikeeskirjadest; **keskaegne munk** paljudest usulistest harjutustest ja **moodne vagatseja** loendamata kiriklikkudest organisatsioonidest ja ettevõtetest. Igasuguses käsumeeses vagaduses katsutakse **ülespuhutud kvantiteediga** (hulgaga) **asendada puuduvat kvaliteeti** (sisu). Lõpuks ei usuta enam isegi selle mõttesse, millepärast nii palju vaeva nähakse, ja ikka jälle uuesti ollakse sunnitud sisendama enesele ja teistele, et sellel on siiski mõte ja et see on Jumala asi. Kuid kõige selle juures ollakse sügavamas hinge põhjas ilma rõõmuta. Jeesus nimetab sellist jumalateenistuse viisi **paastumiseks** (Matt. 9: 14–17). Seda jõuta ja rõõmuta paljuse tagaajamist, asjasse pühendamata olekut, kaotust kogu joonel nimetab Paulus **käsu tegudeks**. Ta räägib kõvade sõnadega nende täielisest asjatusest (kirjas roomlastele ja galaatlastele). Käsust enesest peab Paulus suurt lugu: ta on **püha**, õige, hea ja vaimulik (Room. 7:12–14). Ta sarnaneb suure arsti retseptiga. Aga kui palju tarkust ta ka ei sisaldaks, retsept kui selline ei või haigusele midagi parata. See on maksev mitte ainult üksikkäskude, vaid ka suure armastuse peakäsu kohta. Just seal, kus inimesel enam ei ole tegemist üksikasjadega, vaid kõigega – kus ta enam ei hukku käsu tegudes (kvantiteedis), vaid võitleb käsu mõiste **teostumise** (kvaliteedi) eest, just seal murravad teadmata sügavusest esile viimased õudsed vastupanekud. Ei lähe enam edaspidi, vaid tagurpidi: kurjus muutub nüüd alles õieti ülevõimsaks. „Hea“, mis tehakse, võidetakse kätte raskete seesmiste võitlustega, ja sellepärast ei ole see enam mingi hea. Kui veel oli järel midagi loomulikku, algupärast, või pisutki tahtmist headuseks, siis kaob see ikka enam ja sureb lõpuks täiesti välja (Room. 5:20 ja 7:8). Nii sünnib, et inimene **käsu läbi käsule sureb** (Gal. 2: 19), heites meelt viimase katse juures leida väljapääs oma hädast käsu mõiste teostamisega. Ta loobub lõplikult tahtmisest pressida enesest välja jumalikku kvaliteeti, mida temas ei ole. Ta on nüüd avatud selleks teadmiseks et ainult jumalik ülevool, **mis tuleb ülevalt**, võib anda talle selle kvaliteedi. Ta on käsule surnud, **et Jumalale elada** (Gal. 2:19), s.t. ta on enese välja mürdnud olukorrast, kus ta **Jumalast kaugelolijana** tahtis elada jumalikult (enesekasvatuse, harjutuste, saavutuste ja vaimustuse abil); ta on kogenud, et jumalikult elab ainult **Jumalale ligidalolija** (see, kes on Jumalaga ühendatud, Jumalast puudutatud, Jumalast elustatud). Ta ainuke eesmärk on nüüd olla Jumala ligidal, omada ühendust ülemise maailmaga, lasta ennast sealt juhtida, valgustada ja täita. Kui inimene on nii **Jumalast täidetud**, siis tema läbi **saab täidetud ka käsk** (Matt. 5:17 ja Room. 13:10). Käsule vastandiks on: Vaim (Room. 8:4), **usk** (Room. 3 ja mujal), **armastus** (Room. 13:10), **arm** (Joh. 1:17). See selgitab ülaltoodud mõtteid, sest Püha Vaim on jumaliku sissetung inimellu, usk on inimese liitumine Loojaga, armastus on ligioleva Jumala kirkusele kaasaelamine, arm on Isa vahetu enesekinkimine. Kus on see, **seal on lõpp käsul** (Jumalast võõrdunud jumalateenistusel – Room. 10:4). Seal ei ole enam VT-i, vaid UT – Uus Leping (Jer. 31:31–40), mis teeb kõik sundimise ja õpetamise tarbetuks. Pruut ei vaja reegleid, kuidas ta peab käituma oma

peigmehega, ja samuti ei ole talle tarvis õpetada, kes ta on. Kui ta küsiks ühte või teist selle kohta, siis oleks see märgiks, et ta on temast seesmiselt lahutatud.

Lausumine

Lausumine on demonlik karikatuur ennustamisest või prohvetikuulutamisest. UT jutustab ühes kohas lausujast tüdrukust (Ap.t. 16:16–18). Selgesti tõstetakse seejuures esile, et tema anne on demonliku päritoluga, või veel enam, et ta ise on kurjast vaimust vaevatud. Paulus käseb demonit minna temast välja, ja pärast seda tal ei ole enam lausujat vaimu. – **Lausumine** sünnib looduslikult, ilma et lausuja sellest isiklikult osa võtaks. Ennustus selle vastu ei sünni aga ialgi ilma ennustaja sügava ja südamliku osavõtuta; rahva või isiku saatus, mida ta ennustab, liigutab nii vägevasti ta meelt ja südametunnistust, et alles rasketest võitlustest ja kaastundest sünnib see, mida ta peab kuulutama. – Loomulikust selgeltnägemise andest UT ei räägi. Selgeltnägemine võib olla erapooletu; oma iseloomult ta ei kuulu lausumise ega ennustamise piirkonda; kuid ta võib tugevasti puutuda kokku lausumisega. – Juhtum Apostlite tegudes näitab, et apostlid ei mõistnud nalja lausujatega. Nad tegid nende tegevusele lühikese lõpu, sest inimese väärtuse allakiskumine ja tema orjastamine selliste mustade kunstide tööriistaks tegi neile valu (16:18). Seejuures neil oli kindel tunne, et siin on tegevuses mingi võim, mis põhjustab arvatuid kahjusid ja mida sellepärast ei tohi sallida.

Lepitus

Lepitus ei tähenda kunagi ainult tüli lõpetamist või vaenluse katkestamist, vaid **alati ka endise osaduse uuesti kordaseadmist**. Leppida võivad ainult need, kes kunagi on seisnud üksteisele ligidal. Paulus räägib naisest, kes on mehest lahkunud ja temaga uuesti ära lepib (1Kor. 7:11), s.t. sõlmib uuesti kokku vana sideme. Lepitusega samatähenduslik on: rahu looma (Matt. 5:9; Efes. 2:16). Käsuõpetus oli eraldavaks aiaks paganate ja juutide vahel; ta põhjustas nende vahel vaenlust. Jumal lõhkus Kristuse läbi aia maha ja tegi mõlemad üheks. Kristus lepitab nad mõlemad Jumalaga ühes ihus. See tähendab: Kristus tõi juudid ja paganad ühesugusesse eluosadusse selle läbi, et Ta viis nad **ühes koguduses osadusse Jumalaga**. **Jumalaga** lepitatud saada tähendab: olla uuesti ühendatud Jumalaga, olla tagasi viidud endisesse (loomisel antud) Jumala ligidusse. – Sõnum: „**Andke endid lepitada Jumalaga**” (2Kor. 5:20) tähendab: teie tohite tulla Jumalale jälle ligi, sest Ta ligineb teile oma käskjalgade kuulutuses; teie võite mitte ainult lühikeseks palvehetkeks, vaid püsivalt saavutada uuesti kokkupuutumise Loojaga. Sest lepitus ei ole kiiresti möödud kohtamine, vaid **alati sekkumise kokkujäämine**. Hüüd: „**Andke endid lepitada Jumalaga**” on õigupoolest ainult siis õigustatud, kui hüüdja toob, nagu tookord, kuulajatele Jumala ligiolemise. – Sõnal „lepitus” on kreeka keeles omapärane värving. Sõna „katallage” tähendab õieti: **vahetus**. Ja sellest järgneb vapustav mõiste: **Jumal teeb inimesega vahetust**. Ta **võtab** temalt kõik halva ja **annab** talle oma õnnistuse. Jumal vahetab Kristuse meie inimeste vastu: „**Ta on Tema, kes ei teadnud mingist patust, meie eest teinud patuks, et meie saaksime Jumala õiguseks Tema sees**” (2Kor. 5:21).

Ligimene

See sõna See sõna on pärit VT-ist. Heebrea keeles seisab selle asemel sõna, mille põhitähenduseks on: lähem liitlane, sõber, seltsimees. Kogu VT arvestab veresidemeid eriti tähtsateks: perekonda, suguharu, rahvast peetakse pühitsetud ühendusteks. Ligimese all mõistab VT kitsamas või laiemas (rahvalikus) mõistes **veresugulast**, mõnikord ka **isiklikku sõpra või muidu lähedalseisvat inimest**. Selgesti seatakse vastandiks ligimesele võõramaalane, võõrast rahvusest isik, ja seda nimelt peatükis, mis sisaldab ligimesearmastuse käsu (3Moos. 19). See sünnib küll sellisel viisil, et ka võõrale peab osaks saama lugupidamine ja armastus

(3Moos. 19:33, 34). – Jeesuse ajal olid usuteadlaste ja kirikutegelaste juhtivad ringkonnad muutunud hoopis kitsarinnalisemaks võrreldes Moosese käsuõpetusega. Neile oli ligimeseks õigupoolest veel ainult nende oma usuline erakonnakaaslane. Jeesus tunnustab tingimusteta vere, perekonna, suguluse ja rahvuslikke sidemeid, ja peab neist lugu suure ustavusega. Ta **rahvusaaslastel** on Talle sõna lihtsamates mõttes **ligimesed**, keda Ta peab aitama (Matt. 15:24). Samas mõttes on Talle, niikaua kui Talle ei ole veel näidatud teist tegevuspiirkonda, ligimesteks **vanemad**, keda Ta teenib ja kellele Ta pühendab oma parema jõu. Kuid juba algusest peale lasevad Jeesuse sõnad aimata ka teist vaatepiiri, mis ulatab kaugele üle nende sidemete. Sügav, alguses seatud ühtekuuluvus köidab Tema õpetuse järgi inimesi omavahel. Nad kõik on jumalikku sugu. Neil on **üks** Isa taevas. Selles ühtekuuluvuses ei või midagi muuta olemasolevad usulised vastuolud ega rahvuslik vihavaen (Matt. 5:44–48; Joh. 10:16; Luuka 10:33–37); ta on tekkinud lihtsalt loomise järeldusel, ja jüngrid peavad seda kahtlemata jaatama. Kui nemad kõrgemal juhtimisel kohtavad mõnda rahvavaenlast või usulist vastast, siis nad peavad ka temas käesoleval hetkel nägema lähemat liitlast, jumalikku sugulast ja ligimest: nende **ülesanne** on nüüd näidata talle üles armastust ja ustavust. – Küsimuses: Kes on mu ligimene? ei ole otsustav üksi kõikide inimeste ühine päritolu, **vaid ka eriline juhtimine, mis saab osaks igale üksikule**. Igaühel peab olema selgus, millised inimesed **tema** elu igal hetkel on talle eriti kätte juhutatud või **antud**, et ta neile ligi astuks ja neid teeniks. Jeesus ei kasvatanud oma jüngrid kogu-maailmainimesteks, kes üldiste põhimõtete ja eeskirjade järgi teeniksid valikuta kõiki kaasinimesi nii, et nad püüaksid igaühele pühendada umbes sama hulga jõudu ja aega. Tema ise, Kristus, pühendas kaugelt suurema hulga oma ajast ja jõust oma kaheteistkümnemale jüngrile, kuna nad Temale olid **antud ainulaadsel** viisil (usaldatud, ülesandeks seatud – Joh. 17:6, 9, 12, 24). Jüngrite ring on Talle antud selleks, et Ta nende eest kehtvalt ja eriliselt hoolitseks. Teised inimesed on Talle antud teatud hetkedel, et Ta neid **praegu** peaks aitama. Sellisel hetkel on Talle see üksik inimene ligimeseks, jah, ainukene, kes on Tema jaoks olemas, nii et kõik teised inimesed ja ülesanded on praegu täiesti välja lülitatud. Siin ei ole vahet, kas see inimene on kuulus juudi usuteadlane (Joh. 3) või kahemõttelise kuulsusega saamaaria naine (Joh. 4). UT-is ei ole „ligimene“ **üldine mõiste, vaid konkreetne isik**. Ligimesi, keda meie peame teenima, ei ole miljoneid, vaid igakordselt **vähesed** või **üksikud**, kes meile on antud, et me neid kehtvalt või teatud asjas teeniksime.

Liha

Selle väljendiga nimetatakse mõnikord ihu või ainet, millest ihu koosneb (näit. 1Kor. 15:39). Mõnikord tarvitatakse seda sõna ka siis, kui on kõne inimese põlvnemisest, tõust ja rahvuslikust kuuluvusest. „**Ma sooviksin saada ära neetavaks Kristusest lahku oma vendade heaks, kes on mu sugulased liha poolest**“ (Room. 9:3). Kohati antakse „liha“ nime on kogu hingestatud loodusele (1Peetr. 1:24). Eriti. aga tähendab „liha“ UT-is **inimest sedavõrd, kuivõrd ta on Jumalast ära lõigatud** ja selletõttu iseenese seest ammutab ja iseenesele elab. Liha **vastand** on **vaim**. Püha Vaim on ühendus Jumala ja inimese vahel, on jumaliku elu juurdevool, on igavese valguse sissetung ajalikkudest oludest tingitud inimsaatusesse. Liha on puu-

50
duv ühendus ülespoole, on tõelise elu madalseis, on vaevaline kiratsemine mustade eesriietega varjatud akende taga kunstliku valguse juures. – Kui räägitakse **käimisest lihas** (Room. 8:3, sellevastu Gal. 5:16 „käige Vaimus“), siis ei tähenda see sugugi ainult segadust kehas ega meeleliste tungide ülemvalitsust; palju enam on sellega mõeldud **kogu inimese Jumalast kaugel olekut**. Kõrgesti arenenud hingeelu, vaimuga läbiimbunud õpitud tarkus ühes tõsiste voorusepüüetega ja sügava usutundega langevad ka Jeesuse sõna alla: „**Mis lihast on sündinud, on liha**“ (Joh. 3:6). Tal puudub elu Vaimust, mis hoovab Jumaluse sügavustest. Kus elul ei ole juurdevoolu sellest allikast, seal voolab talle mõjutusi teistest õudsetest allikatest. Keda ei inspireerita ülevalt, seda inspireeritakse alt. Ta asub vaenulisele seisukohale jumaliku tahtmise

suhtes. „**Liha mõtteviis on vaen Jumala vastu**” (Room. 8:7). Seejuures võib mõne üksiku inimese juures kõik ajutiselt näida väliselt ilusana, vaimulikuna, õilsana ja vagana, kuid ajajooksul tungivad mittejumalikuks muutunud, ainult iseene külge köidetud inimese (rahvaste) elust lihale omased teod alasti ja inetult esile (Gal. 5:18 ja edasi). Seda näitab vagade, õpetlaste ja seltskonna tippude käitumine Jeesuse kannatuste ajal. — Ka Jumalaga ühenduses seisev inimene, kui ta kaotab ühenduse taevaga, langeb tagasi kõlvatusse ja tühja olemasollu ja peab tegema liha tegusid (Gal. 5:16 ja edasi). **Jumalast võõrdunud inimese olemuse juures ei saa midagi muuta usuliste harrastuste ja pingutuste läbi: „käsu tegudest ei saa õigeks ükski liha”** (Gal. 2:16). Alles kokkupuutumine Loojaga (s.t. usk) loob inimese ümber ja teeb ta kõlvuliseks oma jumalikule otstarbele.

Lohutama (trööstima)⁹

Teises õndsakskiitmisel nimetatud kurvad (Matt. 5:4) ei ole inimesed, kes seisavad puusärgi ees, vaid sellised, kes põevad sügavat **igatsust Jumala järele**. Sellest johtub iseenesest, milline lohotus on siin mõeldud. See mäejutluse sõna kõlab kaasa vanale psalmisõnale: „**Jumal, uuenda meie olukord ja lase paista oma pale, siis oleme päästetud**” (Laul 80:4, 8, 20). Heebrea keeles seisab pale isiku asemel. Kui räägiti, et kellelegi inimesele paistab kuninga pale, siis tähendas see, et too mees tohtis kuningat isiklikult näha. Psalm tahab siin ütelda: kui inimene tuleb Jumalale päris ligi, siis on lohutatud ta sügav kannatus, mida ta kandis kaasas: kõikjal, kuhu ta läks või oli? siis ta ei ole enam kojuigatsushaige. Samuti ütleb Augustinus: „Sina, Jumal, löid meid enesele, ja meie süda on rahutu, kuni ta rahuneb Sinus.” Ja sama mõtleb Jeesus, kui Ta lohutab neid, kes on kurvad Jumala pärast; nad peavad tagasi pöörduma Isa sülle. Püha Vaimu nimetatakse Lohutajaks, sest Ta toob inimesele Jumala ligiolemise. Eriti tuleb tähele panna selle õndsakskiitmisel algust: „**Õndsad on kurvad.**” Tähelepanuväärt vasturääkivus. Kuid see laheneb kergesti. Need, kes tuhande valuga otsivad Jumalat, ei pea oma kannatust võtma kannatusena. See on midagi kallist. Kojuigatsus valmistab küll valu, kuid ta on siiski ka kindlaks märgiks, et südames elab veel tükike kodumaad. Kes tahab kojuigatsuse oma rinnast välja kiskuda, see loobub oma kodumaast. Kes aga seesmiselt hoiab kinni kodumaast, hoolimata sellest et igatsus teeb ta viletsaks, see jõuab kord kodumaale tagasi. Ja veel enam: see on maksev mitte ainult üksiku inimhinge kohta. 80. psalm leinab laastatud kirikut. Kui inimesed oma kiriku pärast aukartlikult ja valusalt kurbust kannatavad, siis peab **nende kirikus** varsti paistma Jumala ligiolemise valgus. Jeesus rääkis seal mäejutluses inimestega, kes olid sügavasti läbi kasvanud kogu oma rahva mitmesuguste eluavaldustega.

Loomine (uus)

Loomiseks nimetab Piibli esimene leht **jumalatu, elutu, kaootilise maailma muutumist korraldatuks ja elavaks**. Maa oli tühi ja paljas ja pimedus oli sügavuse peal ... ja Jumal **rääkis: „Saagu”** — ja see sai (1Moos. 1:2). Looja lihtne käskõna kutsus esile muutuse. Paulus ütleb: „**Kui keegi on Kristuses, siis ta on uus loodu; vana on möödunud, vaata, on uus tekkinud**” (2Kor. 5:17). Kristuses olla (vastav lõigend) tähendab: olla Kristuse mõjupiirkonnas, seista Tema ühenduses, juurduda Tema elus. Kus inimelu puutub vahetult kokku Kristusega, seal sünnib suur muutus: metsikute, korratute rangide kaosest saab selgesuunaline, jumalikultkorraldatud olemasolu. Elu suure mõttetuse asemele tuleb suur mõte ja tähtsus. Äärmise üksinduse külmetuspiirkonnas puhub armastuse soojusega ja vabastades ligidase olevuse hingeõhk, kelle järele hing juba kaua on hüüdnud. Aimamatud loomisjõud tungivad esile; uueksaamise edasitormav tung ei taha enam kuidagi lõppeda. Nii muutub inimelu, mida Kristus puudutab. Sellist loovat jõudu omab rõõmusõnum, kui see kuulutatatakse Vaimu

⁹ Lohutatud on inimene, keda Looja tõmbab enese ligidale.

juhtimisel (Room. 1:16). Ta on uue loomise „saagu". – Millal sünnib uus loomine? Just siis, kui elu siin on muutunud täiesti metsikuks, tühjaks ja pimedaks (Tiit. 3:3–5).

Lootus¹⁰

Lootmise ja lootuse all ei mõista UT **mingit ebamäära**st paranemise ja abi **ootust**, vaid **päris kindlat ootust**, et Jumal on ligi, et Ta juhib ja päästab. „Kes õige lesk on, see loodab Jumalale" (1Tim. 5:5), s.t. kes seda arvestab, et Kõigevägevam juhib asju ja oma ligiolemisega täidab kõik tühjad kohad elus. Kellegi pärast loota (1Kor. 13:7) tähendab: olla tema pärast rõõmsas ootus, et ta elu korraldatakse õigeks ülevalt poolt. Lootus teiste pärast on alati ühenduses armastusega. Selline lootus sünnib armastusest ja kutsub ka omalt poolt armastuse esile. Külmal ja vormiliselt võin ma teise inimesega läbikäimise lõpetada ainult siis, kui ma temast enam midagi ei looda, kui ma tema olen heitnud teatud kindlasse eelarvamuste laekasse: selline sa oled ja selliseks sa ka jääd. Kuid midagi sarnast ei või ju ristiinimine teha. **Ta ei usu seisuste latreid, seltskonnaklasse ega hariduslikke vahesid. Ta ei usu ka mitmesuguseid kurjuse vangikonge.** Ta ei usu, et inimene, kes kord on langenud mõnesse pattu, peab igavesti jääma selle orjaks. Ta usub **Jumalat, Isa**; ta elab lootuses, et Looja, kui Ta inimelu puudutab, võib teda aimamatul viisil vabastada, rikastada ja muuta. See lootus kisub maha kõik vaheseinad, mis inimene enese ja oma kaasinimeste vahele on püstitanud, ja annab talle jõudu kohelda kõiki avameelselt, soojalt, loomulikult ja isikupäraselt. Lootus tähendab UT-is mõnikord kõiki ahelaid purustava Jumala ligiduse ootamist **üksikule** kaasinimesele. Enamasti aga mõistetakse lootuse all **ootust lõplikule Jumala abile, mis päästab ja loob uueks maailma ning muudab täiuslikuks kõik need, kelles Jumala Vaim on sünnitanud uue alguse.** Nii räägib Paulus kirjas roomlastele 8. ptk. lootusest, mis on kogu loodul: et nad peavad vabanema kaduvate asjade orjamisest. Selle maailma olukordades peavad ka Jumala pojad mitut moodi rakendama oma jõudu selle teenistusse, mis on määratud kadumisele. Need asjad kuhjuvad ikka jälle uuesti nende peale nagu raske koorem ja panevad neid oigama. Seda survet nad tunnevad ihu kaudu, mis on kaitsetult asetatud siin valitsevate hukatuslikkude mõjutuste ette, kuigi vaim on sellest vaba. Selle surve all ägab kogudus ja ühes temaga oigab (teadmatult) oma mõõtmatu hädas kogu muu inimkond ja loodus, oodates päeva, mis toob neile lõpliku pääsemise maailma viletsusest. **Seda igatsevat, nii valurikast ja ometi ka nii rõõmurohket koguduse ootust nimetab Paulus lootuseks** (Room. 8:18–25). Paulus kirjutab koloslastele: tõsiasja läbi, et Kristus neis elab, on neile antud **kirkuse lootus** (Kol. 1:27). Ta mõtleb sellega maailma täiuslikusmuutmise lootust, mille läbi ka neid endid täiuslikuks muudetakse. Kõik võitlused ja hädad, millede keskel eesmärgi kohta, kogudus nüüd seisab, kõik vapustused, mis teda tabavad, ei suuda midagi muuta suures jumalikus lõppeesmärgis, mille poole ta pilgud on juhitud: maailma lõplik lunastus. Sama mõiste on ka sõnadel: „**Lootus ei jäta häbisse**" (Room. 5:5). – Tuntud armastuse-peatüki (1Kor. 13:13) lõpus üteldakse: „**nüüd aga jääb usk, lootus, armastus.**" Ka siin tuleb mõista lootuse all igatsevat ja rõõmsat ootust, et maailm uuendatakse jumalikult. See lootus ei seisa eraldatuna usu kõrval: palju rohkem **ta kuulub lahutamatu kokku usuga, et maailm on Jumala päralt.** Jumal ei loonud maailma selleks, et ta hukkuks kurjuse vägivallavalitsuse all, vaid et ta oleks Temaga ühenduses ja et kõik oleks Tema valitsuse all jumalikult selge, puhas ja auline. Samuti kuulub lootus ühte usuga Kristusesse, kelle isik ja töö on ülemaailmalise ulatusega: „**nõnda on Jumal maailma armastanud**" (Joh. 3:16). Mis kogudusele on antud siin selle maailma olukordades, on talle esialgseks pandiks selle kohta, mis ta omandab kord täiuses; „**Jumal on andnud Vaimu pandi meie südamesse**" (2Kor. 1:22). „**Vaimu, kes on meie pärandi tagatis**" (Efes. 1:14). „**Milline on selle saladuse kirkuse rikkus paganate seas, see on Kristus teie sees, kirkuse lootus**" (Kol. 1:27). Üldse on uustestamentliku usu iseloomustavaks jooneks, et ta ei või jääda peatama kord omandatud anni juurde. **And** võib

¹⁰ Lootus on ootus, et inimelu korraldatakse uuesti jumalikult.

olla kuitahes suur: **Andja** on talle suurem; sellepärast loodab usk Temalt alati veel rohkem kui juba olemas on, ja vaatab iga omandatud andi kui edaspidiste ja veel suuremate andide eelsaadetist. Kogudus loodab maailma **uuendust**, sellepärast et ta loodab maailma **Uuendajat**. Inimkond ühes kogu loodusega päästetakse pimedusvägede valitsuse alt **uuesti-tuleva** Kristuse läbi. Kristus on A ja O. See tähendab: Tema läbi on kõik asjad loodud ja Tema läbi nad saavutavad kord kõik oma jumaliku otstarbe (vaata „Kristuse jälletulemine“). Piibel algab jutustusega loomisest ja lõpeb nägemusega looduse uuesti kordaseadmises ja igatseva hüüdega Tema järgi, kes selle teostab: „**Tule, Issand Jeesus**“ (Ilm. 22:20). **Kristlik kogudus ootab lunastust maailma pahedest ainult isiku kaudu, kes selleks juba kord ajaloo kestel on osutunud vääriliseks ja võimeliseks**. Selles on tema lootuse kainus. Ta ei tee endale illusioone – pettepilte – selle kohta, nagu võiks oodata pääsemist inimkonda piinavatest küsimustest kellegi teise läbi või mõnel muul viisil. Kuna kogudus on veendunud selle maailma olukordade tühisuses, siis ta ei või ennast kõvasti sisse elada selle eooni korraldustesse. Lootus on kodanlikult mõnusa elu lõpp, loobumine selle kindlustusest. Pilgu suunamine tulevale maailma Päästjale teeb koguduse olenematuks selle eooni suurtest. Kogu ta ülesanne on: valmistada ette Kristuse tulemist. Kes seda ootab, on alati teenistusvalmis ja sõnakuulelik (vrd. lõigendit „Kristuse jälletulemine“). Lootust nimetab Paulus **kiivriks** kristlase relvastuse hulgas (Efes. 6:17 – Luther: „õndsuse kiiver“). Õieti tuleks tõlkida: maailma päästmise kiiver). – Kõige kardetavamaid rünnakuid kogudusele korraldab vaenlane suurte maailmakatastroofide ajal, kus, väljudes üksikust inimelust, ei või enam üldse saada mingit märki jumalikust juhtimisest. Sest üksikud inimsaatused näivad täiesti hävinevat vägevates kokkuvarisemistes üldiste tagakiusamiste kestel. Sellises olukorras on tulev maailmapäästmine, mille poole kogudus vaatab, nagu varjav katus ta üle. Kindel teadmine, et kord kõigest hoolimata kogu maailma käik suubub jumalikku õndsusse, on ka üksikuile kiivriks, mille vastu kallaletungi surmavad hoobid pead vigastamata tagasi pörkavad.

Lunastus

Kreekakeelne sõna tähendab esmajoones: **lahti ostma**. Vanal ajal kehtiva karmi võlaõiguse alusel heideti maksujõuetu võlgnik vanglasse (võlavangistusse) või tehti orjaks. Ta võis vabaneda ainult siis, kui keegi tasus laenajale võlasumma (nn. lunastusraha, lahtiostmishind). Jeesus ütleb, et Ta on tulnud andma oma elu lunastamiseks (lunastushinnaks) paljude eest (heebreakeelne mõiste inimkonna tähendamiseks – Matt. 20:28; Mark. 10:45). Sellega Ta ütleb avameelselt, et **inimkond on sattunud võlavangistusse**. Inimene on jäänud oma Loojale võlgu (Matt. 18:24) ürgväelise armastuse (Mark. 12:30), mis vapustab hinge viimse sügavuseni ja tõmbab kokku kõik jõud. Selle võla tõttu on inimesele mõistetud vangistus; ta asub Jumalast kaugelolemise külmetuspiirkonnas (Matt. 22:13), ta on tigeda ori (Joh. 8:34). **Kristus tasus võla ja lunastas inimese vangistusest**. Sest Ta tõi Jumalale selle, mis inimese tõi Jumalale selle, mis nemad võlgu jäid: vägeva, lõplikuks andumiseks suutelise armastuse. See valgustab säravalt kogu Ta inimlikku olemist. See on Ta elu loobumise tipp. Selles mõttes tuleb mõista, kui UT-is räägitakse, et Kristuse veri lunastab inimesi (Efes. 1:7 ja 1Peetr. 1:18, 19). Veri tähendab tolleaegses sümbolkõnes äraantud elu, täielist ohvrit, kõige suuremat armastuse tegu. Sellist eneseohverdamise tahet, sellist anduvat teoarmastust oli inimene jäänud võlgu Jumalale. Inimese Poeg lunastas selle võla. Selle läbi Ta avas oma vendadele vangikambri ukсед. Nad vabanesid pimedusvägede orjusest (Joh. 8:36). Nad ei ole enam väljasaadetud, võõrsileavad: neil on elamisõigus Isa ligidal (Joh. 8:34, 35). Mõningates kohtades tähendab lunastus ka lõplikku **vabanemist sellesinatse aja piiridest ja köidikutest**, mis saabub ühenduses kõige maise lõppemisega (Luuka 21:28; Efes. 1:14).

Maailm

Maailma tähendamiseks on kreekakeelses tekstis kaks sõna: „aion” ja „kosmos”. Eoon tähendab õigupoolest aegjärku, **ajastut**, ajavoolu; edasi tähendatakse sõna „aion’iga” ka teatud ajastus valitsevaid olukordi või nende olukordade põhilist iseloomu. Juba vana prohvetlik pärimus teeb vahet **selle** eooni ja **tuleva** eooni vahel, s.t. praeguse ajastu ja tulevase vahel, käesolevate maailmasse eoon on olukordade ja veel oodatavate vahel. **Selle** maailma sündmuste- ja elukäigu põhiiseloome on **deemonlik** (saatanlik), tulevane aeg on aga **jumalik**. Maailma **pöördepunkt** (vana maailma-olukorra lõpp ja uue algus) saabub siis, kui tuleb maailma Päästja. Jeesus eeldab, et see prohvetlik maailmapilt on üldiselt tuntud ja Ta kinnitab seda ka omalt poolt. Ta seab sageli oma kõnedes mõlemad maailma-ajastud teineteise kõrvale: „Kes iial midagi räägib Püha Vaimu vastu, sellele ei anta seda mitte andeks, **ei selles maailmas ega tulevases**” – s.t. ei selles ega tulevases maailma-ajastus (eoonis – Matt. 12:32). „**Ei ole kedagi, kes maja või vennad ... on maha jätnud** minu ja armuõpetuse pärast ega saaks sajakordselt nüüd selsinatsel ajal (ajastul) maju ja vendi ja õdesid ja emasid ja lapsi ja põlde keset vaenanguid, ja tulevas maailma-ajastus (eoonis) igavest elu” (Mark. 10:29, 30). „Sellesinatse maailma-ajastu lapsed **võtavad naise ja lähivad mehele**, aga kes on arvatud väärt jõudma teise maailma (maailma-ajastusse) ja tõusma üles surnuist, ei need võta naist ega lähe mehele” (Luuka 20:34, 35). – Mõningad Jeesuse ja apostlite sõnad heidavad valguskiiri **praeguse ajastu olemusele**. Tähendamissõnas külvajast üteldakse: „**Maailma mure** (maailma olukorrad) ja rikkuse pettus **lämmatab sõna ära**” (Matt. 13:22). „**Selle maailma lapsed** (inimesed, kelle meelsus on määratud selle maailma-ajastu olukordadest) **on (oma toimingutes) arukamad kui valguse lapsed**” (omades – Luuka 16:8). Paulus kirjeldab 1Kor. 2 **selle maailma** (maailma-ajastu, maailma-olukordade) **haridust**: kogu ta suund, ta põhimeelsus, ta elutunne, ta sügavaimad inspiratsioonid on sellised, et ta sugugi ei või kokku puutuda ülevalt päritoleva tarkusega (1.Kor. 2:6–8). Evangeelium jääb varjatuks neile, kelle mõistuse on pimestanud **selle maailma jumal** (selle maailma olukordade alustaja, kujundaja ja valitseja – saatan. – 2Kor. 4:4). – Kus evangeeliumis iganes räägitakse **maailma** (eooni) **lõpust**, seal tuleks kõikjal täpsemalt tõlkida: selle maailma-käigu, -ajastu või -olukordade lõpp. „**Vaata, mina olen igapäev teie juures maailma-ajastu otsani**” (Matt. 28:20). „**Mis on Su tulemise ja maailma-ajastu lõpetuse tunnus?**” (Matt. 24:3). – **Kosmos**. See sõna tähendab sedasama, mis ladinakeelne „mundus”: ehitud, **ehe, kaunistus**. Kreekakeelses VT-is seisab „kosmos” heebreakeelse „ssaba” asemel, mis tähendab tähtede korraldust taeva ehtena (näit. 1Moos. 2:1). Kosmos tähendab siis maailma kui jumalikult korraldatud tervikut, kõik-maailma, kõike **loodut**. Paulus ütleb Ateenas: „**Jumal, kes on teinud maailma (kõik-maailma) ja kõik, mis seal sees, Tema, kes on taeva ja maa Issand, ei ela mitte templis, mis on kätega tehtud**” (Ap.t. 17:24? vrd. ka 1Kor. 3:22; 8:4; Joh. 21:25). Edasi tähendab kosmos **maad, maakera**: „**Ei ole me ju midagi toonud maailma, sest et me ei või midagi ära viia maailmast**” (1Tim. 6:7). Kiusaja näitab Jeesusele maailma (maa) riike ja nende au (Matt. 4:8). „**Kus iganes seda evangeeliumi kuulutatakse kogu maailmas (kogu maakeral), seal räägitakse tema mälestuseks ka sellest, mis ta on teinud**” (Matt. 26:13). – Väga sageli tähendab kosmos maa rahvastikku, **inimkonda**. Tähendamissõnas nisust ja umbrohuist üteldakse: põld on maailm (inimkond – Matt. 13:38). „**Häda maailmale (inimkonnale) pahanduste pärast**” (Matt. 18:7). „**... ja maailm (inimkond) ei tundnud Teda mitte**” (Joh. 1:10). „**See on Jumala Tall, kes võtab ära maailma (inimkonna) patu**” (Joh. 1:29). „**Nõnda on Jumal maailma (inimkonda) armastanud**” (Joh. 3:16). „**Et maailm (inimkond) saaks aru, et ma armastan Isa ja et Isa mu on läkitanud**” (Joh. 14:31; 17:21). Samuti: „**Mina olen inimkonna valgus**” (Joh. 8:12). „**Me ise oleme kuulnud ja teame, et Tema on tõesti Kristus, inimkonna Päästja**” (Luther: maailma Õnnistegija – Joh. 4:42). – Kosmos tähendab sageli ka **inimkonda selles maailma-ajastus**, s.t. deemonliku näoga inimkonda, selle maailma olu- kordadest tingitud elutunnetamisega, põhimeelsusega ja tahtesuundadega; teiste sõnadega: **jumala-vaenlik inimkond**. Selles mõttes esineb kosmos (maailm), näit. järgmistes kohtades: „**Maailm ei või teid vihata, aga mind ta vihkab, sest et mina tunnistan temast, et tema teod on kurjad**” (Joh. 7:7). „**Kui maailm teid vihkab, siis teadke, et ta**

mind on enne teid vihanud ..., et te ei ole maailmast, vaid mina olen teid ära valinud (välja toonud) maailmast, sellepärast vihkab teid maailm" (Joh. 15:18, 19). „Te nutate ja kaeblete, aga maailm on rõõmus" (Joh. 16:20). „Maailmas (Jumala vastu mässava inimkonna keskel) on teil ahastus; aga olge julged, mina olen inimkonna üle valitseva vaenliku vaimu ära võitnud" (Joh. 16:33). Selles mõttes nimetatakse ka saatanat selle maailma (kosmose) vürstiks, s.t. jumalavastase inimkonna valitsejaks (Joh. 12:31; 14:31; 16:11). „Kõik maailm on tige da võimuses," tähendab: kogu selle maailma-ajastu inimkond asub ülisma demoni võimupiirkonnas (1Joh. 5:19) – Lõpuks tähendab maailm mõnikord ka **maa peal praeguses olukorras esinevate hüvede, lõbude, rikkuste, austuste, iluduste ja võimaluste summat**: „Ärge armastage maailma ega seda, mis on maailmas" (1Joh. 2:15, 16). – Nii mitmesuguses mõistes, kui UT-is tarvitataksegi sõna „maailm", tähendab ta **alati tervikut**, midagi **ühtlast**, enesesse-haaravat. Ei ole juhus, et UT-is nii sageli esineb sõna „maailm". UT-is ei ole tegemist ainult Jumala ja hingega, mitte ainult väikeses ringis keerlevate usuliste küsimustega – siin käsitletakse kõiki asju **ülemaailmalisest vaatepunktist**: „Nõnda on Jumal maailma armastanud". UT ei näita meile sellist vaadet, et inimkonna üldisest hukatusest pääsevad ainult üksikud vähesed hinged, kuna kõik muu vajub Jumalata oleku öösse. UT kuulutab kosmilise, kõik-**maailmalise ulatusega lunastust**. Kristus seisab me ees inimkonna Päästjana, kes kutsub esile uue maailma-aja, kelle tulemine toob kaasa maailma täiuslikuksmuutumise.

Meeleparandus

Aramea keeles seisab „parandage meelt" kohal on tagasipöördumine jumala sõna: „subu". See tähendab: „**pöörduge tagasi** oma alguse juurde". Sama sõna seisab ka Psalm 90:3. Luther tõlgib siin: „**Tulge tagasi, inimese lapsed**". Meeleparanduse üleskutsel on nii siis see mõte: meie inimesed peame tagasi pöörduma sinna, kust me tuleme – **Jumala ligidusse**. See, mis põlvneb Jumalusest, kuid on enese Temast lahti kiskunud, peab jälle Temaga ühinema. Kõik, mis pika aja kestel on tunginud lahutavalt Jumala ja inimese vahele, peab nüüd ära langema, ja läbikäimine mõlemalt poolt peab jälle olema nii vahenditu, nii segamatu, nii lihtne nagu esimesel päeval. – Meeleparandus Üleskutse tagasipöördumiseks oleks teostamatu on võimalik ainult siis, kui soov, kui sellega ei käiks käsikäes kuulutus, et **Jumala valitsus on lähenemas** (Matt. 3:2; 4:17; Mark. 1:15). „Jumalariik on lähedal", tähendab: nüüd algab ülevalt vahelesegamine selle maailma olukordadesse. Taeva väed on sisse tunginud, et asjade jumalikkude korda siin uuesti jalule seada. Jumalus ise on ligi: Tema täiususest peavad jälle voolama loovad jõud inimkonna uuendamiseks ja tervendamiseks. – Kuna see on nii sel ajal, kui kõlavad Ristija Johannese ja Jeesuse hüüded, millal taevast on jälle maale ligi, siis on üleskutsel: „pöörduge tagasi oma taevase alguse juurde" tõesti mõte.

Kreekakeelse sõna „parandage meelt" vaste on: „metanoete". See tähendab: **mõtlege järele**, või laske omi mõtteid minna kaugemale ja kõrgemale sellest, mis te seni olete mõtelnud. **Meta** füüsikas tegeldakse mõtlemisega, mis tungib läbi füüsika raamidest. Ristija Johannese ja Jeesuse suus tähendab „**metanoein**" **mõtlemist, mis purustab vanemalt päritud kodanikkude ja kiriklikkude vaadete raamid**. – Kuulutage riigis välja mobilisatsioon ja samal hetkel on riigi kodanikud hoopis teises vahekorras riigiga kui seni. Siiaajani oli igal üksikisikul teatud seaduslikkude normidega kindlaksmääratud kohustus riigi vastu, kuna muis asjus ta võis oma elu kujundada enese soovide kohaselt ja võis vabalt enese üle otsustada. **Mobilisatsioonihetkel** aga muutub kõik põhjalikult: nüüd ollakse kohustatud andma ennast tingimusteta üldsuse käsutusse. Nüüd ei nõuta enam üksikuid kohustusi väiksemal või kõrgemal määral, vaid **kogu inimest**. Ta peab suutma kiskuda ennast lahti kõigest, mis teda seni köitis. Selline on suur ümberkujunemine, millele kutsusid Johannes ja Jeesus, taevast on kuulutanud välja mobilisatsiooni, et saavutada oma valitsusele võitu. Nüüd ei ole enam midagi peale hakata sellega, mis oli maksev senise korra juures: teatud käsuõpetuses nõutud kohustuste täitmisega. Meelt parandada **ei tähenda**, et püütakse senisest **valjem olla** käsu nõuete täitmisel; see ei

tähenda ka, et juba ettekirjutatud nõuetele lisatakse vabatahtlikult juurde veel uusi kohustusi. Meelt parandada tähendab: ümber mõtelda, kogu oma käitumist nii seada, et ollakse **täiesti alluv** ja lastakse oma elu kõigis asjus kujundada teisel. Selline ümberkujundamine on ju ka tagasipöördumine esialgsesse vahekorda Jumalaga.

Mõõt (kahesugune)

Mäejutluses seisab sõna: „**Mis mõõduga te mni.**«m65m1n.' mõõdate, sellega mõõdetakse ka teile" (Matt. 7:2). Sellesama tõe on Kristus meile näitlikult esitanud tähendamissõnas tigidast sulasest (Matt. 18:23–35); seal seisab lõpus: „**nõnda teeb ka minu taevane Isa teile, kui teie igauks omast südamest andeks ei anna oma vennale**". Need on põrutavad haamrilöögid inimese jultunud muretuse vastu, kes arvab tohtivat oodata headust ja andestust, kuna ta ise kohtleb oma kaasinimest halastamatu valjusega ja hundi julmusega. „Teie eksite rängasti," hüüab Kristus, „kui arvate, et taevane Isa on hea vana mees." Teie ei pea arvama, et See, kes on üleval, tunneb ainult **ühte** headuse ja halastuse mõõtu, jumalal on **kahesugune** mõõt, millega Ta meile inimestele mõõdab kätte meie saatuse: piiritu headus ja kõikumatu valjus; otsekohene andustus ja kõrvalekaldumatu alatine nõue. Kas taevane Isa mõõdab mind ühe või teise inimese järele, oleneb täiesti sellest, millise mõõduga **mina** mõõdan oma **kaasinimesi**. Kõigevägevam on auline, kui Ta armu üles näitab, aga Ta on ka **kohutav oma vihas** (Matt. 18:34). See on määratu tähtsusega osa tõesest, mis Kristus on toonud inimkonnale. Kellelgi ei ole õigust seda salata.

Nimi

Nimi tähendab UT-is sageli **isikut**. Isiku tähendamiseks ei ole heebrea ega kreeka keeles vastavat sõna. Heebrea keeles seisab selle asemel sõna: **pale**. Näiteks: „**Teie peate minu palet otsima**" tähendab: teie peate otsima minu isikut, isiklikku kokkupuutumist minuga. „**Lase paista oma pale**" (Laul 80:4, 8, 20) tähendab: lase meid midagi näha Sinu ligiolemise hiilgusest. „**Ma tahan Teda veel tänada Ta palge pääste eest**" (Laul 42:6), tähendab: ma tänan Jumalat, et Ta mind isiklikult aitab. Sageli seisab ka juba VT-is isiku tähendamiseks sõna: **nimi**. „**Me ülistame Sind, Jumal, sest Su nimi on ligi**" (Laul 75:2) tähendab: me täname Sind, et Sa meile isiklikult ligi tuled (Laul 116:4 ja mujal). „**Issanda nime appi hüüda**" tähendab: apelleerida Tema isiku poole, viia kõik oma palved ja soovid vahetult Tema ette. „**Tulla Jehoova nimel**" (Laul 118:26), tähendab: tulla Tema isiklikul või vahetul ülesandel, nii et Tema ise seisab isiklikult meie taga. **Isiku mõistes** tarvitatakse sõna „nimi" **enamasti** ka UT-is. Nii on Apostlite tegudes üteldud jüngrite koosolekust: „**Rahvast aga oli koos umbes sada kakskümmend nime**", s.t. olid koos umbes sada kakskümmend isikut (1:15). Peetrus ütleb jalutult sündinust: „**Jeesuse nimi on teinud tugevaks selle**" (Ap.t. 3:16). See tähendab: Jeesus isiklikult (Jeesuse isik) on ta tervendanud. „**Ristides neid Isa, Poja ja Püha Vaimu nimesse**" (Matt. 28:19) tähendab: väge nad ristimise kaudu isiklikku kokkupuutumisesse Isa, Poja ja Püha Vaimuga. „**Ühegi muu sees ei ole päästet; sest ei ole antud taeva all inimestele ühtegi muud nime, kelles meid peab päästetama ...**" (Ap.t. 4:12). – See tähendab: ... ei ole teist isikut, kelle läbi inimkond võiks pääseda, peale Kristuse. Palve „**Pühitsetud olgu Sinu nimi**" tähendab: hakaku taevase Isa; (isiku) kõike-ületav kuninglik kõrgus, äraarvamatu headus ja vastupanematu võidujõud kiirgama sellesinatse maailma olukordade pimeduses selle läbi, et Ta isiklikult tuleb ligi ja tegutseb.

Osadus

Kreekakeelne sõna „koinonia" tähendab ühest küljest: **millestki osa saama**, – teisest küljest: **puudutus**, kontakt, ühendus, ligiolemine, õrn saatuslik ühendusesolemine. Paulus

mõtleb küll mõlemaid mõisteid, kui ta kirjutab korintlastele, et nad on kutsutud Poja osadusse (1Kor. 1:9). Samuti tuleb seda sõna võtta ta kahekordses tähenduses, kui kirjas filiplastele räägitakse **Vaimu osadusest** (2:1), – s.t. Vaimust **osa saada** ja **puudutatud olla**, Vaimuga ühendatud olla. Kuna osadus on puudutus, õrn ühendus, sellepärast ta peab mõjuma suundaandvalt, kujundavalt, määravalt ja übermuutvalt. Inimese ligidane läbikäimine teiste inimestega peegeldub tema iseloomus: ütle mulle, kellega sa läbi käid, ja mina ütlen sulle, kes sa oled. Kui palju enam peab inimese loomusest paistma see, et ta on kokkupuutumises Jumalaga, s.t. et ta viibib kõige tugevama mõju all, mida üldse võib olla. Sellepärast on käegakatsutav vale, kui inimesed, kelle elus ei ole jälgegi jumalikust valgussärast, ütlevad, et neil on osadus Jumalaga (1Joh. 1:6). **Kristlaste osadus isekeskis** põhjeneb sellel, et nad saavad osa ühest ja samast jumalikust elust, et neil on ühesugune kokkupuutumine Jumalusega (Isaga ja Pojaga – 1Joh. 1:3). Siin **ei ole tegemist paljalt subjektiivse** (tunnetatud, kujutletud, ägedasti tahetud) kokkukuuluvusega, **vaid objektiivse kokkupuutumisega**, saatust jagava üheskoos-olemisega, mida siis küll ka õrnalt ja rõõmsalt tunnetatakse subjektiivselt. Kristlaste osadus tekib enamasti vastupidiselt nende isiklikkudele tunnetele; umbes nii nagu kaasmaalased, kes kodus teineteist ei tundnud ega sallinud, hakkavad võõrsil teineteisele meeldima ja rõõmustuvad teineteisest. See, mis neile mõlemale kodumaa andis, astub nüüd esiplaanile ja ühendab neid. Vanad vastikusetunded võivad hoopis kaduda. Paulus ütleb: „**Meie ei tunne kedagi liha poolest**“ (meie isiklikkude tunnete järgi – 2Kor. 5:16). Kui inimesed leiavad ülemise kodumaa, siis nad unustavad, mis oli enne nende vahel.

Otsima

Sõnal: „**Otsige, siis te leiate**“ ja „**Kes otsib, see leiab**“ (Luuka 11:9, 10) on palju suurem kandepind pind kui harilikult arvatakse. Kogu palvet käsitlev kõne Luuka 11:2–13 sihhib ju Püha Vaimu omandamisele (salm 13), järelikult sellele, et inimesed tuleksid Jumala ligidusse, et nad leiaksid Tema. Jeesuse üleskutse, millest me praegu räägime, tuletab meelde igivanu piiblisõnu, mis pidid olema hästi tuntud Ta kuulajatele: „**Teie peate minu palet otsima**“ (5Moos. 4:29; Laul 27:8. – Pale tähendab: isik). „**Kui teie mind nõuate kõigest omast südamest, siis annan ma ennast teile leida**“ (Jer. 29:13, 14). „**Ma pole mitte salajas pimedas maa paigas rääkinud: otsige mind**“ (Jes. 45:19). Nii siis Jeesus ütleb jumalaotsijaile, et nad leiavad Jumala. Ta ütleb seda Sellise rahu ja enesestmõistetavusega, nagu räägitakse looduseseadusest: „Kes otsib Jumala ligidust, see leiab selle.“ Kahtlemata mõtleb Ta seejuures, nagu too vana prohvetisõnagi, otsimist sooja südamega ja mitte külma mõistusega.

Paastumine

... tähendab täielist või osalist loobumist toidust. See on iga suurema vaimse koondumise eeltingimus. Paastuja mõtleb selgemini ja koondunumalt kui täissõnu. Sellepärast ei sünni ka UT-i suured ja otsustavad palvevõitlused ilma paastumiseta. Eriti võitlus deemonlike vädgedega nõuab kõigi vaimujõudude äärmist koondamist palves, ja see on võimalik ainult paastujale (Matt. 17:21; Mark. 9:29). Jeesus, võideldes esimest otsustavat võitlust ülima deemoniga, paastub 40 päeva (Matt. 4). – Kus on tarvis omandada selgust tähtsate otsuste tegemiseks, seal peab paluma **paastudes**, et vaimu organid oleksid täiesti tundlikud igale märguandele ülevalt (Ap.t. 13:2). – Jeesus eeldab oma jüngrite juures paastumist kui enesestmõistetavat asja (Matt. 6:16–18). Apostlid harrastasid paastumist ka pärast nelipühi ja on seda soovitanud ka kogudusele (Ap.t. 14:23; 1Kor. 7:5; 2Kor. 6:5). Jeesus lõpetas paastumise kui käsutäitmise (Mark. 2:18 ja edasi). – Ka tervisele ja kehavõimete arenemisele võib paastumine osutada suuri teeneid (1Kor. 9:25).

Palvetamine

... ei ole kunst; selleks ei vajata seesmist õhutust ega erilisi harjutusi. Palvetada võidakse alles siis, kui kõik kunstid kõrvale jäetakse ja taevase Isaga räägitakse. „**Kui teie palvetate, siis ütelge**“ (Luuka 11:2). Milline inimlik isa kannataks seda, et ta poeg, kui tal on esitada mingi soov temale, tuleks ta juurde ja peaks hästi ettevalmistatud ja kõlava kõne, selle asemel et lihtsalt ja loomulikult teatada, mis tal puudub. Kuidas peaks Kõigevägevam kuulma inimesi, kui nad moonutatud liigutustega ja valitud sõnadega Tema ette astuvad? Igasugune usuline paatos, kõik hästi valitud nimetused palve; juures on kurjast, on paganlik labasus (Matt. 6:7). Et palvetada, selleks ei ole tarvis tõusta mingisugusele usulisele kõrgendikule, vaid aitab sellest, kui astutakse maha taladelt ja seistakse seal, kus seisab kõige väiksem laps (Matt. 18:3). Palvetamine tähendab Jumala ees seismist ja Temaga rääkimist nii, nagu ollakse ja nii nagu keegi arvab tarvis olevat. Palvetamise õigus on inimesel tema jumaliku **päritolu** tõttu. „Ütelge: meie Isa.“ See **ei tähenda**, et me peaksime ainult nii kujutlema, et Jumal meie eest hoolitseb, **nagu oleks** Ta meie Isa. **Jeesus ei õpeta meile nagu't ega kui'd**. Ta tuletab meile meelde, et me oleme jumalikust soost, et meie kodu on taevas: sest meie vaim on pärit Jumala hinge-puhangust, meie olemus on Temaga sarnane. Kõige loomulikum asi maailmas on, et me pöördume sinna, kus on meie kodumaa, et me appi hüüame Teda, kes andis meile elu. Lõpuks ei ole palve juures tähtsad annid, vaid see, et me tuleme Andjale enesele ligi. Jumala ligiolemine, Tema elu tungimine meie omasse on kogu palvetamise mõte ja eesmärk. Seepärast ütleb Jeesus: Palumine on sama mis otsimine (Luuka 11:9, 10). See kõlab sarnaselt veel vanemale sõnale: „Teie peate minu palet otsima.“ Palet tarvitatakse Piiblis sageli isiku tähenduses. Kes otsib tõsiselt isiklikku kokkupuutumist Isaga taevas, see peab selle leidma. Olla laps ja mitte iialgi näha oma isa on väljakannatamatu olukord, millega keegi ei peaks leppima. Otsides väljapääsu sellest olukorrast, võib kergesti sattuda suletud ustele. Jüngrid ei pidanud laskma ennast sellest kohutada, et ukсед, mis sulgesid nende ja nende kaasaegsete eest ülemist maailma, olid aastasadade kestel riivistatud ja roostetunud; nad pidid siiski usaldavalt ja tungivalt koputama ustele ja mitte enne lõpetama, kuni need kord avatakse. See sünnib ja peab sündima – ütleb Jeesus, kui ainult jätkub tarvilikku püsivust ja palvetajad alati selles kindlad on, et nende uste avanemine on tingimata tarvilik (Luuka 11:5–13).

Parem käsi (Jumala)

Parem käsi on idamaal jõu ja väe mõistupildiks. Jumala parem käsi tähendab Jumala kõikvägevust. Room. 8:34 ütleb Paulus: „**Kristus on Jumala paremal käel**.“ See ei ole asukoha kirjeldus, vaid tähendab: Tal on osa jumalikust kõikvägevusest. – Jeesus ütleb oma kohtunikudele: „**Te näete Inimese Poega istuvat Jumala väe paremal pool ja tulevat taeva pilvede peal**“ (Matt. 26:64; Luuka 22:69; Mark. 14:62). See tähendab: nemad, kes nüüd ajutiselt omavad võimu Tema üle, näevad Teda kord kõikvägevuse omanikuna.

Patt

Kreekakeelne sõna „hamartia“ tähendab õieti: eksitus, teelt eksimine. Heebreakeelne sõna tähendab: puudus või sihist kõrvale kalduma. Teine heebreakeelne sõna tähendab; kõverus, kummardus, käänak. – Nagu sõna võlg, nii tarvitatakse ka sõna patt kahte viisi: ainsuses ja mitmuses. Inimese **pattude** all tuleb mõista üksikuid eksimusi, erilisi üksikjuhtumeid, kus ta kõverdab jumalikku õigust, kaugeneb Jumala ligidusest. Inimese **patu** all tuleb mõista kogu ta jumalakauget olukorda, ta tahte ebaõiget suunda, ta eksinud olekut, ta kõverat käitumist, headuse ja jõu pankrotti. Patt tähendab mõnikord ka kogu inimkonna rikutud olekut (Joh. 1:29). Elus muidugi ei saa tõmmata teravat piiri patu ja pattude vahele. Üks on seoses teisega: Jumalast võõrdumisest johtuvad üksikud üleastumised ja Jumalale mittemeelepärased teod, ja üksikud eksimused tõmbavad inimest järjest kaugemale sellesse - olukorda. Võib ütelda:

rääkides kaht viisi kurjusest inimelus valgustatakse seda kahest küljest. Kui räägitakse **meie pattudest**, siis tuletatakse meelde, et me isiklikult oleme osalised iga üksiku kurjusepurske juures ja et me selletõttu kanname täit vastutust õigelt teelt eksimiste puhul. Kui räägitakse patust inimelus, siis valgustatakse sellega asjaolu, et iga inimene asub kurjuse võimupiirkonnas juba enne, kui ta ise suudab tegutseda või valida. Iga inimene on asetatud saatuslikku ühendusse kurjusega, kelle mõju ulatab kaugemale üle ta isikliku saatuse, aja ja rahva. Kus UT-is räägitakse **pattude** andeksandmisest, seal asub rõhk sellel, et üksikinimesele antakse andeks ta erilised süü, et igauks vabaneb kurjuse väest. Kus on juttu jumalikust patu võitmi sest („**kus patt on suurenenud, seal on ka arm saanud ülirohkeks**” – Room. 5:20. Võrdle prohveti-kuulutust tulevases Uuest Lepingust: „... **sest ma tahan nende ülekohtu andeks anda**” – Jer. 31:34), seal tähendab see, et kurjuse vanglamüüridesse lüüakse ülevalt alla ulatuv lõhe ja et paljudele saabub üldine vabanemine (vrd. kõik ptk. Room. 5–7). – Sageli on juhitud tähelepanu sellele, et evangeeliumides (Jeesuse kõnedes) räägitakse väga harva patust ja tehakse sellest lõpuks järeldus, et **Jeesus** ei ole üldse näinud nii palju halba ja inimelus kui näit. **Paulus**. Juttu patu kohutavast väest olevat Pauluse eriõpetus. Nii mõteldes toimitakse aga umbes nii, nagu keegi oleks kuulnud Friedrich Bodelschwingh'i või Mathilde Wrede't kõnelemas karistusallustega vanglas, ja asjaolust, et nad ei rääkinud midagi nende inimeste kuritegudest, teeks järelduse: nad ei pidanudki neid eriti süüalusteks. **Jeesus räägib hingehooldavatel põhjustel harva inimestele nende pattudest**; Ta ei taha nende kahtlust headuse suhtes, mis niikuinii on küllalt suur, veelgi suurendada. Kus Ta aga kord nimetab pattu, seal teeb Ta seda selgesti, nii et ei jää mingit kahtlust, mis Ta arvab inimese olukorrast: „**Kui nüüd teie, kes te olete kurjad, märkate anda häid ande oma lastele, kui palju enam Isa taevast...**” (Luuka 11:13). „Kurjad” tähendamiseks leidub siin sama sõna, mida muidu tarvitatakse saatana tähendamiseks. Just selline möödaminnes rääkimine inimelu demonlikuks moondumisest mõjub vapustavalt. „**Oh sina uskmatu ja pöörane tõug! Kui kaua pean ma olema teie juures? Kui kaua pean ma teiega kannatama?**” (Matt. 17:17). Ilmselt ei arva siin Jeesus, et jüngrid üksinda on nii kaugel Jumalast. Ta näeb neis kogu pahupidipööratud inimliku loomuse esindajaid. Ei tule valesi mõista ka seda, mis Jeesus ütleb inimese võlast, millest teda võib päästa ainult lunastus (Matt. 20:28; Mark. 10:45); ja inimeste orjastumisest patu väe alla (Joh. 8:34). **Jeesuse ja Pauluse vastuolu patu küsimuses on kunstlikult konstrueeritud: tegelikult seda ei ole.** – Paulus ütleb kord: „**Kõik, mis ei ole usust, on patt**” (Room. 14:23). Uskuma tähendab, et hoitakse alal oma kuuluvus Jumalale, hakatakse isiklikult kinni Isast ega lasta lahti Temast. **Patt algas sellega, et inimene ei hoidnud kinni, et ta laskis lahti oma Looja käe.** Ta ei teinud seda kogemata; ta laskis enesele kõrva sosistada, et tal on palju parem, kui ta on iseseisev, iseenese isand. Jumalast lahtilaskmine (uskmatuus) tekib sellest, et inimene lahkub vaenlikult Jumala ülemvõimu alt, et **ta ei taha enam jumalikku juhtimist.** Selline näis patt alguses ja samasuguseks ta on jäänud alati. Ta on alati **vaenlus, mäss, kahtlus.** – Vabastades ennast Jumala juhtimise alt, ei ole inimesel kohe kavatsust olla halb. Otse vastupidi: ta tahab olla **nagu Jumal.** Ta ei taha sugugi teha valimatult kõike, mis aga mõttesse tuleb. **Ta tahab tõsiselt teha vahet hea ja kurja vahel,** aga ta tahab teha seda ise. **Ta tahab olla hea,** kuid omal käel. Eesmärk, **mis Jumalast kaugelasuv inimene oma teada enesele seab, ei ole kunagi kõlvatus, vaid ikka kuidagi vorus, mitte häbi, vaid ausus – kuid ta tahab alati enese-austust.** – Eesmärke, mida jumalata inimene oma hingele ette kujutab, ei saavuta ta iialgi. Ta on tõeliselt eesmärgitu. Eesmärke **ei saa välja mõelda**; õige Juht peab need **kätte näitama.** Ja inimesel ei ole enam jumalikku juhtimist. Ta omad tungid ja mõtted loobivad teda siia ja sinna, nii et ta ei saavuta mingit kindlat elusuunda (Matt. 9:36). **Patt on juhita ekslemine, on peatamatu kõikumine hea ja kurja vahel, võimetus teha vahet, mis on tähtis ja mis tähtsusetu, mis on suur ja mis väike, mida valida ja mis ära heita, mida teha ja mis tegemata jätta: kõike seda hoolimata kujutlusest ja püüdest,** et võidakse ise valida ja otsustada. Inimene lahkub Jumalast, et olla **vaba,** ja satub ometi kõige halvemasse teoorjusesse. Ta ei suuda teha head, mis ta tahab, ja peab tegema paha, mida ta ei taha teha (Room. 7:15). Mida rohkem mõnel

ajastul kõneldakse vabadusest („me ei ole veel iial kedagi orjanud” – Joh. 8:33), seda orjalikumalt ollakse rakendatud võõraste vägede teenistusse, kellest võib-olla midagi ei teata, aga kes sellest hoolimata on olemas ja valitsevad. Vägevad valitsejad inspireerivad alamatele oma mõtteid ja saavutavad just selletõttu suure võimu. Kes on põgenenud Jumala valitsuse ja inspiratsiooni alt, see hakkab kuulama deemonlike vägede sosistamist ja mässib enese just selletõttu kõvasti nende külge (1Joh. 3:8). **Patt on võõras valitsus, vangla, on orjastumine selle külge, mida, vihatakse. Patt on õudsustunne selle ees, et ollakse ära müüdud inspiratsioonidele, mis tekitavad jälkust, või tekitaksid seda, kui neid märgatakse.** See kõik on karjuvas vastuolus lubatud vabadusega ja enesemääramisega. – Inimene lahkub Jumalast, et olla **auline**. Ta raiskamise. on palavikus, soovides au, suurust, oma jõudude tõusu. Ja ometi läbistab kogu ta olemasolu, hoolimata välisest tõusust, selge languse joon. Jumalata elus ei ole mees, võrreldes oma lapsepõlvega, jõudnud milleski olulises edasi; kõige parema, mis talle oli antud, on ta kaotanud (Matt. 18:3). Mida kauem poeg kodust eemal viibib, seda rohkem ta kulutab oma pärandust, ja iga kord, kui tal jälle õige hästi veab ja kõik imetlevad ta raiskamisi, on jällegi kadunud suur osa ta kapitalist (Luuka 15). Inimkonna ajaloos ei ole lugu teisiti. Ajad ja kultuurid muutuvad kord-korralt sisult tühisemaks. Esiteks kullast pea, siis hõbedast rind, edasi vasest puusad, rauast reied ja lõpuks jalad savi ja raua segust. **Patt on niihästi üksikisikute kui ka rahvaste elus järjest edasiarenev jumalatuks- muutumine, päritolust tingitud aukõrguse piiritu raiskamise, pidurdatamatu laostumiskulg kuni täielise närustumiseni** – hoolimata kõigist jõupingutustest, hoolimata ajutistest välistest või hingelistest tõusudest, hoolimata kõigist inimeste austamistest ja rahvaste jumaldamistest. – Jumalast kaugel inimene **ei leia enam teed oma venna juurde**. Ta on kaotanud pilgu tema väärtuse nägemiseks. Ta näeb kaasinimeses ainult oma suuruse jalgealust järge, oma tujude mängupalli, oma heaolu orja, oma tegevuse objekti. Ja kui kaasinimene ei taha seda olla, siis arvatakse see talle andestamatuks kuriteoks, mille vastu tuleb võidelda kõigi võimuvahenditega, ja kus vägi puudub, seal karistada põlgusega (Matt. 20:25 – alg-tekstis: valitsema, vägivaldselt alla suruma). Nii käitleb igauks teist. Kus riik ei täida enam öövahi-teenistust, kus seltskondlikud vormid purunevad, seal võib alles õieti näha inimeste suhtumist inimestesse, mis seni oli osalt vägivaldselt alla surutud,) osalt meeldivate vormide taha peidetud. **Patt on iga inimese nõue, et tema on ainuke, kellel on õigus vabaks olemasoluks. Patt on tahe suruda alla kõiki neid, kes takistavad selle nõude täitumist. Patt on kõikide teiste aukõrguse ja omapära põlgamine. Patt on vastastikune üksteisest lahkumine ja ainult enesele elamine. Patt on igasuguse osaduse laostamine, kõikide rusikate tõstmine kõikide vastu, on vennatapmine kuni vastastikuse hävitamiseni** – hoolimata kõigist meeldivatest läbikäimisvormidest, heategevatest ettevõtetest, perekonnasidemetest, seltsidesse koondumistest ja ühiskondlikkudest tööd. Kui Jumalast kauges elus on veel ustavust, headust, aukartust ja teenistusvalmis olekut, siis on see Jumalalt saadud kapitali ülejääk, mida veel teatud aegadel kasutatakse; aga kunagi osutub ka see lõplikult raisatuks. – Patu väe vastu tuuakse välja teine vägi: **käsuõpetus, seadus**. Käsk on inimlik või jumalik headuse nõue: selles mõttes on ka iga **ideaal** käsk. Käsk on õpetus Jumalast, Tema tegudest, oodatavast või kunagi sündivast lunastusest. Käsk on kõik see, millel ei ole Jumala volitust ega Jumala ligiolemist. **Käsumeelne vagadus** (vaata lõigendit „Käsuõpetus”) on **jumalatu vagadus**. UT näitab, et on olemas ka „kristlik vagadus” kõigi kogudusliku elu vormidega, mis on kaotanud Jumala ligiduse (läkituskirjad – Ilm. 2 ja 3). Käsk on alati osutunud võimetuks patu vastu. Ta ei too ellu mingit selgust, mingit juhtimist, mingit eesmärki: või kuidas saaksidki põhimõtted, ideed ja õiged õpetused juhtida ja eesmärke näidata? Puhas õpetus üksinda ei sünnita vabalt iseenesest tekkivat headust, vaid põhjustab ainult kramplikke pingutusi, et head teha. Ta ei sünnita algupärast elu, vaid kunstlikku ärritust. **Paljalt traditsioonilisel - kombelisel usuelul kõigi oma korraldustega, ettevõtetega ja asutustega on patule ainult negatiivne mõju: patt saab selle läbi veel vägevamaks** (Room. 5:20). Juhtumil, kui käsu nõudeid ei võeta tõsiselt ja neid täidetakse ainult niivõrd, kui palju antud usulised korraldused nõuavad, tekib **kompromiss-vagadus**. Elu paistab küll olevat jumalateenistus, kuid tegelikult ei

teenita Jumalat. Patt on leidnud kindla peidupaiga. Jumalateenistuslikud korraldused, jumalalikud ja kiriklikud käsud ja jutlused on osutunud patule täiesti kahjutuks. Ta annab vanematelt päritud välispidisele usule meeleldi ruumi, sest ta võib siis kogu ülejäänud elus seda kindlamini nõuda ja arendada oma vägevust. – Teisel juhtumil, kui ei jääda seisma käsu üksikute eeskirjade ja korralduste juurde, vaid võetakse täie tõsidusega Jumala armastamise peanõuet, selgub, et patt alles nüüd toob esile kogu oma väekülluse. Usklik inimene näeb, et mida rohkem ta püüab tungida läbi oma vangla müüridest, seda lootusetumalt lükatakse ta sinna tagasi (Room. 7:13, 17). – Patu väe piirkonnast ei vii välja kõige suurem tõsidus, mida näitame päritud ja usu raamides, selle usu korralduste rohkendamise, nõudlikum enese-koolitamine teenimiseks ega süvendatum piibliuurimine (niivõrd kui see sünnib inimlikult usulisest jõust), **vaid elav usk**. Usk tähendab: **kinni hoida, kinni haarata**. Lahtilaskmisest, enesevabastamisest tekkiski kogu inimese häda. Seda võib parandada ainult sellega, et inimene jälle haarab kinni Jumala ligidusest, et ta jälle kõigest jõust otsib Jumala ligiolemist, vahetut kokkupuutumist ja elavat ühendust Temaga. See tähendab UT-i mõistes: **otsida isiklikku kokkupuutumist Kristusega**, mitte jääda rahule enne, kui ollakse „Kristuse sees“, Temast väljuva jumaliku loomisjõu piirkonnas. Kui inimene on jõudnud sinna, siis on patu vägi murtud. Mis ta inimeselt riisus, seda inimene omab jälle: kindlat, ülevalt tulevat juhtimist, sõltumatut hoiakut kõikide pimedusvägede vastu, päritolust tingitud jumaliku jõu ja elu küllust, ligidast, südamlikku ja loomulikku vahekorda vendadega.

Pattude andeksandmine

Andeksandmise kohal seisab algtekstis: „aphesis“. See sõna on pärit võlaõigusest ja tähendab: **võla kustutus**. Nii kõlab ka viies palve: kustuta meile meie võlad, nagu meie oleme kustutanud oma võlglastele. – Võlga kustutama tähendab: seda üldse maailmast kaotada. Kuninglik isand tähendamissõnas ei tõmba kümnest tuhandest talendist maha sada ega tuhat; ta tõmbab maha terve summa korraga. Andeksandmine ei tähenda võla **vähendamist**, vaid võla **kustutust**. Kui **võlg** on kustutatud, siis kaovad samal ajal ka võla **järeldused**. Maksujõuetu võlglane heideti vangimajja; kui võlg tasuti või kustutati, siis ta vabanes; kui talle kustutatud võlg erakordselt uuesti võlaks arvestati, siis ta heideti jälle võlavangistusse. Seda kõik me leiame järk-järgult tähendamissõnas tigidast sulasest. Inimene, kes jääb Jumalale võlgu aukartust ja armastust, antakse demonlike vägede võimu alla („vaevajad“ – Matt. 18:34). Terved rahvad ja ajastud kantakse nende võla pärast roojaste kirgede orjusesse, jumalata elu kitsikusse ja pealiskaudsusesse (Room. 1) või silmakirjaliku vagaduse rahuldatusesse (Room. 2). Paulus nimetab seda Jumala vihaks. Ta mõistab selle all tõsiasja, et Jumal pöörab enese ära isemeelsetest inimestest, laseb neid minna nende omi teid ja jätab neid vägede mõju alla, kellele nad ise laenasid oma kõrva. – Kui saabub andeksandmine (võla kustutus), siis ühe hoobiga lahkub needus, vangla ukсед avanevad ja endine võlgnik võib tulla välja. Ja veel palju enam: mitte ainult vangla uks ei seisa lahti välja astumiseks, vaid ka Isamaja uks on avatud sisseastumiseks. Võlglane poeg tohib koju tagasi pöörata; teda ei keelata elada Isa ligiduses ja ta võib osa saada kõigest Isa varandusest. Ta saab jälle Isa sõbraks ja kaastööliseks, kes on pühendatud Tema töösse ja saab sellest osa (Luuka 15). **Kui võlg on andeks antud, siis Pattude andeksandmine on uuesti korda seatud esialgne on esialgse vahekord Jumala ja inimese vahel**. Mis on kaotatud, seda ei ole enam. Ei ole enam mingit alust selleks, et inimene peab veel kauem olema vangis või veel edaspidi jääma lahutatuks oma Jumalast. On täiesti ebaevangeelne kujutlus andeksandmisest, kui arvatakse, et see seisab ainult selles, et Jumal võlga ignoreerib või seda enam üles ei märgi ega arvesta või et Ta järk-järgult kergendab meie südametunnistust üksikute tehtud pattude raskusest, kusjuures inimese elus muidu jääb kõik samaks, nagu oli. **Sellist** andeksandmist tundis VT. Seal tähendas andeksandmine võla **vähendamist**: kogu võla mitteamestamist, „mida Jumal sallis“ (Room. 3:25) ja südametunnistuse vabastamist teatud üleastumiste koormast, kusjuures üksikisikute ja ka

koguduse muus elus jäi kõik sama jumalatuks, nagu oli varem. VT-i prohvetid tunnetasid selgesti, et see andeksandmine oli ainult vari tulevasest. Nad kuulutasid sellepärast eelseisvat Uut Lepingut, mis toob õige andeksandmise, täieliku võlgade kaotamise (Jer. 31:34; 50:20). Ja siin UT-is tähendab pattude **andeksandmine** alati **pattude äravõtmist**. „**Vaata, see on Jumala Tall, kes võtab ära maailma patu**” (Joh. 1:29). Siin on tegemist **mitte ainult** sellega, et üksikisiku elust kõrvaldatakse see, mis oli astunud lahutavalt tema ja ta Jumala vahele. Kõrvaldatakse ka võlgade mäed, mis **ajaloo** kestel on kuhjunud mõne **rahva** või **kiriku** ellu. Just seda on Jeremias oma kuulutuses Uuest Lepingust nähtavale tõstnud: kõik see, mis on nagu needus kandunud edasi põlvest põlve, kaotatakse nüüd. UT-is andeksandmine teeb laua puhtaks kõigest: ta toimib endise võlga samuti nagu praegusega. Kaob kõik, aga tõesti kõik, mis takistab tagasipöördumist vahetusse osadusse Jumalaga. **Pattude andeksandmine koristab ära aastasadade risu. Ta puhastab õhkkonna mineviku ja oleviku mürgisest vingust. Ta vabastab eelarvamustest ja kõlvatusest, traditsioonide ja pärivuse köidikutest. Ta ei jää peatuma poolele teele: ta ulatab tagasi kuni loomiseni.** Kuna evangeelium kuulutab andeksandmist, siis ta ütleb otsustavalt „ei” müstika püüetele, mis katsuvad murda läbi jumalikust needus-ringist inimese hinge jõu kõrgeleohutamise abil. Mis on ülevalt inimesele peale pandud, seda võidakse kõrvaldada ka ainult ülevalt poolt. Ekstaasi kõrgemate mõnude juures müstik jääb ikka sinna, kus ta oli: selle eooni olukordadesse.

Pimedus

Pimeduseks nimetatakse olukorda, **kus ennast enam ei tunta**, kus tõelisust enam üldse ei nähta või hoopis valesti nähakse, sest vastava isiku otsustamisvõime on segane. Sellises olukorras paistab väike suurena ja suur väikesena. Oma tähtsusetu eesmärgi peetakse jumalikkudeks ja jumalik paistab põlatavana; liigutakse kord ühes, kord teises sihis: ei teata, kuhu minnakse (Joh. 12:35). Pimeduses ei tunne üks inimene teist; ei nähta inimeses kõrget, Jumalast põlvnevat olevust; ei tunnustata tuuma ja jäädakse seisma kesta juurde; tuntakse neid, kellega kohatakse, ainult „liha järgi”, s.t. nende elu ajalikult lõplikkude piiride ja vormide järgi. Sellest järgnevalt käitatakse ka oma kaasinimestega kas alahindavalt, eemaletõukavalt, hoolimatult: „**vihatakse oma venda**” (1Joh. 2:9–11) – või neist tehakse kultus, eelistatakse piiritult ja orjameelselt üksikuid, «austatakse isikuid”. – Pimedus on **tigeda tegevuspiirkond**. Pimestades inimese otsustamisvõimet, õnnestub tigelal viia teda oma valitsuse alla. Sellepärast Paulus ütleb lunastatuist, et nad on päästetud pimeduse võimusest (Kol. 1:13). Deemonid elutsevad pimeduses, s.t. neil on lahtine uks tegutsemiseks seal, kus otsustamisvõime on tumestatud eelarvamuste, osavasti valitud lööksõnade, valesti suunatud maailma-vaate, ülepingutatud ideede ja valesti juhtimise läbi kirjas ja sõnas. **Kõige halvem pimenemine ei teki mitte seal, kus ollakse „ilma usuta” või avalik jumalaeitaja, vaid seal, kus inimesed on usklikud, kuid nende usuline tunnetamine ja tajumine on valesti suunatud.** Jeesus ütleb: „**Kui nüüd su valgus, mis on sinus, on pimedus, kui suur on siis pimedus?**” (Matt. 6:23). Lootusetuks muutub pimedus siis, kui inimesed (üksikult või kirikute kaupa) ütlevad, et „neil on osadus Jumalaga” ja ometi ei lase enestel avada silmi, et näha ülemise elu tõelisust (1Joh. 1:5, 6). Kui nad oma rikkalikult väljakujunenud vagadusest hoolimata teevad Jumala oma eesmärkide teenriks ja kaasinimesed oma isikliku au jalgealuseks järjeks. – Kui nii on käitunud aastasadade kestel just kõige vagamad ja paremad, siis muutub pimedus nii suureks, et tõelise valgustuse tunnetamiseks ei ole enam organit: valgus paistis pimedusse ja pimedus ei taibanud seda (Joh. 1:5). Selle, kes toob Jumala ligiolemist, surmavad jumalateenistuse hoidjad teotajana. „**Nende tund**” – s.t. **hetk, mil sügavmõttelised teoloogid ja imetletud kirikujuhid võivad otsustada ja valitseda oma tahte järgi, viib pimedusevaimud nende väe tipule** (Luuka 22:53). Inimese tumestatud otsustamisvõimesse ei saabu selgus uurimuste tulemusena ega teooriate läbi, vaid ainult Jumalast täidetud elu kaudu. „**Temas oli elu, ja elu oli inimeste valgus**” (Joh. 1:4). **Õpetus** üksinda, olgu ta kuitahes selge ja puhas, ei suuda otsustamisvõimet valgustada.

Jumal on valgus, ja Jumala ligidus üksinda selgitab otsustamisvõimet ja valgustab vaimu. „Mina olen maailma valgus” (Joh. 8:12), ütleb Jeesus, sest Tema toob Jumala ligiolemise.

Poeg

Sõna **poeg** mõistet võib UT-is mõista ainult ühenduses vana idamaa elu vahekordade ja -vaadetega. Idamaalasel on eriline arusaamine isa ja poja ühtekuuluvusest veresidemete kaudu ja nende sügavale ulatavast saladuslikust mõjust. Pärivuse tähtsust, mis meile hakkab pikkamisi kumama alles pärast kauakestnud vaevalisi uurimusi, on hommiku-maalane kindla instinktiga juba ammu mõistnud ja palju selgemini näinud. **Poeg** on idamaalasele ikka see, **kelle meelsus** ja olemuse tuum on **määratud** või **kujundatud selle poolt, kellest ta põlvneb**. Poeg olla tähendab: olla isaga sarnane, kanda isa näojooni. Ülekandelises mõistes tähendab siis poeg: keegi, kes kannab eneses kellegi või millegi tunnuseid, mis on tingitud tema olemuses mõnest isikust või asjast. Näiteks: „**peigmehe pojad**” (Luther'i „pulmarahvas” – Matt. 9:15) on inimesed, kelle põhijooneks on rõõm, pidulikult tõstetud meeleolu; „**kuradi pojad**” (lapsed – 1Joh. 3:10; vrd. Joh. 8:44) on inimesed, kelle meelsus ja elusuund on saatanlik; „**sellesinatse maailma-ajastu pojad**” (Luuka 20:34) on inimesed, kelle eluhoiaku määravad selle maailma olukorrad. Inimesed saavad kunagi „**ülestõusmise poegadeks**”, s.t. kogu nende elu kannab ülestõusmisega saabuva täiuslikkuse pitsarit (Luuka 20:36). Selgest arusaamisest, mis idamaalasel oli isa ja poja olemuslikust ühtekuuluvusest, järgnes siis iseenesest, et **isa ja poeg olid elus** erakordselt **tihedasti seotud** ja hoidusid alati ühte. („Erakordselt” on siin üteldud võrdluseks meile õhtumaalastele). Meie juures läänemail on loomulik, et täiskasvanud poeg teeb enese isast olenematuks ja elab iseseisvat elu. Ei ole midagi üllatavat ka selles, kui poeg isegi maailmavaateliselt astub teravasse vastuollu isaga. Vanal idamaal oli loomulik, et **ka täiskasvanud poeg jäi ikka oma isaga ühendusse**. „**Poeg jääb majasse**” (Joh. 8:35); see on tema eesõigus, võrreldes orjaga, keda võib ära anda, müüa või vahetada. Joh. 5:17–27 kujutab Jeesus **isa ja poja vahekorda**. Ta võtab selleks värvid tolleaegsest elust. Pojale on kõige loomulikum asi maailmas, et ta isaga koos töötab ja ennast temast juhtida laseb. Pojana rippus Ta nii oma Isa küljes, et Ta oma seesmise sunni tõttu võis teha ainult seda, mis Ta nägi Isa tegevat. Isa omalt poolt seisab täiesti Poja eest. Ta õpetab Teda tegema oma tööd, pühendab Teda oma plaanidesse ja volitab Teda tegutsema enese asemel. Kuhu Poeg tuleb Isa ülesandel, seal on Tal õigus nõuda samasugust au kui on Isal. Pilt isa ja poja olemuslikust ühendusest, mis seisis tolleaegsete inimeste silmade ees, seisab selle tagapõhjaks, mis UT räägib Pojast ja poegadest. Jeesus õpetab meid paluma: **Meie Isa**. Seda ei ole Ta mõtelnud trööstiva vormelina. Ta tuletab ta räägib meile sellega meelde meie **päritolu**, meie olemuslikku, **sügavalt algupärast** kuuluvust Jumala juurde, meie päritud õigust ligineda Temale ja Temalt kõike paluda. Inimene on ühendatud oma Loojaga nii vägevate sidemetega, et isegi pikad lahtus- ja võõrdumisajad ei suuda teda alatiseks Temast lahutada: kord pöördub ta ometi tagasi nagu too kodustlahkunud poeg. – **Jeesuse** ennekuulmatute **nõuete aluseks** mäejutluses **on inimese jumalik päritolu**. Jüngerite ülesanne on seista jumalikult sõltumatult, hoida alal kõikumatut rahu vihkamise ja kire mässus ja vastata neile osaksaanud kurjusele rahuliku sõbralikkusega, **et nad näitaksid endid olevat taevase Isa pojad** (Matt. 5:45), s.t. et nad oleksid meelsuselt ühesugused Isaga, kes on taevas. – Inimlik isa ei või teisiti, kui peab andma omaenese lihale ja verele hädavajalikku. Nii ei või ka Looja teisiti: Ta peab neile, kes tulevad Tema üle Talt jumalikust sülest, andma oma Vaimu, s.t. peab uuendama neis oma meelsuse, jõu ja elutähise (Luuka 11:13), kui nad Teda sellepärast paluvad. Kui Jumala Vaim on sünnitanud inimeses elu edasiviiva tungi, siis on ta tõeliselt taevase Isa poeg, Temaga sarnane olevus (Room. 8:14). Vaimu läbi tungib inimese jumalik meelsus jälle esile ja tekib uuesti loomulik ühendus inimese ja Jumala vahele. „Poeg jääb majasse”, s.t. inimene jääb nüüd oma Jumala ligidusse. Nagu poeg võib kodus liikuda kindlalt, kuna ta teab, kes ta on, nii võib ka Jumalale ligidane inimene kõigis eluolukordades jumalikult õieti toime tulla ja tegutseda ilma kartuseta ja kahtluseta. Ta ei või enam teisiti, kui

peab kaasa töötama, kus Jumal tegutseb. Ta on pühendatud oma Isa töösse, ja võib igal ajal, kui hätta jääb, saada uut selgust ja jõudu. Ta hüüab siis lapse enesestmõistetavusega, kes ei tunne veel kahtlust: „Isa, anna seda mulle.“ – „Aba“ nimetasid päris väikesed aramea keelt rääkivad lapsed oma isa. Vana legend jutustab, et ka Jeesus olevat väikese poisina palvetamisel nii hüüdnud. **Pojad** (Jumalale ligidased inimesed) paluvad sama rõõmsameelselt nagu **Poeg** (Kristus – Gal. 4:6, 7).

Preester

Preester on üldiselt rääkides **vahetalitaja Jumala ja inimeste vahel**. Tema on see, kes seal, kus ühendus inimese ja Jumala vahel on kadunud või rikutud, selle uuesti korda seab. See tegu seisis VT-is ikka kuidagi ühenduses ohvriga. – Preestri teenistuses oli ka väliselt alla kriipsutatud, et preester on inimene, kes seisab Jumalale eriti ligidal. Preestritel oli õigus minna templi sees asuvatesse pühadesse ruumidesse. Nõuded, mis esitati preestri välimuse ja kehalise tervise kohta (nad pidid olema veata), olid mõistupildid, et preester on Jumalale pühendatud inimene. Preestriameti mõiste väljendus eriti **ülempreestri** teenistuses. Ta kandis oma rahva kõigi suguharude nimesid plaadile graveeritult oma rinnal märgiks, et ta neile mõtleb, olles Jumala ees. Üks kord aastas, suurel lepitamispäeval, ta läks rahva pattude pärast kõige pühamasse paika. Kõige püham paik tähendab Jumala otsest ligiolemist. – UT **tunneb küll** mitmesuguseid ameteid, kuid **mitte erilist preestriametit**. **Igaüks, kes on tulnud Kristuse läbi Jumala ligidale, on preester**. „Kristus on meid teinud kuningriigiks ja preestreiks“ (Ilm. 1:6; 1Peetr. 2:5, 9). Kes tohib ligineda Jumalale, ei või seda suurt õigust pidada ainult enese jaoks, vaid ta peab arvama ka teisi selle vääriliseks. Kes teiste eest palub, kes alati teistele mõtleb Jumala ees seistes, kes oma vendade rasket häda- ja süükoormat kannab ja neile andestust palub, see tegutseb preestrina. Õige preesterlik palve on Taanieli palve oma rahva eest (Taan. 9). Preester on igaüks, kes teisi inimesi kuidagi juhib Kristuse Jumalale ligemale ja Jumalat neile ligi toob. Sellesse teenistusse kõlbab ainult see, kes ise, niipalju kui temasse puutub, on enese lahutanud kõigest mitte-jumalikust ja pühendub täiesti Jumalale. **Kristlase preestriteenistus ei ole võimalik ilma ohvrita**. Kristus on enese meie eest ohverdanud. Preester olla tähendab: anduda kaasinimeste pärast täiesti Jumalale. „Mina pühitsen enese nende eest, et nemadki oleksid pühitsetud“ (Joh. 17:19). Kes ennast ise ohverdab, sellel on õigus tuua teisi ohvritena Jumala ette. „Armum pärast, mille on andnud Jumal mulle selleks, et ma oleksin Jeesuse Kristuse teenija paganate seas ja toimetaksin Jumala evangeeliumi pühateenistust, et paganad saaksid meelepäraseks „ohvriannetuseks“ (Room. 15:16).

Prohvet

Prohvet on inimene, kes vahenditult jumaliku valgustuse läbi aimab ja näeb seda, mida teised ei tea. Prohvet ei tarvitse sugugi ainult tulevikku ennustada: tema ülesanne on seada valge ette **kogu ajalugu** – minevikku, olevikku ja tulevikku. Jumalikult **mineviku** seletamine (Taan. 9 vrd. ka Peetruse – Ap.t. 2 – ja Stefanose – Ap.t. 7 – kõnesid) annab alles aluse **oleviku ja tuleviku** õigeks hindamiseks. Prohvetite ütlused aga sihivad **alati esmajoonelise olevikule; kaasaegsete** südametunnistust peab teritama, neile peab näitama õiget teed. Johannese ilmutuse alguses seisavad läkituskirjad **tolleaegsetele** kogudustele. Kristus avab suured tulevikuperspektiivid kõige esiteks oma tol ajal olemasolevatele jüngritele. Alles **teises järjekorras** peavad prohvetite sõnad teenima **tulevaid põlvi**. – Prohveti nägemused ei teki okultsetest looduslikkudest jõududest. Nad seisavad ikka ühenduses suure kõlbla peenetundelikkusega, mis talle on kingitud, ja nad sünnivad vägevatest seesmistest võitlustest ja heitlustest rahva või koguduse saatuse pärast. – Prohveteid omab **mitteainult** VT. Ka uustestamentliku koguduse elus on nad möödapääsematud. Paulus ütleb: „**Kogudus on rajatud apostlite ja prohvetite alusele**“ (Efes. 2:20), s.t. ta on rajatud apostlite ja **tol ajal tegutsevate**

prohvetite kuulutusele. Et Efes. 2:20 nimetatud prohvetite all ei tule mõista vanatestamentlikke prohveteid, selgub järgneva peatüki algusest, kus üteldakse, et Paulusel on teatada saladus, mis endistel aegadel oli inimestele tundmatu. „Nagu see nüüd on ilmutatud Tema pühadele apostlitele ja prohvetitele Vaimu läbi" (Efes. 3:5). Prohvetite teenistus on uustestamentlikul ajal lahutamatu osa koguduse elust (Efes. 4:11; 1Kor. 12:10, 28). Prohvetid on need, kes oma koguduse ja ta üksikliikmete elu ikka jälle uuesti seavad Jumala heledasse, kõigest läbitungivasse valgusesse. Tähtsate otsuste tegemisel kuulati prohvetite häält: Antiookia õpetajatele ja prohvetitele tuli selgus, et Paulus ja Barnabas peavad alustama misjonitööd (Ap.t. 13). Kus prohvetiannetustust, seal puudub kogudusel ülevalt tulev suunamäärav juhtimine. Juba VT-is üteldakse: „Kus ei ole prohvetinägemist, seal läheb rahvas üleannetuks" (Õp.s. 29:18). Piiblisõnad **üksinda** ei too kunagi selgust. Piibli käsitlemisel tekivad alati lahkkelid ja tülid, kui teda ei seletata prohvetlikult. (Vt. täienduseks lõigendit „Ennustamine".)

Pääste

Kreekakeelne sõna pääste (ehk õndsuse) jaoks: „soteria" tähendab päästmine. Ta seisab kreeka-keelses VT-is „ješua" asemel. See sõna on tuletatud tüvest, mille tähendus on: abi järele kisendama; „ješua" on härda kutsumise peale tulev päästmine, päästja võit kutsuja kallale tunginud vaenlaste üle (vrd. Luuka 1:68–71), **Pääste tähendab jumalikku vastust aastasadu kestnud appihüüetele. Pääste tähendab võidukat vahelesegamist ülevalt vaenlase poolt orjastatud Jumala looduse vabastamiseks. Pääste on suur saatuse muutus kauaoodatud Päästja saabumisel.** Pääste ei ole nii siis midagi, mis siin ja seal laialipillatult saab osaks üksikutele inimhingedele. Pääste on teise valitsuse sissetung: Ta on meid päästnud pimeduse ülevõimust ja on meid toonud oma armsa Poja kuningriiki (Kol. 1:13). See riik kujundab enesest otsekohe terviku ja koondab võõra võimu alt vabastatud ühe valitsuskepi alla. Iseenesest mõistetavalt on sellega **isiklikult päästetud ka iga üksikisik**, kellest koosneb tervik. Pääste on ülestõusnud Kristuse tegevuspiirkond, Tema väe mõju summa siin all maailmas. Peetrus ütleb: „Ühegi muu sees ei ole päästet" (Ap.t. 4:12). Pääste on seal, kus ollakse **Kristuses**. „Päikeses olla" tähendab: asuda päikese mõjupiirkonnas; „tuule käes seista" tähendab: tunda tuule puhumist. Kus tuntakse Kristuse puudutust, kus ollakse Tema isikliku mõju piirkonnas, seal on pääste. UT ei käsitle **päästeteadlikkust** (kindlat teadmist, et ollakse päästetud ehk õnnis). Päästeteadlikkuseks nimetatakse sageli seesmist rahulejõudmist, hinge olukorda, mis tekib süvenemisel päästmisõpetusse. „Õndsuse teadlikkuseks" nimetatakse mõnikord ka katoliiklikkude ja evangeelsete vaimulikkude tegevuse, ilusate jutluste ja meeoluliste jumalateenistuste järeltulijate tekkinud psühhoosi. UT ei käsitle sellist „päästeteadlikkust"; kõikjal räägitakse ainult **pääste tõelisusest**. Siin on tegemist kindla võõra väe alt vabanemise tõsiasjaga, mis ei sünni inimhinges asuvate jõudude läbi, vaid tungib sisse ülevalt. See, mida me tõlgime sõnaga „pääste", ei ole „elamus", vaid **sündmus**, mitte vagade inimeste usuline enesepeegeldus oma osadusringi sumbunud kitsikuses, vaid maailma vapustav ja aegade käiku muutev, päästmiseks määratud katastroof. – Iseenesest mõistetavalt toob pääste enesega kindla päästeteadlikkuse. Päästja vägev tegevus ei jäta võimalust ühegi kahtluse tekkimiseks, et Päästja on siin. Jumalik sündmus kutsub esile vägeva elamuse.

Pöördumine

Heebrea ja aramea keeles tarvitatakse „pöördumise" jaoks sama sõna kui „meeleparandusegi" jaoks: „sub" (v. lõigendit „Meeleparandus"; mis seal on üteldud, on käesoleva lõigendi parema mõistmise eelduseks). Selle sõna põhitähendus on: **taaspöördumine, tagasipöördumine** (esialgsesse Jumala ligidusse). Jeesus ütleb Peetrusele: „Kui sa pärast pöördud, siis kinnita oma vendi." See tähendab õigupoolest: „ ... kui sa kord tagasi pöördud" (Luuka 22:32). Kreekakeelne sõna pöördumise jaoks: „epistrefein" tähendab: millegi **poole**

pöörduma. Lahkuminek meelearanduse ja pöördumise vahel, niipalju kui sellest räägitakse, on see: **meelearandus** tähendab esmajoones **ärappöördumist** jumalatuses isiklikus ja avalikus elus. **Pöördumine** tähendab lühidalt üteldes **pöördumist** uue jumaliku elupiirkonna **poole**. Ärapöördumine ja poolepöördumine kokku moodustavad siis tagasipöördumise. **Meelearandusele** kutsutakse, kui jumalariik on ligidal või tulemas, – **pöördumisele** siis, kui ta on juba saabunud. Meelearandus on rohkem ettevalmistus, järelemõtlemine, pöördumine on rohkem teostamine, kinnihaaramine. **Meelearandus** on eneseläbivõitlemine usule, **pöördumine** on usu esimene samm. Kuid neid vahesid ei tohi ajada liiga teravaks. – Mõnikord kutsutakse selgesti ühel ja samal ajal meelearandusele ja pöördumisele (ära- ja poolepöördumisele): „**Sellepärast parandage meelt ja pöörduge, et teie patud kustutatakse**“ (Ap.t. 3:19. vrd. ka 26:20). – Ei ole juhus, et evangeeliumides räägitakse rohkem meelearandusest, apostlite tegudes rohkem pöördumisest. Eks evangeeliumid ju tunnista rohkem lähenevast jumalavalitsusest, kuna apostlite teod tunnistavad jumalariigist, mis osalt juba on saabunud. Paljudes kohtades Apostlite tegude raamatus, kus jutustatakse suurema hulga inimeste pöördumisest, räägitakse samal ajal ka suurtest Jumala tegudest, mis sündisid otse enne seda (Ap.t. 9:35, 11:21). **Põhieeldus** selleks, et inimesed pöördusid Jumala poole, on see, **et Jumal on ligi**, et Tema ligiolemine ulatub vahetult käesolevasse aega. Siis peab väga tungivalt kutsuma pöördumisele. Kui aga jutlustaja ei too oma kuulajatele Jumala ligiolemist, kui ta kuulutuses puudub Vaimu tunnistus ja jõud, siis teeb ta suurt ülekohut, kui nõuab pöördumist. See tähendab siis teistele koormat peale laduda, mida ise ei ole puudutatud (Matt. 23:4), ja selline kõne on vastand uus-testamentlikule pöördumisjutlusele. Üks kutse pöördumisele on **apostlik**, teine **variserlik**.

Püha (Jumal)

Püha (hagios) tähendab kreeka keeles: see, mis kutsub esile imetluse, aukartuse. Heebreakeelse sõna „kados'i“ põhitähendus on: plekitu puhtus, siis veel: ülevus, kõrgus, värisema-panev majesteetsus. Pühaks nimetatakse prohvetite keeles Kõige-vägevamat mitte sellepärast, et Ta vastab oma olemuselt ja tegevuselt õilsamatele kujutlustele, mis Temast võidakse omada. Sellist „pühaduse“ mõistet võib mõnikord leida. Mõeldakse umbes nii: inimene püstitab kõrgeid ideaale, ilma et ta suudaks neid kunagi saavutada; Jumalas on täitunud kõik inimese ideaalid. – Selles mõttes räägitakse siis Jumala pühadusest ja inimese puudulikust pühadusest. **Prohvetid sellevastu nimetavad Jumalat pühaks mitte sellepärast, et Temas teostuvad meie ideaalid ja täituvad meie kujutlused. Kõigevägevamat nimetatakse pühaks sellepärast, et – kui Tema on ligi – meie vagamad kujutlused varisevad täiesti tähtsusetutena ja meie kõrgeimad ideaalid purunevad hetkeliselt.** – Jesaja on oma mõtted Jumalast kirjutanud Piiblis, nagu mitte keegi teine. Kuid inimlikud see, mis tuli tema üle, kui ta nägi nägemuses kolm korda Püha, see vapustas temas alatiseks julgeolekutunde, nagu võiks ta oma piiblikindlate mõtetega ulatada kaugeltki selleni, mis juhtub siis, kui Jumal on ligi. Väsimatu ühekülgsusega ta kuulutas siis oma kaasaegsetele, et nad ei peaks oma mõtetes ja tulevikulootustes jääma takerduma selle raamidesse, mis võib hargneda käesolevatest olukordadest. Kui Kõigevägevam ilmutab kord oma püha käsivart (oma väge), siis sünnivad asjad, millest mõnedel kaob kuulmine ja nägemine, kuna teised hakkavad juubeldama sündmuste pärast, mille tunnistajaks nad on. Keegi ei või aga salata, et siin on tegutsenud See, kes on Püha (Jes. 41:14–20; 43:14–21 ja mujal). – Kurjast vaimust vaevatu hüüab Jeesusele: „**Ma tunnen Sind, kes Sa oled – Jumala püha Poeg**“ (Mark. 1:24). Kurjast vaimust vaevatute ehk seestunute peenetundelises hingeelus oli vägev ürgjõuline tunne selle mõistmiseks, et Inimese Poja isikus läheneb neile hoopis teine maailm. Aga ka teised, robustsed, nürimeelsed iseloomud, ei suutnud põigelda kõrvale sellest muljest. Vaheldumisi nad värisid hirmust või neid valdas rõõmus ehmatus Jeesuse õpetuse väe mõjul (Mark. 1:22 ja Matt. 7:28, 29; vrd. ka Joh. 7:46). Need on muljed **Püha** ligiolemisest. – Siit väljudes me jõuame natuke ligemale „**Meie Isa**“

esimese palve mõistmisele: „**Pühitsetud olgu Sinu nimi.**” Nimi seisab UT-is sageli isiku asemel. Selle palve mõte on: sündigu nõnda, et taevase Isa kõigest üleulatuv suurus, Tema mõõtmatu headus, Tema tegevuse kõike vastupanu ümberpaiskav hoog hakkaks loitma kõikide silmade ees selle maailma olukordade pimeduse keskel. See võib aga sündida ainult siis, kui Tema, Kõigevägevam, on isiklikult ligi. – **Esimeses palves on tegemist Püha (Jumala) isikliku ligiolemisega.**

Püha Vaim

UT räägib vähem (teoreetiliselt) sellest, mis on Püha Vaim iseenesest, kui (praktiliselt) sellest, mis Püha Vaim inimeses korda saadab. Heebrea-aramaakeelses sõnal vaimu jaoks (ruach) on samasugune põhitähendus kui kreekaakeelses (pneuma): **hingepuhang**, aga see tähendab ka **tuult**. Jeesus puhub jüngrite peale ja ütleb: „**Võtke vastu Püha Vaim**” (Joh. 20:22), ja kõneluses Nikodeemusega Ta tarvitab aramaakeelset sõna selle kahekordses tähenduses: **Vaim = tuul**. „**Tuul puhub, kuhu ta tahab**” tähendab samal ajal: „**Vaim puhub, kuhu Ta tahab**”. Juba esimene Piibli leht räägib Vaimu tegevusest. Loomise ajal Ta hõljus vee kohal (1Moos. 1:2). Kõik, mis elab, võlgneb tänu olemasolu eest Jumala Vaimule. Ainulaadsel viisil on aga Vaim tegevuses **inimese loomisel**. Jumal puhus inimesele ninasse oma elavat hingeõhku (Vaimu – 1Moos. 2:7). Siin on Vaimust osasaamine „sügavisiklik and”, Looja vahenditu eneseandmine inimesele. Jeesuse hingamine jüngrite peale (Joh. 20:22) näitab eelseisvale **uuestiloomisele**, mis sünnib Vaimu tulemise läbi jüngrite peale. Vaim peab neile andma nii vahenditu ühenduse ülemise maailmaga, et nad saavad osa Jumala kuninglikust võimust patte andeks anda. Ja peale selle räägib Jeesus lahkumiskõnes selgesti, et Püha Vaim toob inimesele otsekohe kokkupuutumise ja juhtimise ülevalt (juhtimise kõigesse tõesse – Joh. 16:13), jah, isegi Jumala ligiolemise, Isa ja Poja isikliku seeselamise (Joh. 14:23) – **Püha Vaim on side taeva ja maa vahel, on ühendus inimese ja ta Looja vahel, on ülemise maailma ulatumine alumisse maailma**. Püha Vaim ei ole, nagu näitab juba loomiselugu, **inimesele midagi üleliigset**, ta olemuse mõõtudest väljaulatuvat, **vaid on talle juba alguses antud**; arvestades inimesele külgeloodud omadusi, on tema jaoks ainuke **täiesti loomulik olukord**, et ta omaks Püha Vaimu. Sellepärast Jeesus võrdleb palvet Püha Vaimu pärast palvega leiva pärast. Ta laseb tähendamissõnas seda, kes palub Vaimu pärast, esitada oma palve ründava pealetükkivusega nagu see, kes vajab kõige hädatarvilikumat ja ütlemata tähtsat asja (Luuka 11:5–8). Taevane Isa ei keela ühelegi õiglasele igatsejale Vaimu: Ta suudab seda veel palju vähem, nagu keegi meie hulgast ei suudaks keelata oma nälgivale lapsele leiba; **kes otsib, see leiab** (Luuka 11:13, 10). Seda ütleb Jeesus vaestele, nälgijatele, janunejatele ja valukannatajatele lohutuseks. Kahtlemata jääb kindlaks, et Kõigevägevam **annab** oma Vaimu; kuid Teda **ei saa omastada** (ise võtta) teatud ette väljaarvestatud viisil. „**Tuul puhub, kus ta tahab**” (Joh. 3:8). Isa puudutamatuks eesõiguseks jääb tõmmata ise inimest enese ligi. Seda ütleb Jeesus vägevalt rõhutades mehele, kes oma hariduse ja kirikliku seisukoha ja suurte traditsioonide tõttu, mille kandjaks ta oli, hindas valesti oma olukorda. – „**Sa kuuled ta häält, aga sa ei tea, kust ta tuleb ja kuhu ta läheb**” (Joh. 3:8). Tuult võib tunda, kui ta on olemas; samuti võib selgesti märgata tuule puudumist (tuulevaikust), kui purjed on lõdvad ja laev ei liigu paigast. „**Nõnda on igaüks, kes on sündinud Vaimust.**” Selles mõttes ei ole Püha Vaim midagi müstilist, mida ei saaks kuidagi kindlaks määrata, kas Ta on olemas või ei. Tema olemasolu või puudumise pärast **ei maksa vaielda**: ühte kui teist tuntakse. Võib selgesti märgata, kas inimese elus (või kiriku elus) on jumalikkude edasiminekut või valitseb kõigest rühkimisest ja ruttamisest hoolimata seisak. Peab olema kurt ja tundetu, et seda mitte märgata. **Agas nii selgesti kui Vaimu tegevust võib tunda, kui Ta ligi on, niisama vähe võib inimene seda tegevust käsutada ja välja arvestada, kust Ta tuleb ja kuidas Teda omandada.** „**Sa ei tea, kust Ta tuleb**”. Nikodeemusele see tähendab, sina, kuulus teoloog ja kiriklik aukandja, oskad lahendada kõiki usuteaduslikke ja kiriklikke küsimusi. Sa tunnend kõiki kaasaegseid uurimisviise ja oled neist võib-olla koguni ette jõudnud.

Sa tunnend kõiki kiriklikke, misjoni ja heategevuse tööharusid ja seisad kõikjal juhtival kohal. Aga mis sa mõtled, kas on kindel, et kõigest sellest läheb välja Püha Vaim? Kas sa arvad, et saab organiseerida või välja targutada, kuidas Teda omandada? Teaduslikud meetodid, eriajakirjad, raamatukogud, eriharidus, õpetusnädalad, meisterlikult organiseeritud konverentsid kõrgete aunimedega isikute juhatusel, ühingule ja koguduste harrastused, pühalikud jumalateenistused sügavpõhjalikkude jutlustega ja imetlemisväärsete liturgiatega, eeskujulikult juhitud asutused, evangelisatsioon ühes kõigi sisemisjoni harudega – kas sinu arvates võiks ette arvestada, et kõigist neist väljub jumalik mõju? Kas sa arvad, et võib elavat Jumalat kinni püüda sellistesse ettevõtetesse? Kas sa võid teada, et oled kindlustatud üllatuse eest, et kui Jumala tuuled hakkavad puhuma, siis hoopis teisalt kui oodatud? Võib-olla, et Jumala Vaim läheb teist kõigist mööda. – **„Sa ei tea, kust ta tuleb ja kuhu ta läheb“**. Selline on igaüks, kes on sündinud Vaimust, Kunagi ei saa ette välja arvestada, kuhu jõutakse ja kui kaugemale mõju ulatub, kui inimene midagi teeb jumaliku Vaimu juhtimisel. Kui **lihtne**, täiesti tundmatu mees teeb midagi, olles sõnakuulelik ülevalt tulevale juhtimisele, siis on sellel suurem mõju kui hiilgavatel kirikukoosolekutel. Reformikonverentsid kõige oma inimeste hulga, poliitiliste võimuvahenditega ja õpetlaste tarkusega ei vii kirikut ometi sammugi edasi. Reformatsioonile jõutakse selle läbi, et keegi on sõnakuulelik. Inimene, keda juhatakse Vaimust, ei küsi ega arvesta, kuhu viib välja ta tegevus – ta peab nüüd tegema, mis ta teeb, ja jätab kõik muu selle hooleks, kes teda tegutsema julgustab. Kõik ettearvestamine, kõik kaugelenägelikud plaanid, **kõik teadmine sellest, kuhu jõutakse, ei ole Jumala Vaimust**. UT näitab meile kahesugust Püha Vaimu tegevust: esiteks **üksikasjaline mõju**. Vaim annab inimesele üksikuid erilisi andisid või valgustusi ülesanneteks: nii prohvetitele VT-is, Ristija Johannesele; Peetrusele antakse enne Jeesuse surma äratundmine, et tema õpetaja on Jumala Kristus. Siimeon omandab teadmise, et ta kunagi näeb Kristust. Isegi ülempreester Kaivas omandab hetkeks Püha Vaimu inspiratsiooni (Joh. 11:51). Sellisest üksikasjalisest mõjust tuleb eraldada Vaimu üldist mõju, mis väljendub **isiku uuestisünnis**, inimese ümberloomises (Joh. 3:3, 5). Inimesele saab osaks ta olemuse üdis jumaliku elu vägev juurdevool, ja selle järeldusel ta meelelaad muutub täiesti ürgjõuliselt ja sundimatult jumalikuks, Seda ei tule mõista nii, nagu loodaks uus inimene korraga täiesti valmis: juurdevool on kestev; Vaimu loovate jõudude tegevus jätkub. Sellest on tingitud ka manitsused neile, kes on Vaimu haaratud; nad peavad käima Vaimus (Gal. 5): sama mõtleb ka Jeesus, kui Ta ütleb, et need, kes on ühinenud Temaga, peavad Temasse **jääma**. – Jumalikku täiust, mis Vaim talle annab ei või inimene käsutada omavoliliselt. Vaim teeb, et Jumal **inimeses elab**, aga ka see on Tema töö, et inimene **Jumala ees seisab**. Vaim seab kristlased Kristuse kui suveräänse Issanda ette (1Kor. 12:3). Sellega on kõrvaldatud laenuks antud uute elujõudude omavoliline kasutamine. Selle järeldusel valdab kristlast ikka jälle uuesti aukartuse värin ja sõnakuulmise tõsidus. **Püha Vaim toob inimesele Jumala ligiolemise, kuid samal ajal teeb vahemaa nende vahel hiiglasuureks; Ta tekitab õndsuse, kuid paneb ka kartma ja värisema; Ta teeb Jumaluse täiesti immanentseks (seeselavaks), aga ka täiesti transtendentseks (väljasolevaks)**. – Püha Vaim ei tee inimest vastutamatuks, vaid just **vastutavaks, mitte passiivseks, vaid aktiivseks**; Ta ei lülita inimese isiksust välja, vaid paneb ta teenistusse. Kuna Tema läbi Jumal töötab inimeses, siis inimene saavutab oma parima (Filipi 2:13). Vaim ei surma inimese omapära. Sellist mõju on omanud kõikidel aegadel käsumeelne, Jumalast kaugel vagadus (budism, jesuiitide usuharjutused, luterlik müstika jne). – **Vaim vabastab inimeses ürgjõud ja toob temas esile algupärandi**; Tema tegevus ei ole üldiselt uus loomine: Ta seab inimese uuesti samasse olukorda, nagu ta alguses loodi. Sellest oleneb ka, et Vaim annab koguduse mitmesugustele liikmetele mitmesuguseid andeid (1Kor. 12). – Lõpuks: Vaim, kui Ta tuleb ümberloova jõuna, ei loo üksikuid jumala-inimesi, vaid **koguduse**. Kui Vaim tuli, oli kogudus juba olemas, ega olnud tarvis hakata teda enam organiseerima (Ap.t. 2).

Pühad inimesed ehk pühakud

... ei ole sellised, kes teisi ületaksid vooruselt, nad ei ole kõlblad kangelased ega usulised geeniused, mitte sellised, kes oma hinge võimed on arendanud äärmisele kõrgusele, ka mitte ideaalinimesed, s.t. sellised, kelles ideaalid on peaaegu või täiesti kehastatud. **Pühadeks** nimetatakse UT-is inimesi, kelle isikus **Püha** (Jumal) on leidnud asukoha. Pühad on need, kelle elusse kiirgab midagi taevase Isa täiuslikust headusest ja plekitust puhtusest. Pühad on esindajad, kandjad ja astjad Tema tahtele, mis esindajad, olemuselt on hoopis teissugune kui see, mis valitseb selle maailma olukordades. Pühad on inimesed, kellel on kokkupuutumine ülemise valgusemaailmaga. – Pühade elus on läbi murtud siin all valitsevate harjumuste, traditsioonide ja vaadete raamid. Nad võivad oma olemuselt mitte vastata siin hellitatud ideaalidele, sest mis neile on antud, see on suurem kui ükski ideaal saadab silmade ette maalida. Neile on ilmutatud see, „mida silm ei ole näinud ega kõrv ole kuulnud ega inimese südamesse ole tõusnud" (1Kor. 2:9. – Kooskõlas teiste mõtetega räägib nimetatud kirjakoht mitte elust pärast surma, vaid elust siin: „**seda on Jumal meile ilmutanud**" – salm 10). Üldtuntud küsimus, kas pühad on siis täiesti patuta inimesed, ja, kui nad seda ei ole, kuidas võib neid siis pühadeks nimetada, on mõistuseküsimus, mis elust mööda rabab. Kui Bach mängib vanal külaorelil, siis hoolimata muusikariista kõigist puudustest kuuldu selgesti läbi, et mängib võrratu meister. Ja kui Kristus teeb inimelu oma muusikariistaks, siis võib veel üsna selgesti kuulda, et siin on midagi häälest ära ja seal on mõni keel rebenenud: sellest hoolimata ei suuda ebatäiuslik muusikariist ometi suruda täiuslikku mängijat päris varju. Otse vastupidi: nii selgesti kuuldav võimete erinevus mõjub alles õieti vapustavalt, muudab meistri kiirgava geeniusse alles õieti nähtavaks, ja löikab ära iga võimaluse kirjutada mängu iludust muusikariista headuse arvele (vrd. 1.Kor. 1:26–29). – **Pühade elus ei ole erinevus nende ja Kristuse vahel varjatud; ta on selgesti nähtav.** Sellepärast ei tunne sellised inimesed kiusatust nõuda kiitust; nende tegude pärast **austatakse Isa, kes on taevas** (Matt. 5:16). **Pühad on inimesed, kellele ei julgeta ligineda isikukultusega**, kuna see, mis neis elab, on värisemanevalt suurem, kui et seda võiks kirjutada nende arvele. **Pühad on need inimesed**, kes ei anna mingit võimalust uskuda **neisse** enestesse, kuid **kelle läbi** teistel on kergem uskuda Jumalasse sellel lihtsal põhjusel, et Jumal on nende elus. – Eespool toodud pildil ei tohi jätta selgitamata üht joont: pühad ei ole siiski täiesti passiivsed nagu mänguriistad. Nad on mitte ainult pühaduse kandjad. Teisest küljest võib neid võrrelda sõduritega, kellel on suur väejuht. Juhi geenius moodustab sõjaväest küll terviku ja hingestab kuidagi kõiki kuni viimse meheni oma tahtega – ja ometi on lugu nii, et just erakordsete võimetega juhi olemasolu on igale üksikule vägevaks kihutajaks teha oma parimat. Täpselt nii on lugu pühadega.

Pühadus

... esineb alati **koos andumusega** (mis kord on hõiskamapanev rõõm, teinekord värisemapanev aukartus). Kuna **Jumal** tegutseb, siis saavutatakse kõige paremaid tagajärgi (Filipi 2:12, 13). **Pühadust ei saa kunagi lahutada pühitsusest.** – Pühad ei ole õigupoolest sugugi laialipillatud teise maailma kodanikud; nad kuuluvad ühte, nad moodustavad **pühade koguduse.** – Pühadus ei ole inimelus mingi **liialdus** ega ka usuline luksus, mis ei ole määratud kõigile. **Et inimene on püha, see on talle õieti olukord, kõige loomulikum asi**, sest olla jumaliku valguse kandja, olla Jumalale tööriistaks Ta loovas tegevuses, olla taeva esindaja siin maa peal – selleks ta on ju loodud. – Et kristlased on pühad, see on Paulusele kindel tõsiasi, sest ei ole mingi tühine kõnekäänd, kui ta kõnetab koguduse liikmeid Roomas, Korintuses, Efesuses ja Filipis pühadena (vaata nim. kirjade algusi). Kus **ei ole pühasid**, seal **ei ole kristlasi ega kogudust.**

Pühitsus

Pühitsema tähendab: lasta ennast valmistada Püha (Jumala) tööriistaks ja astjaks ja ennast selleks otstarbeks eraldada ja puhastada kõigest, mis ei kuulu Jumala töö juurde. Selles mõttes oli tempel ühes oma riistadega pühitsetud. Sama mõtleb Jeesus, kui Ta ütleb: Isa on Teda pühitsenud ja maailma saatnud (Joh. 10:36). Või: „**Mina pühitsen enese, nende eest, et nemadki oleksid pühitsetud tõe sees**\". (Joh. 17:19). See tähendab: Kristus andub täielikult Isa tegevusele, loobub kõigist oma erilistest või isiklikkudest kavadest, selleks et ka Tema jüngrid saaksid täiesti selle tegevuse tööriistadeks ja kandjateks. Muusikariist, millel mängib suur meister, peab olema tema vääriline. Kui see on rikkes, siis peab see tema jaoks korda seatama, sest muusikariist ei tohi oma vigadega põhjustada, et ebakõlad moonutaksid mängija kõrget kunsti. Pühitsus tähendab: **teha** vaim, hing ja ihu **laitmatuks** (kõlblikuks) Jumala tööle (1Tess. 5:23). Kuidas jõutakse selleni? Paulus ütleb: „**Kes (Kristus) on saanud meile pühitsuseks**\" (1Kor. 1:30). Seda ei tule mõista nii: me saame selle läbi pühitsetud, et me niipalju kui võimalik mõtleme Kristusele, palvetades süveneme Tema sõnasse või elusse, kõigest väest püüame jälgida Tema eeskuju või teeme midagi muud sellesarnast. Kõike seda võidakse teha vaimustusega ja andumusega, kuid oma olemuse põhjas jäädakse ikka samaks, kes oldi. Inimene ei saa pühitsetud **Kristuse eeskuju läbi, ei tee seda ka Tema** (trükitud, loetud, palves läbi mõeldud ja läbi tunnetatud) **sõnad**, vaid inimene saab pühitsetud **Kristuse isiku läbi** (Temaga kokku puutudes). Ei ole kaugeltki üks ja sama, kas ma kellelegi inimesele **mõtlen** või temaga **läbi käin**, kas ma tema eeskujule kaugelt järele **sirutan**, või teda iga päev isiklikult **kohtan**. – Karl XII vanasõduid nimetati karolingideks neis elas seesama õilis mehemeel ja tormine rünnaku-vaim, mis täitis nende kuningat. 200 aastat hiljem on Rootsis Karl XII austajate ühing, mille liikmed endid ka nimetasid „karolingideks\": literaadid, kaupmehed ja igasugused inimesed. See ühing korraldas teaduslikke uurimusi, ettekandeid Karlist ja mälestuspidustusi. Tuldi kokku ja oldi vaimustatud suurest kuningast ja – mindi koju ja oldi jälle töötoaõpetlane või elati mugavalt raha protsentide laekumisest, või midagi sarnast. Nagu „karolingid\" Karli suhtes, nii käitub enamuse kristlasi Kristuse suhtes. Kristusest vaimustuda võib ka Jumalata inimene. Kristusega sarnasemaks, Kristusega sama geniaalseks, ikka enam ja enam Tema olemusest läbi tungitud saada (pühitsetud saada) võivad aga ainult need, kes seisavad Temaga isiklikus ühenduses, kellega Tema on kohtunud, kelle ellu Tema vahetult ulatub. Alles siis, kui see on sündinud, saavad Jeesuse eeskuju ja sõnad mõjuvateks, ja neil on siis tõesti läbilööv jõud. **Kristus** on meile tehtud pühitsuseks. Kui Ta tuleb ja inimese **võtab**, siis alles võib inimene Talle **anduda**, muidu mitte.

Rahu

Vastav heebrea-aramaakeelne sõna tähendab olukorda, kus ollakse **vigastamatu**, kahjustamatu, ühelegi vaenlikule kallaletungile kättesaamatu; teisest küljest sama sõna tähendab ka: head läbisaamist, liidusolemist, **osadust** (sõpradega, naabritega, liitlastega). Veel tänapäev tervitatakse idamaal: „Rahu olgu sinuga.\" On arusaadav, et Araabia ja Palestiina nomaadide hulgas muutus harilikuks just see tervitus – nende elu möödus ju kestva rahutuse tähe all. Igalt poolt hädaohtudest ähvardatud, iga hetk ootamatut kallaletungi kartes, pidid kõrvepojad kandma enestes põlevat igatsust: omada vähemalt natuke aegagi rahu, olla üksainuski kord varjatud. Samuti pidi neis olema vägev soov omada ustavaid sõpru, usaldatavaid liitlasi, kes nende eest välja astuksid, nendega kõik jagaksid ja keda nad piiritult võiksid usaldada. Sellel tagapõhjal tuleb mõista tervitust: „Rahu olgu teiega.\" – Rahu, mida mõtleb idamaalane, **ei ole paljas meeoleu**, mis ainult või peaausjalikult on olemas ainult inimese siseelus; rahu soovida tähendab: soovida teisele, et **vaenlased talle tõesti kallale ei tungi** või et ta, juhul kui nad talle kallale tungivad, oleks ometi hästi kaitstud nende eest. Rahu soovida tähendab: sallida, et teisel oleks kindlus, kaitse, abi ja et ta elu kosuks naabrite või kellegi kaitsja hoole all. Rahu on nii siis midagi, mis teostub **alguses** väljaspool inimest, ja siis ka

tema siseelus. – Just nii reaalselt mõteldakse, kui UT-is räägitakse rahust. Rahu tähendab siin olukorda, Rahu **kus vaenlikud väed** (deemonlikud või deemonitest valitsetud inimlikud) **ei saa kallale tungida**, või ollakse nende vastu nii relvastatud ja kaitstud, et nad ei suuda mingit häda teha. Rahu omada tähendab: **omada liitlaseks ja kaitsjaks Kõigevägevamat, olla Temaga ühendatud kõige ligemas osaduses**. Omada rahu Jumalaga (Rooma 5:1) tähendab: olla Temaga otseses läbikäimises, elavas ühenduses, kõige ligemas naabruses ja eluosaduses. Et sellel on mõõtmatuid järeltusi inimese siseelule, on iseenesest mõistetav; aga et inimene rahule jõuab, ei ole UT-i järgi ainult lihtne asjade käik tema rinnas. Jumala rahu mõjub vägevasti inimese **meelsusse** – selle põhjus, selle olemus seisab selles, et inimene päästetakse piirkonnast, kus pimeduseväed võivad teda vintsutada, rahutuks teha ja vigastada; ta on nüüd varjatud oma Jumala ligiduses; „**Jehoova ingel lööb leeri üles nende ümber, kes Teda kardavad**“ (Laul 34:8). Kristus ütleb omastele, et neil peab rahu olema **Temas** (Joh. 16:33). Tuules seista tähendab: seista seal, kus tuul puhub; päikeses seista tähendab: olla seal, kus päike paistab. Kristuses olla tähendab: asuda Kristuse väe- ja mõjupiirkonnas. Sellesse piirkonda ei ulata kurjuse vägi, **sellepärast** valitseb seal rahu. – Et rahu on jumaliku väe mõju, võime selgesti järeltada Jeesuse sõnadest: „Ja kui see maja on selle vääriline, tulgu teie (jüngri) rahu ta peale; aga kui see ei ole vääriline, pöördugu teie rahu tagasi teie juurde“ (Matt. 10:12–14). Tähelepanemisväärt on ka Jeesuse sõnad, et Tema ei anna rahu nagu maailm annab. Kui maailmainimene tervitab: „Rahu olgu sinuga“, siis on see paljas sõna ja soov. Kui Kristus ütleb: „Rahu olgu teiega“, siis asetatakse selliselt kõnetatud isikud Jumala ligiduse kaitsepiirkonda (Joh. 14:27).

Rist

Rist jüngri elus, mille kandmisest ta ei tohi kõrvale puigelda, ei tähenda igasugust ebamugavust, häda, olukordade survet, haigust ega muud, mida üldiselt nimetatakse „raskuseks“. Jeesus **ei mõtelnud** ristist rääkides **ebamäärast kannatust**, mida Tema jünger peab kandma, vaid midagi päris kindlat. „Kui keegi tahab minu järele tulla, see salaku end ning **võtku oma rist enda peale** ja järgigu mind“ (Matt. 16:24). Oma risti enese peale pidid võtma **hukkamõistetud** (ka Kristus ise). Surm ristil oli autu; ristilöödud isikut loeti ühiskonnast väljatõugatuks. Risti löödi inimesi mässamise ja kehtivatele seadustele jultunud vastuhakkamise pärast. Ristilrippujat loeti äraneetuks (Gal. 3:13; vrd. ka 5Moos. 21:22, 23). – Jeesus ütleb oma jüngritele: kui teie tahate hoida minu poole, siis peate juba ette leppima sellega, et teie ümberkaudsele maailmale ja mitte vähem ka salalikkudele vagadele olete **lindpriid, väljatõugatud ja neetud inimesed**. Selles asjas erines jünger täiesti tollaegsest rabiõpilasest: teda austati üldiselt kui tõusvat õpetlast ja kirikliku ning kodanliku korra tulevast sammast. Jeesuse jüngrit vihati kui kehtiva korra vaenlast ja põlgajat, kui vähjatõve kirikus ja seltskonnas; teda peeti harimatuks metslaseks, kes toores rumaluses julges puudutada kuulsaid teoloogilisi traditsioone ja õpetusi. – **See on jüngri rist**. Kes ei suuda seda enesele võtta, ütleb Jeesus, see ei või olla minu jünger.

Ristimine (Johannese ristimine)

Johannese ristimine oli sümboolne toiming. Üleni sukeldumine Jordani vette tähendas, et sellest peale inimene loobus kõigist senistest eluviisidest, ühes arvatud ka senised jumalateenistuslikud viisid. Johannes ristas **meeleparanduseks** (Matt. 3:11). Meeleparandus tähendab: tagasitulek Jumala juurde, Jumala ligidusse, kus inimene oli alguses (vaata lõigendit „Meeleparandus“). Selle tagasituleku eelduseks on, et inimene peab otsustavalt ära pöörduma valitsevast jumalata vagadusest. Meeleparanduse juures ei ole tegemist üksiku inimese isikliku võlaga. Kutse meeleparanduseks oli kohtuks tollaegsetele **avalik-kiriklikele** olukordadele. Nad olid nii jumalatud, et igaüks, kes tahtis tulla Jumalale ligi, pidi neist paratamatult ära pöörduma. Johannes **ei õhutanud** oma jutlustes kirikust **väljaastumisele**: see oleks olnud ainult

vorm, ja sellega ta oleks ühes oma kuulajatega loobunud vastutusest kõikide kui terviku eest. Johannes ja Jeesus nõudsid täielikku **lahtiütlemist** nendeaegses kirikus **valitsevatest põhimõtetest**. See põhivaade ehk põhimeelsus oli järgmine: meie põlvneme Abrahamist, meil on käsuõpetus. Meil on hiilgavad pidustused templis, meil on kirikuaasta hingeülendavate pühadega. Meil on Piibel kõigi ta töotustega, meil on oma suur ajalugu, oma kuulsad usulised traditsioonid ja kombes. Meil on rikkalikult arenenud koguduslik elu sünagoogides: kas see kõik ei peaks viima meid Jumalale ligidale? kas Ta ei peaks viibima meie keskel? Sellele oma aja kiriklikule põhiarusaamisele vastas Johannes teraskõva ei'ga. Ta ei tundnud ennast olevat kutsutud purustama olemasolevaid kiriklikke korraldusi. Aga ta kuulutas halastamatult, et need korraldused olid tol ajal kaotanud oma jumaliku sisu. Neile, kes ennast nii palju vaevasid vagas agaruses nende korralduste raamide piirides, ta hüüdis: „Pöörake ümber!“ Siin **ei kutsuta edasi arendama** täna olemasolevaid kiriklikke korraldusi: see viib ikka suuremale elu tühjendamisele ja juhib inimesi lõplikult Jumalast kaugemale. Siin on tegemist selle **uuestisaavutamisega**, mis oli juba kord, siis, kui kogu mitmepalgelisest vagade asutuste ja inimlikkude õpetuste rikkusest ei teatud veel midagi või õige vähe: Looja isikliku ligiolemisega. Püüded, ootused ja valmisolek peavad tegema 180- **kraadilise pöörde**. Kui seda ei sünni, siis te ei pääse Jumala vihast, hoolimata kõigest vagast agarusest (Matt. 3:7). See on meelearandus, mida Ristija mõtleb. **Tema ristimine on mõistutoiming**, mis peab pöördumise kutsele andma tugevust ja süvendama selle muljet. Kes laskis enese Johannesel ristida, see tunnistas sellega, et vana on surnud ja peab tulema jumalik uus. Johannese kõneluses Nikodeemusega: „Kui keegi ei sünni **veest** ja Vaimust, ei või ta mitte pääseda Jumala riiki“ (Joh. 3:5; vrd. Matt. 3:11). **Vesi** tähendab senise kirikliku olemasolu hukkunust; ta ei tähenda **selle matmist**, mida peeti **seni halvaks, vaid selle, mida arvati kõige paremaks**. See vesi peab lööma kokku üle Nikodeemuse pea, enne kui võib tulla Vaim, kes inimese loob jumalikut uueks. – Johannes ütleb oma ristimisest selgesti: ta ei ole midagi rohkem kui voog, mis matab vana enese alla, või ta tähendab seda voogu. **Ristimist**, mis toob enesega kaasa uueksloova Vaimu, peab toimetama keegi Suurem (Matt. 3:11).

Ristimine koguduses

Kristliku ristimise mõiste esineb selgesti juba selle toiminguga esimese teostamise juures. Peetrus ütleb nelipühil: „Parandage meelt ja igaüks teist lasku enese ristida Jeesuse Kristuse nimesse pattude andekssaamiseks, ja siis saate Püha Vaimu anni“ (Ap.t. 2:38). Nimi tähendab: isik. Ristida Jeesuse nimesse või Jeesuse nimel (Matt. 28:19) tähendab: astuda isiklikku vahetõrka Kristusega, puutuda kokku Tema isikuga, asetada keegi Kristuse otsekohese mõju piirkonda. Sellega on inimene pääsenud patu võimusest (pattude andeksandmine) ja on omandanud Püha Vaimu. Sest Püha Vaimu läbi elu ühendub Kristusega. Tumedad laigud, mis olid Johannese ristimise juures, kiirgavad nüüd valgussärast, mida ta nägi kaugel kumavat; **eitamisele seltsib jaatamine: Vaim on saabunud**. – Nii enne kui pärast jääb meelearandus (ärapäordumine vagast või mittevagast jumalatuses) ristimise eeltingimuseks (Ap.t. 2:38); jah, ka kristliku ristimise juurde kuulub see mõiste, et kogu ümbritsev maailm ühes oma põhimõtetega (Room. 6:4) peab kaduma teise eest. Kuid meelearandus on nüüd ainult **läbimine**. Sama hästi või veel paremini võib ütelda: kristlikus ristimises meelearandus jõuab alles eesmärgile. Sest meelearandus tähendab: tagasipöördumine, kojutulek, ja Kristuse ristimine toob meid kodumaale, asetab inimese taevase Isa ligidusse, andes talle Vaimu. Et see on uue ristimise jõud, seda toonitatakse korduvalt ka uuestestamentlikkudes kirjades: „**Nii palju kui teid on Kristusesse ristitud, olete Kristusega rõivastunud**“ (Gal. 3:27), s.t. Kristus on galaatlastele ristimise läbi tulnud nii ligi, nagu selgatõmmatud riie on ihu ligidal. „**Jumal päästis meid uussünni pesemise ja Püha Vaimu uuendamise kaudu**“ (Tiit. 3:5, 6), s.t. **ristimine mõjub jumalikut uuendavalt**. – Ja nüüd on väga tähtis tähele panna: ristimine esineb Apostlite tegudes algusest peale kui **ühinemine kogudusega**. „**Need ristiti, ja nõnda lisati sel päeval**

nende juurde (võeti kogudusse) ligi kolmtuhat hinge" (Ap.t. 2:41). Üksikristitu omandab eluühenduse mitte ainult Kristusega, peaga. Ta on ühtlasi astunud jumalikku elu-osadusse kogudusega, ihuga ja selle liikmetega. Paulus ütleb: „**Meie kõik oleme ühe Vaimuga ristitud üheks ihuks**" (1Kor. 12:13). – Sellest ajast alates, kui Kristuse ihu on inimkonna keskel, astuvad inimesed ühendusse Kristusega selle ihu – koguduse läbi. **Kogudusel on volitus, anda ristimise läbi edasi Vaimu.** Apostlite tegudes jutustatakse mõnes kohas asjaolusid, mis – nagu näib – räägivad vastu sellele, et ristimine annab Vaimu. Filippus on **ristinud** terve hulga saamarlasi, kuid nad **ei omandanud** siiski **Püha Vaimu**. Hiljem tulid apostlid ja panid oma käed ristituile: siis tuli Vaim (Ap.t. 8:12, 14–17). Ja teisal: kui Peetrus räägib Korneeliuse majas, langeb Püha Vaim kõikidele kuulajatele; **alles pärast seda nad ristitakse** (Ap.t 10:44–48). Mõlemad kohad aga näitavad seda, kuidas apostlite ajal Vaimu and seisis ühenduses koguduse tegevusega. Esimese ristimise puhul Saamarias jääb Vaimu tulek ära sellepärast, et kogudus ei võtnud osa Filippuse tegevusest ja koguni ei teadnud sellest midagi. Niipea kui kogudus apostlite isikus sinna juurde seltsib, tuleb ka Vaim. – Korneeliuse majas oli Peetrusel tegemist täiesti erakordse juhtumiga. Esimene pagan pidi võetama kogudusse. Meie ei oska tänapäev mõista, millist ajaloolist murrangut nõuti sellega Peetruselt. Ta ei oleks jõudnud kaugemale kõhklemisest ja kahtlustest, kui koguduste Issand ei oleks talle ette jõudnud ja talle äkilise Vaimu sissemurdmise läbi ei oleks tõendanud, et siin tulevad kõrvale heita kõik traditsioonidele põhjenevad kaalutlused. – Korneelius ja saamarlased on igauks omal viisil erandid, mis kinnitavad kehtivat reeglit, ja reegel on: **ühinemine ihuga toob ühenduse peaga; liikmeks astumine kogudusse annab Püha Vaimu.** Sellest arusaamisest järgneb iseenesest teine: **ristimine on ainult niivõrd Vaimu edasiandmine, kui võrd kogudus ise omab Vaimu.** Ainult nii kaugelt võib kogudus viia inimesi ristimise läbi kokkupuutumisele Kristusega, kui ta enese elu puutub kokku Kristusega. Kus kogudus ise on kaotanud kogu rindel Kristuse ligiduse, seal ta ei või ka enam ristida Kristuse nimesse (s.t. viia inimesi isiklikku kontakti Kristusega); ja sõnad: „Mina ristin sind ... **nimel**" muutuvad tühiseks vormeliks. Kui jutlusest ja kõigest muust koguduse tegevusest ei välju Vaim, siis ei või Teda väljuda ka ristimisest. Jumala Vaim ei lase ennast püüda kinni kiriklikkusesse toimingutesse, mis alalhoiu seaduste põhjal on püsinud aastasadade kestel. Ja just **ristimine**, niihästi Johannese kui ka apostlite oma, tähendab lõplikku matust kujutlusele, nagu võiks mõni kiriklik korraldus iseenesest hoida koguduses alal Jumala ligiolemist. „Jumal võib enese oma sõnast ja sakramentidest nii välja koorida, et teile jäävad paljad kestad" (Luther). Ei dogmadega ega põhimõtetega saa kindlaks määrata, mida annab ristimine. **Ristimine annab täpselt nii palju, kui Kristus üldse annab kogudusele, s.t. nii palju kui Ta annab teatud kogudusele või teatud kodule teatud ajal.** – Kui Kristus on koguduse ligi, siis võib rahulikult ristida ka lapsi (Korneelius ja Lüüdia ristiti koos oma perega). Miks ei peaks sellel olema head mõju lastele, kui nad tulevad Kristuse isiklikku mõjupiirkonda? – Kui kogudus on Kristusest kaugel, siis ei saa kõrvaldada seda pahet sellega, et inimesed lasevad endid ristida täiskasvanutena. Ka see ei või midagi parata selle pahe kõrvaldamiseks, et täiskasvanud elavad hingeliselt palju läbi ristimise eel, selle kestel ja pärast.

Rõõm

Kreekakeelne sõna rõõmu jaoks: „chara" on raskesti edasiantav. Kus on „charâ", seal on midagi õndsakstegevast, kaasakiskuvat, juubeldamapanevat. Teisest küljest tähendab „chara" sügavalt lõbusat meeleolu, täielikku pääsemist kõikidest muredest, varjatud oleku õnne, kõikidest asjaoludest põhjustatud kiirgavat otsekohesust ja tahtmist, et igauks sellest osa saaks: „**rõõmutsege ühes minuga**" (Luuka 15:6, 9). Siin tarvitatud heebrea- mõnikord ka arameakeelsel sõnal on põhitähenduseks pidurõõm, erakordne pidulik rõõmustus. Kõigist neist tähendusist kõlab midagi kaasa, kui Jeesus ütleb: „**Seda ma olen teile rääkinud, et minu rõõm oleks teie sees, ja teie rõõm saaks täielikuks**" (Joh. 15:11). Millise rõõmu toob enesega kaasa jumalavalitsus, seda kirjeldavad meile evangeeliumid idamaise elu kiirgavate värvidega. Meie, tulpinud linlased,

peame asetama endid Palestiina talupoja maailma, et me võiksime kaasa tunda, mis tähendas talle, kui teda kord külalisena võõrastati ja sel puhul talle valmistati roog kaua valmishoitud vasikast; Jumala riik sarnaneb **võõruspeoga**, kus pakutakse kõige paremat, et külalisi rõõmustada? – selline läige on veel tänapäev Palestiinas **pulmadel**. Kui maamehe käsi muidu käib vaevaliselt ja ta mitte harva peab kannatama puudust, siis ühte söömingut pulmades ajal ei loe ta enesele kahjulikuks; siin peab olema kõike head külluses, siin ei tohi kuskilt läbi virvendada igapäeva armetus: Jumala riik toob **pidurõõmu**, mis kiirgab üle kõigist maailma olukordade viletsusest. – Idamaalasele on külge sündinud sügavale juurdunud **kalliskivide ja väärismetallide** armastus. Haruldase kalliskivi või peenikese kullasepatöö nägemine paneb ta südame vägevasti tuksuma. Milline hingamistrabav elamus, kui mees tähendamissõnas satub pärast pikka otsimist ennekuulmatult väärtuslikule pärlile. Sel hetkel on ununenud kõik rasked reisid, kõik vaevatud otsingud mööda tolmuseid basaare. Kes Jumalariigile satub, elab läbi ärarääkimata **leidmisrõõmu**, mis paneb unustama kõik võitlused ja saamishädad.

Salalik (silmakirjatseja)

Kreekakeelne sõna „hypokrités“ tähendab õigupoolest: **näitleja**. Salalik ehk silmakirjatseja on see, kes mängib mõnd osa, kes püüab kellegina esineda, mida ta tõepoolest ei ole. Jeesuse sõnad salalikkudest (vrd. eriti Matt. 6 ja 23) näitavad selgesti, et Ta ei mõista salalikkuse all ainult mõnede inimeste ettekavatsetult-teadlikku silmakirjatsemist. Salalikkuseks nimetab Jeesus ka selliste inimeste peaaegu või täiesti **ebateadlikku teesklemist**, kes oma kasvatus, hariduse või liialdatud vagatsemise tõttu on jõudnud selleni, et nad näitavad endid väliselt teisiti kui nad tõeliselt on. Kõik Jeesuse sõnad **salalikkuse ja silmakirjatsemise vastu sihivad inimestele, kes mitmesuguste vanematelt päritud kommete läbi on enestele surunud pitseri, mis ei vasta nende olemusele**. Nad ei märka seda ise, sest harjumus on tumestanud nende peenetundelikust ehtsa ja võltsi eraldamiseks. Otse sellepärast pöördub Jeesus nii teravate sõnadega nende käitumise vastu. Salalik palvetab, annab armuandisid, paastub, et teiste või enese mõttes kutsuda esile pilt, et tal on ühendus Jumalaga, et tal on avatud süda venna häda jaoks, et ta Jumala pärast harrastab loobumist. – Salalikkuse tunnuseks on **vali kohtumõistmine** tühistes asjades; kuna teisi kõige teravamalt hukka mõistetakse, arvatakse enesest, et ise ollakse täiesti puhas (Matt. 7:5). Jeesus toob ka päevavalgele, kui sageli üks seisus teise ees ja **üks rahvas teise suhtes teeskleb**. Juudid armastasid hellitada arvamust, nagu seisaksid nemad igas suhtes kõrgemal kui saamarlased ja paganad; ja ometi ületasid neid sageli kaugelt usu ja halastuse poolest saamarlased (Luuka 10:30–37), roomlased (Matt. 8:10) ja föniklased (Matt. 15:28). – **Misjonitöö** muutub suureks küsimärgiks, kui sellel on kõrvaeesmärgiks (või peaeesmärgiks) proseliitide kogumine, s.t. poolehoidjate võitmine oma parteile, usutunnistusele, seltskonnale või ühingule (Matt. 23:15). – Just tõsiselt-usulistel inimestel on sageli neile enestele teadmata tung viia ennast ja teisi vagade tegudega ja laitmatute vormidega valele arusaamisele sellest, millised ebapuhtad tungid ja inetud loomusunnid neis veel elavad. Nad sarnanevad selle poolest lubjatud haudadega (Matt. 23:27, 28). – Kes on tões, s.t. omab tõelist osadust Jumalaga, ei arva, et ta oma pattude heakstegemiseks peab ennast vihkama, Kui teda kunagi mõistab hukka oma süda, siis ta astub ainsale teele, mis siin tuleb küsimuse alla: ta kannab oma võla suure Jumala trooni ette vahenditult ja rõõmustab, et talle andeks antakse. – **Enesepiinamine**, alaline enese õhutamise süütundmises **on iseloomustav salalikule** (1Joh. 3:19–21). Salalikkus seisab siin selles, et inimene usub üldiselt küll jumalikku lunastust, kuid üksikasjades arvab, et ta peab ennast päästma kurjast oma meelega paranduslike harrastuste abil.

Surm

Surm ei ole UT-is elu loomulik lõpp, vaid hirmus ebaloomulikkus. Lugu ei ole nii, et jumalik loodu oleks juba algusest peale kandnud eneses surma idu. Jumaliku loodu laostumine sündis Loojast lahkumise läbi, mille järeltuseks oli surm (Room. 5:12; 6:23; vrd. 1Moos. 2:17). Surm on julm vaenlane; Jeesus kahvatas, nähes laastamist, mis ta oli korda saatnud Ta sõbra majas Betaanias (Joh. 11:38). Jeesuse surnute ülesäratamised olid Jumala riigi üksikud ja osalised läbimurded surma võimkonda. Tema enese ülestõusmine on aga loonud meile heleda väljavaate suremise kohustuse lootusetust pimedusest (1Peetr. 1:3, 4) ja on valmistanud aluse surma lõplikuks võitmiseks. Kord murtakse selle vaenlase vägi täielikult (1Kor. 15:26). Ka apostlitel on olnud vägi surma üle (Ap.t. 9:36–42; 20:9–12). – UT räägib **surmast mitte ainult seal**, kus inimese lahutus elust on juba **avalikult** sündinud, vaid ka seal, **kus ta on alles salajas alanud**, kuna inimene on ära lõigatud elu jumalikust algallikast. „**See sinu vend oli surnud**“, üteldakse pojast, kes lahutas enese isast (Luuka 15:32). „**Meie olime surnud eraldumises**“ (Efes. 2:5). Seda ei tule mõista piltlikult, vaid päris täpselt. Jumalast kauge inimene sureb ikka enam ja enam sellele, mis on jumalik ja suur. Selle vastu, mis lõppude-lõpuks annab inimesele väärtuse, ta on tundetu ja osavõtmatu nagu laip. **Loodu** suudab veel panna ta vere kohama, kuid mõte Loojast jätab ta külmaks. Usk, kui see tal on, ei ulatu enam ta elu pulsilöögini, kuigi see võib igatahes veel valitseda ta mõtteid. Aulisust ja õilsust, mis Kõigevägevam on andnud ta vennale, ei näe Jumalast kauge inimene. Teda ei vaimusta armastuse ürgjõud. Sellisesse laiba-olukorda toob Kristus suure muutuse: „**Me teame, et oleme tulnud surmast elusse, sest et me armastame vendi**“ (1Joh. 3:14). Nüüd vend tervitab venda vere keeles. Nüüd hõiskab inimene oma Looja ligiduse pärast nagu sügavasse kaevandusse maetu tervitab päikest.

Suusõna-õpetus(traditsioonid ehk pärimused)

On üllatav, et UT räägib selgesti **traditsioonidest** ehk pärimustest. Tolleaegsed vagad ei ole rahul, et Jeesuse jüngrid söövad pesemata kätega. Luther tõlgib küsimuse, mis nad Jeesusele esitavad: „**Mispärast teevad Sinu jüngrid vanemate seadmise vastu?**“ Kreeka keeles seisab siin sõna: „paradoseis“, mis vastab täpselt ladinakeelsele: traditsioonid. „**Miks Sinu jüngrid rikuvad vanemate pärimust – traditsiooni?**“ (Matt. 15:2–9; Mark. 7:1–13). – Jeesus väljendab kogu oma avalikus tegevuses **lugupidamist olemasolevatele kommetele ja traditsioonidele**. Ta mõistab küllalt hinnata nende hoidvat ja korraldavat väge. Ta asetab enese templi ja sünagoogi korralduste keskele. Kus iganes on võimalik, seal Ta ei vapusta traditsioone. Aga **ühte** asja Ta ei või lubada traditsioonidele. **Lugu ei tohi areneda niikaugemale, et jumalikule käsuõpetusele antakse traditsioonide abil mõte**. Käsk vajab kõikidel aegadel seletamist; peab olema midagi, mille põhjal saab otsustada, kuidas Piiblit seletada, kuidas rakendada ta sõnu tegelikus elus. Ja see midagi peab seisma kindlasti. See peab olema selline, et igaüks ei saa tulla ja Jumala sõna vapustada. Milline vägi suudab seda teha, suudab kaitsta omavoli ja kokkuvarisemise eest? Tolleaegsed teoloogid ja kirikutegelased ütlevad: traditsioonid. Üksi ja ainult see, mis on pärit isadelt, võib kaitsta Piiblit ja jumalateenistust jultunud labastamise eest. Mida kõvemini aastasadade kestel kokkuvarisemise väed vapustasid kiriku uksi, seda kõvemini hoiti kinni traditsioonidest ja seda rohkem püüti kindlaks määrata üksikute piiblisõnade seletamist. Ja tagajärjed? Piibli sõna **ei hoidnud alal** oma mõistet. Ta on täiesti kaotanud oma esialgse mõiste. Jumala käsk **ei ole kaitstud** omavoli eest, vaid on inimlike määrustega tundmatuseni üle kuhjatud. Jumalik käsk tahab inimesele kinkida nädalas ühe **puhkepäeva**. Kuid inimesed on selle päeva sadade eeskirjadega, mis sel päeval on lubatud ja mis keelatud, täitnud rahutusega ja hirmuga. Jumalik käsk seab inimeste ühiselu keskpunktiks vanemate austamise alalhoidva väe. Selle põhisamba on ümber lükanud „pühitsetud“ traditsioonid, mis seavad vagasid asutusi kõrgemale pojaarmastusest (Matt. 15:2 ja edasi). Jumala käsk pühitseb abielu. Traditsioon on avanud ukсед ja väravad abielulahutusele (Matt. 19:9). „Kindlus“ ei olnud kindel, „seletus“ ei olnud seletus ja „kaitse“ oli jultunud käperdamine. Mis võis siis käsuõpetusele anda seletuse,

mis võis piiblisõna täita mõttega, mis võis päästa elu ähvardavast hävinemisest? – Jeesuse vastus kõlab: mitte vanad kiriklikud traditsioonid, vaid uued jumalikud mandaadid (ülesanded, volitused), mitte dogmad, vaid ilmutused, mitte liialdatud üksik eeskirjad, vaid suur uuesti-kingitud selgus. Jumalik ilmutus seisab tardunud kiriku ukse ees. Kuid kirik on oma jumalata olukorra ümbritsenud traditsioonide aiaga ja kaitseb suure „ustavusega" ja vaimustusega oma „kõige pühamaid aardeid"; ta uurib sellise agarusega kunagi omandatud ilmutust, et tal tänapäevase jaoks ei ole enam kõrva. Ta on valmis, kui enam midagi ei aita, haarama mistahes vägivalla-vahendit, et aga ligiolev Jumala-täius ei murraks läbi ta tammidest.

Sõna (Joh. 1.)

Sügavmõtteline õpetlane istub UT-i juures. Ta tahab tõlkida Johannese evangeeliumi. Kuid juba alguses ta peatub nõuta. Kuidas ta peab andma edasi kreekakeelse sõna „logos"? Alguses oli **Sõna**? Kas ainult sõna? Kas võib sellel ütlusel olla selline mõiste? Ei. „Ma ei suuda sõna nii kõrgelt hinnata. Ma pean ta tõlkima teisiti." Pärast korduvat läbikaalumist kirjutab siis doktor Faust: „Alguses oli tegu." – Goethe käsitus on arusaadav, sest ta võtab mõistet „sõna" madala kursi järgi, mis sel on meie väärtuse kaotanud keeles. Üteldakse: „Need on sõnad" ja mõteldakse sellega fraase ja tühiseid lubadusi, millega inimesed püüavad üksteisele meeldida. UT-is **ei ole meil aga tegemist sellise mõttelageda keelega. Siin on iga sõna täisväärtuslik.** Õige sõna ei ole ju ometi paljas heli või kõla. Sõna, mis teisele üteldakse, sünnib eneseavaldamise tungist, soovist anda temale midagi teada, olla temaga osaduses, puutuda temaga vaimselt kokku. Ja kui sõna taga on vägev tahe, tugev teotung, siis ta võib saata korda suuri asju. Milline mõju võib olla väejuhi lühikesel sõnal! – **Alguses oli Sõna ja Sõna oli Jumala juures.** See tähendab: Kõigevägevamal oli ürgjõuline tung ennast avaldada ja seista osaduses olevustega, kes oleksid Temaga sarnased. See tahe oli nii ülivägev; Jumaluse sügavus kohises ja lainetas nii sellest, et Johannes edasi ütleb: Jumal ise oligi täiesti see eneseavaldamise tahe, **Jumal oli Sõna.** – Sellega ütleb Johannese evangeelium sedasama, mis esimene Johannese kiri võtab kokku ütluses: „**Jumal on armastus**" (1Joh. 4:8, 16). Kuna veel ei olnud selliseid olevusi, kellega Jumal oleks võinud tunda südamlikku osadust, mida Ta igatses, siis kutsus Sõna, Tema kõikvõimas tung, need olevused esile: **kõik on tekkinud Tema läbi.** Kui Piibli alguses loomisloa kirjelduses korduvalt üteldakse: „**Jumal ütles**", siis ei kirjeldata sellega mitte ainult välist loomise sündmustikku. Me tohime siin pisut vaadata suurde saladusse, kuidas jumaliku olemuse ürgsügavustest tagasihoidmatult ja ürgjõuliselt tungib esile tahe ennast avaldada. – Ja edasi üteldakse: „**ja Sõna sai lihaks ja elas meie seas.**" See tähendab: see sama Kõigevägevama võimas armastuseigatsus, mis kutsus ellu inimese, elab Temas edasi ka veel siis, kui inimene juba enese Temast on lahutanud ja ammu, ammu käib oma teid. Ka temale tahab taevane Isa ennast avaldada. Aga kuidas Ta peab sellega algama? Millist keelt Ta peab rääkima, sest inimene on muutunud nii maiseks, nii lihalikuks, et ta enam midagi ei mõista Jumala Vaimu kõnest? Looja tung oma võrdkuju järele leiab ometi ühe tee. Ta kehastab enese inimlikus isikus. Jumala tung avaldada inimestele oma armastust, kehastub ja elab inimeses, kes, nagu meiegi, on seotud aja piiride ja hädade külge: **Sõna saab lihaks.** Kristuses räägib Jumal sellist keelt, mida natuke võib mõista ka Jumalast kaugel olev inimene. (Selle lõigendi peajooned on võetud Liz. R: Kraemer'i „Elavarest sõnadest".)

Tarkus

Kreekakeelne sõna „sophia" on väga tähendusterohke. Põhitähendus on: arusaamine mitmesugustest asjadest ja elu olukordadest, mis on saavutatud osalt külgesündinud andekuse, osalt kogemuste kaudu. „**Jeesus edenes tarkuses**" (Luuka 2:52). – Tarkus tähendab mõnikord **haridust**, nimelt teaduslikku haridust: „**Kreeklased otsivad tarkust**" (1Kor. 1:22). „Moosesele õpetati kõike egiptlaste tarkust" (Ap.t. 7:22). Siis aga tähendab tarkus jällegi **praktilist mõistust**

ja annet tegutseda kiiresti, kindlasti ja sihiteadlikult: kogudus peab diakoniametisse määrama mehed, kes on täis Püha Vaimu ja tarkust (Ap.t. 6:3). – Tarkus tähendab mõnikord ka jumalikust valgustusest sünnitatud **võimet** ja oskust **tulla toime** kõigi elu raskuste ja ülesannetega, nii et igas olukorras **mõistetakse**, mis just praegu on **Jumala tahtmine**. „**Kui kellelgi teist on puudu tarkusest, see palugu Jumala käest, ja siis antakse temale**” (Jaak. 1:5). – Peaasjalikult aga mõistab UT tarkuse all erilist **Püha Vaimu andi** või ajutist **Vaimu tegevust**, mis valgustab inimest üle igasuguse inimliku mõistmise piiride asjade ja inimeste tunnetamiseks ja tiivustab teda volitatult rääkima ja tegutsema. – Selline tarkus ei ole saavutatav palja inimliku haridusega, ja seda harilikult ei antagi isikutele, kes inimlikult arvestades on kõrgesti haritud. Neil puudub selleks vastuvõtlikkus. Tarkade ja mõistlikkude eest on Isa selle varjule pannud (Matt. 11:25). Vähestele tarkadele, kirjatundjatele ja maailmalikkudele õpetlastele on jumalik tarkus kättesaadav (1Kor. 1:19, 25). Ja ometi Paulus ei kahtle, et evangeelium on päästmiseks ka haritlastele: ta on niihästi umbkeelsete kui ka **kreeklaste** võlglane (Room. 1:14). – Jumalik tarkus on salajane, peidetud, varjule pandud tarkus, aga siiski vägev, kõigest läbitungiv jõud, mis uurib läbi Jumaluse sügavused (1Kor. 2:7, 10). **Tarkus kui eriline Vaimu and** (1Kor. 12:8) **tähendab jõudu ja volitust** rääkida jumalikkudest ja inimlikkudest asjadest, nii et sõnad tabavad märki, kuulajate südametunnistused tunnistavad ennast süüdi ja vastaste vastuväited purunevad. Nagu Jeesuse kodulinna, nii on kuulajad sügavasti vapustatud ja küsivad: kust on sellel mehel see tarkus? (Matt. 13:54). Ühenduses sellega tuleb mõista Jeesuse sõna: „**Vaata, ma läkitan teie juurde prohveteid ja tarku ja kirjatundjaid**” (Matt. 23:34). Jeesus ütleb oma jüngritele: „**Mina annan teile suu ja tarkuse, mille vastu ei saa panna ega rääkida ükski teie vastaseid**” (Luuka 21:15). Stefanosele vastuvaidlejad ei suutnud seisma jääda tema vastu (Ap.t. 6:10). Tarkus on kõrgemas mõistes „külmaverelisuus”, ta on püha löögivalmisolek. Kogudusele otsustaval hetkel saabunud vaimuvalgustus teeb Peetruse südametundjaks: ta paljastab pettuse (Ap.t. 5:3). Kui me kuuleme nii vägevatest **vaimu** annetest, siis ärgem unustagem, et need olid Vaimu **annid**. Sõna „and” tuleb sõnast „**andma**” ja just tarkuse andest on üteldud, et seda **antakse** sellele, kes **palub** (Jaak. 1:5).

Tee

„Tee” oli Jeesuse kaasaegsetele tähtsamaks sõnaks Püha sõnaks Püha Kirja tähendamiseks; kitsamas mõistes üteldi Moosese kasuõpetusest, et see on tee. Vastupidiselt sellele ütleb Jeesus selgesti: „**Mina olen tee**” (Joh. 14:6). Ei ole tarvis raskeid arutlusi, et mõista, mis Ta sellega mõtleb. Jeesus võtab sõnu, mis Ta tarvitab, ikka nende lihtsas sõna-sõnalisel tähenduses. Tunda teed, mis viib kuskile kohta, tähendab: olla teadlik selles, kuidas sinna minna. „Minu tee on selge” tähendab: täpselt teada, mis tuleb teha, millises suunas teed alustada; teha midagi ilma kartuseta ja kahtluseta, teades, et see on õige. – Inimene küsib: Kuidas ma küll oskan elada oma elu? Kuidas ma leian õige suuna? Kuidas ma suudan kõikides oma elu vaheldusrikastes juhtumites kõikumata edasi minna? Kuidas ma vabanen südametunnistuse rahutusest, mis paneb mu kartma, et kas ma viimaks ometi ei satu eksiteele? – Nendele küsimustele vastavad kirjatundjad: Selleks sa pead väga põhjalikult uurima Piiblit ja kõiki ta üksikuid sõnu hoolega tähele panema. Kasuõpetus ütleb sulle täpselt, mis on kästud ja mis on keelatud. Kui sul aga kasuõpetuses on midagi arusaamata, siis hoia isade seletuste poole: seal on kõik täpselt seletatud; seal on ette nähtud veel palju rohkem üksikuid juhtumeid elust kui Piiblis. Lugu on siin just nii, nagu küsiks keegi teed ja temale vastatakse: sa pead esiteks minema **siit**, siis **sealt**, sellest teharust mine mööda, ristteel, mis hiljem tuleb, pane tähele märki, siis pööra kord vasakule ja kaks korda paremale ja siis nii ja siis naa, ja vaata, et sa midagi sellest ei unustaks! Ja siis, kui vaene teekäija kõigest sellest segadusse satub ja juba esimesel teelahkmel vale kätt pöördub ja enam otsa ega algust ei tea, kohtab ta teist, kes talle ütleb: Ole mureta, ma lähen sinu eel; sul on tarvis ainult mulle järgida! – Kristus ütleb: „**Mina olen tee.**” See tähendab: rahulikult

oma teed edasi minna, olla vaba kahtlusest, kas ta õieti tegutseb, võib ainult see, kes on Kristusele isiklikult ligi. Kes iga vajaduse korral omandab Kristuselt näpunäiteid, see läheb kindlal sammul edasi. **Tee ei ole käsk, süsteem ega õpetus. Tee on isik.** Tee ei ole midagi, mis on pärit minevikust, vaid ligiolev Issand. Alles Kristuse ligiolemine teeb jumaliku käsu hiilgavaks ja üksikud piiblisõnad teenäitajaks. Kui Kristus on kaugel, siis on ka Piibel eksitee, mõistatuste kogu, ja üksikud piiblisõnad on aina hirmutused ja küsimusmärgid.

Teenima kaasinimesi

Jeesuse jünger peab olema teadlik, et ta oma kaasinimesi teenib. Seda mõtet peab võtma tõsiselt. Jeesuse juures ei tähenda teenimine seda, et tehakse igasuguseid asju ja vaevatakse ennast raskete toimetustega hoolimata sellest, kelle pärast vaeva nähakse. Teenida tähendab: painutada ennast kellegi suurema alla, pidada kedagi teist kõrgemaks kui iseennast ja sellepärast anda ennast tema käsutusse. Nii peab jünger vaatlema oma kaasinimesi; ta peab neile vaatama aukartlikult ja neid aitama olla igal ajal mobiliseeritud. Sellist aukartust Jeesus ergutas jüngrites mitte ilma põhjusega: nende kaasinimesed, nõrgad, alatud samuti kui lugupeetud, on pärit jumalikust aadliseisusest, nad põlvnevad ülevalt; Jumal austab neid nii, et Ta nende pärast alati hoiab teenistusvalmis inglite sõjaväe (Matt. 18:10). Kui palju rohkem peab meiesugune neid austama. Me ei tohi oma kaasinimestele esineda kui „armulised heategijad“, vaid kui teenrid. Teenimise vastand on „valitsema“, olukord, kus teisi oma eesmärkide saavutamiseks enese alla heidetakse. Sellega Jeesus tõmbab terava piirjoone Jumala riigi ja maailma vahele (Matt. 20:25–28). Maailma olukordades, ükskõik kui suurepäraseid nad muidu ka näiksid, on ikka nii, et tugevam rakendab nõrgema oma eesmärkide teenistusse, peab temast vähem lugu, vaatleb teda kui oma suuruse jalgealust järge. Ükskõik kas on tegemist poliitilise, majandusliku, vaimse, seltskondliku, kõlbla või usulise üleolekuga: iga ülemvõimu tarvitatakse selleks, et teist sundida, et viia ta olenevasse seisukorda. „Kuid teie ärge mitte olge nõnda“, ütleb Jeesus. Vaid igaüks peab ennast oma üleolekuga teiste käsutusse andma nende eesmärkide edendamiseks; mitte neid jalge alla tallama, vaid neid kõrgemale tõstma; mitte neid olenevaks tegema, vaid neid vabadusele aitama. Evangeelium ei harrasta ühesugusekstegemist. Ka jumalariigis on inimesi, kes ulatuvad teistest ettepoole (on tugevamad, puhtamad, vagamad, targemad, tervemad) – ja neid peabki olema. Aga mida rohkem on kellelgi andeid, eesõigusi, varandust, seda rohkem oodatakse, et ta annaks ennast teiste käsutusse, neid teeniks, nende koormaid kannaks, ennast töotaks vähemate ja viletsate pärisorjaks (Matt. 20:25–28; Mark. 10:42–45; Luuka 22:25–27).

Teenistus (Kristuse teener)

Teenistust omada tähendab UT-is alati: **omada isandat**, kellega seistakse vahekorras, kellelt omandatakse ülesandeid, kelle jaoks ollakse olemas. Kõneviis: „**asja** teenima“, „**ideed** teenima“, mis meile on nii omane, on UT-le võõras. Siin teenimisest rääkida on illusioon või valesti mõistmine, mis on võimalik ainult meie keele kulumise tõttu. Kes elab ideele, valib ise vahendeid ja määrab teid oma idee teostamiseks. See ei ole aga teenistus, vaid oma valik, mitte käsutuses seismine, vaid ise isandaks olemine. Võib töötada ka kristlikkude ideede ja põhimõtete pärast ja ometi olla täiesti iseenesevalitsejalik. Apostlid olid Kristuse teenrid mitte sellepärast, et nad kristlikke põhimõtteid taga ajasid, vaid, et nad võtsid Kristuselt vastu **ülesandeid** ja juhiseid sama selgelt ja täpselt nagu makedoonia sõdurid Aleksandrilt või preisi omad Friedrich Suurelt. Sellist teadeteametit, mis talle igakord tooks käsked, ei ole aga igapähele, kes seda mingil viisil tahaks. Paulus ütleb: „**Ükski ei või ütelda: – Jeesus on Issand! – kui vaid Pühas Vaimus**“ (1Kor, 12:3). See tähendab: keegi ei või jõuda selleni, et ta Jeesuselt kui oma Peremehelt võtaks vastu käsked ja volitusi, ilma et Püha Vaim oleks enne korda seadnud ühenduse tema ja Kristuse vahel. – Kristus annab oma teenritele kindla **orientatsiooni**; mitte

nii, et nad kõik teavad, vaid nii, et neil on iga momendi ja ülesande jaoks selgus, mis nüüd tuleb teha. Kristuse teenrid seisavad oma Issandaga samas vahekorras nagu Tema oma Isaga. „Nõnda kui Isa minu on läkitanud, nõnda läkitan ka mina teid.“ Kristus järgnes alati oma Isa juhtimisele. Sellest ka suur selgus ja rahu Tema käitumises. Kunagi me ei näe Teda toimimas ülepeakaela: Tema tahe ei lagune koost, et läbi viia mitmesuguseid asju üheaegselt? Ta mõtted on iga hetk koondatud selleks, mis nüüd on tarvis teha. Nii on Kristuse teenrid vabad närvilisest ruttamisest; nende otsustamisjõud ei valgu laiali igasugustele võimalikkudele asjadele, mis neile võivad paista tähtsatena ja tarvilikkudena, – nad teevad seda, mis neile on näidatud ja loobuvad muust; nad jätavad oma Peremehe hooleks, et Ta asjade jaoks, mis ei ole nende kohustused, kutsuks teenistusse teisi (vaata Apostlite teod). Ülesannete kättejuhatamine sünnib enamasti vastavalt vaimuannetele (1Kor. 12; Room. 12). – Kes astub Kristuse teenistusse, peab loobuma kõigest, mis võiks teda takistada ülesannete täitmisel. UT-is ei ole lugu nii, et Kristuse teenriks olemist tunnustatakse libedasti ja enesest-mõistetavalt kui õiget põhimõtet, kuna muis asjus tardutakse kindlasti ja mugavasti oma senisesse olemasoluringi. Seal järgnevad sellest teenistusvahe-korrast suure kaaluga tõsiasjad, millede täitmist nõutakse karmilt: Kristuse teener peab loobuma kõigest valdusest, lähematest omastest, senisest tööst. Seda kõik mitte sellepärast, et seda õigeks peetakse, vaid et Kristus seda oma teenritelt teatud juhtumitel nõuab selleks, et nad paremini täidaksid neile määratud ülesanded. Kahe kõlblikuks arvatud jüngri soovid: isa matusest osa võtta või sugulastega lahkumispidu pühitseda, lükkab Kristus tagasi, mitte põhimõttelisest perekonnasideme alahindamisest, vaid et parajasti on käsil suur jüngrite mobilisatsioon ja väljasaatmine, ja teenistus ei kannata viivitust (Luuka 9:59 ja edasi, vrd. ka 10:1). Ülesande täitmise eest kannab Kristuse teener täit **vastutust**, ka siis, kui kõik olukorrad on tema teenistuseks ebasoodsad, jah, isegi siis, kui ta seejuures peaks kaotama oma elu. Kuid nende teenistusele Kristus annab ka oma volituse. Ta seisab nende taga, jah, nende teenimises Ta ise tungib selle maailma olukordadesse.

Tunnetama

Kus UT-is iganes räägitakse, et inimesed tunnetavad Jumalat, seal **ei mõtelda** mitte kõigepealt **asjalis**-mõttelist tunnetamist, vaid isiklikku tundmaõppimist. Mõeldud on selline tunnetamine nagu see, mis lööb lõkkele kahe inimese vahel, kes elus kokku puutuvad ja lõpuks veendumusele jõuavad, et nad on teineteisele määratud. Selline tunnetamine vapustab kõige salajasemaid elusügavusi ja haarab oma võimusesse kogu inimese. Sāde hüppab ühelt teisele; saabub seni-aimamatu elu rikastumine. Kui midagi sellist sünnib juba kahe inimese vahel, kuidas võib olla teisiti, kui Jumalus puudutab inimest ja temas selle puudutuse mõjul ürgjõuliselt tekib arusaamine, et kogu ta elul on üksainus mõte: kuuluda Sellele, kelle ligidale ta tohtis tulla. Siin voolab midagi ta üle, siin kingitakse talle rikkus, mis pühib ära kõik ta senise olemasolu piirid. Nii tuleb mõista Jeesuse sõna: „**Aga see on igavene elu, et nad tunneksid Sind, ainust tõelist Jumalat ja Jeesust Kristust, kelle Sina oled läkitanud**“ (Joh. 17:3). Siin ei ole mõeldud **tunnetamist kuulmise järgi, vaid tunnetamist kohtamise järeldusel**. Jumaliku elu tunnetamine ei teki nii, et selle üle murtakse pead ja targutatakse, vaid nii, et see elu iseenesest **ilmub** (1Joh. 1:2). Kus Kõigevägevam astub esile varjatud olekust ja kingib inimesele oma ligiolemise, seal alles üldse algab Jumala tunnetamine. – See on tunnetamise võti, millest Jeesus ütleb, et temaaegsed teoloogid on selle rahvalt ära võtnud (Luuka 11:52). Nad olid asja nii seadnud, nagu oleksid nemad need, kelle uurimuste läbi tekib Jumala tunnetamise valgus, nagu ei tuleks lihtsale koguduseliikmete otsekohene tunnetamine üldse kõne alla. Sellega oli rahvalt võetud julgus ja hoog tõsiselt Jumalale liginemiseks ja Tema tunnetamise igatsemiseks. Kuid teoloogid oma uurimistööga ei leidnud ka läbipääsu väravatest, mis nad teistele olid sulgenud. Neile oli ilmutus **uurimisaineks**. Tõeliselt on see aga kõige uurimise **eeldus**. Kui Kõigevägevam on isiklikult ligi, kui Ta ligiolemine vägevasti avaldub, siis on Teda nii kerge tunnetada, et see ka kõige lihtsamale mehele ei valmista raskusi. Kui Isa taevast võtab ära oma

ligiolemise, kui Ta peidab tõe (Matt. 11:25), siis õpetlased kurnavad endid tööga oma hulga meetodite

ja loendamatu raamatute kallal, kuid sellest hoolimata ei jõua kaugemale viljatust problemaatikast. Paulus ütleb: „**Vaim üksinda sünnitab tunnetamise**” (1Kor. 2). See tähendab sama, sest Püha Vaim on ilmutus, on Jumala ligiolemine, on isiklik kohtumine Loojaga.

Tunnistaja

Kreekakeelne sõna „martyrs” (sellest ka märter) tähendab inimest, kes omaenese silmadega nägemise, kogemuste või kelleltki teiselt inimeselt otseselt saadud teate põhjal võib mõnest asjast anda kindla tõenduse. Sama sõna tarvitatakse UT-is ka inimeste kohta, kes **annavad tunnistust kohtu ees** (Matt. 18:16; 26:65? Mark. 14:63; Ap.t. 6:13 ja mujal sageli). Peaasjalikult aga nimetatakse UT-is „tunnistajateks” isikuid, kes võivad **tuua otsekohesteid sõnumeid Jumala tegudest**, või kes võivad rääkida sellest, mis neile on **vahenditult ilmutatud**. – Kõige esiteks nimetatakse **Kristust** Jumala ustavaks tunnistajaks (Ilm. 1:5; 3:14), kes, nagu mitte keegi teine, on alati olnud Tema juures ja võib edasi anda seda, mis Talle on vahenditult ilmutatud. – **Püha Vaim** tunnistab Kristusest, s.t. Ta võtab isiklikult (igakord uuesti) Kristuselt vastu, mis Ta teatab kogudusele tema eriti annetega varustatud ja selleks kutsutud esindajate kaudu (Joh. 16:13–15). Sellepärast nimetatakse prohvetikuulutamise Vaimu Jeesuse tunnistuseks (Ilm. 19:10; 22:16–20): prohveti-andega varustatud isikute kaudu omandab kogudus otseseid juhatusi oma Jumala juurde ühendatud pealt Kristuselt ja kuuleb Tema väljendusi (vrd. läkitus-kirju Ilmutusraamatus). **Üksteist apostlit** ja pärast Jeesuse taevaminemist juurde valitud **Mattias** on tunnistajad ainulaadses mõttes: nad on „algusest peale” olnud Jeesusega, s.t. alates Tema avaliku tegevuse algusega kohe pärast Johannese ristimist kuni taevaminemise päevani. Kristus on neile kõik ilmutanud, mis Isa Talle teada andis (Joh. 15:27; Ap.t. 1:21, 22; Joh. 15:15). – **Ka Paulus** on tunnistajaks erilises mõttes. Ta on korduvalt ja rõhutades toonitanud, et ta ei ole saanud sõnumit Kristusest teiste apostlite vahetalitusele, vaid otse Kristuselt eneselt, kes on selgesti kutsunud ka tema oma tunnistajaks (Ap.t. 22:3–21; 26:9–20; Gal. 1:11–2:10). Paulus on, välja arvatud mõned üksikud erandjuhtumid, peaaegu kartlikult hoidunud kokku puutumast teiste apostlitega, sest kuna ta läkitus paganate apostlina sundis teda sageli paljudes asjades käima ainulaadseid teid, siis olenes kõik sellest, et tema autoriteet täiesti otsese käskjalana oleks väljaspool igasugust kahtlust. – Lõpuks nimetatakse tunnistajateks kõiki, kes olid Jeesuse tegude ja ülestõusmise juures (Ap.t. 2:32; 3: 15; 10:39–42; 13:30, 31). Edasi võib UT-i mõttes olla tunnistaja igauks, kes **vahenditult omandatud jumaliku ilmutuse** põhjal või isiklikult läbielatud Jumala tegevuse põhjal võib midagi teatada; **aga see isik peab ka tõesti olema selline**. – Veel on ainulaadseteks tunnistajateks **veretunnistajad**, keda UT-is eriti esile tõstetakse. „**Kui Stefanose, Su tunnistaja veri ära valati, siis minagi juures olles kiitsin seda heaks**” (Ap.t. 22:20). Läkituskirjas Pergamoni kogudusele üteldakse: „ ... sa pead mu nimest kinni ega ole minu usku mitte salanud ka neil päevil, mil **Antipas**, mu tunnistaja, mu ustav, tapeti teie juures, kus saatan elab” (Ilm. 2:13). „**Ma nägin naise olevat joobnud pühade verest ja Jeesuse tunnistajate verest**” (Ilm. 17:6). **Tunnistus**, mitte surm, teeb märtri. Martüürium on surm tunnistuse pärast. **Märter ei ole kangeline, vaid lihtne tunnistaja**. Üldse kaob täiesti Selle varju, kellest ta tunnistab, – nagu käskjalg selle taha, kes on tema läkitanud. Ei ole juhus, et meil puuduvad apostlite biograafiad – elulood. Ka see on tunnistus. Selles tõsiasjas on meieni ulatunud kindel ja veenev tõendus, kuivõrd terve üldiselt oli esimese koguduse suhtumine oma juhtidesse.

Tõde

Tõe all mõistab UT **tõelisust, ehtsust, tõsiasjalisust** vastandina teesklemisele ja paljale vormile: „**Lapsukesed, ärgem armastagem sõnaga ega keelega, vaid teoga ja tõega**”, s.t. tõeliselt

(1Joh. 3:18). Paulus kirjutab galaatlastele: „**Ei andnud me silmapilkugi järele ega alistunud neile (valevendadele), et evangeeliumi tõde jääks teie juurde**” (2:5), s.t. selleks, et galaatlased hoiaksid alal tõelise evangeeliumi, aga mitte selle võltsitud väliskuju. – Tõde tähendab veel: **inimese ja Jumala tõelist kokkupuutumist või Jumala tõelist mõistmist inimese poolt**. Jeesus ütleb Saamana naisele: „**Tund tuleb, et tõelised kummardajad kummardavad Isa vaimus ja tões**” (Joh. 4:23, 24). Inimene võib paluda hingeliselt, siis on palve usuline toiming, mis jääb ta hinge (isiksuse) sisse; see on silmakirjalik palve. Teisiti on lugu, kui Jumala Vaim puudutab inimese vaimu – siis ta palvetab tões, s.t. **tõeliselt**; ta sõnad ei kaja tagasi tühjusest; ta räägib **tõeliselt** Jumalaga. – „**Käsuõpetus on antud Moosese kaudu, arm ja tõde on tulnud Jeesuse Kristuse kaudu**” (Joh. 1:17), s. t. Moosese läbi on antud jumaliku elu **vormid**; Jumala otsese ligiduse (armu) ja **tõelise elu Jumalaga** (tõe) on toonud Kristus. – Jeesus ütleb: „**Kes teeb tõtt, see tuleb valguse juurde, et ta teod saaksid avalikuks**” (Joh. 3:21). See tähendab: kes tõesti Jumalat teenib, tõesti Jumala tahtmist teeb, see ei kardata tulla valguse kätte, mis Jeesus toob. Kes teenib Jumalat silmakirjaks või ainult kujutleb, nagu teeks ta Jumala tahtmist, see kardab Kristuse ligiolemise valgust. – Jeesus ütleb: „**Kui teie jääte minu sõnasse, siis te olete tõesti minu jüngrid, ja tunnetate tõe, ja tõde teeb teid vabaks**” (Joh. 8:31, 32). See tähendab: Jeesus ütleb seda neile, kes on vastuvõtlikud sellele, mis Tal on neile ütelda, et Jumala tõelisus puudutab (valgustab) nende vaimu. Jumalaga tegelikult kokku puutudes nad vabanevad patu teenistusest. Jeesus töötab oma jüngritele, et **Vaim juhatab neid kõigesse tõtte** (Joh. 16:13), s.t. tõelisele (mitte ainult kujutletud) Jumala ja Tema tahtmise tunnetamisele. – „**Pühitse neid tões; Sinu sõna on tõde**” (Joh. 17:17), s.t. pühitse neid nende teenistusse sellega, et Sa neile tõeliselt ligi tuled; kui Sa räägid nendega isiklikult, siis neil on tõeline kokkupuutumine Sinuga. – **Et Jumala sõna on tõde, sellest ei järgne veel ilma pikema jututa, et piiblisõna on tõde...** Piiblisõna võib juhatada tõelisele Jumala tunnetamisele, kui Jumal praegu räägib selle sõna läbi. Kui Jumal inimese vastu vaikib, siis võib see inimene olla Piiblit põhjalikult uurinud, kuid ometi üsna kaugel olla tõest, s.t. tõelisest Jumala tunnetamisest. Kui sageli on just kirjasõna olnud sissepääsuväravaks igasugustele eksitustele ja valedetele, kuna seda on seletatud täiesti omavoliliselt. Jeesus pidi just oma aja piiblikindlatele inimestele ütleva: „**Teie olete oma isast kuradist... ta on valetaja ja valelikkude isa. Aga et mina tõtt räägin, siis te ei usu mind**” (Joh. 8:44, 45). Lause: „**Thora** (Püha Kiri) **on tõde**” oli rabinistliku teoloogia ja juudi kiriku põhisammas (vrd. Vornhäuser „Johannese evangeelium”). Jeesus näitab, et see sammas ei ole kandejõuline. Kirik, mis toetub ainult sellele lausele, peab kokku varisema. Kirjasõna iseenesest on vorm, mis võib omandada väga mitmesuguse sisu; ta on mõistelage või valemõisteline, kui Jumal on kaugel. Alles siis, kui Jumal on ligi, omandab kirjasõna õige mõiste. Tõde ei saa konserveerida Piibli mustade kaante vahel, teda ei saa kinni püüda õpetuste süsteemi, katekismusesse ega dogmadesse. Milline on Jumal tõesti, mis Ta tõeliselt tahab, seda võib tunnetada ainult see, kes kohtab Jumalat ennast. Sellepärast ütleb Jeesus: „**Mina olen tõde**” (Joh. 14:6), s.t. kus Ta on isiklikult ligi, seal puudutab Jumal tõeliselt inimesi, nad saavad jumalikul valgustatud. Alles seal langevad neil kaed silmadelt, nad näevad, kui väikesed, kui kitsad, kui vaevalised, kui valed olid nende senised (ka „piiblikud”) kujutlused Jumalast.

Täiuslikkus

Mäejutluse nõue: „**Teie olge siis täiuslikud, nõnda kui teie taevane Isa on täiuslik**” (Matt. 3:48) on ühenduses kõige sellega, mis me oleme rääkinud jumaliku meelsusest. Jüngrid peavad ka vaenlasi armastama sooja südamega; nad peavad olema ühesuguselt inimlikult avameelsed, loomulikult rõõmsad, soojad ja sõbralikud niihästi kurjade kui ka heade vastu. See nõue esitatakse enamasti ideaalina, s.t. eesmärgina, mille poole peab küll püüdma, kuid mida „iseenesestmõistetavalt iialgi ei või saavutada”; „tõelist” täiuslikkust ei või inimese elus üldse olla. Mis hakata siis peale sellise seletuse puhul mäejutluse lõpuga: „**Igaüks nüüd, kes neid mu sõnu kuuleb ja teeb nende järgi...**” (Matt. 7:24–27)? Jeesuse nõuded ei ole maksivad

ideaalidemaailma, vaid karmi tõelisuse kohta. Tema ei ole juht, kes jagaks käske selleks, et need jääksid täitmata. **Mis Ta ütleb, see peab vastuvaidlematult täidetama.** Just selles mäejutluse kohas Jeesus ütleb selgesti välja, et Tema nõuded ei ripu õhus; nende teostamiseks on olemas kindel aluspõhi: „**Et teie saaksite oma Isa poegadeks, kes on taevas**” (Matt. 5:45). Poeg on see, kes seisab südamlikus ja elulises ühenduses Loojaga, milleks ta on määratud. Sellise inimese kogu olemus, elutunnetus ja meeleolupuhangud on Isast määratud. Temas kehastub ja elab Isa armastus: ta on transparentiks Isa tegevusele, Tema ligiolemise kandja, muusikariist, millel Kõigevägevam mängib oma viise. **Niivõrd kui see sünnib, niivõrd on inimene siis ka täiuslik.** Seda tõsiasja ei muuda ka see, et sama inimese juures on veel nii palju vigu ja nõrkusi. Kui Bach mängib vanal, tolmunud külaorelil, siis jääb see ikkagi Bach'i mänguks. Muusikariista puudused on küll kuuldavad, kuid sellest hoolimata on eksimatult selge, et mängib Jumalast õnnistatud meister. **Täiuslikkus, millest Jeesus räägib, ei ole muusikariista, vaid Meistri täiuslikkus.** Ja just see on mäejutluse nõue: jüngrid peavad olema pojad, nad peavad saama oma iseloomu ja eluimpulsid ülevalt (vaata lõigendit „Poeg”); nad peavad olema muusikariistad, millel kõlavad jumaliku Meistri viisid. See sünnib, kui nad kannavad enestes selleks vaigistamatut igatsust (Matt. 5:3, 4, 6) ja selles kunagi ei kahtle, et see on nende elu ainuke mõte. – Paulus ütleb Filipi. 3:12–15 lause, mis on saanud üldtuntuks: „**Ei mitte, et ma oleksin juba täiuslik**”. Aga kohe pärast seda ta lisab juurde: „**Nii mitu nüüd, kui meid on täiuslikku**”. Mõlemaid ütlushihti tuleb mõista lihtsalt: Paulus, muusikariist, on veel ebatäiuslik. Ja ometi ei puudu ta elus täiuslikkus, kuna Kristus on ta juba kätte saanud ja ta on **Kristuse muusikariist**. – Ta sirutub ja võitleb selleks, et muusikariist oleks paremini häälestatud, ja et ta ikka rohkem muutuks väärilisemaks suurele Meistrile. Paulus ei ole aga iialgi kahelnud, et tema nii täiuslikkusejanulises elus ei oleks olnud **juba midagi absoluutselt täiuslikku: Kristus temas.**

Tänu

... tähendab: pärast seda, kui midagi saadakse, mõteldakse sellele, kes andis. Täna¹¹ tähendab veel: **vaadata annilt andjale** ja rõõmustuda selle headusest. Jeesus tänab viie leiva eest viie tuhande näljase nähes; kimbatuses hoiab Ta alal muretu rõõmsameelsuse. Ta on nagu suure võimukandja kodakondne, kes kohe ei tunne rahutust, kui käesoleval hetkel on laual vaid üksikud palukesed ja kukrus on vaid mõningad sendid; ta teab, et majaisanda käsutuses on iga hetk palju rohkem. – Täna tähendab: vaadelda väikest andi, mida käes hoitakse kui tagatist ja eelsaadetist palju suuremast annist, mis veel on tulemas. Täna tähendab: vaadelda oma kimbatusi kui Jumala võimalusi, arvestada olemasolevat häda kui värvat vägevale Jumala abile. Nii tänab Jeesus Laatsaruse haua juures (Joh. 11:41), Paulus mässavas tormis (Ap.t. 27:35).

Usk

Uskuma tähendab heebrea keeles: haarama, kinni hoidma, ustav olema: kreeka keelne sõna „pistis” « tähendab: **ustavus**. Kui Piiblis räägitakse, et inimene usub, siis on selle **põhitähendus, et inimene peab kinni oma kuuluvusest Jumalale**, et ta jääb ustavaks oma jumalikule päritolule, et ta ei lase ennast välja tõrjuda oma ülemiselt kodumaalt. See kinnipidamine, see ustavus väljendub mitmesugusel viisil, olenedes sellest, - millises olukorras on inimene. Kui ta on **kaugel Jumalast**, siis valdab teda äge **kojuigatsus**, alguses vaikne, kuid hiljem ikka vägevam tung pöörduda tagasi oma alguse juurde. Seda ustavuse väljendust oma päritolu-kodumaa vastu nimetab Jeesus näljaks ja januks õigluse järele (õige olla tähendab: olla Jumalale ligidal, olla Jumalaga ühendatud). **Usk on Jumalast lahutatud inimese juures algeline, valus igatsus tagasi Tema juurde.** Seda sügavat igatsust ei saa millegagi vaigistada, ta on lohutamatu

¹¹ Tänu on vaatamine töölt meistri; loodult Loojale.

kannatus, mis leiab lohutuse ainult siis, kui ta saavutab oma igatsuste eesmärgi (Matt. 5:4, 6). Uskuda tähendab, et tuntakse vaigistamata tarvidust leida üle kõige selle, mis lahutab, teed sinna, kust ollakse tuldud. Uskuda tähendab: igal viisil otsida läbimurret eesolevatest takistustest ja tormiliselt koputada suletud taeva ustele (Luuka 11:9, 10). Uskuda tähendab: **püsida kindlasti lootuses** (Hebr. 11:1), et need ukSED kord avanevad. Kожuigatsus põhjustab valusid. Nii on usk, seni kui inimesel puudub Jumala ligidus, sügava rahutuse ja piinava kannatuse allikas. Suur arusaamine sellest hädast kostab mäejutlusest. Ta algab hüüdega kõigile kojuigatsushaigetele: ärge laske seda valu enestele kannatuseks saada! Ei ole asjata, et teid päevad ja ööd närib igatsus. Pidage veel natuke vastu, siis teie kurbus lohutatakse ja vaesus muutub ülekülluseks. Kodumaast ja tema viisidest võin ma pikema aja kestel kinni pidada siiski ainult kodumaal. Usk saavutab oma olemuse alles siis õieti, kui ta enam ainult ei otsi, vaid ka leiab; kui ta küsimusele järgneb vastus, koputamisele avamine, kui Jumal ligi tuleb, kui Tema, kes seni oli peidetud, saab ilmutatud Jumalaks. Kui see sünnib, siis muutuvad kahvatud igatsusekujutlused täitumise veendumuseks (kindluseks – Hebr. 11:1), siis muutub kannatus õndsuseks (Matt. 5:4). **Õige usk on õndsus, on täitumine, on koju tagasitulek, on veendumus.** See sünnib ainult selle läbi, et ülevalt murtakse avauseid lahutavasse müüri, mis seisab Jumala ja inimese vahel; et inimene kokkupuutumise läbi Loojaga vabaneb kangestuskrambist ja tunneb eneses jumaliku elu voolu: „**Me usume Tema jõutugevuse mõjul**” (Efes. 1:19). Punase nööri abil läbib UT-i mõte: **Jumala-maailma sissetung meie maailma sünnib Kristuse läbi.** Ta tõi oma maapealse elu päevil inimestele Jumala ligiduse. Ta avas neile taeva ja tõmbas kuulmatuid tervendamise ja uuendamise jõude alla. Ta kaotas oma sõnakuulmise läbi pimedus-vägede võima ja mardis nende ridadest läbi tee ülemisse maailma (vt. lõigendit «Kristuse rist»). Ta on surnust üles äratatud, Jumala ligidusse ülendatud ja Tal on osa Isa majesteetlikust aust. Ta mõjustab ülevalt selle maailma olukordi. Ta tõmbab inimesi oma isikliku vahelesegamise läbi välja jumalastusest ja annab neile uuesti osaduse Isaga taevas. Ei ole teist isikut, kes seda võiks (Ap.t. 4:12; 1Tim. 2:5). Kuni üdini vapustatud mehele Filipi linnas ütleb Paulus: „**Usu Issandasse Jeesusesse Kristusesse, siis saad sina õndsaks ning su pere**” (Ap.t. 16:31), s.t.: haara kinni juuresolevast Jeesusest ja hoiu Temast kinni, ning sa oled väljas jumalastusest. – Apostlitele ei olnud tähtis hoida omi kuulajaid kinni teatud õpetuse küljes, vaid see, et nad leiaksid ühenduse teatud **isikuga**; nad ei pidanud uskuma Kristuse **ristisse** või Tema **ülestõusmisse**, vaid **Temasse, kes nende eest oli risti löödud ja üles tõusnud.** Kui apostlid kutsuvad üles usule, siis tähendab see alati, et nende kaasaegsed peavad kuulma võimalusest, mis neile avaneb: astuda vahetusse isiklikku ühendusse Kristusega ja Tema kaudu Jumalaga. – Seda usku **ei sünnita õpetuslikud ettekanded.** Apostlid õpetasid küll ka, aga alati ainult selleks, et usku ette valmistada või juba olemasolevat usku edendada. Usk ise aga tekib ainult **lähituse** läbi, s.t. teate läbi, et ausse tõstetud Kristus on praegu ligi ja sellepärast on võimalik liituda Temaga. Paulus ütleb kord selgesti, et ilma sellise **sõnumita** ei või keegi tulla usule (Room. 10:14. Kreekakeelne sõna siin on: heerold-hüüdja). – Volitatud saadikute kuulutustes on Jumal ligiolev, Ta ilmutab oma väge, pöörab inimesi ümber ja surub neile oma isikliku pitseri. „**Kui Peetrus neid sõnu alles rääkis, langes Püha Vaim kõikide peale, kes seda sõna kuulsid**” (Ap.t. 10:44). **Usk ei teki niipalju möödunud ilmutustest kui praegustest, – mitte niivõrd Jumala olnud tegevusest kui praegusest, – mitte ka kord sündinud lunastustöö läbi, vaid teo läbi, mis Päästja teeb praegu.** Alles selline kokkupuutumine Kristuse isiksusega muudab Kristuse töö inimese juures tegelikuks. Alles nüüd mulle osaksaanud ilmutus selgitab mulle eelmised. Uskuda tähendab, seal, kus sünnivad sellised ilmutused, lase ennast veenda, lase ennast pitseriga märkida. Uskuda tähendab: astuda sisse ülemise kodumaa avatud väravatest. Usk teeb **õigeks**, s.t. ta teeb Jumalale ligidaseks, Jumalast täidetuks, Jumalast valgustatuks; ta teeb inimesed normaalseteks, ehtsateks, õiglasteks. Uskuda tähendab: omada ühendust ülemise maailmaga **Kristuse läbi.** Uskuda tähendab aga ka, et seda ühendust sama kindlasti alal hoitakse nagu tegi Kristus. Ta ütleb: „**Poeg ei või sest kinni iseenesest teha midagi, kui vaid seda, mida ta näeb Isa tegevat**” (Joh. 5:19). Nii ei või ka usklik teha midagi muud, kui

ainult seda, mis talle Kristusest näidatakse. Niikaua, kui võidakse teha veel igasuguseid asju ilma selge juhtimiseta ülevalt, ei olda veel mingi usklik, ei arvestata. veel kindlasti seda, et Kristus on Issand, kes üksinda võib elus määrata ja otsustada. Kui korruga käsk ülevalt jääb tulemata, muutub usklik uuesti ootajaks. Ta seisab jälle ootajana, vaesena, näljasena, ja püsib kindlasti selle veendumuse juures, et valgus kunagi ometi saabub. Omal ajal see saabubki, ja inimene kogeb uuesti, et tal on Juht, keda võib usaldada. Nii läheb ta elu **usust usku** (Room. 1:17), s.t. usust, mis on ustav, kahtlusteta ootamine, usku, mis on ülemisest maailmast veendunud, täidetud ja puudutatud ole usk on loobumine. – Usk ei või lasta ennast enam juhtida ainult põhimõtetest ja käsust. Kui käsk võetakse nõuandjaks, siis peab **ise otsustama**, milline käsu osa tuleb nüüd küsimuse alla ja kuidas seda rakendada. Sel viisil jäädakse ikka omaenese isandaks. Ajajooksul võib inimene (või kogudus) Piibli põhilausetest ja õpetustest ehitada enesele süsteemi, mis on nii toredasti välja targutatud, et maailmainimese täissöönud, enesegarahulolev olemasolu on täiesti kindlustatud. Usu järelduseks on **inimese kindlusetunde kadumine**. Ta kaotab kõik käsu korraldused ja vahepealsed õigusemõistmise astmed, ja asetab iga üksikinimese otsekohe Ülemisanda isiku ette, kellelt iga hetk võivad tulla seni aimamatud ja kuulmatud juhatused. – **Uskuda tähendab: lahkuda arvestuste alalt ja elada püsivalt üllatuste piirkonnas**. Apostlite teod näitavad meile inimesi, keda kord-korralt üllatas kõrgem juhtimine. Uskuda tähendab: jääda ustavaks ülevalt tulevatele juhtimisele isegi siis, kui see muutub seikluslikuks (2Kor. 6:1 ja edasi). Uskuda tähendab otsustavalt loobuda küsimast käsult, mis **nüüd** peab tegema, – sest see tähendab ju uuesti tagasikaldumist arvestuste ja eneseaustamise piirkonda ja lahkumist Kristuse juhtimise alt (Room. 7:1–6). Kui usklik on vaba jumalikust käsust, siis seda enam veel igasugustest inimlikkudest määrustest ja traditsioonidest. Ta seisab neist niivõrd kõrgemal, et ta vastavalt juhistele, mis ta saab oma ülesannete täitmiseks, võib neid täielikult omaks võtta või neist otsustavalt loobuda (1Kor. 9:20–23). – Uskuda tähendab: **mitte ainult üldiselt arvamusel olla**, et jumalavalitsus on maailmale tarvilik, vaid eriti selles kindlasti veendunud olla, et Tema ligiolemine **nüüd** selles olukorras, selle ülesande täitmisel, nendele inimestele on ärarääkimatult tarvilik, ja mitte ennem puhata, kuni teatud inimliku häda pimeduse keskel hakkab kiirgama jumaliku ligiolemise valgus. – Uskuda tähendab: **haarata kinni** elust, mis tuleb jumalast; aga see tähendab samuti: **olla haaratud** Kristusest (Filipi 3:12). See ei tähenda paljalt seda, et inimene on seesmiselt kaasa tõmmatud. Ta on tegelikult tulnud kõrgema tahte juhtimise alla. Ta on saanud hoopis kellegi teise pärisomanduseks. See on tema saatuse, millest ta ei saa enam kõrvale põigelda, et ta on seatud sellele teisele kaastööliseks Tema tegevuses. Isikliku kokkupuutumise läbi Kristusega on teda lihtsalt kaasa haaranud Tema tahe aidata kõiki inimesi. Sellepärast ütleb Paulus: usk on ainult sellel inimesel, kellest väljub ürgne armastuse vägi (Gal. 5:6 algtekst). Aga selles **kaasahaaratud olekus** on usk ometi ka alatine **haaramine**; ta tuleb nagu saatuse, kuid on siiski ka täiesti isiklik käitumine, teadlik sõnakuulmine ja alatine, kõige väiksemateski asjades tõestuv inimese mehine ustavus. Nagu kodumaa on inimesele ta saatuse teostumise ruum, mis paratamatult määrab ta olemasolu tingimused, kuid ometi on ta seejuures ka ise tegelane, kujundaja, kaasvastutaja. – **Jeesus lükkab vägevate sõnadega tagasi puhtseesmise usulise hoiaku**, mis jätab muutmata tegeliku elu alused, **ega tunnusta seda usuks**. Ta ei lase ennast ära osta jumalateenistuse kommetega ega oma isiku dogmaatilist õige tunnustamisega. Neile, kes ei ole teinud Isa tahtmist, Ta ütleb: „**Ma ei ole teid kunagi tundnud.**” Ja neid, kes vähemtähtsaid kaasinimesi ei austanud oma vendadena, Ta seab ühele tasemele saatana teenritega (Matt. 7:21–23 ja 25:41). Jumalast kinni pidada tähendab: hoida alal Jumala võrdkuju väärtus. Jumalale ustav olla tähendab: olla ustav oma kaasinimestele. Teiste sõnadega: **uskuda Jumalat tähendab uskuda inimesi jumalikkude väärtust**. Uskuda tähendab: **olla selles kahtlusteta kindel, et Kõigevägevam on küllalt tugev ja hea viima läbi oma tööd, kuigi ei ole näha mingit võimalust, et Jumal saaks tulla abiks** (Joh. 20:29; Hebr. 11). Usklik ei jää peatuma olukordade, vastupanekute ja omaenese seesmise seisukorra ette. Tema pilk ei vaata **maapinda mööda**: „ma usun kõikvõimsaid olukordi, muutmatuid elutingimusi”, vaid **otse üles**: „mina usun Jumalat

Isa, kõige vägevamat Loojat". Usk, rääkides Loojast, ei mõtle **ainult täisminevikku**: Jumal on loonud, **vaid ka olevikku**: Jumal loob. Selles, mis võib juhtuda, ei **ole talle** mõõduandev see, mis võib tulla **horisontaalses** sihis (mis võib hargneda ajalikkudest tingimustest), vaid mis tulles „**loodis ülevalt**," viskab segamini kõik tõenäolisuse arvestused. Kes kõigist vastupidistest arvamustest hoolimata ustavalt sellest kinni peab, et Looja vägev sõna võib ka tänapäeva segastes ja tühistes olukordades kutsuda esile midagi aulist, see omandab kõik-vägevuse, paneb taeva väed liikuma, võib mägesid teise kohta asetada ja puid juurtega välja kiskuda; see saab ka teatud erilisel viisil kõikvõimsaks: temale ei ole midagi „võimatu". Selles mõttes tuleb mõista Johannese ütlust: „**See ongi see võit, mis on võitnud ara maailma: meie usk**" (1Joh. 5:4). Usklikus elab nii ülivõimas, ülevalttulev headuse jõud, et vägevad kurjuse väed maailmas peavad selle ees relvad maha panema. Kus on usk, seal on headus nii algeline, nii kaaluv, nii läbilööv, et ta jookseb tormi ka ürgvanadele, tugevasti kindlustatud pimedusekantsidele. – Lõpuks: usuga vahetult koos esineb ka **lootus**, s.t. teatud ootus, et kord terve maailm, kogu inimkond ühes muu looduga omandab uuesti oma esialgse jumaliku puhtuse ja iluduse. Usk peab kõigis maailmakatastroofides ja ajutistes kurjuse võidurõõmutsemistes kõvasti kinni lootusest, et Kristus tuleb kord uuesti tagasi, tõestab lõplikult, et Tema on võitja, ja teeb täiuslikuks kõik, mis on loodud.

Ustavus

Kreekakeelne sõna „pistos" tähendab kedagi, kes on **tubli** ülesandeid täitma. Vastav heebreakeelne sõna kõlab samuti: keegi, kes on kindel. Ustavuse ja usu jaoks on kreeka keeles üks ja sama sõna: „pistis". – Ustavusest või mitteustavusest võib põhimõtteliselt rääkida ainult seal, kus on isiklik vahekord. Ustav või ebaustav saab olla **isiku** vastu. Mida ligemal seistakse sellele isikule, mida täpsemalt ollakse teadlik tema mõtetes, seda kergem on olla talle ustav. Mida kaugemale kellestki inimesest eemaldutakse, mida vähem temalt otseselt teateid saadakse, seda suurem on ebaustavuse hädaoht. **Isandale ustav olla** tähendab: **olla talle ligidane**, või kus ligidus puudub, seal ikka jälle püüda luua seda ligidust. Ustav olla tähendab: teha kõik selle teadasaamiseks, mis see isand tahab. Ustavuse all mõistetakse UT-is eriti ka **tublidust selle valitsemises, mis on kellegi kätte usaldatud**. Iga inimene on kuidagimoodi majapidaja, kellele Jumal on usaldanud tähtsaid asju (Luuka 16:1–18; 19:11–28; 1Kor. 4:2). – Kes kasutab oma omandust, oma andeid omaenese äranägemise järgi, see on teinud enese süüdlaseks **võõra vara omastamises**. Usalduse kurjastitarvitamise kiusatuse eest võib olla kaitstud ainult see, kes püsivalt viibib oma jumaliku Majaisanda isiklikus ligiduses, alati Temalt ülesandeid küsib ja eksimatult neid ülesandeid täidab, – Just seda mõtleb Paulus, kui ta ütleb: Majapidajatelt ei nõuta muud, kui et nad oleksid ustavad. – Taevane Isa ei anna oma maja „tõelisi andisid kellelegi ainult „hea näo pärast" (Luuka 16:11, 12). Ta proovib enne ustavust, Ta on soliidne ja asjatundlik ehitusmeister. Ta ehitab alt ülesse. Ta küsib kõige esiteks, kas inimesed on ustavad väikestes asjades, kas nad on osutunud tublideks oma ligemas ümbruses; kas nad talitavad õiglaselt ka kurja asja, rahaga. Jeesus lükkab otsustavalt kaugele tagasi arvamuse, nagu oleks ükskõik, kuidas käitutakse „sellistes välistes asjades". Just siin peab tulema päevavalgele meelsuse tuum. Kui juba haisev mammon, mille külge lugematutel segastel teedel on jäänud kleepuma nii palju alatust, võib omandada inimese silmis sellise läike, et ta tema pärast laseb ennast tõmmata ebaustavuse teele, siis kõrged vaimsed anded võivad inimest veel rohkem hullutada. Inimene, kellel on nii vähe meelekindlust, et ta natukese tolmu pärast saab petiseks, tarvitaks alles õieti kurjasti oma kasuks kõrgeid vaimseid ilmutusi ja Vaimu jõude. – **Ebaustav ollakse**, kui lastakse andeid, mis on kellelegi antud, **kasutamata kiratseda**, kui keeldutakse neid jagamast kaasinimestega (Luuka 19:20). – **Ebaustav on võtta enesele liiga palju tööd või liiga laialdast tööala**. Loomulik on, et inimese elusse tuleb rohkem tööd, kui Jumal paneb inimese rohkema üle (Luuka 19:17), mitte aga selletõttu, et inimene igasuguseid asju ette võtab ja ettevõtteid asutab või laseb enesele peale laduda ülesandeid,

mida ta jumalik Majaisand ei ole andnud. **Tegevusega ülekoormatus ja kiirustamine põhjenevad alati ebaustavusel.** See tekib sellest, et puudub selgus selle kohta, mis Jumal inimeselt tahab. Taevane Tööandja ei kihuta oma töölist surnuks. Kui nende närvid on rikutud, siis nad peavad seda kirjutama omaeneste kontosse. Et nende anded purunevad ja killunevad, selles ei ole süüdi Jumal. Ustavus on see, kui viibitakse vahetus ühenduses isandaga, keda teenitakse, ja täidetakse sõnakuulelikult tema juhatusi. **Ustavus** töötab ainult seal, kuhu teda juhataatakse, muidu aga ei liiguta ta sõrmegi. Ustavus teeb keha tugevaks ja närvid terveks.

Uuestisündimine

Jeesus ütleb oma jüngritele: „Teie, kes te olete järginud mind **jällesündimises**, kui **Maailma-uuendaja** (Inimese Poeg, – vaata seda lõigendit) **istub oma aujärjele, ka ise istute kaheteistkümnemele aujärjele**“ (Matt. 19:28). Jällesündimine tähendab siin uue maailma-ajastu algust ühes uute maailma olukordadega, kus inimkond ühes kogu loodusega omandab jälle esialgse jumaliku puhtuse, korra ja iluduse. **Uuestisündimine on uus loomine. Maailma uuestisündimine järgneb Jumalavalitsuse lõplikule saabumisele.** Jumalavalitsuse **läbimurret**, Jumala riigi osalist või kohalikku **sissetungi** selle maailma olukordadesse esitab juba uustestamentlik kogudus. „**Jumal on meid päästnud pimeduse võimusest ning meid asetanud oma armsa Poja riiki**“ (Kol. 1:13). Kuna kogudus on juba tükk uuestisündinud maailma ja kujutab Jumala valitsuse algust, siis vajavad **ka üksikinimesed**, kes liidetakse koguduse liikmeiks, **uuestisündimist**. „**Kui keegi ei sünni ülevalt (s.t. Jumalast), ei või ta mitte Jumala riiki näha**“ (Joh. 3:3). Üksik-inimesele tähendab uuestisündimine pojaseisuse uuesti-omandamist (Matt. 5:45) või **uue olemuse andmist Jumala poolt**. Sest Jumalast sündinud olla, Jumala laps olla, tähendab UT-is alati olla jumalikult meelestatud, olla Jumalaga sarnane, olla Jumala võrdkuju, olla valgus kuni vereni ja temperamendini (Efes. 5:8, 9; 1Tess. 5:5), olla täidetud jumaliku armastusega (Room. 5:5; 1Joh. 3:14). Uuestisündimine on ka esialgse **Jumala ligiduse** uuesti-saavutamine. Poeg olla tähendab: olla majas, s.t. olla kestvalt Isa vahetus ligiduses, sest poeg **jääb** majja (Joh. 8:35). Uuestisündinu ehk jälle poeg olla tähendab: alati osa saada Isa hüvedest, Jumala väest ja kirkusest; puuduse korral aga võib poeg nõuda (kisendada), nagu iga terve laps: „Aba, anna“ (Gal. 4:6). – Kuidas sünnib inimene uuesti? – „**Veest ja Vaimust**“ (Joh. 3:5). Vesi tähendab meeleparandust. Johannes ristis veega meeleparanduseks (Matt. 3:11). Meeleparandus (vaata seda) tähendab: pöördumine, tagasitulek esialgsesse Jumala ligidusse, ja sellepärast ka **ärapäördumist** kõikidest jumalata asjadest mitte ainult isiklikus elus, vaid ka ümbruskonnas. (Lähemalt vaata selle kohta ka lõigendeid „Vesi“ ja „Johannese ristimine“). Meeleparandus (vesi) tähendab **ühenduse katkestamist** sellega, mis on Jumalast lahutatud. Püha Vaim on Jumala-maailma sissetung inimese ellu, vahetu kokkupuutumine Kristusega, ümberpaigutus Tema ligiolemise kaitsepiirkonda ja ülevalt tulevast mõjust inspireeritud olek. Püha Vaim võib saada antud ristimise läbi (Tiit. 3:5; Ap.t. 2:38; Gal. 3:26, 27), aga ainult siis, kui Vaim üldse tegutseb koguduses, või mis eriti tähtis, just teatud ristimise juures. Mõnikord arvatakse, nagu võiks kogudus, kelle üldises tegevuses puuduvad Vaimu ja jõu tunnused, ammutada Vaimu mingi erilise toimingu jaoks nagu tagavarapaagist. Sellel arvamusel ei ole midagi ühist UT-ga (vt. lõigendit „Ristimine koguduses“). Millal ja kus Vaim töötab, seda et saa kunagi dogmaatiliselt kindlaks määrata ega kiriklikkude korraldustega kindlustada. Vaim puhub, kus Ta tahab.

Uus Testament

Õhtusöömaaja asutamisel ütleb Kristus: „**Seesinane karikas on Uus Testament minu vere sees**“ (Luuka 22:20; 1Kor. 11:25 Luther'i tõlkes). UT-i jaoks seisab siin algtekstis seesama sõna, mis esineb kreekakeelse VT-i kuulsas kirjakohas Jer. 31:31–34, ja mida seal tuleb tõlkida: „**uus leping**“. Sellele Jeremija sõnale sihib Jeesus, asutades õhtusöömaaga. Ta ütleb sellega, et Tema

surmaga algab prohvetist nähtud **uus leping**. Mis Ta ütleb UT-ist, seda tuleb mõista, väljudes sellest kohast. Leping ehk liit korraldab teatud suhteid inimeste ja rahvaste vahel. Ta määrab kindlaks läbikäimise viisi, põhialuse ja ulatuse. Vana lepingu põhialuseks oli **käsuõpetus**, s.t. ta põhjenes sundusel (Jer. 31:32). Ta võis selletõttu üldiselt sõlmida ainult enam-vähem väliseid suhteid inimese ja Jumala vahel. Hoolimata alatisest katkestamatust õpetamisest ei jõutud välja selgele jumalatunnetamisele, hoolimata igavesti korduvatest manitsustest ja karistustest ei saavutatud sõnakuulmist. Kristuse asutatud uue lepingu põhialuseks on **Jumala ligiolek**, vahenditu osadus Jumala ja inimese vahel (mina olen teie Jumal, teie Jumala ligidus, olete minu rahvas) ja sellest tekkiv ülevoolav vabatahtlikkus ja kergus jumaliku tahtmise täitmisel. Uues lepingus tuleb **uus loomine**, nii et inimese seesmine meelsus vastab Jumala seadusele (Jer. 31:33). Selleks ei ole tarvis enam mingit sundust. Kus teenitakse ja armastatakse ületäidetud südamega, kus ollakse õnnis oma tegevuses, seal on UT. Kus ollakse sunnitud headust vaevaliselt kätte võitlema, seal on VT. – Uues lepingus ei ole lugu ka enam nii, et vanast ajast edasiantud õpetuslausete vaevalise täitmise läbi alles tekib jumalatunnetuse kahvatu kuma. Inimesed, kes on Jumalale ligidal, tunnetavad Jumalat nägemise terves värvikülluses, kogu elamuse tegelikkuses. „**Nemad ei pea enam üksteist ega ükski oma venda õpetama ja ütlema: Tundke Jehoovat; sest nemad kõik peavad mind tundma, nii- hästi nende pisukesed kui nende suured, ütleb Jehoova.**” Pojale, kes elab majas, ei ole tarvis pidada loengut, milline on ta isa. Kogudus, kes tunneb isiklikult Kõigevägevamat, kuna Ta on nende keskel, ei vaja õpetlikke kõnesid Jumala meelsusest ega omadustest või ristiuse olemusest. – Ka piiblisõna **kui selline** ei suuda kutsuda esile jumalatunnetamist; ta valgusjõud lööb lõkkele alles siis, Vaim teda elustab. Paulus ütleb: **palja kirjutatud piiblisõna uurimine suretab** (2Kor. 3:6). Inimesed, kellel on Piibel, aga puudub Vaim, kaotavad ikka enam oma ürgsest elujõust ja selle mõistmisest, mis on jumalik. **Aga Vaim teeb elavaks**. Kus Vaimu läbi on tekkinud otsene kokkupuutumine Loojaga, seal omandab piiblisõna mõiste ja jõu ning mõjub **nüüd** elustavalt. **Uue lepingu õhkkonnaks on Jumala Vaim**. Kus Jumal kohtab inimest, nii et ta Teda võib vahetult tundma õppida, seal on UT. Kus kuulatakse **aina** õpetuslikke ettekandeid ja uuritakse Piiblit, seal on VT.

Vabadus

Vabadus tähendab UT-is inimese **kuninglikku üleolekut ja sõltumatust võimude suhtes, mis on temale olemuslikult võõrad**. Inimene on Jumalale sugulane. Kui ta andub kurja mõjustusele, siis aheldatakse jumalik olemine temas, ja see ei saa enam vabalt areneda. Kettide raputamine ei muuda midagi. Selline on juba kord jumalik saatust, et see, kes kurja teeb, saab kurja pärisomanduseks (Joh. 8:34; Matt. 18:34; Room. 1:24). Seda jumalikku saatust võib ümber lükata ainult Üks, kellel on selleks jumalik volitus. „**Kui nüüd Poeg teid vabaks teeb, siis te olete õieti vabad**” (Joh. 8:36). – Vabadus on võit kurjuse väe üle (2Kor. 2:14), on kartmatu läbisammumine aja hädadest, läbi kõikidest ajaloo vaheldustest, läbi kallaletungidest paremalt ja vasakult poolt (2Kor. 6:4–10). – Vabadus on sõltumatus olemuslikult võõrastest vägedest; kuid samal ajal **vabadus tähendab ka inimese südamlitku ühtekuuluvust oma jumaliku kodumaaga**. „**Kus on Issanda Vaim, seal on vabadus**” (2Kor. 3:17). Püha Vaim tähendab ju ühendust Jumala juurest inimese juurde, inimese vaimu sidet oma jumaliku algallikaga. Alles kodumaal võib inimene eneses peituvaid jõude täiesti välja arendada, võib tõeliselt olla see, mis ta on: seal ta tunneb ennast ka õieti vabana ja sundimatuna. Nii teostub inimese vabadus õieti alles seal, kus talle on uuesti kingitud ühendus ülemise kodumaaga, kus ta jälle on kodus, jälle on poeg. Sellepärast nimetatakse seda vabadust **poegade vabaduseks** (Room. 8:21). Selles mõttes ei inimene ühteainustki määrust ega eeskirja selle kohta, kuidas ta peab ennast üleval pidama, samuti nagu koju tagasipöördunud pojale ei ole tarvis oma vanemate majas trükitud kodukorda ega pruutpaaril kihlatute kokkulepet. **Vabadus on täisealisus käsu suhtes** (Gal. 3:25; 4:5). Vabadus on seesmine sund elada Isa tahtmisele (Joh. 5:19), on täieline sõltuvus sellest, mis on olemusele sugulane.

Vaenlased

Vaenlaste all, keda jünger peab armastama (Matt. 5:44), ei tule mõista ta vastaseid isiklikkudel põhjustel, vaid selliseid, kes **vihkavad teda evangeeliumi pärast** (vrd. ka teisi vastavasisulisi salme antud peatükis). Iseenesestmõistetavalt on lugu nii, et isiklike vastaseid tuleb esmajoones armastada, sest kui keegi inimene soovib mulle isiklikkudel põhjustel halba, siis kaalub see palju vähem, kui et ta on vaenlik Kristuse vastu. – Nagu iga Jeesuse sõna, nii peab tõsiselt võtma ka „armastage“. Jeesus ei nõua omastelt ainult viisakat käitumist nende vaenlastega või teatud enesevalitsemist, **vaid soojasüdamelist armastust**. Sellega Ta ei taha sundida neid ebaloomulikkusele, vaid palju enam Ta näitab neile, milline on loomulik käitumine nende inimestega. Neis peituv algupära ja elu on ometi tükk igavikku, on jumalik säde. Et mu kaasainimesed on sattunud maailmas valitsevate elutingimuste tõttu olukorda, kus Jumala võrdkuju neis on moondunud või tuhmunud, kus nad on sattunud jumalavastasele elusihile, siis see on midagi pärast juurdetulnud, mitte-algupärasest, loomuvastast. Ma pean suutma üle vaadata sellest, mis on hilisem ja moondunud, sellele, mis inimene on algupäraselt. See, mis temas on algupärasest, Loojast tulevat, väärrib kõigis olukordades minu armastust ja lugupidamist. – Armastage omi vaenlasi – **ei tähenda**: armastage **tolmu**, milles lamab pärl, vaid: armastage **pärli**, mis lamab tolmus.

Vaesed

Vaeste all mõteldakse õndsakskiitmistes (Luuka 6:20) neid, kellel on vähem varandust, seltskondlikku tähtsust ja haridust. Nad seisid juhtivate ringkondade surve all ja neilt on võetud võimalus mitte ainult osa saada kultuuri hüvedest, vaid ka igasugusest sügavamast usulisest tunnetusest. See oli saanud õpetlaste ja nende vaimsete poolehoidjate monopoliks ja oli seeläbi nii tardunud, et osutus lihtsale algelisele mõistusele vastuvõtmatuks. Neile viletsaile ja rõhutuile hüütakse sõnum, et jumalavalitsus toob nende olukorda täielise muutuse. „**Vaestele kuulutatakse evangeeliumi**“ (Matt. 11:5). Neile, sest nemad on vastuvõtlikud, tänulikud, kuna need, kes on rikkad varanduse, lugupidamise, hariduse ja vagade tunnete poolest, on täissöönud, enesega-rahulolevad ja vastuvõtmatud. Muidugi on need suured jooned, mis Jeesus tõmbab. Erandeid on, nagu me teame, mõlemal pool. **Vaimus vaeste** (Matt. 5:3) all ei ole mõeldud vähearenenud mõistusega inimesi, vaid inimesi, kes tunnevad, et nad jumalikkudes asjades on vaesed, tühjad ja ebateadlikud, sest nad on jõudnud äratundmisele, et nad tõesti on need. Sellistele võib saada ilmutatud suuri saladusi ülevalt (Matt. 11:25). „**Väetitele**“ (s.t. õigusteta inimestele, neile, kellel ei ole alati eriarvamist) avaldatakse see, mis on peidetud. Neid arvatakse olevat väärt kandma jumaliku tarkust, sest nad ei sega sellesse omi leiutisi. Vaimus vaesed on nagu orel, „milles iseeneses ei ole ühtegi viisi, vaid mis on täiesti kohanenud sellega, et lasta enesele meistrilt helisid sisse anda.“ Õpetlased ja targad sarnanevad „väntoreliga, mis kannab eneses kõiki viise juba valmis ja sellepärast on võimetu uut muusikat vastu võtma ja edasi andma.“ Nad ei või olla kõlblikud riistad jumalikuks mänguks (1Kor. 1:26, 27; Joh. 9:39).

Vaevatud

„Vaevatud ja koormatud“, kellest räägitakse Matt. 11:28, ei ole inimesed, kes elus peavad kandma igasuguseid raskusi. Muidugi, Jeesus hoidus kõikide viletsate poole. Ta ei jäänud seal, kus Ta nägi inimesi haigetena, näljastena või muidu leinamas, kunagi nende häda tegevuseta pealtvaatajaks. **Selles kohas** aga kutsub Ta enese juurde inimesi, **kellel on teatud kindel häda**. Ta mõtleb **neid, kes edasi lohistuvad jumalata jumalateenistuse koorma all**. See tähendab sõna-sõnalt: „**Tulge minu juurde, kes te ennast väsitate ja koormast rõhutud olete**.“ Jeesus näeb paljusid, kes ausalt võitlevad, et Jumala tahtmist täita ja kõiges Jumala meelepärast olla. Kuid see on viljatu eneseväsitamine, kuna nende õpetajad on andnud neile küll palju eeskirju, ideaale ja õpetuslauseid, kuid ei ole neid juhtinud jõuallikatele, mille läbi jumalik elu saab võimalikuks.

Ikka raskemini lasuvad neil nõuded: nii pead sa elama, selle eesmärgi saavutama, seda uskuma. Kõik need nõuded moodustavad kogusummas talumatult raske ikke. Käsumeelset väga kihutavad alatasa hirm ja etteheited, et ta jälle on jätnud täitmata selle või teise nõude. Ta hõõrub enese veriseks ikke vastu, mis ei ole kohane tema turjale. Sellistele piinatud hingedele hüüab Jeesus: tulge minu murde, mina annan teile rahu. Ta annab **mitte ainult õpetust**, ettekujutust, et Jumal annab sellele, kes Teda teenib, jõudu kõigeeks heaks. Ta annab **otsese eluühenduse** taevase Isaga, mille läbi tuleb tõesti ja tuntavalt jõud ülevalt, nii et inimene kasvab võimeliseks täitma jumalikke ülesandeid. Jeesus ei kihuta inimest taga loendamatu eeskirjadega ega piirita hulga tööga; Ta ei piina teda hulga raskete usumäärustega. Ta annab selgeid lihtsaid ülesandeid, ja lubab omastele nende vaheajal alati ka puhkust. Nagu õige ike on alati kohandatud veolooma turja järgi, nii annab ka Jeesus igauhele ülesanded, mis vastavad tema omapärale ja millede täitmisel ta ei hõõru enesele asjata haavu. Paljude ja keeruliste **kujutluste** asemele Jumalast Ta toob jumala **ligiolemise**. Sellepärast on Tema ike hea ja Tema koorem kerge vastandina ikkele ja koormale, mis toleaeagsed usuteadlased ja kirikutegelased ladusid inimestele.

Vaim (inimese)

UT eraldab inimeses vaimu (pneuma), hinge (psyche) ja keha (soma). Mõnikord tarvitatakse mõisteid vaim ja hing peaaegu eraldamata (näit. Luuka 1:46, 47: „**Mu hing ülistab väga Issandat ja mu vaim rõõmutseb Jumalas, minu Önnistegijas**“). Reeglipäraselt aga eraldatakse vaim ja hing selgesti. **Vaim on organ ehk elund, mille kaudu inimene võib astuda läbikäimisse Jumalaga.** Vaim on inimeses see midagi, mille läbi ta pääseb Jumala ligidale; vaimu kaudu tunneb inimene sügavat rahutust, kui ta on Jumalast kaugel ja vägevat tarvidust Temale uuesti ligineda. „Vaimu läbi on Jumal inimese mõtlemisse nii juurdunud, et Jumala tunnustamine on igasuguse loomuliku, tõelise ja mõistliku mõtlemise eelduseks. Kui inimese vaim on terve, siis ei vaja ta mingit erilist tõendust Jumala olemasolust – ta kannab eneses iseenesestmõistetavat Jumala tõendust. Kõigel inimlikul mõtletegevusel, tarkusel ja teadusel oleks usk Jumalasse pühaks aluspõhjaks, kui vaim tegutseks neis õieti. Vaimu läbi on ka inimese tahtmine Jumalaga seotud, Temale alluv ja Tema ees vastutav“ (W. Schlatter: „Piiblik õpetus inimesest“). Vaimu läbi liigub inimeses **südametunnistus**, ta omandab peenetundelikkuse hea ja kurja tunnetamiseks. Vaimu läbi ta tunneb vägevat tõmmet selle poole, mis on jumaliku päritoluga, ja hirmu kõige selle eest, mis on pärit kuskilt mujalt. – Nii on vaim inimliku elu jumalik algpõhi või tagapõhi. Vaimus peitub võimalus astuda ühendusse ülemise maailmaga, ja samuti ka tung selleks. – Inimese **enese** mõtlemine, tahtmine ja tunnetamine teostub aga tema hinges. **Hing on inimeses teadliku isiksuse-elu kandja.** Hing on „see organ, mille läbi inimene saab **Minaks**“, kes ise mõtleb, valib, määrab ja tegutseb. Kui seda Mina juhitakse vaimust, s.t. kui ta jääb Jumalaga ühendusse, siis on inimese elu korras. Kui Mina teeb aga enese iseseisvaks, lülitab vaimu otsustava mõju välja, siis tekib „**hingeline inimene**“ (Luther tõlgib: loomulik inimene, H. Pöld – maine inimene, vrd. 1Kor. 2). Ka hingelises inimeses ehk Jumalast eraldatud inimhinges asuvad veel suured imetlemisväärte mõtte- ja tahtjõud. Ta võib korda saata vägevaid asju kunstis ja teaduses, poliitikas ja tehnikas, ta võib kõlbeliselt kõrgel seista ja sügavalt usklik olla – kuid ta vagadus on **hingeline** nagu kõik ta muudki teod ja püüded. Ta „ei võta vastu seda, mis on Jumala Vaimust“ (1Kor. 2:14), ta jääb ka oma usus Jumalast lahutatuks, jumalatuks. Muidugi on ka selles olukorras inimesel veel vaim, organ, mille kaudu ta võib Jumalale ligineda, kuid see organ ei ole enam seisukorras, et teda saaks kasutada. Ta ei juhi enam Mina, vaid on ise temale alistatud: ta ei too enam hingele Looja valgust; hing täidab teda oma eneseloodud valgusega. Hing teeb nüüd vaimu oma eesmärkide teenriks. Sellest seisukohast tuleb mõista Jeesuse sõna: „**Aga tund tuleb ja on nüüd, et tõelised kummardajad kummardavad Isa Vaimus ja tões**“ (s.t. tõelikult – Joh. 4:23). On olemas ka hingega palumine; seejuures võivad inimese tunnetused olla sügavalt usulised ja ta

võitlused vägevad, jah, ta võib seesmise meditatsiooni ja palveharjutuste läbi jõuda ekstaasi, kuid jääb seejuures ikkagi oma hinge piiridesse. Seda nimetatakse **hinges** palumiseks. **Vaimus** paluda tähendab: vaimu abil iseenesest välja astuda ja omada tõelist, mitte väljamõteldud ühendust Isaga taevas. **Hinges** paluda tähendab: jääda lahutatuks. **Vaimus** paluda tähendab: omada ühendust Jumalaga (Hebr. 4:12). Inimese sügav üksindus kaob, kui Jumala Vaim puudutab tema vaimu (Room. 8:16).

Valesti mõõtma

Tähendamissõna variserist ja tõlnerist (Luuka 18:9–14) algab Luther'i tõlkes: „**Mõnede vastu, kes iseenast valesti mõõtsid, et nemad pidid õiged olema, ja muid põlgasid, ütles Tema ...**” Algtekstis seisab: „ ... **kes iseenestele lootsid, et nad on õiged ...**” Aga ka Lutheri „valesti mõõtma” annab siin hea mõiste. Maksmises **eksima** tähendab: valesti maksuma. Arvutamises **eksima** tähendab: valesti arvutama. Valesti mõõtma tähendab: **vale mõõdupuud tarvitama**. – Tolleaegsed vagad mõõtsid endid langenud inimestega; nad mõõtsid endid kõige meelsamini selliste jumalata inimeksplaridega, kes isegi omasarnaste hulgas paistsid välja mingi erilise avaliku pahega. **See on vale mõõdupuu; niikaua kui seda kasutatakse, mõõdetakse endid ikka valesti**. Jeesus mõõdab meid mäejutluses ja kõikjal esialgse Jumalale ligidase inimesega, Ta mõõdab meid poegade mõõduga, kes on olemuselt samasugused kui taevane Isa (Matt. 5: 45). **See on õige mõõdupuu. Kes hoiab seda alati käes, sel ei tarvitse karta, et ta ennast valesti mõõdab**.

Valgus

Valguseks nimetatakse Loojast lähtuvat läiget, mis teeb võimalikuks enesetunnetamise, eraldamise ja õige seisukoha leidmise. Enne kõikide asjade loomist laskis Jumal pimedasse maailma kiirgada oma valgust (2Kor. 4:6; 1Moos. 1:3). Valgus tähendab mõnikord ka laiguta puhtust, kiirgavat ülevust, õilsat võitvat jõudu igasuguse halbuse üle. Nii seisab Johannese esimese kirja alguses: „**Jumal on valgus ja Temas ei ole mingit pimedust**.” On vale ütelda, et omatakse ühendust Jumalaga, kui eluviisid kõigis üksikasjus on määratud omakasupüüdlikkusega, koormatud igasuguse madaluse ja kurjusega, s.t. on pimedad (1Joh. 1:4, 5). Kristus ütleb: „**Mina olen maailma valgus**” (Joh. 8:12). Tema isikus kiirgab selle maailma olukordade pimeduse keskele jumalikku hiilgust, mis võimaldab inimestel jälle ennast elus õieti tunnetada, õieti vahet teha ja igas olukorras õiget seisukohta võtta, kuna muidu nad kobaksid abitult pimeduses. – Jeesus õpetas oma jüngerid suure hoolega ja nad teadsid, mida nad omasid Tema õpetuse näol. Kuid hiljem nad ütlesid, et otsustav valgustus **ei saabunud** neile nende Meistri õpetuse läbi, vaid **Tema enese** läbi. „**Tema oli elu ja elu oli inimeste valgus**” (Joh. 1:4). Jeesuse elu tõstis Ta õpetuse õigesse valgusse ja sai neile valgustuseks. „Ta sõna mõjus nagu kõuemürin, kuna Ta elu oli välguks selle juurde.” Nagu oli tol ajal, nii on ka praegu. Kristuse õpetusel on ainult siis valgustav jõud, kui Ta ise on ligi, kui Tema elu ulatab inimellu, kui Tema isikus kandub üle Ta teenritele, nii et Tema meelsus neisse jääb ja neis elab. Siis Ta sõnad loidavad jälle vägevasti, siis tungib jutlus nagu pikselöök inimeste hulka. Kui puudub Kristuse isiklik ligiolemine, siis võidakse levitada sadu tuhandeid Piibleid ja miljoneid kordi jutlustada, võidakse selgesti ja puhtasti õpetada, kuid maailm jääb sellest hoolimata sama õnnetult pimedaks nagu enne. „Mina” tuleb võtta tõsiselt: „**Mina olen valgus**” (Joh. 8:12). **Isik** on valguse kandja. **Sellega on üteldud, et jumalikku valgust ei saa omada tagavaraks**. Teda ei saa suruda õpetuslausetesse. Teda ei saa püüda kinni kiriklikkudesse seadeldustesse, asutustesse ega jumalateenistuslikku korda. Ta haihtub päästmatult kõigist neist, niipea kui kaob kokkupuutumine Kristusega. See elav ühendus Kristusega katkeb paratamatult otsekohe niipea, kui inimelus tekib seisak. „**Kes mind järgib, temal on elu valgus**” (Joh. 8:12). Järelekäimine on liikumine. Kristus ei jää seisma. Ta sammub läbi ajaloo, Ta tungib kõikjal esile,

Ta näitab ka üksikisikutele igapäevase elu keskel ikka uusi teid ja ülesandeid. Siin ei ole küsimus mahajäämisest ega sellest, et kord on võetud kõikideks aegadeks teatud seisukoht, vaid **järelekäimisest** – muidu kaob tundmine ja kustub valgus. Kellele Kristus on ligi, sellel on alati selge orienteerumisvõime, ja ta leiab kõikjal õige tee. Kuid ka teises mõttes paistab valgus ta elus: ta isikusse tuleb puhtus, selgus ja võit kõige paha üle.

Vend

Vennad on samadest vanematest põlvnevad inimesed. Tuleb võtta tõsiselt, mis Jeesus Matt. 25. ütleb tähendamissõnas viimsest kohtust: mida keegi on teinud ühele **Tema vendadest**, seda on Temale tehtud. Sellega Ta ütleb, et ka kõige tühisem inimene on Temale **põlvnemise poolest sugulane**, s.t. ta on jumalikku sugu. Sellepärast peab iga väiksemgi nende hulgast olema meie lugupidamise vääriline, ja meie au ja rõõm peab olema teda teenida. Jumalast põlvneva olevuse lubamatu alahindamine on aga see, kui minnakse hoolimatult mööda abivajavast inimesest. Kes nii toimib, on jätnud viletsusse Kristuse ligidase veresugulase. – Kuna me kõik oleme samast jumalikust algupärast, siis me oleme ka isekeskis vennad. Selles mõttes, loomisest peale, on iga inimene mu vend. Selles **üldises** tähenduses on vennast jutt sellistes kohtades nagu Matt. 5:22, 23 ja Jaak. 2:15. – **Erilises** mõttes nimetatakse vendadeks neid, kes uuestisünni läbi on jõudnud samasse vahenditusse ühendusse ülemise kodumaaga. Mis juba loomisel oli olemas, kuid hiljem purunes, seatakse uuesti korda uue loomisega: inimene on jälle üks oma taevase Isaga. Selleläbi ta on aga tulnud elavasse ühendusse ka kõikide nendega, kes temaga ühesuguselt on tagasi pöördunud Isamajja. Inimesed, kes seisid temast seni päris kaugel, on nüüd rühkinud talle väga ligidale. Rõõmsa ehmatusega ta näeb, et need, kes seni paistsid talle olemuslikult täiesti võõrastena (sest nende usk, nende haridus, nende rahvus, nende seisus surus neile nii eraldava pitseri), on tema ligimad sugulased; nad on ju ka Jumalast sündinud; nende seesmine tuum on Jumalast valgustatud, Jumalast täidetud ja Jumal töötab neis. Kus need asjad löövad minu ees kiirgama, seal ma ei tarvitse ennast sundida armastama: armastus tekib siin iseenesest, sest mu **vennad** on ju siin. Sellest, kui inimesega nii sünnib, võib tunda, kas ta on Jumalast sündinud (1Joh. 3:14; 5:1).

Vesi (Joh. 3)

Jeesus ütleb Nikodeemusele: „**Kui keegi ei sünni veest ja Vaimust ei või ta mitte pääseda Jumala riiki**” (Joh. 3:5). Jeesus loomulikult ei mõista siin vee all kunagi edaspidi tulevat kristlikku ristimist. Mis oleks Nikodeemus osanud peale hakata sellise vihjega? Jeesus mõtleb **Johannese ristimist**. Johannes ristis omaenese ütluse järgi meelearanduseks („**Mina ristin teid küll veega meelearanduseks**” – Matt. 3:11). Meelearandus tähendab: tagasitulek, tagasipöördumine esialgsesse osadusse Jumalaga (vaata lõigendit „Meelearandus”) ja on järelikult ärapärdumine valitsevast meelsusest ehk põhisuunast, mis juhib ikka kaugemale Jumalast. **Tolleaegsed vagad arvasid**: „Olemas-olevaid vagasid korraldusi peab ikka järjest **edasi arendama**. Kord rajatud sihti mööda tuleb ikka edasi sammuda. Meil on palju häid asju, meil on oma pühalikud jumalateenistused, oma kuulsad teoloogilised traditsioonid, mitmekülgseks hargnenud koguduseelu, heategevad ettevõtted ja jutlus. Muidugi sellest veel ei jätku. Kõikidel neil aladel peab sündima veel palju rohkem.” – Aga **Johannes** hüüab: „Lugu on hoopis **vastupidi**. **Mitte** selles sihis **edasi töötada**, vaid tarvis on kõigis neis asjus põhjalikult ümber pöörata ja **uuesti alata**. Sest see, mida teie peate tähtsaks ja jumalikuks, on juba ammu kaotanud oma jumaliku mõiste ja sisu. Sellel teel ei ole Jumalat enam leida: sellest tuleb loobuda. Meelt parandada ei tähenda: olla rõhutatud sellepärast, et üldtunnustatud vagaduse mõistes on suudetud teha nii vähe, või et elu poolest ei anta välja täiesti tema mõõtu (see tähendab: jaatada üldtunnustatud vagadust). Meelt parandada tähendab: eitada üldtunnustatud vagadust, temast lahti ütelda. Senine meelsus ja põhimõtted peavad kaduma nagu

inimene, kelle ma kastan Jordanisse." Veest sündida. – Sedasama mõtleb Jeesus, kui Ta ütleb Nikodeemusele: Inimene peab sündima veest, enne kui ta võib tulla Jumala riiki. Selleks tal ei ole tarvis kahjatseda ainult isiklikku süüd, vaid ta peab loobuma avalikus ja kiriklikus elus valitsevatest põhimõtetest. – Et inimene tõesti pääseb Jumala valitsuse alla, see on Vaimu töö. **Vesi (meeleparandus) on läbimine, Vaim on sisseminek** (vaata lõigendit „Johannese ristimine“)

Vihkama

Sõna: „vihkama“ tarvitatakse UT-is sageli meile arusaadavas mõistes (põlgama, taga kiusama, sallimatult vastu sõdima, elu järele varitsema). Nii tuleb kõikjal mõista seda sõna, kus räägitakse vihkamisest, mis tabab Jeesuse jüngerid (näit. Matt. 5:44; 24:10; Luuka 6:22; Joh. 15:18, 19), või sellest, millega pimedus võitleb valguse vastu (Joh. 3:20), või kui räägitakse sellest, kuidas kristlane peab käituma pimeduse tegude suhtes (Room. 7:15; 12:9; Ilm. 2:6). – Mõnedes kohtades on aga „vihkamisel“ teine tähendus; ta esineb vastandina „armastamisele“. **Armastus seob, kohustab; vihkamine lahutab, teeb ükskõikseks. Armastus on osadus; vihkamine on lahusus.** Selles mõistes räägib Jeesus, kui Ta ütleb, et keegi ei või olla Tema jünger, kui ta ei vihka oma isa ja ema, naist ja lapsi, vendi ja õdesid ja peale selle veel oma elu (Luuka 14:26). Vihkama tähendab siin: lahti ütleva, maha jätma, **loobuma** (nii tõlgib Albrecht). See tähendab: Jeesuse jünger peab antud juhtumil teenistuse huvides jätma maha oma ligemad inimesed. Tema jaoks ei ole enam kehtiv kodanlik julgeolek ja seni purustamatud sidemed perekonnaeluga: ta on **mobiliseeritud** või vähemalt peab iga hetk ootama mobilisatsiooni-käsku. Kui tal ei ole siis jõudu jätta maha omakseid, on see tõenduseks, et ta ei kõlba Jeesuse teenistusse. Põhimõttelikku seisukohta perekonna suhtes puudutatakse selles sõnas sama vähe kui teadaandeski, millega sõdur kutsutakse sõjaväeteenistusse. Oma elu vihata tähendab: loobuda omaelust, lükata kõrvale oma erilised kalduvused, toimingud, lemmikharrastused, neist ennast vabastada, kui teenistus nõuab (Joh. 12:25). Ühte kui teist (loobumist perekonnast ja loobumist erahuvidest) nõutakse **tegevväelastelt**. Praegu arutatud kirjakoht puutub oluliselt kokku teisega: „Igaüks, kes on **jätnud maha majad või vennad või õed või isa või ema või lapsed või põllud** minu nime pärast, saab mitu korda rohkem ja pärib **igavese elu**“ (Matt. 19:29). **Mahajätmise ja lahtiütlemise** mõistes tuleb aru saada ka tuntud kirjakohtast Matt. 6:2. – „Ükski ei või orjata kahte isandat, sest ehk ta **vihkab teist ja armastab teist**; või hoiab teise poole ega hooli teisest. Te ei või mitte orjata Jumalat ja mammonat.“ See tähendab: üks sulane ei või samal ajal seista kahe isanda teenistuses. Kui ta sõlmib uue teenistusvahekorra, siis ta peab vanast loobuma; kui ta **kõidab** enese **ühe** isanda külge, siis ta peab enese **teisest lahti päästma**. Või kui ta ometi igal tingimusel tahab teenida kahte, siis ta ei saa neid mõlemaid ikkagi ühte viisi teenida: üks teenistus on talle tähtis, teine on kõrval töö; üht ta võtab tõsiselt, teist täidab pealiskaudselt; üks on talle peaasi, teist ta alahindab. Sellepärast tuleb selline kahekordne teenistusvahekord kui ebaõige ja teostamatu lõpetada. Võtke asja tõsiselt! Kas nii või teisiti! Keev või külm! Emb-kumb: kas üks isand või teine! Kui te tahate teenida Jumalat, siis lõpetage mammonateenistus! Mammonat teenida tähendab: varandusi, mööbleid, riideid kokku kuhjata või asjata jõudu kulutada toidumuredega.

Vili

Viljaks kutsutakse seda, mis orgaaniliselt kasvab välja juurest; vastand sellele on tehtud, kunstlik, ülespuhutud. Hea **puu** kannab head vilja, ja ainult hea **inimene** suudab olla hea. See tähendab: ei ole küllalt sellest, kui inimese teadlikud püüded, eesmärgid ja ideaalid on head või õiged. Inimene **ise**, kogu ta isiksus alateadlikkude tungidega ja peidetud hingejõududega, ta temperament kuni ta olemuse viimse juureni peab olema hea, s.t. jumalikult meelestatud. –

Kui lugu ei ole nii, siis inimese elu sünnitab ja valmistab ainult halba, ebapuhast ja jumalatut, hoolimata kõigist ideaalidest, eesmärkidest, püüetest ja agarusest. Mäda **puu** kannab paha **vilja**. Mis iganes sellises elus paistab olevat hea, on ometi läbi ja läbi mäda. – On tarvis, et inimese isiksus, ta keskus, inimelu kaevuruum saaks uueks: kui see on ühenduses ülemise maailmaga, kui seda jumalikult juhitakse, siis kujuneb elu selle tagajärjel iseenesest, täiesti sundimatult heaks ja puhtaks. – Inimese seesmist meelsust ja tõelist elusuunda tuntakse sellest, kas ta küljes on näha häid **vilju**, s.t. kas ta headus, soojus, heategevus, vagadus, armastusväärsus on **algupärased, loomulikud ja õigest juurest** välja kasvanud – ta meelsuse enesestmõistetav väljendus; või on kõik ta juures tehtud, silmakirjalik, üles puhutud, väljastpoolt peale surutud pitsar, moraalne või usuline harjumus, kusjuures valvamata hetkedel või järskude vapustuste puhul kogu südame paha algpõhi, õelus ja tühisus astuvad alasti ja hiigelsuurelt päevavalgele. Jeesus ei nõua oma jüngritelt õieti midagi rasket, kui Ta ütleb, et nad peavad oskama ära tunda, mis on ehtne ja mis võltsitud, mis on kasvanud ja mis tehtud, mis on vili ja mis on kunstlik saadus. – Mida Paulus nimetab Vaimu viljadeks: armastus, rõõm, rahu, pikk meel, lahkus, heatahtlikkus, ustavus, tasandus, kasinus – on see, mis tuleb meelsuse sügavusest, isiksuse elu allikatest, s.t. kui seal on tegevuses jumalik mõju, – muidu ei ole neid üldse olemas (Gal. 5:22). – Vilja all tuleb mõista ka (teisi) **inimesi**, kes on omandanud eluühenduse Jumalaga. Jeesus ütleb omastele: see, mida nemad Tema läbi omavad, saab täiesti orgaaniliselt osaks ka teistele inimestele; see kandub elavalt edasi ühelt jüngrilt teisele. Selles mõttes tuleb mõista kõike, mis Johannese 15. peatükis on üteldud viljakandmisest (vrd. Joh. 15:16). Sedasama mõtleb Paulus, kui ta ütleb, et ta tahaks meelsasti surra, kuid ihus elamine on selleks kasulik, et rohkem vilja kanda (Filipi 1:22). Võrdle siinjuures ka viigipuud, mille küljest Jeesus ei leidnud mingit vilja. See tähendab: Iisraelis **ei ole inimesi, kelle elu kasvaks välja Jumalast** (Matt. 21:19,- vrd. Luuka 13:6).

Võlg, võlad

Jeesuse sõnade järgi ei tule inimese võlga mõõta sellega, **kui palju keegi on teinud Jumala selgete käskude vastu**, vaid palju enam sellega, **kui palju jäi Jumala käskudest täitmata**. Hävitav otsus viimises kohtus põhjeneb sellel, mida hukkamõistetud **ei ole teinud** Kristuse vähematele vendadele (Matt. 25:45). Ka lihtsa sõna mõiste põhjal tähendab ju võlg seda, mida inimene on jäänud võlgu. Siin võib sellest rääkida ainsuses, kuid ka mitmuses. – Meie Isa palves üteldakse. „**Anna meile andeks meie võlad.**” Tähendamissõnas tagedast sulasest on jutt mehe **võlast** (Matt. 18:27, 32). Sellega esitab Jeesus sama asja kahest vaatepunktist. Mis me Jumalale võlgu jääme, on lõpuks **üks**: suur vaimustus, piiritu andumus; hoovav, palav, tormine ja ometi püsiv, ühtlane tahe Teda teenida; aukartus Jumala kuju ees kaasinimeses, rõõm teda aidata; täiesti kohtlane headus sõbra ja vaenlase vastu; ühe sõnaga: armastus Jumala ja Tema töö vastu. **Kuna see armastus ei sünni kõigest meelest, siis moodustab selle puudujääk kapitalvõla või võlakapitali**; see on miljonitesse ulatuv puudujääk kuningliku ministri arvepidamises (Matt. 18:23, 24). Sellest **ühest** võlast järgnevad lõpuks kõik **üksikud** võlad. Kuid Jeesus õpetab, et me ei pea seisma jääma võlasumma ette. Me võime oma südametunnistust kergesti rahustada mõttega, et meie elus on selline üldine puudujääk niikuinii paratamatu. Me oleme arvamisel, et me ei suuda teisiti, kui peame ka üksikasjus jääma Jumalale ja inimestele armastust võlgu. Kuid Jeesus käsib meid just üksikuid võlgasid võtta väga tõsiselt. Otse nende pärast me vajame ka andeksandmist: „**Anna meile andeks meie võlad.**” Just see, mida inimene on jäänud üksikul konkreetset juhtumil kaasinimesele võlgu, võib saada talle kord saatuslikuks. Või kas need ei ole täiesti kindlad, hoolimatult möödalastud võimalused, mis kord esinesid elus, milledest kohtunik räägib tähendamissõnas: „**Teie ei ole mind söötnud, jootnud ega külastanud.**” – Võlad viienda palve mõistes tekivad ikka jälle seal, kus keegi on jätnud täitmata jumaliku ülesande, või ei ole läinud Jumalast näidatud teed. Võlga koguneb, kui ei kasutata teenimiseks Jumalast antud annet, ei võeta tõsiselt Jumalast saadetud katsumist, kui

lastakse kasutamata mööda võimalus, saavutada midagi enesele või teistele usu ja palvete läbi. **Võlg** on kõikide inimeste juures **peaasjalikult üks ja sama**. **Võlad** üksikinimeste juures on **väga mitmesugused**. Võla hulka tuleb mõõta armastuse ülemkäsuga. Võlgade suurus tuleb mõõta iga üksikinimese eriliste andide,, ülesannete, võimaluste ja ülemise juhtimise järgi. Alles siis, kui inimene võtab oma võlgasid tõsiselt,, võidakse talle võlad andeks anda.

Võlglasted

Meie võlglaste all mõtleb Meie Isa palve **mitte ainult inimesi, kes meid otsekohe on solvanud** või meile meelega **valu teinud**. Ka siin juhib meid õigetele jälgedele lihtne sõnamõiste. **Võlglasted on inimesed, kes on jäänud meile midagi võlgu**. Mida siis? Seda, mis nad Jumala tahtmisel oleksid pidanud meile tegema või andma. Rikas, kes jätab vaese puudust kannatama, saab tema võlgnikuks. Minu võlglane on inimene, kellel ei ole mingit arusaamist minu vajadustest, kes on tähelepanematu minu vastu, kes otsustaval hetkel keeldub mulle oma abist või teenistusest, kes mind ei külasta, mulle ei kirjuta, mind ei lohuta, kus ta seda võiks ja peaks, s.t. igäüks, kes mulle nii või teisiti on jäänud midagi võlgu. **Meie võlglasi ei ole nii siis vähe inimesi, vaid neid on suur hulk**. Seda tähtsam on meil teada, kuidas peame nendega käituma. Kiri ütleb: „ ... **nii kui meiegi oleme andeks andnud oma võlglastele**." Kui võlg on andeks antud, siis teda ei ole enam. Et me oma võlglastele andeks anname, tähendab, et me silmis ei ole neil enam võlga. Me oleme siis nende vastu sama head, sama soojad, sama avameelsed, sama ustavad, sama teenistusvalmid nagu iga teise inimese vastu, kes meile Jumala pärast on armas. Selle avameelse ja hea käitumise juurde võib muidugi kuuluda **ka** see, et me võlglasele vahest mõne sõnaga tuletame meelde ta võlga. Aga me ei ütle seda siis teises toonis ega teisel viisil, vaid teeme seda nii, nagu me harilikult juhime venna tähelepanu mõnele tema puudusele. Me räägime sellepärast, et see on üldse võlg, aga mitte sellepärast, et ta on jäänud **meile** midagi võlgu. Lühidalt – kaasinimesele tema võlga andestada tähendab: temale nii vaadata, teda nii käidelda, tema suhtes nii käituda, nagu me käitume iga teise inimesega. Kui me toimime nii oma kaasinimestega, siis annab **meile** taevane Isa ka **meie** võlad andeks. Milline saatus tabab inimest teisel juhtumil, seda ütleb tähendamisõna tigidast sulasest: ta heideti võlavanglasse. Ta satub ise ikka sügavamalt kurjuse väe alla. – Millegagi ei ole põhjendatud oletus, nagu peaks võlglasele ainult siis andeks andma, kui ta tungivalt andeks palub. Kui Jeesus oleks nii mõtelnud, siis Ta ei oleks kindlasti ütelnud: „**Armastage oma vaenlasi, tehke head neile, kes teid vihkavad; õnnistage neid, kes teid neavad; paluge nende eest, kes teid siunavad**” (Luuka 6:27, 28). Või kas saab armastada ja õnnistada inimest, kellele ei ole andeks antud, ja tema eest paluda?

Õhtusöömaaeg

Õhtusöömaaaja asutamisega ei andnud Kristus oma jüngritele probleemi peamurdmiseks, vaid abi elamiseks ja teenimiseks, **õhtusöömaaega tuleb mõista, nagu ta esineb elus, nii lihtsalt, kui ta on mõeldud**. Idamail ühendas söömaaeg sellest osavõtjaid eriti südamliku osadusse. Võõruspeo põhitoon oli ikka rõõmus. Peasööming peeti alati õhtul, sest päeval oli liiga õhtusöömaaeg palav. „Õhtusöömaaeg” tähendab meie keeles „pidulik söömaaeg”. – Lahkumistunnil võtab Jeesus leiva, murrab sellest igale jüngrile tüki ja laseb karika ringi käia: „Võtke, sööge! See on minu ihu. Võtke, jooge! See on minu veri.” Ta ütleb seejuures omastele, et nad peavad seda söömaaega kordama tulevases koguduses. – Milline tähendus on ihul ja verel? Kus on kellegi ihu ja veri, seal on ta ise, seal on ta isiklikult juuresolev. **Kristus töötab jüngritele oma isiklikku ligiolemist Tema söömaaaja pühitsemisel**. Ta tahab olla nendega siis niisama ligidas ühenduses, kui Ta oli nendega ühes lauas istudes. Jah, veel palju rohkem: sööge, jooge! Söögist ja joogist valmib ihu. Nii peavad need, kes õhtusöömaajast osa võtavad, sügavalt saladusliku osaduse läbi Kristusega uuesti elustuma kogu oma olemises. – Kuidas

seda mõtelda? Siin ei ole midagi mõtelda. Seda tuleb lihtsalt nii võtta. – Küsimus: milleks on tarvis veel erilist pidulikku toimingut, et saavutada osadust ülendatud Kristusega, kuna kogudus on Talle juba niikuinii ligidane? – on mõistuseküsimus ja kaldub elust kõrvale. Kuidas on meie vahekord oma ligimestega? Me elame kogu aeg koos, jagame omavahel igapäev nii palju asju ja oleme üksteisele ligidased. Kuid ometi on veel midagi hoopis erilist mõne perekonnapeo puhul. Sel puhul on üks perekonnaliige teisele kahekordselt ligidasem, ja kõik on nii usalduslik ja südamlilik ja pidulik nagu äripäeval mitte ei ole, ja kui täna üksteisele kätt ulatatakse, siis on sellel suurem tähendus kui muidu. Sellistel hetkedel peab kaduma kõik, mis igapäevases elus tungib segavalt ja lahutavalt nii ligidalt ühendatud inimeste vahele, ja tuntakse ainult, et kuulatakse üksteisele. Ja veel: sellistest hetkedest kiirgab heledat valgust kogu üldisele kooselule: ühendav side on jälle hulga tugevamaks muutunud. – Nii on Kristus andnud oma kogudusele **piduliku hetke**, kus Ta tahab olla talle veel palju ligemal kui muidu. Siin Ta tahab teda puudutada ja elustada kuni ta ihulise olemiseni. Siin peab olema välja lülitatud ka see kõik, mis muidu mõnikord ei lase saavutada õiget ligidust, ja need, kes on Kristuse juures külalisteks, peavad teadma ainult üht: nemad kuuluvad **Temale** ja Tema **neile**. Ja neist pidutundidest peab välja hoovama valgusejõudu kogu elule, kogu osadusele Kristusega ja Tema asja teenimisele. – Õhtusöömaaeg on **pidu**; rõõmus pidulik söömaaeg. Vanas kirikus nimetati seda pidu „eucharistia“, s.t. tänu ja kiitus, sest kogu söömaaeg möödus kiituse ja rõõmu tähe all. On arusaamatu, kuidas kogudus võis jõuda selleni, et hakkas seda pidu pühitsema matusemeeleoluliselt. – Õhtusöömaaeg on koguduse perekonnapidu. Kui see on nii, siis valitseb ka õhtusöömaajast osavõtjate hulgas lähedane, sõbralik ja usalduslik tunne. „Sest on vaid üks leib, siis oleme paljad üks ihu“ (1Kor. 10:17). Esimestel sajanditel oli õhtusöömaaega pühitseva koguduse vaade alati juhitud tulevale Kristusele (Luuka 22:16, 18). Õhtusöömaaeg on mõlemaid: sügav rahu ja tormine igatsus, õnnis rõõm ligioleva Issanda pärast ja põlev igatsus tuleva järele.

Õigeks mõistma

Kreekakeelset sõna: „dikaiun“ tõlqib Luther mõnikord: õigeks mõistma, enamasti aga: **õigeks tegema**; passiivset vormi: õigeks saama. Kohtukeeles on sellel sõnal ka tähendus: **õigeks kuulutama** ehk õigeks mõistma. UT-is ei tule aga õigeksmõistmise all iialgi mõtelda **ainult kuulutamist**, et inimene **mõistetakse** õigeks, ilma et ta seda tõeliselt oleks. Sellist tähendust ei või juba lihtsalt sõnade mõiste põhjal anda neile kohtulikudele oskussõnadele. Kui kohtunik mõistab vangi vabaks, siis teda mitte ainult ei arvata vabaks, vaid ta **on vaba**; ta vabastatakse otsekohe valve alt. Kui keegi kohtu poolt **õigeks kuulutatakse**, siis ta **on** ka õige ja omab jälle kõiki riigikodaniku õigeks mõista õigusi. Kelle Jumal õigeks **mõistab**, selle Ta esialgseid **teeb** ka õigeks, sellele Ta annab jälle kõik õigused, mis kuuluvad inimesele loomisel antud olemuse põhjal. Inimese päritud õigus on olla Jumala ligidal, olla Temaga südamlikult ühendatud ja saada osa jumalikust elutäiusest. **Jumal mõistab inimese õigeks, see tähendab: Jumal annab talle tagasi kõik inimese esialgsed õigused; Ta tõmbab tema enese ligi; Ta annab talle osa pühadusest ja kuninglikust kõrgusest.** Teiste sõnadega: Jumal teeb ta uuesti **normaalseks (õigeks) inimeseks** (vaata lõigendit «Inimese õigus»). Nii mõistab ka Paulus kogu aeg õigeksmõistmist. „Et me nüüd oleme usust õigeks saanud, siis olgu meil rahu Jumalaga meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi“ (Room. 5:1). Rahu Jumalaga tähendab UT-is sama, mis: osadus või kokkupuutumine Jumalaga. Õigeksmõistmise (õigekstunnistamise) otsekoheks järelduseks on nii siis, et inimene tuleb Jumala ligidusse ja selle läbi **muutub oma meelsuselt ja põhiolemuselt jumalikuks**. – Et õigeksmõistmine tähendab **uuesti loomist, muutumist**, seda ütleb Paulus 1Kor. 6:11 – „Teie olete õigeks tehtud Issanda Jeesuse Kristuse nimes (kokkupuutumise läbi Tema isikuga) ja meie Jumala Vaimus.“ Kokkupuutumine Kristusega ja Vaimu tulek sünnitavadki uue loodu. – Mõisteliselt (mitte sõnaliselt) ütleb Jeesus sedasama,

näidates, et kadunud poeg pärast uuesti **pojaks tunnustamist saabki** otsekohe jälle õiguslikuks pojaks. Ta maitseb jälle kõiki isamaja hüvesid ja elab täielises osaduses isaga.

Õigus (inimese)

Õige (kreeka keeles „dikaios“) on inimene, kes vastab jumalikule „dikele“ (s.t. normile). Teiste sõnadega: **õige inimene on normaalne inimene**; kes on see, kelleks ta on määratud; kes on selline, nagu ta peab olema oma olemuse järgi. Jumal lõi inimese oma kuju järgi. Inimene tuli siia ülevalt, ta on olemuslikult Loojale sugulane. Sugulased kuuluvad aga kokku. Oma perekonnas, oma sugulaste hulgas, oma kodumaal ma olen omas elemendis ja võin õieti olla see, mis ma olen. Kui ma asun aga võõrsile, siis ma olen juurtega välja kitkutud. – Kuna inimene on Jumalast põlvnev olevus, siis on tema ülesanne olla Jumala ligidal, jääda Temaga ühendusse, omada Temaga kokkupuutumist ja selle kokkupuutumise läbi jääda ustavaks jumalikust päritolust tingitud käitumisele. Ülimas käsus: sina pead Jumalat armastama ... on väljendatud just see inimelu põhimäärus, sest armastama tähendab: ühendust omama. **Inimesele on normaalne** (see on inimelu norm, element), **et ta Jumalas juurdub, et ta omandab** ülemisest maailmast jõudu ja õhutust, kogu oma elu viisi ja suuna. **Õige olla** (ehtne, õige inimene olla) tähendab sellepärast: **Jumalaga ühendatud, Jumala ligidal, Jumalast armastatud, Jumalast valgustatud, Jumalast läbiimbutatud, Jumalast elustatud ja selle tõttu jumalikult meelestatud ja Jumalaga sarnane olla.** – See õiguse tähendus leidub ka juba VT-is, mis väljendub, näiteks selles, et Lauludes ja õpetussõnades õige **vastandina** esineb alati **õel** (Jumalast lahutatud, Jumalale võõras, Jumalale kaugel, jumalatu inimene). – Rooma kirja põhimõtte, et inimene saab õigeks **usu** läbi (ja mitte käsutegudest) on siit väljudes lihtsalt mõistetav, sest usk (vastav lõigend) on **liitumine Jumalaga**. – Õigus, mida Jeesus arvab, on ülevoolavalt teissugusem, võrreldes sellega, mille järele sageli sirutuvad haritlased ja vagatsejad (Matt. 5:20). Kõlblas-usuliselt suunatud, kuid Jumalast kaugelseisev inimene piirab ennast oma voorustega ja paremustega teistest, kellel neid ei ole, ja tõmbub neist eemale. Tema paremused mõjuvad rusuvalt ta kaasinimestele. Tema „õiguses“ on midagi eemaletõukavat ja külma; teised ei saa sellest osa. Jumalaligidasele inimesele on aga vastupidi antud jumalik ülevool, mis voolab temast ülekülluses teistele. **Tema** paremused mõjuvad julgustavalt nõrkadele. Tema õigusele on külge sündinud omadus, et ta edasi andub. Ta on elustav ja soojendav; ta teeb teistele kergeks uskuda Jumalat. **Õige inimene**, nagu Jeesus teda mõistab, **on oma kaasinimestele Jumala ligiolemine**. Üldtuntud küsimusele, kas siis sellesinatse maailma olukordades inimelu üldse võib olla õige (s.t. absoluutselt vastav jumalikule normile), võib UT-i vaimus vastata: kui täiuslik meister mängib mittetäiuslikul muusikariistal, siis võivad mänguriista puudused endiselt kaasa kõlada, kuid neist läbi kostab ometi neid varju surudes ja unustama pannes Jumalast õnnistatud mehe geenius. – Kui Looja on inimese ligi, siis sünnib selle inimesega samuti (vt. lõigendit „Täiuslikkus“). – Seda Jumala ligidust võib voorusepüüetega, usuliste harjutustega, pingutatud heategevusega (käsu teod – Room. 3:20; Gal. 2:16) saavutada sama vähe kui muusikaüliõpilane usina harjutuse läbi võib saada Jumalast õnnistatud kunstnikuks. Õige olla UT-i mõistes ei tähenda kunagi ainult seda, et ollakse üldises mõttes Jumalaga ühendatud ja Jumalast juhitud, vaid et ollakse ka üksikuteks, kindlaks määratud, igakordselt uuteks ülesanneteks Jumalast varustatud ja valgustatud, järelikult on tarvis olla õige igal ajal, igale rahvale ja igas erilises olukorras (1Kor. 9:20–23; 2Kor. 6:1–10; Filipi 4:12). Usu läbi õige inimene ei teeni ainult abstraktselt – mõtteliselt oma vendi või inimkonda: ta võtab tõsiselt iga käesolevat juhtumit, mis on sündinud tema **vähema vennaga**, mehega, kes praegu lamab mahalöödult ja haavatult tee ääres, ja mõistab jumalikult tema olukorda.

Õigus (Jumala)

Õige (dikaios) on see, kes vastab normile (dike). **Inimene** on õige ehk õiglane, kui ta elu vastab jumalikule normile. Inimese käitumise mõõdupuu asub väljaspool teda. Jumala tegevuse juhtnõör **ei või** aga – **asuda väljaspool** Teda, vaid ainult Tema enese olemuses ja tahtes. **Mis Ta kord on tahtnud ja määranud, selle juurde Ta jääb; selles on Tema õigus.** – Jumal lõi inimese oma kuju järgi; oma Vaimu puhangu läbi Looja andis inimesele kõigi muude loodud olevustega võrreldes ainulaadse aukõrguse. – Põlvnedes otseselt Jumalast, pidi inimene jääma oma Loojaga tihedasse ühendusse, olema Tema tegevuse tööriistaks ja Tema valguse kandjaks. Inimene on sellest, milleks ta esialgu oli määratud, ära langenud; ta on Jumalast võõrdunud; jumalik temas on moondunud tundmatuseni. – Kuid Jumal jääb selle juurde kindlaks, mis Ta kord on määranud. Tema tahtmine jääb samaks, mis oli alguses. Kunagi peab ilmtingimata saabuma aeg, et inimene pöördub tagasi oma Looja juurde, et Jumala-sarnane temas jälle kohendatakse. Et see sünniks, selleks paneb Jumal liikuma taeva ja maa. Sellele eesmärgile on suunatud kogu Ta maailmavalitsus, selle teostamisele Ta sammub otsejoones (üks heebreakeelne sõna „õiguse“ ja „õigluse“ tähendamiseks on sugulane sõnaga „otse“), tagasihoidmatult ja vankumatult (Laul 36:6, 7). Selle teostamiseks Ta saadab oma Poja. Sellepärast ütleb Paulus: „**Evangeeliumis saab ilmsiks Jumala õigus**“ (Room. 1:17). See tähendab: evangeelium näitab, et Jumal jääb ustavaks oma esialgsele tahtmisele: inimene peab olema Temaga sarnane ja seisma Temaga südamlikus ühenduses; ja et Ta viib oma tahtmise võidukalt läbi, hoolimata igasugustest takistustest. **Ja otse selles väljendubki Jumala õigus.** Mõlemad üldtuntud kohad – Room. 1:17 ja Joh. 3:16 ütlevad sisult sedasama. – Jumal on **õige**, see tähendab UT-is, et Jumal **teeb õigeks**. Tema tahtmine õigeks teha on maksev kõigi inimeste kohta ühtlaselt; Jumal tahab, et kõik inimesed saaksid aidatud (1Tim. 2:4). Tema õigus tungib päevavalgele eriti selles, et Tema juures ei eelistata omavoliliselt ühtegi inimest ega peeta lugu isikutest (Room. 2:11). Jumal annab küll üksikinimestele või rahvastele väljapaistvaid andeid; kuid **Tema tahtmine ei ole ialgi**, et neid tarvitatakse **teiste kahjuks**, vaid ikka **teiste kasuks** (Matt. 20:25–28). Kui Jumal annab kellelegi rohkem, siis Ta nõuab temalt ka rohkem. Ta õigus väljendub ka selles, et Ta **ei mõõda kõiki inimesi ühesuguse mõõduga**, vaid iga inimese juures tarvitatakse tema jaoks eriti ettenähtud mõõdupuud (Luuka 12: 47, 48). – Kui inimene on saanud suured anded, siis pannakse temale ka seda suuremad koormad ja seatakse talle seda raskemad ülesanded (2Kor. 12).

Õnnis, õndsus

Luther on tõlkinud „õndsusega“ kaks sõna, millede põhitähendused on õige lahkuminevad. Üks, kreeka keeles „makarios“, tähendab: „õnnis“ või „see, keda tuleb õndsaks kiita“. Selliselt on väljend edasiantav mäejutluse õndsakskiitmistes: „Õndsad on ...“ Seesama sõna leidub ka Jaakobuse kirja 1. peatükis, kus üteldakse sellest, kes on vaadanud vabaduse täiusliku käsu sisse: „**See on õnnis oma tegemises**“ (25. salm). Siin tuleb „õnnis“ asemel ütelda umbes: rõõmust joobunud. – Teine väljend seisab kreekakeelses tekstis kõikjal seal, kus Luther tõlgib: „õndsaks tegema, õndsaks saama“. See sõna „sozein“ tähendab: **päästma**, passiivses **vormis: päästetama**. Sellele vastavalt tähendab nimisõna: „soteria“ (õndsus) päästmine, pääste. Luther tõlgib seda nimisõna ka sageli päästega (v. seda). Selle päästmise (soteria) all tuleb mõista jumalikku vabastamist väljakannatamata sulase-seisusest; inimese lunastamist võõrdunud olekust, mida inimene peab kannatama demonlike vägede mõjutusel; kõige suure ja õilsa uuestikorraldamist, mis Looja on temasse istutanud. Selles mõistes tuleb lugeda, näiteks, järgmisi kohti: „**Ma ei häbene evangeeliumi, sest see on Jumala vägi päästmiseks** (Luth, „õndsakssaamiseks“) **igähele, kes usub**“ (Room. 1:16). „**Jumal ei ole oma Poega läkitanud maailma, et Ta maailma peale kohut mõistaks, vaid et maailm Tema läbi saaks päästetud**“ (õndsaks“ – Joh. 3:17). „**Sõna ristist on jõledus neile, kes hukka lähevad, aga meile, kes**

päästetakse („õndsaks saame“) on ta Jumala vägi“ (1Kor. 1:18). „Kristus Jeesus on tulnud maailma päästma (õndsaks tegema) patuseid“ (1Tim. 1:15).

Õnnistegija

Õnnistegija on **Päästja** (kr. keeles soter), pimedusvägede võitja. Tema on **Isik**, kelles on kokku võetud kõik vabastamise töö, kellest kiirgavad välja päästmise jõud. Just selline tähendus on **nimel Jeesus** (Matt. 1:21). „Teile on täna **Õnnistegija sündinud**,“ ütleb ingel (Luuka 2:11), s.t. See, kes toob aastasade kestel palutud päästmise, on nüüd siin. Õnnistegija ei ole oma töös ette näinud ainult üksikthingi. Ta tegevus hõlmab **kogu maailma** (Joh. 4:42; 1Joh. 4:14. „**Nii on Jumal maailma armastanud**“ – Joh. 3:16). Ta on tulnud, et lõpetada kõik vaenlase tööd (1Joh. 3:8). Kõik, kes kannavad inimese nägu, austavad Teda kord, ja kõikides keeltes hüütakse, et Tema on Issand (Filipi 2:10, 11).

Üles ehitama, rajama

... ei tähenda UT-is meeolelu esilekutsumist, seesmist edendamist või õhutamist, vaid: **rajamist jumalikule elualusele**. Ülesehitatud on, inimene, kelle olemise põhialused on vajunud igavesse maailma, kelle vundament kestvalt ja kindlasti puhkab Jumaluse sügavustes. Ainult selline inimelu on rajatud alati püsivale alusele. Kuna aga Kristus on see, kelle läbi Jumala-maailm ulatub inimellu, siis on ainult see rajatud igaviku alusele, kellel on Temaga eluühendus, kes oma vaimsete põhialustega puudutab Teda. „**Teist alust ei või keegi panna kui see, mis juba on pandud, see on Jeesus Kristus**“ (1Kor. 3:11). Ehitatud olla tähendab: oma olemuse sügavuses puutuda kokku Kristusega. Ennast ehitada või ehitatud saada tähendab: leida eluühendust Kristusega või Teda uuesti veel sügavamalt, veel kaugemale-ulatavamalt omandada. Sugulane „ülesehitatud olemisega“ on mõiste „juurdunud olla“ (Kol. 2:7). – „**Ülesehitavalt rääkida**“, s.t. vagasid meeolusid või mõtteid esile kutsuda võib iga pooleldi-usklik inimene. Kuid üles **ehitada** (inimelu teise maailma pinnale seada) suudab ainult Üks (Ap.t. 20:32). Et kogudus on rajatud apostlite ja prohvetite alusele, ei tähenda paljalt seda, et ta kinni peab nende meeste õpetusest. Sellega on üteldud, et tal on sama vahenditu kokkupuutumine jumaliku maailmaga (kuigi mitte samal mõõdul), mis kord oli apostlitel ja prohvetitel (Efes. 2:20; 3:5). Mitmesugustel ametitel (õieti teenistustel) koguduses on ülesandeks arendada ja süvendada koguduse kokkupuutumist jumaliku elualusega (Efes. 4:11). – Veel ühes mõttes on sõna „**üles ehitama**“ UT-is mõeldud teisiti kui moodsa kristlase kõneviisides. Nii kaugelt kui inimese **käitumine** seejuures vaatluse alla tuleb, ei jätku ainult **kuulamisest** (jumalateenistuslikud koosolekud, palvetunnid, piiblingid jms.), vaid on tarvis ka **tegusid**. Võib kuulata prohvetit või koguni Kristust ennast, võib kuuldust sügavasti haaratud olla ja seejuures ometi üles ehitamata jääda, s.t. elualustega kaduvikku kinni jääda ja hirmsasti kokku variseda ootamata suure vapustuse puhul. Ainult see, kellel on julgust ja sõnakuulmist teha kuuldu järele, tungib läbi ajalikust elust tingitud olukordade prügist ja liivast ja jõuab oma elualustega kindlale igavesele põhjale. Ennast ehitada tähendab: **kuulda ja teha**. See on mäejutluse vägev lõppeteema (Matt. 7:24–27).

Ülestõusmine

UT ei räägi hinge surematusest: ta kuulutab surnute ülestõusmist. Kreekakeelne vaste on õieti: „jälle tõusma“. UT ei tea midagi sellest, et kunagi inimese isiksus lahustub ja kaob üldhinge. Nii kujutletakse sageli „hinge surematust“. Kristus ja apostlid räägivad kõikjal inimese isiksuse uuesti elustumisest Jumalast loodud omapäras. **Mitte ainult üks osa inimesest** (ta hing, vaim) peab uuesti elustama, vaid **kogu inimene**, ihu ühes arvatud. UT ei tunne hiliskreekalist ihu alahindamist. Ta austab teda kui Jumala loodut. Ihu, nii nagu Looja andis ta

inimesele alguses, ei olnud vaimu vangikoda, vaid „Jumala võrdkuju vääriline kate“ (1Moos. 1.26 algteksti järgi), seesmise inimese kohane tööriist ja väljendusvahend, jah, Jumaluse enese tempel (1Kor. 3:16). Praegune ihu on küll surmale saagiks langenud, aga sellegipärast ei jää inimene ülestõusmises ilma ihuta. Ta tõuseb surnuist uue pulmaihuga (Filipi 3:21). Mitte see, mis inimene maapeal ise on teinud enesest, mitte see, mis siinsetes olukordades temast on saanud, peab elama edasi. Vaid nii, nagu Jumal lõi ta alguses, peab ta **jälle** elustuma, jah, see jumalik algus peab ülestõusmises täienema ja on veel palju aulisem kui „esimesel päeval“. Ülestõusnud inimene kiirgab jumalikus valgussäras (1Kor. 15:35 ja edasi). Jumalik algupära, mida iga inimene esindab, avaldub alles siin täies selguses. Sellepärast tuntakse siin igäüht sellena, kes ta on. Võrreldes inimese **praeguse** seisukorraga tähendab ülestõusmine täielikku muutust või uuesti-loomist (1Kor. 15:51).

Ülestõusmine (Jeesuse)

Jeesuse ülestõusmine on teedmurdev sündmus kui esimene otsustav surnuist ülestõusmine inimkonnas (1Kor. 15:23). Aga veel palju enam: see on ülemaailmalise tähtsusega sündmus. Pimedusväed, kes Jeesuse suremisel panid välja oma äärmise vägevuse, kaotasid otsustava lahingu Tema ülestõusmise läbi. Sellega rajati tee kõigi maailmaolukordade täielikuks ümbermuutmiseks. Jeesuse minekule uude jumalikku olemasollu järgnes läbimurre kõrgemasse valgusemaailma. See on äraarvamatult tähtis kõigile, kes seisavad ühenduses Kristusega. Kui Kolumbus saabus Uude Maailma, siis ei avanenud see ainult temale, vaid kogu Vanale Maailmale. Kui sisselangenud mäekaevandusest üks leiab tee vabadusse, siis on kõik maa alla mattunud vabad. – Sellepärast ei suutnud apostlid, küllalt rääkida sellest, millised mõõtmatud järeldused on Jeesuse ülestõusmisel. „**Ja on meid ühes Temaga üles äratanud ja ühes Temaga asetanud istuma taevalikku olukorda Kristuses Jeesuses**“ (Efes. 2:6). Kristus on üles äratatud, et kõik inimesed võiksid olla **õiged** – jumalaligidad, Jumalaga ühendatud, Jumalaga südamlikus vahekorras seisjad, Jumalaga täidetud (Room. 4:25). Nagu Kristus on üles äratatud Isa võitva meelevalla läbi, nii peame ka meie käima uues elus (Room. 6:4). See tuleb sellest, et Kristus on ennast ühendanud inimkonnaga katkestamatu saatus-osadusega, nii et Teda inimestest ega neid Temast ei saa enam lahutada. Mis kuulub Temale, kuulub ka neile.

„Kristlik Kaitsja“ kirjastusel

on ilmunud järgmised raamatud:

- Dr. Stanley Jones: **Kristus ja inimkonna kannatus**. Tänapäeva tuntuim misjonär Indias jutustab haaravalt ja tegelikult elust toodud näidete varal, kuidas sügava ja elava usu väe läbi kannatust võib muuta elu edasiviivaks jõuks. Tõlk. mag. Salme Klaos, 192 lk., **hind kr. 1,60**. Trükk otsas.
- Dr. Stanley Jones: **Kristus maailma teedel**. Raamat nelipühast, mille võitvat väge vajavad ka tänapäev üksik-inimesed ja kirikud. „Stanley Jones on tänapäeva silmapaistvamaid misjonäre ja kirjanikke, kelle teoseid on tõlgitud paljuisse keelisse. Tema kirjaviis on haarav, aga veel rohkem – tal on ka midagi ütelda. Ka vaimuelu ja küllust otsijaile.“ Tõlk. mag. Salme Klaos, 228 lk., **hind kr. 1,90** broš., **kr. 2,80** kalingurköites.
- Dr. Toyohiko Kagava: **Nisuiiva**. Jaapani suure kristliku reformaatori tähtsaim raamat, mille sisu nimetatakse ülemlauluks maast, ligimesest ja Jumalast. „On kosutav lugeda sellist ülesehitavat teost. See on midagi muud kui meie seni oleme harjunud lugema. Raamat aitab meid tundma õppida Jaapani olusid ja nägema koguni ka Hiina olusid jaapanlaste seisukohalt. Väga ilus on ka raamatu kaas, must kullaga.“ Sisu on ilukirjanduslik ja selline, et raamatut võib rahulikult soovitada ka lugejaile, kes muidu teatud eelarvamistega tõukavad tagasi vaimuliku kirjanduse. Tõlk. mag. Evald Mänd. 342 lk., **hind kr. 2,60** broš., **kr. 3,50** kalingurköites.

Oengo-Juhandi toimetatud: **Ülim soov**. Koguteos 5-de uskkonda kuuluvailt autoreilt. Raamatu motoks on: „Meie tahame Jeesust näha!” – „Raamat oma sisult on uus, kuidagi hoopis uudselt võetud. Siin esineb oma tegevuspiirkondades ülipopulaarseid autoreid, aga ka nii mõnigi meile päris tundmata nimi. See oma kitsast kildkonnast väljumine ei ole päris tavaline asi, kui vähegi tunnete meie usulisi ringkondi. See raamat suudab midagi ütelda ka neile kõigile, kes kuhugi usuringkonda ei kuulu.” Hulk pilte, mõned isegi värvilised, nägus kaas. 100 lk., **hind kr. 1,50**.

Ruth Paxson: **Eluveevood**. Sügav pühitsussisuline raamat. Selgelt ja arusaadavalt käsitletakse lihaliku ja vaimuliku usuelu probleeme. Väga ajalike sisu. 84 lk., **hind 50 snt**. Trükk peaaegu otsas.

CH. Benz-Bettex: **Kangelasi ja teemurdjaid**. Misjoniraamat noortele. Huvitavaid ja iseloomustavaid lugusid misjonikangelastest. Vaimustuseks noortele ja vanadele praegusel usuleigel ajal. Tõlk. H. Söte, 64 lk., **hind 50 snt**.

– **Mary Jones**. Lugu tütarlapsel, kelle igatsus Piibli järele andis tõe Briti ja Välismaa Piibliselti asutamiseks. 24 lk., **hind 15 snt**. Lasteraamat. Trükk peaaegu otsas.

– **Lapse usk**. Lugu poisist, kelle kindel usk viis ka isa äratundmisele, et peale teaduse ja ainelise elu seaduste on veel vaimne ja jumalik elu. 32 lk., **hind 15 snt**. Lasteraamat. Trükk peaaegu otsas.

– **Lapse palve**. Liigutav jutustus ulakast pojast ja ta jumalakartlikust õest. Kuidas poeg pärast kuriteo kordasaatmist, mille teostumist siiski takistab õde, muutub korralikuks inimeseks. 32 lk., **hind 25 snt**. Lasteraamat.

G. Frey: **Üks tund külaskäike vikatimehega**. Põnev ja äratussisuline jutustus surma külaskäikudest mitmesuguste inimeste juurde. 24 lk., **hind 15 snt**.

A. Kuum: **Kohus alkoholi üle**. Huvitav ja omapärane alkoholi pahede paljastus ja hukkamõistmine. 16 lk., **hind 15 snt**.

Saadaval kõikides paremates raamatukauplustes.

Laod: Tähtvere tn. 4, tel. 29-43, Tartu,

Veerenni 4a, tel. 456-10, Tallinn.

Ralf Johannes Ferdinand Luther

(sünd. 23. juuni 1887 Tallinn – surn. 3. juuni 1931 Tartu)

Oli Eesti vaimulik ja teoloog.

Õppis aastatel 1896–1899 Tallinnas Jucumi koolis,

Aastatel 1899–1904 õppis ta Nikolai Gümnaasiumis.

Tartu Ülikooli usuteaduskonnas õppis ta aastatel 1905–1910;

Aastal 1912 täiendas ennast Leipzigin.

Oli prooviaastal Nissi Maarja koguduses.

Ordineeriti 6. oktoobril 1912 Tallinnas õpetajaks.

Oli aastal 1912 Lääne-Nigula Püha Nikolause koguduse adjunktõpetaja,

Aastal 1913 Mihkli koguduse adjunktõpetaja.

Aastatel 1914–1922 oli ta Kuusalu Laurentsiuse koguduseõpetaja.

Aastatel 1922–1931 oli ta Tartu Ülikooli koguduse Saksa pihtkonna õpetaja

(Vikipeediast)